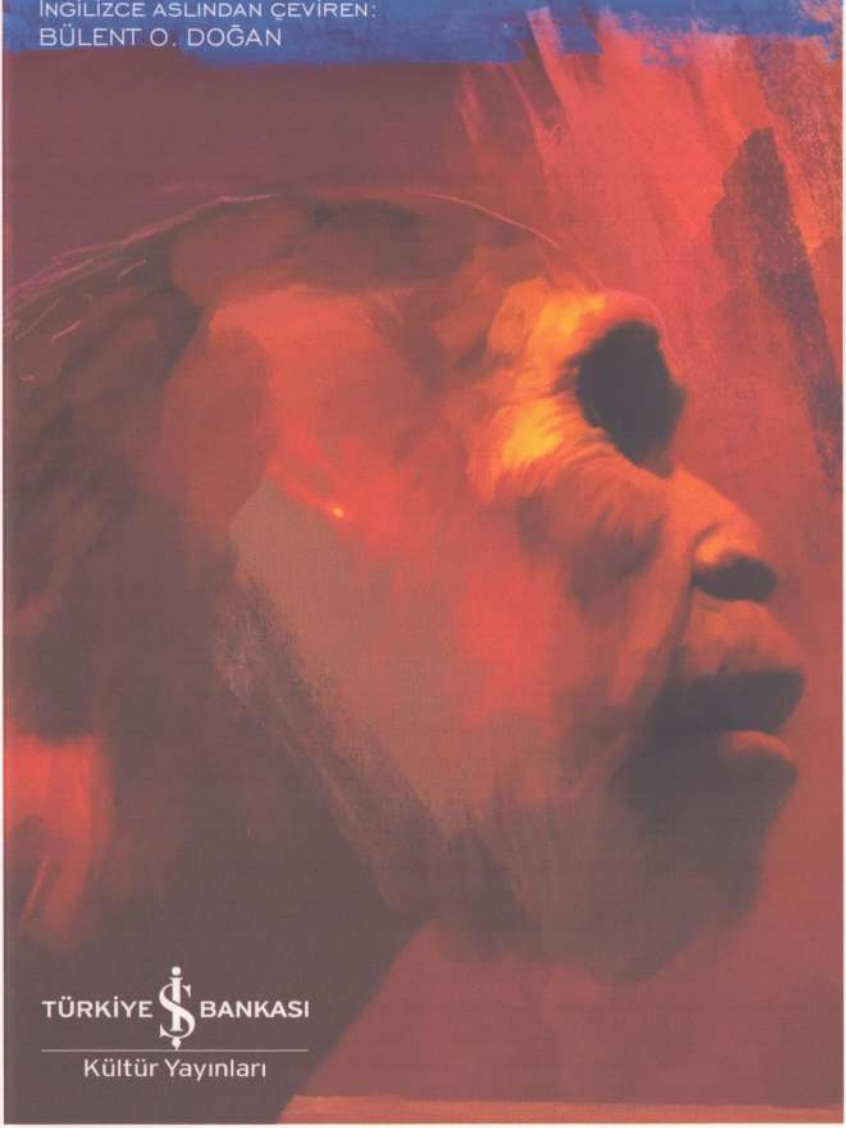
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 228

NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

WILLIAM GOLDING

MİRASÇILAR

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
BÜLENT O. DOĞAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 6063

WILLIAM GOLDING
MİRASÇILAR

ÖZGÜN ADI
THE INHERITORS

© WILLIAM GOLDING. 1955
FIRST PUBLISHED IN 1955 BY FABER AND FABER LIMITED
ANATOLIALIT TELİF HAKLARI AJANSI KANALIYLA ALINMIŞTIR.

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2023
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
PELİN MESTÇİ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM MART 2024, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-740-3 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-739-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No:11/1
Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: BÜLENT O. DOĞAN
1975 İskenderun doğumludur. İ. Ü. İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu olan Bülent Doğan 1996 yılından bu yana çevirmenlik ve editörlükle uğraşmaktadır. Edebiyatın yanı sıra edebiyat teorisi, felsefe, siyaset, iktisat gibi alanlarda da çok sayıda çevirisi yayımlanmıştır. 2000 sonrasında Metis Yayınları, Sel Yayıncılık, Bilgi Üni. Yay. gibi yayınevlerinde editörlük faaliyeti yürütmüştür. 2003'ten itibaren kitap çevirmenlerinin örgütlenmesine yönelik çalışmalara katılmış, 2006'da kurucu üyeleri arasında yer aldığı Çevirmenler Meslek Birliği'nin (Çevbir) çeşitli idari kademelerinde görev yapmış, meslek içi eğitim kapsamında çeviri atölyeleri düzenlemiştir.

Modern
Klasikler
Dizisi - 228

William Golding

Mirasçılar

İngilizce aslından
çeviren: Bülent O. Doğan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Çevirmenin Önsözü

William Golding 1954'te yayımlanan ilk kitabı *Sineklerin Tanrısı*'yla üne kavuşur ve kazandığı bu başarının ardından yayınevi Golding'den ikinci bir eser ister. Bir yıl gibi bir zaman zarfında *Mirasçılar* ortaya çıkar. Tarihöncesinde iki farklı insan türünün, Neandertaller ile *Homo sapiens*'lerin karşılaşmasını anlatan bu ikinci kitap yazarın kendisine göre en kusursuz eseridir. Golding İkinci Dünya Savaşı sırasında bir adaya düşen oğlan çocuklarının hikâyesini anlattığı ilk kitabında Ballantyne'nın *Mercan Adası*'nı baş aşağı çevirir; İkinci Dünya Savaşı'nın ve atom çağının karamsarlığını eserine yansıtırken, ikinci kitabında H.G. Wells'in "Tüyler Ürpertici Ahali" adlı öyküsünü baş aşağı çevirerek insanların içindeki kötülüğe ve karanlığa dair yeni bir perspektif sunmuştur. Her iki eserde de insanlığın ilerlemesine dair güvenin, insanın içsel iyiliğine inancın sarsılmasının izlerini görürüz. Golding 1934'te tek kitabı yayımlanmış çiçeği burnunda bir yazar ve Salisbury'deki Bishop Wordsworth's School'da öğretmenken donanmada savaşa katılmış, İkinci Dünya Savaşı'nın korkunç yıkımına, atom bombasının icadına ve kullanılmasına şahit olmuştur. Toplumun bölünmüşlüğü ve rasyonalizmin dar kafalılığı gibi temalarla daha önce de meşgul olmasına rağmen,

savaş öncesindeki iyimserliğini bir daha hiç geri kazanamaz. 1965 yılında yayımlanan *The Hot Gates* adlı eserindeki denemelerden birinde şöyle der: "Arının bal ürettiği gibi insanın kötülük ürettiğini anlamadan o yılları geçiren bir kişinin ya gözü kördür ya da aklından zoru vardır."

Golding *Mirasçılar*'ın başına Wells'in *Ana Hatlarıyla Dünya Tarihi*'nden Neandertalleri korkunç yamyamlar olarak tasvir eden bir alıntıyı epigraf olarak koyar. Rasyonalist bir bakış açısına sahip babasının başucundan ayırmadığı bu kitapta anlatılanları ne kadar saçma ve gülünç bulduğunu Frank Kermode'la yaptığı bir söyleşide anlatmıştır. Ayrıca Wells'in bu anlayışının ürünü olan öyküsünde Neandertaller insanların kız çocuğunu kaçırıp öldürürken, Golding'de Neandertallerin çocuğunu kaçıranlar insanlardır. *Homo sapiens*'i evrimin bir sonraki basamağı, insanlık tarihinde muazzam bir ileri adım olarak gören Wells'in varsayımları Golding'de yerle bir edilir.

Golding'in birinci kitabı ile ikincisi arasındaki devamlılıklar dikkat çekicidir; ayrıca tematik paralellikler de yazarın adım adım ilerleyerek derdini anlattığı, çerçeveyi genişletmeye çalıştığı izlenimi uyandırır okurda. *Sineklerin Tanrısı*'nda ava çıkan Jack'i tasvir ederken kullanılan "Sonra ellerini toprağa dayadı; böyle dört ayak üstünde yürümenin rahatsızlığına aldırmadan, bir köpek gibi beş yarda ilerleyip durdu" ifadesindeki hayvansılık, sonraki kitapta gelişir, zaman zaman dört ayağı üzerinde yürüyen Neandertallerde yeniden karşımıza çıkar. Keza "Gözlerini kapadı, başını kaldırdı; burun deliklerini yana doğru açarak, ılık hava akımından bilgi edinmek istercesine, hafif hafif içine çekti havayı" cümlesi *Mirasçılar*'ın kahramanı Lok'un adeta burnuyla görmesinde somutlaşacaktır; hatta bu sahnenin devamında Golding yine aynı karakter için "Bir avcıdan çok, ağaçların kargaşası arasında ürküp kalan maymunumsu bir yaratığa benzedi bir an için," derken ikinci kitabın işaretleri zihnimizde adamakıllı berraklaşır. Yazarın ilk kitabındaki derdin çok daha evrensel olduğu, sözünün bitmediği ve belki de ömrü boyunca bitmeyeceği,

farklı açılardan tekrarlanıp genişleyeceği, derinleşeceği ikinci kitapta hissedilmeye başlar. Masumiyetin yok oluşu, yaban ile medeniyetin karşılaşması, insanın içsel iyiliğine inancın kaybedilişi bilhassa bu iki eserde tekrarlanan temalardır. Fakat *Mirasçılar*'da temel dertlerini anlatmanın yeni bir biçimini bulduğu aşikârdır.

Mirasçılar'daki kabilenin bir modelini de *Sineklerin Tanrısı*'nda çocukların kurduğu kabilede görmek mümkündür. İki eserde de aynı mantıksız korku vahşiler kabilesinin davranışlarını belirler. *Mirasçılar*'daki kabile üyeleri aslında kimseye zararı dokunmayan "kızıl şeytanlar"dan korkar, onlara kabile üyesi bir kız çocuğunu kurban vermeye kalkacak kadar aklını yitirirken, *Sineklerin Tanrısı*'nda da aslında ölü bir paraşütçü olan canavara önce domuz kafası armağan edilir, daha sonra da insan kafası armağan etmenin hesabı yapılır. Neandertallerle daha karşılaşmadan onları yok etmeye başlayan *Homo sapiens*'lerin kötülüğü bir tercih gibi sunulmaz *Mirasçılar*'da, korkunun kaçınılmaz bir sonucu, günümüz aklına sahip insanın ayrılmaz özelliğidir adeta.

Golding'in kendi dönemi için aykırı bir Neandertal portresi çizdiğini söyleyebiliriz. Onun eserinde Neandertallerin dili ve dini vardır. Her ne kadar insanlar gibi kavramlarla düşünemeseler de resimlerle düşünürler; basit cümlelerin yanı sıra telepatiyle, dansla, işaretle anlaşırlar. Kimse "Aklıma bir şey geldi" ya da "Bir fikrim var" demez, "Bir resmim var" der onun yerine. Romanda tasvir edilen *Homo sapiens* kabilesinin erkek tanrısının aksine Neandertaller bir tanrıçaya, Gaia'yı akla getiren doğa tanrıçası Oa'ya taparlar. Bütün canlıların Oa'nın karnından çıktığına ve öldüklerinde onun karnına döneceklerine inanırlar; bu yüzden başka canlıları öldürmez, ancak yırtıcıların öldürdüğü hayvanların etini yerler. Ölülerini gömme ritüelleri vardır. Dikenli dal ve taş dışında silah kullanmazlar, mülkiyetleri yoktur, süs ve mutfak eşyası kullanmazlar. Kitap yayımlandığında konunun uzmanları Neandertal tasviri konusundaki itirazlarını sıraladıklarında, Golding kendisinin

romancı olduğunu ve kurgu eser ürettiğini hatırlatmakla yetinir. Günümüzdeki bilimsel Neandertal tarifi ise Golding'in kafasındakine daha yakındır; antropolog Ian Tattersall'ın Neandertallerin aptal ve vahşi yaratıklar olduğu yönündeki yaygın yanlış anlamaya itirazında bu yakınlığı görebiliriz: "İnsanın bu soyu tükenmiş akrabalarının beyinleri en az çağdaş *Homo sapiens*'lerinki kadar büyüktü, ayrıca çok çeşitli ve gelişkin davranış kalıpları vardı. Modern insanın simgesel biliş kapasitesinden yoksun olma ihtimalleri yüksektir ama bu durum kesinlikle aptal olduklarını göstermez. Zeki, becerikli, uyanıklardı; çevrelerinden büyük bir ustalıkla faydalanabiliyorlardı. *Homo sapiens*'in belirleyici özelliği olan simgesel tarzda zekânın yokluğunda da bu yeteneklere sahip olunabileceğine kanıt teşkil ederler. Demek ki çok zeki bir insansı olmanın birden çok yolu vardır."

Golding *Mirasçılar*'ın neredeyse tamamını Neandertallerden birinin, aslında grubun en parlak üyesi de olmayan genç Lok'un gözünden anlatır. Lok her şeyi canlı gibi gören, korkusuz, zararsız, sevgi dolu, ayrıntıları kaçırmayan ama algıladıklarından bir şey anlamayan bir kahramandır. Kendisine atılan zehirli oku armağan sanan, kırbaçı ölü yılan sayan bir karakterden bahsediyoruz. Bu yenilikçi roman tekniği kitabın ilerleyişinde öyle sarsıcı bir fark yaratmış, öyle muğlaklıklar ve kopukluklar doğurmuştur ki Golding'in taslaklarını gören eşi Ann bazı yerleri, özellikle birinci bölümde Lok'un düşüş sahnesini fazla anlaşılmaz bulmuş ve daha açık yazmasını önermiş ama Golding kitabın Neandertal bakış açısından yazılmasının doğal sonucu olan bu tür sahneleri değiştirmemiştir. Aslında bakış açısı meselesi daha *Sineklerin Tanrısı*'nda yazarın kafasını kurcalamaya başlamış olabilir; örneğin kitabın sonlarındaki, "Yukarıdan bakınca Roger'ın gözünde, Ralph karışık bir saç yığını, Domuzcuk da bir yağ tulumuydu" ifadesinde ilk işaretler göze çarpar. Yine Ralph'ta da Lok'un zihinsel yapısının izlerini görmek mümkündür: Ralph meseleleri bir noktaya

kadar düşündükten sonra düşünce zinciri koparken, Lok düşünce zincirini neredeyse hiç kuramaz, sürekli kedi gibi dikkati dağılır. Biz de Lok'u takip ettiğimizden, mekânlar arasındaki ilişkileri kurmakta güçlük çeker, gerçekleşen olayları ancak çok dolaylı olarak anlayabilir ya da kestirebiliriz; Neandertal ailenin üyeleri ancak olaylara verdikleri tepkiler üzerinden netleşir ve yerine oturur; *Homo sapiens* karakterler ise bir sis perdesinin ardındadır adeta. Diğer yandan Lok'un algısı, her şeyi canlı gibi görmesi anlatıma müthiş bir şiirsellik de katar. Bu kitapta nehir uyur, ağaçların kulakları vardır, ada bir devin bacağıdır, kütükler başını alıp gidebilir, ateş odunları kemirir.

Kitabı okurken daha ilk cümlelerden itibaren kafamızda soru işaretleri oluşur. Oa'nın ne olduğunu, yaşlı kadının ne taşıdığını, karakterlerin nereden gelip nereye gittiğini merak ederiz. Kitabı Türkçeye çevirirken bulanık yerler, eksik kalan ve sonradan anlaşılan kapalı anlatımlar üzerine çok düşündüm. Doğal olarak bunların hiçbiri tesadüf değil, daha ilk sayfalardaki gizemler ve karanlıkta bırakılan yerler ile ilerleyen kısımlar arasında, özellikle de son bölüm arasında hayati bağlantılar var. Dolayısıyla bu kitapta kurguya zarar vermemek için cümleleri nasılsa öyle çevirme sorumluluğu çok daha büyük. Benzer bir sorun tasvirlerde de çıkıyor, zira karakterler ayaklarını el, ellerini ayak gibi kullanabiliyorlar. Yere basan ayaklar bizim tasavvur edemeyeceğimiz şekilde algılayabiliyor, kavrayabiliyor. Gerektiğinde dört ayak üzerinde yürümekte, dört uzuvlarını el gibi kullanarak tırmanmakta zorluk çekmiyorlar. Görsel dünyaları, özellikle de Lok'un görsel dünyası her şeyi canlı gibi görmenin yanı sıra o anla sınırlı, bu yüzden mekânsal ve zamansal bütünleşmeler zayıf, kopukluklar var. Mesela şelalenin aslında yukarıdaki bir gölün kenarında bulunan kısa bir kanaldan döküldüğünü ancak kitabın sonunda öğrenebiliyoruz. Pek çok olayın gerçekleştiği orman, oyuk, teras, ada, nehir, şelale esasen boşlukta salınıyor; aralarındaki ilişki zayıf kalıyor, bazen de tamamen

kopuyor. Bütün bunlar çok ritmik ve şiirsel bir dille birleşince *Mirasçılar*'ın çevirisinde pek çok güçlükle boğuşmam gerekti ve alnımın akıyla altından kalkabilmiş olmayı yürekten diliyorum. Ayrıca bu çetrefilli çeviriyi büyük bir dikkat ve sabırla yayıma hazırlayan, arayıp tarayıp bulamadığım karşılıkları tam yerine oturtan ve yaptığımı bile fark etmediğim hatalarımı yakalayıp düzelten editörüm Gamze Varım'a da hem kendi adıma hem okurlar adına minnettarım.

Bülent O. Doğan

Ann için

"...Neanderthal insanın nasıl göründüğüne dair bilgilerimiz çok az ama bu... basık alın, çatık kaşlar, maymun boynu ve bozuk bir duruşun yanı sıra aşırı tüylülük ve çirkinlik ya da görünümünde itici bir tuhaflık getiriyor akla... Sir Harry Johnston, *Views and Reviews* (Görüşler ve Yorumlar) adlı eserinde modern insanın meydana çıkışına dair bir araştırmasında şöyle diyor: "Kurnaz beyinleri, paytak yürüyüşleri, tüylü vücutları, güçlü dişleri ve muhtemelen yamyamlık eğilimleri olan bu goril benzeri canavarlar halk masallarındaki insan yiyen devlerin kaynağı olabilir."

H. G. Wells, *Ana Hatlarıyla Dünya Tarihi*

BİR

Lok koşabildiği kadar hızlı koşuyordu. Başı aşağıdaydı; dengesini korumak için bir eliyle dikenli çalı dalını yatay tutuyor, serbest eliyle de önüne çıkan canlı renklerdeki sürgünleri yolundan çekiyordu. Sırtına binmiş kahkahalar atan Liku bir eliyle onun ensesinden sırtına doğru uzanan kestane rengi kıvırcık tüylere tutunmuş, minik Oa'yı tutan diğer elini de çenesinin altına sıkıştırmıştı. Lok'un ayakları akıllıydı. Görebiliyorlardı. Lok'u topraktan fırlamış kayın köklerinin çevresinden döndürüyor, yollarında su birikintileri olduğunda zıplıyorlardı. Liku ayaklarını Lok'un karnına vurdu.

"Daha hızlı! Daha hızlı!"

Lok'un ayakları toprağa daldı, yolundan saptı, yavaşladı. Sol yanlarında akan ama görünmeyen nehrin sesini duyabiliyorlardı artık. Kayınlar geçit verdi, çalılar sona erdi ve kütüğün bulunduğu küçük çamurlu düzlüğe vardılar.

"İşte, Liku."

Önlerinden ağır ağır akan kara bataklık suyu gitgide genişleyerek nehre dönüşüyordu. Bulundukları kıyıda sona eren patika diğer tarafta yeniden başlıyor ve yükselerek ağaçların arasında kayboluyordu. Lok neşeyle sırıtarak suya doğru iki

adım attıktan sonra durdu. Neşesi kaybolup gitti, ağzı açıldı ve altdudağı sarktı. Liku önce onun dizine doğru kaydı, sonra yere atladı. Minik Oa'nın kafasını ağzına götürüp gözlerini karşıya dikti.

Lok ne yapacağını bilemez halde bir kahkaha attı.

"Kütük gitmiş."

Gözlerini yumup kütüğün resmine kaş çattı. Grileşmiş, çürüyen kütük bir kıyıdan diğerine kadar uzanıyordu. Tam ortasına basarak üzerinden geçerken, kimi zaman bir adamın omzuna kadar gelen korkunç suyun altta olduğunu hissedebiliyordu insan. Bu su nehir ya da şelale gibi uyanık değildi; oradan genişleyerek nehre gidip uyanır; sağ yana doğru ise geçit vermez bataklık, çalılık ve çamurlu düzlüklere doğru uzanırdı. İnsanların daima kullandığı bu kütüğün varlığından öyle emindi ki gülümsemeye başlayarak rüyadan uyanır gibi tekrar gözlerini açtı; ama kütük yoktu.

Fa patikadan koşar adım yanlarına geldi. Yeni olan da sırtında uyuyordu. Fa onun düşeceğinden korkmuyordu, çünkü elleriyle ensesindeki tüylere, ayaklarıyla da sırtındakilere tutunduğunu hissedebiliyor ama yine de onu uyandırmamak için dikkatli hareket ediyordu. Lok onu kayınların altında görmeden önce sesini duymuştu.

"Fa! Kütük gitmiş!"

Genç kız doğruca su kenarına geldi, baktı, kokladı, sonra suçlarcasına Lok'a döndü. Konuşmasına gerek yoktu. Lok ona doğru hızla başını salladı.

"Yok, yok. Herkesi güldürmek için kütüğü ben oynatmadım. Kendisi gitmiş."

Yokluğun kapsamını göstermek için kollarını iki yana açtı, Fa'nın anladığını görünce de bıraktı.

Liku ona seslendi.

"Salla beni."

Kayın ağacının gövdesinden aşağı doğru boynunu uzatmış, gölgelerden sıyrılıp ışığı gördüğü yerde ise yukarı doğru kıvrılıp yeşilli kahverengili bir kucak sürgün vermiş bir dala

uzanmaya çalışıyordu. Lok orada olmayan kütüğü kendi haline bırakıp Liku'yu kaldırdığı gibi tam dalın kıvrıldığı yere oturttu. Dalı sıkıca kavrayıp çatırdamasına aldırmadan azar azar geriye doğru çekmeye başladı.

"Ho!"

Dalı bıraktı ve kalçasının üzerine düştü. Dal bir anda ileri fırlarken Liku da bir sevinç çığlığı attı.

"Yo! Yo!"

Ama Lok tekrar tekrar dalı çekip bıraktı ve bir yandan çığlık çığlığa kahkahalar atıp bir yandan itiraz eden Liku su kıyısında bir kucak dalın üzerinde uçmaya devam etti. Fa bir Lok'a bir suya bakıyordu. Tekrar kaşlarını çatmıştı.

Ha aceleyle ama koşmadan patikayı takip ederek geldi. Lok'tan daha düşünceli ve dikkatliydi, acil durumlarda güvenilecek adamdı. Fa ona seslendiğinde hemen cevap vermek yerine önce kütüğün olması gereken yerdeki suya, sonra sol yanda kayınların ötesindeki nehre doğru baktı. Ardından davetsiz misafirler var mı diye kulağı ve burnuyla ormanı kolaçan etti; ancak güvende olduklarından kuşkusu kalmayınca dikenli dalını bırakıp su kıyısına diz çöktü.

"Bak!"

Parmağıyla kütüğün gittiği yerde suyun altında kalmış yarıkları gösteriyordu. Yarıkların kenarları hâlâ keskindi ve içlerine dökülen toprak parçaları daha suda çözülmemiş, yarıkların içinde duruyordu. Kıvrılarak giden yarıkları suyun kardığı derinlerde kayboldukları yere kadar izledi. Fa patikanın karşı tarafta tekrar başladığı yere baktı. Kütüğün diğer ucunun bulunduğu yerde toprak çiğnenmiş gibiydi. Ha'ya bir soru sordu ve Ha da ona ağzıyla cevap verdi.

"Bir gün. Belki iki. Üç değil."

Liku hâlâ sevinç çığlıkları ve kahkahalar atıyordu.

Nil patikada göründü. Yorgun ve aç olduğunda âdet edindiği üzere usul usul inliyordu. Ağır gövdesinin derisi gevşek olsa da memeleri gergin ve şişkindi, uçlarında ak süt vardı. Oradaki herkes aç kalsa da yeni olan kalmazdı. Fa'nın tüyle-

rine tutunmuş yeni olana şöyle bir bakıp uyuduğunu görünce Ha'nın yanına gidip kolunu dürttü.

"Neden beni bıraktın? Senin kafanda Lok'unkinden çok resim var."

Ha suyu işaret etti.

"Kütüğü görmek için çabuk geldim."

"Ama kütük gitmiş."

Üçü ayağa kalkıp birbirlerine baktılar. Sonra insanlar arasında sık yaşanan bir şey oldu ve aralarında duygular belirdi. Ha'nın düşüncesinin resmini Fa ve Nil de paylaştı. Ha kütüğün hâlâ aynı yerde olmasını sağlamak zorunda olduğunu düşünmüştü, çünkü su kütüğü götürdüyse ya da kütük kendi kendine sürüklenip gittiyse, insanların bataklığın çevresinden dolanmaları bir gün sürecekti ve bu da tehlike ve her zamankinden daha çok zahmet çekmek anlamına geliyordu.

Lok bütün ağırlığını dala verdi ve bu sefer bırakmadı. Liku'ya susmasını işaret etti, kız daldan inip yanında durdu. Yaşlı kadın patikadan onlara doğru geliyordu, ayak seslerini ve soluk alıp verişini duyabiliyorlardı. Suyun kıyısındaki son ağaç gövdelerinin ardında göründü; kır tüylü ve ufak tefekti; pörsümüş göğüslerine iki eliyle dayayarak taşıdığı yapraklara sarılmış yükünün altında beli bükülmüş, çevresine ilgisi azalmıştı. İnsanlar bir arada durup sessizlikleriyle yaşlı kadını karşıladılar. Kadın bir şey söylemedi, sadece alçakgönüllü bir sabırla olacakları beklemeye koyuldu. Yükü biraz aşağı kaydı, sonra yeniden yukarı çıktı; böylece insanlar yükün ne kadar ağır olduğunu hatırladı.

İlk konuşan Lok oldu. Herkesle birden konuşuyor, gülüyordu; ağzından sadece sözler çıktığını duyuyor ama kahkahalar duymak istiyordu. Nil yeniden inlemeye başladı.

Artık patikadan gelen insanların sonuncusunun çıkardığı sesleri duyabiliyorlardı. Ağır ağır yürüyerek, kimi zaman da öksürerek gelen Mal'dı bu. Son ağaç gövdesinin ardından çıkıp açıklığın kıyısında durdu, yere dayadığı dikenli dalının kırık ucuna ağırlığını iyice vererek öksürmeye başladı. Öne

eğilince ağarmış tüylerinin döküldüğü yerler meydana çıktı; kaşlarının ardından başlayıp başının üzerinden ince bir şerit gibi ilerleyen kelliği çevreleyen tüyler omuzlarındaki keçe misali kalın tüylere karışıyordu. İnsanlar hiçbir şey söylemeden, başını çevirip bakakalmış geyikler gibi hareketsiz onun öksürmesini izlerken zemindeki çamur ayak parmaklarının arasından taşıyor, yayılıp kıvrılıyordu. Bir heykelin keskin hatlarını taşıyan bir bulut güneşin önünden çekilirken ağaçlar yapraklarından onların çıplak bedenlerine serin bir gün ışığı silkeledi.

Nihayet Mal'ın öksürüğü kesildi. Dikenli dala iki elle tutunup ellerini birbirinin üstüne koyarak doğrulmaya başladı. Önce suya, sonra tek tek oradaki herkese baktı; insanlar bekledi.

"Bir resmim var."

Bir elini daldan çekip başını tuttu, zihninde yanıp sönen görüntüleri hapsetmek istiyordu sanki.

"Mal yaşlı değil, annesinin sırtına tutunuyor. Sadece burada değil geldiğimiz patikada da daha çok su var. Bir adam akıllılık ediyor. Diğer adamlara devrilmiş bir ağaç alıp..."

Çukura kaçmış gözleri resmi onunla paylaşmaları için yalvaran bakışlarla insanlara döndü. Tekrar hafifçe öksürdü. Yaşlı kadın aşağı kaymış yükünü dikkatle kaldırdı.

Nihayet Ha konuştu.

"Bu resmi görmüyorum."

Yaşlı adam iç geçirerek elini başından çekti.

"Devrilmiş bir ağaç bulun."

İnsanlar uysalca su kenarına yayıldı. Yaşlı kadın Liku'nun sallandığı dala doğru yürüyüp yükü taşıyan ellerini dayadı. İlk seslenen Ha oldu. Ona doğru aceleyle giderken bileklerine kadar çamura battıklarını fark ederek irkildiler. Liku önceki meyve verme mevsiminden kalma kararmış yemişler buldu. Mal gelip kaşlarını çatarak kütüğe baktı. Bir adamın bacağından daha kalın olmayan bir huş ağacı gövdesiydi ve yarı yarıya çamurlu suya gömülmüştü. Kabuğu yer yer soyulmuştu ve Lok bazı

yerlerindeki renkli mantarları koparmaya başladı. Mantarların bazılarının tadı iyiydi, Lok bunları Liku'ya verdi. Ha, Nil ve Fa beceriksizce kütüğü çekmeye çalıştılar. Mal yine iç geçirdi.

"Durun. Ha şuraya. Fa şuraya. Nil de. Lok!"

Kütük kolayca çamurdan çıktı. Fakat üzerinde kalan dallar çalılara takılıyor, çamurda sürünüyor ve onu kara suların daraldığı boğaza doğru taşımaya çalışırlarken zorluk çıkarıyordu. Güneş yine bulutların ardında kalmıştı.

Suyun kenarına geldiklerinde yaşlı adam karşı kıyıdaki çiğnenmiş toprağa doğru kaşlarını çatarak bir göz attı.

"Kütüğü yüzdürün."

Bu hassas ve zorlu bir işti. Islak ağacı nasıl tutarlarsa tutsunlar ayakları mecburen suya değecekti. En sonunda kütüğü yüzdürmeyi başardılar. Ha eğilmiş, ucunu tutuyordu. Diğer ucu biraz suya battı. Ha bir eliyle kütüğü alttan tutup diğer ucu havalandırarak itmeye devam etti. Kütüğün dallı budaklı olan diğer ucu ağır ağır hareket ederek karşı kıyının çamuruna saplandı. Lok sevinç ve hayranlıkla mırıldanmaya başladı, başını arkaya atmış gelişigüzel bir şeyler söylüyordu. Kimse Lok'u umursamıyordu, ama yaşlı adam kaşlarını çatmış iki eliyle başını tutuyordu. Kütüğün diğer ucu neredeyse iki adam boyu kadar bir mesafe boyunca suyun altındaydı ve orası en ince yeriydi. Ha yaşlı adama bakışıyla sorusunu sorarken adam yine başını tutup öksürdü. Ha içini çekerek suyun içine bir ayağını soktu. İnsanlar ne yaptığını görünce onun acısını hissederek homurdandılar. Ha sakınganca suya girerken yüzünü buruşturdu ve insanlar da onunla beraber yüzünü buruşturdu. Soluk soluğa kalmış halde kendini zorlayarak dizlerine kadar suya girdi, kütüğün çürümüş kabuğunu sıkıca kavradı. Ardından bir eliyle kaldırıp diğeriyle bastırarak kütüğü biraz daha itti. Kütük döndü, dalların tabandan çıkardığı kahverengi ve sarı çamur yaprakların itmesiyle girdaplar oluşturdu; baş taraf sarsıldı ve daha ilerideki bir tümseğe dayandı. Ha bütün kuvvetiyle itti ama dağılmış dallara daha fazla gücü yetmedi. Kütüğün karşı kıyıda suyun altında kavis yaparak sona erdiği yerde hâlâ bir boşluk vardı. Diğerleri

ciddiyetle izlerken Ha geri gelip kuru toprağa ayak bastı. Mal şimdi dikenli dalını yeniden iki eliyle tutmuş beklentiyle ona bakıyordu. Ha patikanın açık araziye kavuştuğu yere kadar geri gitti. Dikenli dalını yerden alıp çömeldi. Bir an öne doğru kendini bıraktı ve tam düşecekken bacakları çalışmaya başladı, hızla fırlayıp açıklığı rüzgâr gibi geçti. Kütüğün üzerinde dört adım attı, bu adımlar sırasında başının neredeyse dizlerine çarpmasıyla yine öne doğru düşüyor gibiydi; tam yere yapışacakken yaylandı, kütük bir şapırtı çıkararak suya batarken zıplayan Ha ayaklarını karnına çekip kollarını açarak havada uçtu. Sonra da yaprakların ve toprağın üzerine düştü. Geçmişti. Geri döndü, kütüğün baş tarafını yakalayıp çekmeye başladı: Böylece patikanın iki yaka arasındaki kısmını da birleştirmiş oldu.

Rahatlayan insanlar neşeli çığlıklar attı. Güneş yeniden görünmek için tam o anı seçince de bütün dünya onların sevincini paylaşıyormuş gibi göründü. Avuçlarını kalçalarına vurarak Ha'yı alkışladılar ve Lok da zaferlerini Liku'yla paylaştı.

"Görüyor musun, Liku? Kütük suyun üzerinde durdu. Ha'nın çok resmi var!"

Tekrar sessizleştiklerinde Mal dikenli dalını Fa'ya doğrulttu.

"Fa ve yeni olan."

Fa eliyle yeni olanı yokladı. Ensesindeki tüyler yeni olanı saklıyordu ve dışarıdan sadece buklelere sıkı sıkıya tutunmuş ellerini ve ayaklarını görebiliyorlardı. Fa suyun kıyısına gitti, kollarını iki yana açarak gayet düzgün bir şekilde kütüğün üzerinde koştu, son kısımda zıplayarak Ha'nın yanına kondu. Yeni olan uyandı, Fa'nın omzunun üzerinden baktı, ayaklarından biriyle tutunduğu yeri bırakıp başka bir yere tutundu ve yeniden uyudu.

"Şimdi Nil."

Nil kaşlarını çatınca alnı kırıştı. Gözünün önüne gelen uzun tüyleri çekti, acıyla yüzünü buruşturarak kütüğe doğru koştu. Ellerini başının üstüne kaldırdı ve kütüğün ortasına vardığında bağırmaya başladı.

"Ay! Ay! Ay!"

Kütük artık bel veriyor ve suya batıyordu. Nil en ince yere geldi, koca memelerini hoplatarak son bir kez havaya sıçradı ve karşı kıyıya kadar ulaşamayıp dizlerine kadar suya gömüldü. Çığlığı basıp ayaklarını çamurdan kurtarmaya çalıştı, Ha'nın uzattığı eli yakaladı ve biraz sonra sağlam toprağın üzerinde tir tir titriyor, soluğunu toparlamaya çalışıyordu.

Mal yaşlı kadının yanına gidip nazikçe konuştu.

"Şimdi geçirmek ister misin?"

Yaşlı kadın içine çekildiği dünyadan ancak kısmen çıkabildi. İki eliyle yaprakları göğüs hizasında tutarak su kıyısına gitti. Vücudu aslında kemik, deri ve ağarmış seyrek tüylerden ibaret gibiydi. Hızla yürüyerek kütüğün üzerinden geçerken neredeyse suyu bile dalgalandırmadı.

Mal dönüp Liku'ya doğru eğildi.

"Geçecek misin?"

Liku minik Oa'nın kafasını ağzından çıkardı, başının kızıl kıvırcık tüylerini Lok'un bacağına sürttü.

"Ben Lok'la gideceğim."

Bunu duyan Lok'un zihninde adeta bir gün ışığı yandı. Ağzını yaya yaya gülmeye ve insanlarla konuşmaya başladı; ama çabucak geçen resimler ile ağzından çıkan sözler arasında çok az bağlantı vardı. Fa'nın da ona güldüğünü, Ha'nın ise ciddiyetle gülümsediğini gördü.

Nil onlara seslendi.

"Dikkatli ol, Liku. Sıkı tutun."

Lok eğilip Liku'nun buklelerinden birini çekiştirdi.

"Çık."

Liku onun elini tuttu, bir ayağıyla dizine bastı ve tüylerine tutunarak sırtına tırmandı. Minik Oa da Lok'un çenesinin altına sıkıştırdığı elinde sıcacık duruyordu. Liku yerine yerleşince bağırdı.

"Şimdi!"

Lok kayınların altından geçen patikaya kadar geriledi. Suya bakarak kaşlarını çattı, hızla hücuma kalktı ama sonra

çamurda kayarak durdu. Suyun öbür tarafındaki insanlar gülmeye başladı. Lok birkaç kez daha geri dönüp koşarak her seferinde kütüğe gelmeden önce durdu. Bağırdı.

"Lok'a bak, büyük atlayıcı!"

Gururla ileri fırladı, sonra gururu kayboldu, önce çömeldi, sonra geriye doğru seğirtti. Liku sırtında zıplayarak haykırıyordu.

"Atla! Atla!"

Başını çaresizce Lok'un başının arkasına dayamıştı. Lok bu sefer de Nil'in yaptığı gibi ellerini havaya kaldırarak suyun kenarına kadar geldi.

"Ay! Ay!"

Mal bile sırıtmaya başlamıştı. Liku'nun kahkahaları artık sessiz, soluksuz aşamaya ulaşmıştı, gözlerinden yaş geliyordu. Lok bir kayın ağacının arkasına saklandığında Nil kahkaha atabilmek için memelerini tuttu. Sonra Lok aniden ortaya çıktı. Başını eğerek öne doğru fırladı. Müthiş bir nara atarak kütüğün üzerinden rüzgâr gibi geçti. Sonunda da tek sıçrayışta kuru toprağa ulaştı, tekrar sıçrayarak havada döndü; Liku sırtında hıçkırmaya başlayıncaya ve insanlar artık gülmekten yere düşmemek için birbirine tutunmak zorunda kalıncaya kadar hoplayıp zıplamayı ve yenilen suyla alay etmeyi sürdürdü.

Sonunda sesler kesildi ve Mal kıyıya yaklaştı. Hafiften öksürdü, yüzünü buruşturarak onlara baktı.

"Haydi, Mal."

Dengesini sağlamak için dikenli dalını verev tuttu. Yaşlı ayaklarını kâh kasıp kâh gevşeterek kütüğe doğru koştu. Dikenli dalı sağa sola sallayıp dengesini bularak geçmeye başladı. Güvenli bir geçiş için yeterince hızlanamamıştı. Istırabının yüzüne yansıdığını, dudaklarının gerildiğini, dişlerinin ortaya çıktığını gördüler. Sonra arka ayağı kütüğün kabuğunu yerinden koparıp kaydığında yeterince hızlı davranamadı. Diğer ayağı da kaydı ve öne doğru düştü. Kütüğe çarpıp yana devrildi ve pis suyun içinde kayboldu. Lok endişeyle havaya sıçrayarak avazı çıktığı kadar bağırdı.

"Mal suda!"

"Ay! Ay!"

Ha soğuk çamurun verdiği tuhaf hissin acısıyla dişlerini göstererek suya adım attı. Mal'ın diğer ucundan tuttuğu dikenli dalı yakaladı. Ardından Mal'ı bileğinden kavrayıp karaya doğru çekti ve güreşiyorlarmış gibi çamurda yuvarlandılar. Mal ondan kendini kurtarıp sert toprağa doğru emekledi. Suyla arasına bir kayın ağacı girinceye kadar ilerleyip dizlerini karnına çekerek titremeye başladı. İnsanlar çevresine toplandı. Çömelip bedenlerini ona sürttüler, kollarını birleştirerek korunaklı ve rahat bir yuva yaptılar. Üzerindeki su akıyor, kıllarının ucundan damlıyordu. Liku grubun içine kıvrıla kıvrıla girip karnını onun baldırlarına dayadı. Sadece yaşlı kadın hâlâ hareket etmeden bekliyordu. İnsan grubu Mal'ın çevresine çömelip titremelerini paylaştı.

Liku konuştu.

"Açım."

Çevresindeki insan düğümü çözülen Mal ayağa kalktı. Hâlâ titriyordu. Bu titreme teninde ve tüylerinde yüzeysel bir ürpermeden ibaret değildi; o kadar derindeydi ki dikenli dal bile onunla birlikte sarsılıyordu.

"Gelin!"

Diğerlerinin önünden patikada yürümeye başladı. Bu tarafta ağaçlar arasında daha fazla boşluk vardı ve boşluklarda çalılar daha sıktı. Büyük bir ağacın ölmeden önce yarattığı bir açıklığa geldiler. Nehrin yakınlarında olan bu açıklık ağacın yıkılmamış cesedini de hâlâ barındırıyordu. Ağacın cesedini bir sarmaşık ele geçirmişti; toprağa gömülü kökleri yaşlı gövdeyi varis gibi sarıyor, yukarıda ağacın çatallandığı yerde koyu yeşil yapraklardan koca bir yuvaya dönüşerek sona eriyordu. Gövdeden dışarı çıkan yağmur suyu dolu yuvarlaklar, daha küçük boyutta kırmızı ve sarı jölemsi kütleler halindeki mantarlar öyle semirmişti ki koca ağaç bir yandan tozlaşıp bir yandan pelteleşiyordu adeta. Nil ağaçtan topladığı mantarları Liku'ya

verirken, Lok da beyaz kurtçuklar bulmak için parmaklarıyla kabuğu yokladı. Mal onları bekledi. Vücudu artık sürekli titremiyor, sadece zaman zaman aniden ürperiyordu. Bu ürpermelerden sonra dikenli dalına her yaslandığında aşağıya doğru kayıyormuş gibi görünüyordu.

Duyuları yeni bir şey algılıyordu; bu o kadar düzenli ve her şeyi bastıran bir gürültüydü ki ne olduğunu birbirlerine hatırlatmalarına gerek yoktu. Açıklığın ilerisinde arazi dikleşiyor, toprağı örten ağaçlar küçülüyordu; bu noktada yerin kemikleri, pürüzsüz gri kaya kütleleri görünmeye başlıyordu. Bu yamacın ilerisinde dağlar arasında bir gedik vardı ve bu gediğin sona erdiği yerde nehir en uzun ağacın iki katı yüksekliğinde dev bir şelaleye dönüşüyordu. Artık sessizleşen insanlar suyun uzaktan gelen gürültüsüne kulak verdiler. Sonra birbirlerine baktılar ve gülüp söyleşmeye koyuldular. Lok bunu Liku'ya açıkladı.

"Bu gece düşen suyun yanında uyuyacaksın. Su gitmemiş. Hatırlıyor musun?"

"Suyun ve mağaranın resmi bende var."

Lok ölü ağacı şefkatle okşadı ve Mal önlerine düşüp onları yamaçtan yukarı doğru götürmeye başladı. Neşelenmekle beraber Mal'ın zayıflığını da fark ettiler, ama sorununun ne kadar derinleştiğinin henüz bilincine varamamışlardı. Mal bacaklarını adeta çamurdan çıkarıyormuş gibi kaldırıyordu ve ayakları artık akıllı değildi. Basacakları yerleri beceriksizce kendi başlarına seçiyorlardı ve adeta bir şey onları yanlara doğru çektiğinden Mal dikenli dalına dayanarak güçlükle yürüyordu. Arkasındaki insanlar sağlıkları yerinde olduğundan onu kolaylıkla takip ediyorlardı. Mücadelesine odaklandıklarından şefkatli ve bilinçsiz bir parodi sergilemeye başladılar. Dikenli dalına dayanarak soluk almaya çalıştığında onlar da ağızlarını açıyor, iki yana sallanıyorlardı; ayakları kasten akılsızlaşmıştı. Sağda solda aşınmış kül rengi kaya parçaları ve yuvarlak taşlar arasından tırmanırlarken ağaçlar azaldı ve en sonunda tümden ağaçsız bir yere ulaştılar.

Buraya gelince Mal durup öksürdü ve şimdi onu beklemeleri gerektiğini anladılar. Lok Liku'nun elini tuttu.

"Bak!"

Yamaç gediğe doğru çıkıyor, dağ önlerinde yükseliyordu. Sol yanda yamaç bir noktada kesiliyor, nehre kadar inen bir uçurum başlıyordu. Nehrin ortasında bir tarafı dikleşerek sırtını şelaleye dayamış gibi duran bir ada vardı. Nehir adanın her iki tarafına dökülüyordu; bir tarafta inceydi ama diğer tarafta çok geniş ve gürdü; döküldüğü yerdeki serpinti ve sis yüzünden aşağıda göz gözü görmüyordu. Adada ağaçlar ve sık çalılar vardı ama şelaleye doğru tırmanan tarafı koyu bir sisin ardında kalmıştı ve her iki yanından akan nehrin ışıltısı da biraz donuk gibiydi.

Mal tekrar yürümeye başladı. Şelalenin başına giden iki yol vardı; biri sağa doğru zikzaklar çizerek kayaların arasından yukarı çıkıyordu. Bu yol Mal için daha kolay olsa bile onu tercih etmedi, zira her şeyden önce rahata çabuk erişmenin peşindeymiş gibi görünüyordu. Soldan giden yolu tercih etti. Oradaki bodur çalılar uçurumun kenarına tutunmalarını sağlıyordu ve bu çalıların arasından geçerlerken Liku tekrar Lok'la konuştu. Şelalenin gürültüsü sözlerinin canlılığını siliyor ve kırık dökük kelimelerden başka bir şey bırakmıyordu.

"Karnım acıktı benim."

Lok göğsünü yumrukladı. Herkes duysun diye bağırdı.

"Bende Lok'un kulakları kalın bir ağaç bulmasının resmi var..."

"Ye, Liku."

Ha elinde yemişlerle yanlarında durdu. Elindekileri Liku'nun avcuna döktü ve kız ağzını avcuna gömerek yemeye başladı; bu arada koltukaltına sıkıştırdığı minik Oa hiç rahat görünmüyordu. Yemişler Lok'a kendi açlığını hatırlatmıştı. Artık deniz kıyısındaki rutubetli kış mağarasından, sahilin ve tuzlu bataklığın acı, damak zevkine yabancı yiyeceklerinden uzaklaştıkları için birden zihni iyi şeylerin, balın ve körpe filizlerin, köklerin ve larvaların, tatlı ve kötülük barındıran etin

resimleriyle doldu. Bir taş alıp ağaç gövdesine vurur gibi baş hizasındaki kayaya vurmaya başladı.

Nil çalılardan kararmış bir yemiş bulup ağzına attı.

"Bak, Lok kayayı dövüyor!"

Diğerleri gülerken Lok da kayaya kulak verirmiş gibi yapıp bağırarak maskaralığa başladı.

"Uyanın, larvalar! Uyandınız mı?"

Ama Mal onları peşinden sürüklemeye devam etti.

Uçurumun zirvesinde geriye doğru hafif bir eğim vardı, o yüzden bu girintili çıkıntılı zirveye tırmanmak yerine şelalenin dibindeki kargaşadan doğan nehrin sarp kayalıkların bulunduğu bölümünün kenarından dolanabilirlerdi. Her adımda yükselen eğri büğrü patika girinti çıkıntılarla, boşluklarla ve eğimli yüzeylerle dolu baş döndürücü bir yoldu; ayaklarının sert ve pütürlü tabanı tek güvenebilecekleri şeydi ve altlarındaki kayalık kimi yerlerde iyice dikleşiyor, onlarla sis ve ada arasında hava boşluğundan başka bir şey kalmıyordu. Burada kuzgunlar aşağıda ateşten fırlayan kara parçalar gibi havada süzülüyor, onların yukarısında belli belirsiz bir parıltıyla sallanan ot kuyrukları ise suyun olduğu yeri gösteriyordu; şelaleye sırtını dayamış ada dökülen su katmanını kesintiye uğratıyor ve ay kadar ayrı duruyordu. Uçurum suyun içindeki kendi ayaklarına bakmak ister gibi öne doğru eğilmişti. Ot kuyrukları çok uzundu, insanların çoğundan daha uzundu ve tırmanan insanların aşağısındaki düzenli salınışları kalp atışını yahut dalgaların sahile vuruşunu anımsatıyordu.

Lok kuzgunların sesini hatırladı. Onlara doğru kollarını çırptı.

"Gaak!"

Yeni olan, Fa'nın sırtında kımıldandı, elleri ve ayaklarıyla tutunduğu yerleri değiştirdi. Ha çok yavaş gidiyordu, çünkü ağırlığı yüzünden sakıngandı. Elleri ve ayaklarıyla eğimli kayaları tutup bırakarak adeta sürünüyordu. Mal tekrar konuştu.

"Bekleyin."

Yüzü onlara dönük olduğundan dudaklarını okudular ve yanına toplandılar. Burada yol genişleyerek hepsine yetecek bir düzlüğe dönüşüyordu. Yaşlı kadın yükünü biraz hafifletmek için ellerini kayaya dayadı. Mal iki büklüm olup omuzları birbirine geçinceye kadar öksürdü. Nil onun yanına çömeldi; bir elini karnına, diğerini omzuna koydu.

Lok açlığını unutmak için nehre doğru baktı. Burun delikleri genişledi ve anında bir sürü kokunun karışımıyla ödülünü aldı, çünkü şelalenin sisi tıpkı yağmurun bir çiçek tarlasındaki renkleri canlandırıp ayrıştırması gibi tüm kokuları inanılmaz derecede güçlendirmişti. İnsan kokuları da vardı; her birinin kendine has bir kokusu olsa da hepsine aşağıdaki çamurlu yolun kokusu sinmişti.

Bu da yazlık mekânlarının öyle somut bir kanıtıydı ki neşeyle gülüp Fa'ya döndü, tüm açlığına rağmen onunla yatabileceğini hissediyordu. Ormandan kalan yağmur suyu Fa'nın üzerinde kurumuş, boynunun çevresindeki ve yeni olanın başının üzerindeki kıvırcık tüyler parlak kızıla dönmüştü. Elini Fa'nın memesine uzatınca o da güldü ve yüzüne gelen tüyleri kulaklarının arkasına attı.

"Yemek bulmalıyız," dedi Lok ağzını yaya yaya, "bir de sevişmeliyiz."

Yiyecekten bahsetmek açlığını kokular kadar gerçek kılmıştı. Tekrar burnunu dışarıya, yaşlı kadının yükünün kokusunu aldığı yere çevirdi. Birden önünde boşluktan ve adadan ona doğru yükselen şelale sisinden başka bir şey olmadığını fark etti. İnmişti, kollarını ve bacaklarını açarak kayanın pürüzlü yüzeyine el ve ayak parmaklarıyla salyangoz gibi yapışmıştı. Bir aşırı algılama anında donup kalan ot kuyruklarını koltukaltından görebiliyordu. Liku düzlükte viyaklıyordu, Fa düzlüğün kenarına yüzüstü yatmış Lok'u bileğinden tutuyor, yeni olan da tüylerinin arasında debelenirken sızlanıyordu. Diğer insanlar geri geliyordu. Ha'nın kasıklarından yukarısı görünüyordu; dikkatli ama hızlıydı ve şimdi Lok'un diğer bileğine uzanıyordu. Avuçlarında dehşetin

terini hissetti. Her seferinde bir ayağını ya da elini hareket ettirerek yukarı tırmandı ve düzlüğe gelince doğrulup çömeldi. Yeniden boşluğa dönerek tekrar hareket etmeye başlayan ot kuyruklarına doğru dırlandı. Liku ulumaya başlamıştı. Nil eğilip onun başını göğüslerinin arasına aldı ve sırtına doğru inen kıvırcık tüylerini okşayarak onu yatıştırmaya çalıştı. Fa Lok'u tutup kendine çevirdi.

"Neden?"

Lok bir an dizinin üstüne kalkıp ağzının altındaki kılları kaşıdı. Sonra adanın üzerinden onlara doğru gelen nemli serpintiyi işaret etti.

"Yaşlı kadın. Oradaydı. Sonra yok."

Rüzgâr uçurumdan yukarı doğru eserken kuzgunlar elinin altından yükseliyordu. Erkeksi sesi yaşlı kadın meselesini açınca Fa elini çekti. Ama Lok'un gözleri hâlâ onun yüzündeydi.

"Oradaydı..."

Mutlak bir karmaşa ikisini de susturdu. Fa yine kaşlarını çattı. Yatılacak kadın değildi o. Yaşlı kadından bir şeyler başının çevresindeki havada görünmez bir varlığa dönüşmüştü. Lok ona yalvardı.

"Ona doğru döndüm ve düştüm."

Fa gözlerini yumdu ve haşin bir tavırla konuştu.

"Bu resmi görmüyorum."

Nil Liku'yu diğerlerinin ardından götürüyordu. Fa sanki Lok yokmuş gibi onları takip etti. Lok yaptığı hatayı fark ederek uslu uslu arkasından tırmandı; ama giderken mırıldanıyordu:

"Ona doğru döndüm..."

Diğerleri yolun biraz daha ilerisinde toplanmışlardı. Fa onlara seslendi.

"Geliyoruz!"

Ha cevap verdi:

"Buz kadın var."

İleride, Mal'ın bulunduğu yerin yukarısındaki kayada, güneşin ulaşamadığı bir kar birikintisiyle yüklü bir yarık vardı. Ağırlık, soğuk, sonra da kış sonunun sağanakları karı sıkıştırıp yarıkta her an düşecekmiş gibi duran bir buz kütlesine çevirmişti; üstelik buzun eriyen kenarı ile daha sıcak olan kaya arasından su akıyordu. Daha önce deniz kıyısındaki kış mağarasından dönerken bu yarıkta hiç buz kadın görmemiş olmalarına rağmen, Mal'ın onları dağlara çok erken getirdiği düşüncesi hiçbirinin kafasında oluşmadı. Lok kaçışını ve serpinti-kokusunun tuhaf ve tanımlanamaz yeniliğini unutarak ileri koştu. Ha'nın yanında durup bağırdı:

"Oa! Oa! Oa!"

Ha ve diğerleri de onunla beraber bağırdı.

"Oa! Oa! Oa!"

Şelalenin ısrarlı gürleyişinin yanında sesleri cılız kaldı ve yankılanmadı, ama yine de kuzgunlar duyup şöyle bir yalpaladılar, sonra tekrar süzülmeye başladılar. Liku bağırırken minik Oa'yı sallıyor, ama bunu neden yaptığını bilmiyordu. Yeni olan tekrar uyandı, pembe dilini çıkarıp kedi gibi yalanarak Fa'nın kulağının üstündeki tüylerin arasından baktı. Buz kadın yukarıda, ötede asılı duruyordu. Ölümcül su hâlâ karnından sızsa da hareket etmiyordu. Sonra insanlar sessizce geçip buz kadın bir kayanın arkasında kaybolunca kadar hızla ilerlediler. Hiç konuşmadan şelalenin yanındaki kayalıklara geldiler; orada devasa uçurum köpüklü suların çalkantısı ve serpintisi içinde kaybolan kendi ayaklarına bakarcasına öne eğilmişti. Suyun kenardan döküldüğü yerdeki berrak kıvrım neredeyse gözlerinin hizasındaydı, su o kadar temizdi ki içini görebiliyorlardı. Suyun döküldüğü yerde ağır ritimle salınmak yerine gitmek istermiş gibi çılgınca titreşen yosunlar vardı. Şelalenin yakınındaki kayalar serpintiyle ıslanmıştı ve yukarıdan eğreltiotları sarkıyordu. İnsanlar şelaleye bir göz bile atmadan hızla yukarı doğru devam ettiler.

Şelalenin yukarısında nehir dağ sıralarının arasındaki bir gedikten geliyordu.

Artık gün neredeyse sona ermişti ve güneş gediğin içinde batarken sudan yansıyordu. Suyun diğer yanında akıntı kararmış ve gölgede kalmış dik kayalıkların dibinden geçiyordu; ama gediğin bu yanı o kadar tavizsiz değildi. Eğik bir kaya tabakası, giderek uçuruma dönüşmüş bir teras vardı. Lok ziyaret edilmeyen adayı ve onun ilerisindeki, gediğin diğer tarafında kalan dağı görmezden geldi. Terasın ne kadar güvenli olduğunu hatırlayarak insanların arkasından aceleyle ilerlemeye başladı. Sudan onlara hiçbir şey yaklaşamazdı, çünkü akıntı onu şelaleden aşağı atardı; terasın yukarısındaki uçurum da tilkiler, keçiler, insanlar, sırtlanlar ve kuşlar içindi sadece. Terastan ormana inen yolun bile girişi öyle dardı ki dikenli dalı olan tek kişi tarafından savunulabilirdi. Serpinti sütunlarının ve dökülen suların yukarısındaki uçurumdan giden bu dar patikaya gelince, insanlardan başka hiçbir canlının ayaklarınca çiğnenmemişti.

Lok yolun sonundaki köşeyi dönerken arkasındaki orman çoktan kararmıştı ve gediğin içinde gölgeler terasa doğru koşturuyordu. İnsanlar terasa vardıkları için rahatlamış, gevezelik ediyordu, ama sonra Ha dikenli dalını havada savurarak dikenli tarafını yere dayadı. Dizlerini büküp havayı koklamaya başladı. İnsanlar derhal sessizleşti, oyuğun önüne yarım daire halinde yayıldılar. Mal ve Ha dikenli dalları ellerinde, öne doğru çıktılar; birkaç adımlık meyilli topraktan yukarı çıkıp oyuğun içine baktılar.

Ama sırtlanlar gitmişti. Tavandan kopup yere saçılmış taşlara ve kuşaklar boyu birikmiş dışkılardan yetişen cılız bitkilere kokuları sinmiş olsa da bir gün olmuştu gideli. İnsanlar Ha'nın dikenli dalını artık silah olamayacak kadar havaya kaldırdığını görünce gevşediler. Meyilden birkaç adım tırmanıp oyuğun önünde durduklarında güneş ışığı gölgelerini iki yana doğru saçtı. Mal göğsünden yükselen bir öksürüğü bastırdı, yaşlı kadına dönüp bekledi. Kadın oyuğun düz zemininde diz çöktü ve kil topağını tam ortaya koydu. Topağı açarak düzledi ve yerdeki eskiden kalma toprak parçalarının

üzerine hafif darbelerle yaydı. Yüzünü yaklaştırıp açılmış topağın üzerine üfledi. Oyuğun derinliklerinde bir taş sütunun iki yanında bulunan girintiler çubuklarla, ince ve kalın dallarla doluydu. Yaşlı kadın hızla bu istiflere doğru gidip ince dallar, yapraklar ve neredeyse toza dönmüş bir kütükle geri döndü. Bunları açılmış kil topağının üzerine yerleştirdi; sonra da ince bir duman çıkana, tek bir kıvılcım havaya sıçrayana kadar üflemeye devam etti. Dallar çıtırdadı, eflatun ve kırmızı bir alev kıvrılarak yükseldi, sonra düzeldi; kadının yüzünün gölgede kalan tarafı ışıldadı ve gözleri parladı. Girintilerden tekrar odun getirdi ve ateş onlara parlak alevler ve kıvılcımlar sundu. Islak kili parmaklarıyla şekillendirerek kenarlarda düzgün bir yuvarlak set yaptı; böylece ateş neredeyse düz bir tabağın ortasında yanmaya başladı. Ondan sonra yaşlı kadın ayağa kalkıp onlarla konuştu.

"Ateş yeniden uyandı."

İKİ

Bunu duyunca insanlar yeniden heyecanla konuştular. Aceleyle oyuğun içine girdiler. Mal ateş ile girinti arasına çöküp ellerini uzatırken, Fa ve Nil de daha fazla odun getirip ateşin başında hazır ettiler. Liku bir dal getirip yaşlı kadına uzattı. Ha çömelip kayaya sırtını verdi, rahat edinceye kadar kımıldandı durdu. Sağ eli bir taş bulup aldı. Taşı insanlara gösterdi.

"Bende bu taşın bir resmi var. Mal bir dal kesmek için kullanmıştı. Bakın! İşte kesen tarafı."

Mal taşı ondan aldı, ağırlığına baktı, bir an kaşlarını çattı, sonra onlara gülümsedi.

"Kullandığım taş buydu," dedi. "Bakın! İşte başparmağım buraya geliyor, ellerim de kalın tarafını buradan kavrıyor."

Taşı havaya kaldırıp bir dal keser gibi yaptı.

"Taş iyi bir taş," dedi Lok. "Gitmemiş. Mal geri gelinceye kadar ateşin başında kalmış."

Ayağa kalkıp bayırın aşağısındaki toprağa ve taşlara bir göz gezdirdi. Nehir de gitmemişti, dağlar da. Oyuk onları beklemişti. Ansızın bir mutluluk ve coşku dalgası yükseldi içinde. Her şey onları beklemişti: Oa onları beklemişti. Şimdi bile soğanların filizlerini topraktan yukarı itiyor, kurtçukları semirtiyor, topraktan keskin kokular yükseltiyor, her yarıktan

ve her daldan tombul tomurcuklar çıkarıyordu. Kollarını iki yana kocaman açarak nehir kıyısındaki terasta dansa başladı.

"Oa!"

Mal ateşten biraz uzaklaşıp oyuğun arka tarafını yokladı. Zemine bir bakıp sütunun dibindeki birkaç kuru yaprağı ve toprak parçasını süpürdü. Sonra da yere çöktü, sırtını kayaya yaslayıp iyice yerleşti.

"Burası da Mal'ın oturduğu yer."

Lok ya da Ha nasıl Fa'ya nazikçe dokunursa öyle kayaya dokundu.

"Evdeyiz!"

Lok terastan içeri girdi. Yaşlı kadına baktı. Ateş yükünden kurtulduğu için o kadar uzak durmuyordu, biraz daha onlardan biri gibiydi. Artık onun gözlerine bakıp onunla konuşabilir, hatta belki cevap da alabilirdi. Üstelik konuşma ihtiyacı hissediyordu, alevlerin onda hep yarattığı rahatsızlığı diğerlerinden böyle saklamaya çalışıyordu.

"Artık ateş ocakta oturuyor. Isındın mı Liku?"

Liku minik Oa'yı ağzından çıkardı.

"Acıktım."

"Yarın herkese yiyecek bulacağız."

Liku minik Oa'yı havaya kaldırdı.

"O da acıktı."

"Seninle gidip o da yiyebilir."

Diğerlerine bakarak güldü.

"Bir resmim var..."

O zaman insanlar da güldü, çünkü bu Lok'un resmiydi, neredeyse tek resmiydi ve en az onun kadar iyi biliyorlardı.

"Minik Oa'yı bulma resmim..."

Eski kök öyle bir eğilip bükülmüş, çıkıntıları zamanla öyle bir aşınmıştı ki koca göbekli bir kadına benziyordu.

"...Ağaçların arasında duruyorum. Hissediyorum. Bu ayakla hissediyorum..." Nasıl hissettiğini gösterdi. Ağır-

lığını sol ayağına vermişti ve sağ ayağıyla yeri yokluyordu. "...Hissediyorum. Ne hissediyorum? Soğan mı? Çubuk mu? Kemik mi?" Sağ ayağı yerden bir şey alıp sol eline verdi. Baktı. "Minik Oa!" Muzaffer bir edayla onların gözü önünde bedenini ateşin sıcaklığına bıraktı. "Artık Liku nereye, minik Oa oraya."

İnsanlar biraz Lok'un haline biraz hikâyeye gülerek onu alkışladılar. Lok onların alkışlarıyla güven hissederek ateşin başına çöktü ve insanlar alevleri izleyerek sessizce oturmaya koyuldular.

Güneş nehre battı ve oyuğun çevresi karardı. Beyaz külden, kızıl bir benekten ve dalgalanarak yükselen tek bir alevden oluşan ateş artık çok daha merkezdeydi. Yaşlı kadın yumuşak hareketlerle ateşe biraz daha odun ekleyince kızıl benek beslendi ve alev güçlendi. Titreşen ışıkta yüzleri titriyormuş gibi görünen insanlar onu izlediler. Çilli yüzleri kızarmıştı, alınlarının altındaki derin oyukların her birinde birer ateş kopyası vardı ve tüm ateşler birlikte dans ediyordu. Isındıklarına ikna oldukça kolları bacakları gevşedi, keskin kokuları minnettarlıkla içlerine çektiler. Ayak parmaklarını gerdiler, kollarını esnettiler, hatta ateşten uzaklaştırdılar. Söyleşmekten çok daha doğal gelen derin sessizliklerden biri başladı; bu zamansız sessizliğin başında oyukta birçok zihin vardı, sonra belki de hiç zihin kalmadı. Suyun gürül gürül akışı artık duyularınca öyle kanıksanmıştı ki rüzgârın kayalıklara yumuşak dokunuşları duyulur haldeydi. Adeta ayrı bir hayat bahşedilmiş kulakları ufacık sesler yumağını çözüp soluk alış verişleri, kuruyup çatırdayan kilin ve düşen küllerin sesini bir bir kabul ediyordu.

Mal olağandışı bir mahcubiyetle konuştu.

"Soğuk mu?"

Kafalarının içine geri çağırılan insanlar ona doğru döndüler. Artık ıslak değildi, tüyleri kıvırcıklaşmıştı. Kararlılıkla öne doğru ilerleyip kilin üzerine diz çöktü, kollarıyla iki yandan destek alıyordu ve ateşin sıcaklığı doğruca

göğsüne vuruyordu. Sonra ilkbahar rüzgârında ateş yalpa vurdu, tam Mal'ın açık ağzına doğru koyu bir duman sütunu savurdu. Aniden tıkanan Mal öksürmeye başladı. Öksürdükçe öksürdü, adeta öksürükler hiçbir uyarıya ya da danışıklığa ihtiyaç duymadan sökülüp çıkıyordu göğsünden. Onu tutup geriye doğru çektiklerinde nefes almak için çaba harcıyordu. Yana doğru devrildi, bedeni sarsılmaya başladı. Dili dışarı uğramıştı, gözleri korkuyla bakıyordu.

Yaşlı kadın konuştu.

"Kütüğün olduğu yerdeki suyun soğuğu bu."

Gelip Mal'ın yanına diz çöktü, elleriyle göğsünü ovaladı ve ensesine masaj yaptı. Mal'ın başını kendi dizlerine yaslayıp öksürmesi geçene ve hafif hafif titreyerek kımıldamadan yatmaya başlayıncaya kadar onu rüzgârdan korudu. Yeni olan uyandı ve Fa'nın sırtından indi. Kızıl tüyleri ateşin ışığında parıldarken uzatılmış bacaklar arasında emekledi. Ateşi gördü, Lok'un kıvrılmış dizinin altına kaçtı, sonra Mal'ın ayak bileğine tutunarak ayağa kalktı. Gözlerinde iki minik ateş yanıyordu, titreyen bacağa yaslanıp öne eğilerek öylece durdu. İnsanların dikkati Mal ile onun arasında bölündü. Sonra bir dal çatırdadı, Lok sıçradı ve karanlığın içine kıvılcımlar saçıldı. Daha kıvılcımlar yere düşmeden yeni olan dört ayağının üzerindeydi. Bacaklar arasından hızla kaçarak Nil'in kolundan tırmandı ve onun sırtını ve ensesini örten tüylerin arasına saklandı. Ardından Nil'in sol kulağının ardında iki minik ateşten biri belirdi ve hiç kırpılmadan temkinli bir edayla çevreyi seyreden gözdeki ateş. Nil yüzünü yana çevirip yanağını bebeğin kafasına usulca sürttü. Yeni olan tekrar tüylerin arasına yuvalandı. Kendi tüyleri ve annesininkiler ona mağara olmuştu. Nil'in gür ve uzun tüyleri onu gözlerden koruyordu. Derken Nil'in kulağının ardındaki minik ateş noktası da kayboldu.

Mal biraz doğruldu, yaşlı kadına yaslanarak oturdu. Herkese tek tek baktı. Liku konuşmak için ağzını açtı ama Fa hemen onu susturdu.

Sonra Mal konuştu.

"Yüce Oa vardı. Yeri karnından çıkardı. Emzirdi. Yer kadını doğurdu ve kadın da karnından ilk adamı çıkardı."

Onu ses çıkarmadan dinlediler. Daha fazlasını, Mal'ın bildiklerinin hepsini duymayı bekliyorlardı. Pek çok insanın olduğu zamanın resmi vardı: Bütün yıl yaz mevsiminin yaşandığı, aynı dalda çiçeklerin açtığı ve meyvelerin sarktığı zamana dair hepsinin çok sevdiği bir hikâyeydi bu. Ayrıca Mal'la başlayan ve her zaman o dönemki insanların en yaşlısına kadar geri giden uzun bir isim listesi vardı. Ama Mal daha fazla bir şey anlatmadı.

Lok onunla rüzgâr arasına oturdu.

"Karnın aç, Mal. Aç adam üşüyen adamdır."

Ha ağzını yukarı kaldırdı.

"Güneş geri dönünce yemek getireceğiz. Ateşin yanında kal, Mal, sana yiyecek getireceğiz, güçlenecek ve ısınacaksın."

Sonra Fa gelip Mal'a yaslandı ve böylece üçü ateşe bakan yer hariç her tarafını kapattılar. Mal öksürükler arasında onlarla konuştu.

"Bende ne yapılması gerektiğinin resmi var."

Başını eğerek küllere baktı. İnsanlar beklediler. Hayatın onu nasıl soyduğunu görebiliyorlardı. Kaşlarındaki uzun tüyler seyrelmiş, kafasının üstünü baştan başa kaplaması gereken kıvırcık tüyler çekilince kaşlarının üstünde parmak kalınlığında çıplak ve kırışık deri ortaya çıkmıştı. Kaşlarının altındaki iri göz çukurları derin ve karanlıktı, gözleri donuk ve acı doluydu. Elini kaldırdı, parmaklarını dikkatle yokladı.

"İnsanlar yiyecek bulmalı. İnsanlar yakacak bulmalı."

Sol elinin parmaklarını sağ eliyle kavradı; baskı sayesinde fikirler içeride ve kontrol altında kalacakmış gibi sıkı sıkı tuttu.

"Bir parmak oduna. Bir parmak yiyeceğe."

Başını sertçe iki yana sallayıp tekrar başladı.

"Bir parmak Ha için. Fa için. Nil için. Liku için..."

Parmaklarının sonuna gelince hafifçe öksürerek diğer eline baktı. Ha oturduğu yerde kımıldandı ama bir şey söyle-

medi. Sonra Mal'ın alnı gevşedi ve parmak saymayı bıraktı. Başını öne eğerek ellerini başının arkasındaki kırlaşmış tüylere götürdü. Ne kadar yorulduğunu sesinden anladılar.

"Ha ormandan odun getirmeli. Nil ve yeni olan onunla gidecek." Ha tekrar kımıldandı, Fa kolunu yaşlı adamın omuzlarından çekti ama Mal konuşmaya devam etti.

"Lok da Fa ve Liku'yla beraber yiyecek getirecek."

Ha konuştu:

"Liku dağa gidip düzlüğe çıkamayacak kadar küçük!"

Liku hemen bağırdı:

"Ben Lok'la gideceğim!"

Mal dizlerinin altından mırıldandı:

"Sözümü söyledim."

Karar kesinleşince insanların huzuru kaçtı. Yanlış bir şey olduğunu bedenlerinde hissediyorlardı ama söz söylenmişti. Sözün söylenmesiyle eylem şimdiden başlamış gibi olduğundan endişelenmişlerdi. Ha oyuğun zeminine bir taşı amaçsızca tık diye vurdu, Nil yeniden usul usul inlemeye başladı. Sadece en az resmi olan Lok, Oa'nın ve ona terasta dans ettiren armağanlarının göz kamaştırıcı resimlerini hatırladı. Bir anda ayağa fırlayıp insanların karşısında durduğunda gecenin esintisinde kıvırcık tüyleri sarsıldı.

"Kucağımda yiyecek getireceğim" –kollarını kocaman açtı– "o kadar çok ki sendeleyerek... Böyle!"

Fa ona bakarak sırıttı.

"Dünyada o kadar çok yiyecek yok."

Lok yine çömeldi.

"Şimdi kafamda bir resim var. Lok şelaleye geri geliyor. Dağın yamacından koşuyor. Bir geyik taşıyor. Kedi geyiği öldürüp kanını emmiş, bu yüzden onun hatası değil. Böyle. Sol kolunun altında. Bir de sağın altında" –ganimetini öne doğru uzattı– "bir sığırın çeyreği."

Et yükünün ağırlığı altında oyuğun önünde sendeleyerek gidip geldi. İnsanlar önce onunla beraber güldüler, sonra onun haline güldüler. Sadece Ha sessiz kaldı, diğerleri farkına

varıp bakışlarını onun yerine Lok'a yöneltinceye kadar hafifçe gülümsedi.

Lok diklendi:

"Bu doğru resim!"

Ha ağzıyla bir şey söylemedi ama gülümsemeyi sürdürdü. Sonra diğerleri onu izlerken iki kulağını birden yavaşça ve ciddiyetle Lok'a doğru çevirdi ve böylece ağzıyla konuşmuş gibi açıkça şöyle dedi: Seni duydum! Lok ağzını açtı ve tüylerini dikti. Alaycı kulaklara ve yarım gülümsemeye doğru anlamsız kelimelerle dırlanmaya başladı.

Fa araya girdi.

"Bırak bırak. Ha'da çok resim ve az söz var. Lok'ta ağız dolusu söz var ama hiç resim yok."

Bunun üzerine Ha kahkahayı patlatarak Lok'a doğru ayağını salladı ve Liku da nedenini bilmeden onunla birlikte güldü. Lok aniden onların ahenginin düşüncelerden arınmış huzurunu özledi. Asabiyet krizini bir yana bırakarak ateşe sokuldu, çok perişanmış gibi yaptı; böylece onlar da Lok'u avutuyormuş gibi yaptılar. Sonra tekrar sessizlik çöktü ve oyukta tek bir akıl hâkim oldu, daha doğrusu geriye hiç akıl kalmadı.

Bütün insanlar ansızın kafalarının içinde bir resmi paylaştılar. Onlardan biraz uzak duran, aydınlıkta hatları net, ıstırap çeken ve bir deri bir kemik kalmış Mal'ın resmiydi bu. Sadece Mal'ın bedenini değil, kafasının içinde belirip kaybolan ağır çekim resimleri de görüyorlardı. Tek bir resim diğerlerine baskın çıkıyordu; bulanık tartışmalar, şüpheler, tahminlerin ardından körlemesine bir inançla düşündüğü şeyin ne olduğu anladılar.

"Yarın ya da öbür gün öleceğim."

İnsanlar tekrar ayrıldılar. Lok elini uzatıp Mal'a dokundu. Fakat Mal kadının koruyucu uzun tüylerinin altında olduğu ve acı çektiği için hissetmedi onun dokunuşunu. Yaşlı kadın Fa'ya bir göz attı.

"Suyun soğuğu bu."

Sonra eğilip Mal'ın kulağına fısıldadı.

"Yarın yiyecek olacak. Şimdi uyu."

Ha ayağa kalktı.

"Daha çok odun da olacak. Ateşe daha fazla yemek vermeyecek misin?"

Yaşlı kadın bir girintiden odun seçti. Odun parçalarını öyle ustaca yerleştirdi ki alevler nerede yükselse kemirecek kuru odun bulabilecekti. Çok geçmeden ateş gürül gürül yanmaya başladı ve insanlar tekrar oyuğa döndü. Bunun üzerine yarım çember genişledi ve Liku çemberin içine kayıverdi ama ateşe fazla yaklaşınca tüyleri cızırdadı, insanlar keyifle birbirlerine gülümsediler. Sonra ağızlarını kocaman açarak esnemeye başladılar. Mal'ın çevresine yerleştiler, iyice birbirlerine sokuldular, ateşe bakan yönünü boşta bırakıp kalanını ılık tenden bir beşik haline getirdiler. Zaman zaman kımıldanıyor, usul usul mırıldanıyorlardı. Mal hafifçe öksürdü, sonra o da uyuyakaldı.

Lok bir kenarda çömelmiş, karanlık sulara bakıyordu. Bilinçli bir karar verilmemişti ama nöbet ona düşmüştü. O da esnedi, karnındaki ağrıyı yokladı. Güzel yemekleri düşündü, biraz ağzı sulandı ve tam konuşmaya başlayacaktı ki herkesin uyuduğunu hatırladı. Bunun üzerine ayağa kalktı ve dudağının hemen altındaki tüyleri kaşıdı. Fa elinin ulaşabileceği yerdeydi, aniden onu tekrar arzuladı; ama bu arzuyu unutması kolay olmuştu çünkü zihninin büyük bir kısmı yemek düşünmeyi tercih ediyordu. Sırtlanları hatırlayarak teras boyunca yürüdü, yamaçtan aşağıdaki ormana baktı. Gri bir çizgi gibi görünen denize doğru uzanan kilometrelerce karanlık ve daha da kara lekeler, yakında, nehir bataklıklarda ve dönemeçlerde yer yer parıldıyordu. Başını kaldırıp göğe baktığında denizin üstündeki tüy gibi bulut katmanları dışında havanın açık olduğunu gördü. Manzarayı izlemeye devam edince gözleri karanlığa alıştı, ateşin etkisi silindi ve gökteki bir yıldızı gördü. Ardından başkaları belirdi, bir ufuktan öbürüne titreşen ışık tarlaları

serildi gözlerinin önüne. Gözlerini bile kırpmadan yıldızlara bakarken burnu da sırtlanlardan bir iz aradı ve onların yakınlarda bir yerlerde bulunmadığını söyledi. Kayalardan tırmanıp şelalenin dibine baktı. Dökülen suların zemine çarptığı yerde daima ışık vardı. Duman misali serpintiler çevredeki tüm ışığı içine hapsedip incelikle dağıtıyordu adeta. Yine de bu ışık serpintiden başka bir şeyi aydınlatmadığından ada mutlak bir karanlığa gömülmüştü. Lok donuk beyazlığın içinden kara ağaçlara ve kayalara hiç düşünmeden bakmayı sürdürdü. Ada oturmuş bir devin bacağına benziyordu; püskül püskül ağaçlar ve çalılarla süslenmiş dizi şelalenin ışıldayan eşiğini kesintiye uğratıyor, hantal ayağı ise aşağı doğru yayılarak iniyor, artık bir ayağa benzemez oluyor ve karanlık ormanla birleşiyordu. Dağ gibi bir bedenin altında olması gereken dev uyluğu gedikten akan sular içinde yatarken giderek alçalıyor, terasa birkaç adam boyu kala suyun içinden yükselen tek tük kayalarda sona eriyordu. Lok'un gözünde devin uyluğu ile ay arasında bir fark yoktu: O kadar uzaktaydı ki onun tanıdığı yaşamla hiçbir ilişkisi olamazdı. Adaya erişmek için insanların, onları kapıp şelaleden aşağı yuvarlamaya hevesli suların üzerinden teras ile kayalar arasındaki mesafeyi atlaması gerekiyordu. Ancak daha çevik ve korkmuş bir canlı böyle bir atlayışa cüret edebilirdi. Bu yüzden de ada ziyaret edilmemiş halde kalmaya devam ediyordu.

O rahatlık içinde gözünün önüne deniz kıyısındaki mağaranın bir resmi geldi ve dönüp nehrin aşağısına baktı. Nehir dönemeçleri karanlıkta donuk donuk parlayan havuzcuklara benziyordu. Aşağıdaki karanlığın içinde denizden terasa kadar uzanan patikaya dair tuhaf resimler gördü. Patikanın gerçekten de o an baktığı yerde olduğunu düşününce kafası karıştı. Bir burgacın en çalkantılı anında donup kalmış gibi görünen keşmekeş halinde kayaların bulunduğu bu kesim ve aşağıda ormanın içine dökülen nehir onun kafasının alamayacağı kadar karmaşık olsa da, duyuları bunlar arasında dolambaçlı bir yol bulabiliyordu. Düşünmeyi bırakınca derin

bir nefes aldı. Onun yerine burun deliklerini açarak sırtlanlardan bir iz aradı ama gitmişlerdi. Kayanın kenarına kadar gidip nehre su döktü. Sonra usul usul dönüp ateşin yanına çömeldi. Bir kez esnedi, yine Fa'yı arzuladı, sonra kaşındı. Uçurumdan, hatta adadan onu izleyen gözler vardı, ama ateşin közleri ışıldarken hiçbir şey onlara yanaşamazdı. Yaşlı kadın onun düşüncesinin bilincine varmış gibi uyandı, ateşe biraz odun atıp düz bir taşla külleri toplamaya başladı. Mal uykusunda kuru kuru öksürünce diğerleri de kımıldandı. Yaşlı kadın tekrar yerine yerleşti, Lok avuç içleriyle gözlerini uykulu uykulu ovuşturdu. Basınçtan nehrin üzerinde yeşil benekler uçuştu. Şimdiden duyulur olmaktan çıkacak kadar tekdüze bir gürlemeyle akan şelalenin bulunduğu sol tarafa doğru göz kırptı. Rüzgâr suyun yüzünde dolandıktan sonra ormandan yukarı doğru gediğin içine kuvvetle esti. Keskin ufuk hattı bulanıklaştı ve ormanın karanlığına bir süt beyazı karıştı. Dökülen nehir suyu rüzgârla geri itildikçe oyulmuş havzadaki pus yükseliyor, şelaleden yukarı doğru bir bulut tırmanıyordu. Adanın silueti belirsizleşti, ıslak sis terasa doğru sinsice ilerledi, oyuğun tavanında birikti; hissedilmeyecek kadar küçük ve ancak çoğalınca görülen damlacıklar halinde insanları sardı. Lok'un burun delikleri kendiliğinden genişledi ve sisle beraber gelen koku karışımını ayırt etti.

Şaşkınlık ve ürpertiyle çömeldi. Avuçlarını birleştirip burnuna kapatarak içerideki havayı yokladı. Gözleri kapalı, dikkatini vererek odaklandı ısınan havaya; bir an aydınlanmanın eşiğindeymiş gibi göründü; sonra koku tıpkı su gibi kuruyup gitti, çabalamaktan dolan gözlerindeki yaşların boğduğu uzaklardaki minik bir şey gibi silindi. Soluğunu bıraktı, ardından gözlerini açtı. Rüzgârın yön değiştirmesiyle şelalenin sisi ağır ağır uzaklaşıyordu ve gecenin kokusu her zamankinden farksızdı.

Adaya ve kenardan dökülen karanlık suya doğru kaşlarını çattıktan sonra esnedi. Tehlike yoksa yeni bir düşünceyi aklında tutamıyordu. Ateş kendinden başka bir şeyi ışıtmayan

kızıl bir gözden ibaret kalmaya doğru gidiyordu ve insanlar hareketsiz, kaya rengindeydi. Tekrar yerine yerleşti ve uyumak için öne doğru uzanırken soğuk hava girişi azalsın diye bir elini burun deliklerine bastırdı. Dizlerini kıvırıp göğsüne doğru çekerek gece havasına maruz kalan yüzeyi en aza indirdi. Sol kolu kalktı, parmakları ensesindeki tüylerin arasında dolaştı. Ağzını dizlerine dayadı.

Denizin üzerindeki bulutlardan bir yatağın içinde portakal rengi donuk bir ışık giderek genişliyordu. Bulutların kolları altın rengini aldı ve neredeyse yusyuvarlak olmuş ayın kenarı bu kolları iterek aradan çıktı. Şelalenin eşiğine bir pırıltı yayıldı, ışıklar ileri geri kaymaya ya da aniden kıvılcım gibi patlamaya başladı. Adadaki ağaçlar belirginleşti, hepsine tepeden bakan bir huşun gövdesi aniden gümüşi ile beyaz arası bir renk aldı. Suyun ötesinde, gediğin diğer yanında kalan uçurum hâlâ karanlığını koruyordu ama geri kalan her yerde dağların yükseklerindeki kar ve buz katmanları meydana çıktı. Lok çömeldiği yerde dengesini bularak uyuklamaya koyuldu. En ufak bir tehlike belirtisi, başlama işaretini duymuş koşucu gibi terasın öbür yanına fırlamasına yeterdi. Dağın üzerindeki buzun ışıldaması gibi onun üzerinde de kırağının ışıltısı vardı. Ateş artık bir avuç kordan ibaret yuvarlak tepeli bir koni halini almıştı; mavi alevler bu koninin üzerinde dolanıyor, dalların ve kütüklerin yanmamış uçlarını çekiştiriyordu.

Ay yavaş yavaş doğdu; sağa sola saçılmış birkaç bulut izinden başka bir şey bulunmayan açık gökyüzüne doğru neredeyse dimdik yükseldi. Işık usul usul adaya doğru inerken serpinti sütunlarını ışığa boğdu. Yeşil gözlerce izleniyordu, sonra ışıktan gölgeye kayan veya dağın yamaçlarındaki açıklıklarda hızla koşan gri şekiller keşfetti. Ormandaki ağaçlara vurunca sağda solda, çürüyen yaprakların ve toprağın üzerinde fildişi rengi boşluklar belirdi. Ay nehrin ve dalgalanan ot kuyruklarının üzerine düştü; suyun üzeri soğuk sıvı alevden gümüşi burgaçlar, simli daireler ve girdaplarla dolmuştu. Şelalenin aşağısından bir gürültü geldi; suyun

gürleyişi bu gürültüyü yankıdan ve titreşimden yoksun kıldı, böylece gürültü biçimsiz kaldı. Lok'un kulakları ay ışığında seğirdi, kırağı tutmuş üst kenarları ürperdi. Lok'un kulakları Lok'la konuştu.

"?"

Fakat Lok uykuya dalmıştı.

ÜÇ

Lok yaşlı kadının hepsinden önce kalktığının, daha sabahın ilk ışıklarında ateşle ilgilendiğinin farkındaydı. Kadın ateşin üzerine odunları yığdıktan sonra Lok çıtırtılar ve tıslamaların başladığını duydu. Fa hâlâ çömeldiği yerden hiç kalkmamıştı, yaşlı adamın onun omzuna yaslı başı zaman zaman huzursuzca kımıldanıyordu. Ha uyanıp ayağa kalktı. Terastan aşağı inip su döktü, sonra geri gelip yaşlı adamın durumuna baktı. Mal diğerleri gibi uyanmıyordu. Kalçasının üzerine yığılmış, Fa'nın tüylerinin arasındaki başını bir o yana bir bu yana çeviriyor, doğum sancıları çeken bir geyik gibi hızlı hızlı soluk alıyordu. Sıcak alevlere doğru ağzını ardına dek açmıştı, fakat görünmeyen başka bir ateşle eriyip bitiyor gibiydi; kol ve bacaklarının sarkmış derisi ve göz çukurlarının çevresi yanıyordu. Nil nehre koşup avcunda su getirdi. Mal gözlerini açmadan önce suyu içti. Yaşlı kadın ateşe daha çok odun attı. Önce oyuğu işaret etti, sonra başıyla ormanı gösterdi. Ha dönüp Nil'in omzuna dokundu.

"Gel!"

Yeni olan da uyandı, Nil'in omzuna tırmandı, miyavlar gibi bir ses çıkardıktan sonra emmeye başladı. Yeni olan emerken Nil de ormana giden kestirme yoldan Ha'nın peşine takıldı.

Köşeyi döndüler, neredeyse şelalenin başıyla aynı düzeye gelmiş sabah sisinin içinde gözden kayboldular.

Mal gözlerini açtı. Ne dediğini duyabilmek için eğilip kulaklarını yaklaştırmak zorunda kaldılar.

"Bir resmim var."

Üç kişi bekledi. Mal bir elini kaldırdı, başının üstüne koydu. Gözlerinin içinde iki titrek ışık yansa da onlara değil suyun ötesindeki uzak bir şeye bakıyordu. O kadar yoğun ve korkulu bir dikkatle bakıyordu ki Lok onun bu kadar korkmasına neden olan şeyi görmek için başını çevirdi. Baktığı yerde hiçbir şey yoktu: Sadece nehre derelerin katıldığı bir kıyıdan ilkbahar selleriyle kopup gelen bir kütük önlerinden geçti, hiç gürültü çıkarmadan şelalenin ucundan devrilip gözden kayboldu.

"Bir resmim var. Ateş ormana sıçrayıp ağaçları yiyor."

Artık uyanmış olduğundan soluk alıp verişi daha da hızlanmıştı.

"Yanıyor. Orman yanıyor. Dağ yanıyor..."

Başını tek tek hepsine çevirdi. Sesinde panik vardı.

"Lok nerede?"

"Burada."

Mal gözlerini kısarak ona baktı. Kızmış ve şaşırmış gibiydi.

"Kim bu? Lok daha anasının sırtında, ağaçlar yeniyor."

Lok ağırlığını bir ayağından diğerine kaydırarak aptal aptal güldü. Yaşlı kadın Mal'ın elini alıp kendi yanağına götürdü.

"Bu çok uzun zaman öncesinin resmi. Onlar hep olup bitti. Uykunda görmüşsün."

Fa yaşlı adamın omzunu okşadı. Sonra elini adamın tenine dayadı, gözleri fal taşı gibi açıldı. Fakat Liku'yla konuşur gibi nazikçe konuştu.

"Lok önünde ayakta duruyor. Bak! Adam oldu."

Nihayet durumu anlayınca derin bir nefes alan Lok hızlı hızlı konuştu.

"Evet, ben adamım." Ellerini iki yana açtı. "İşte buradayım Mal."

Liku esneyerek uyandı, minik Oa omzundan yere düştü. Alıp tekrar göğsüne bastırdı.

"Karnım acıktı."

Mal o kadar ani döndü ki neredeyse Fa'nın öbür yanına yıkılacaktı. Kız onu yakalamak zorunda kaldı.

"Ha ve Nil nerede?"

"Onları sen gönderdin," dedi Fa. "Odun toplamaya gönderdin. Lok, Liku ve beni de yiyecek bulmaya gönderdin. Hızlıca biraz yiyecek getireceğiz sana."

Mal yüzünü avuçlarının içine gömerek ileri geri sallanmaya başladı.

"Bu kötü bir resim."

Yaşlı kadın Mal'a sarıldı.

"Uyu şimdi."

Fa kalkıp Lok'u ateşten uzağa çekti.

"Liku'nun bizimle beraber düzlüğe gelmesi iyi değil. Bırakalım ateşin başında kalsın."

"Mal öyle dedi."

"O kafadan hasta."

"Her şeyin yandığını gördü. Korktum. Dağ nasıl yanabilir?"

Fa karşı çıktı.

"Bugün dün gibi ve yarın gibi."

Ha ve Nil yanlarında yeni olanla terasın girişinde belirdiler. Kucak kucak kırılmış dal taşıyorlardı. Fa onlara doğru koştu.

"Mal öyle dedi diye Liku bizimle gelmek zorunda mı?"

Ha altdudağını çekiştirdi.

"Bu yeni bir şey. Ama söz söylendi."

"Mal dağın yandığını gördü."

Ha başını kaldırıp yukarıdaki loş yüksekliklere baktı.

"Bu resmi görmüyorum."

Lok gergince kıkırdadı.

"Bugün dün gibi ve yarın gibi."

Ha kulaklarını onlara doğru kımıldatarak ciddiyetle gülümsedi.

"Söz söylendi."

Tanımlanamayan gerilim anında çözüldü; Fa, Lok ve Liku hızla terasın öbür tarafına koştular. Hep birlikte yukarıdaki uçuruma sıçrayıp tırmanmaya başladılar. Çok geçmeden şelalenin dibindeki puslu serpinti hattını görecek kadar yükseldiler ve suyun gürültüsü kulaklarına ulaştı. Uçurumun dikliği biraz azalınca Lok tek dizinin üzerine çöküp bağırdı.

"Yukarı!"

Artık ışık daha parlaktı. Dağlar arasındaki gedikte uzanan pırıltılı nehri ve dağların göle set çektiği yerdeki düşmüş engin gökyüzü parçalarını görebiliyorlardı. Aşağıda pus ormanı ve ovayı saklamış, şimdi sessizce dağın yamacına dayanmıştı. Dik yamaçta koşarak pusa doğru yaklaşmaya başladılar. Salt kayaların olduğu yeri geçerek kırık ve keskin taşlardan sarp çarşağa ulaştılar, eğri büğrü sel yataklarından kayarak yuvarlak kayalara kadar indiler. Burada tüy gibi seyrek otlar ve rüzgâr yemekten yan yatmış birkaç çalı vardı. Otlar ıslaktı ve yapraklar arasına örülmüş örümcek ağları kopup bileklerine takılıyordu. Eğim azaldı, çalılar sıklaştı. Sisin sınırına doğru iniyorlardı.

"Güneş pusu içip bitirecek."

Fa hiç kulak asmadı. Aranırken başını o kadar öne eğmişti ki yanaklarındaki kıvırcık tüyler yapraklardaki su damlacıklarını süpürüyordu. Bir kuş gakladı, beceriksizce havalanıp uzaklaştı. Fa derhal yuvanın üzerine atıldı, Liku da topuklarını Lok'un karnına vurdu.

"Yumurta! Yumurta!"

Lok'un sırtından inip otların arasında dans etmeye başladı. Fa bir çalıdan kopardığı dikenle yumurtayı iki uçtan deldi. Liku da yumurtayı kaptığı gibi öttüre öttüre emmeye başladı. Fa ve Lok için de birer yumurta vardı. Üç yumurtayı da nefes almadan boşalttılar. Yedikten sonra ne kadar aç olduklarını anladılar ve hevesle aramaya koyuldular. Eğilmiş öteyi beriyi yoklayarak ilerliyorlardı. Yukarı bakmasalar da geri çekilen toprak düzeyindeki pusu takip ettiklerini, denize

doğru bulanık aydınlığın güneşin ilk ışıklarını barındırdığını biliyorlardı. Yaprakları ayırıp çalıların içine bakarken uyanmamış larvalar, ağırca bir taşı kaldırdıklarında solgun filizler buldular. Bir yandan çalışır bir yandan yerlerken Fa onları avutuyordu.

"Ha ve Nil de ormandan biraz yiyecek getirecektir."

Lok kuvvet verici yumuşak nefis larvalar buluyordu.

"Bir tek larvayla geri gidemeyiz. Sonra tekrar gelip. Bir tane daha larvayla."

Sonra bir açıklığa vardılar. Buraya dağdan bir kaya düşmüş, başka bir kayaya çarpıp onu yerinden oynatmıştı. Açıkta kalan toprak parçasında ışığı gören tombul beyaz filizler her yanı işgal etmişti, ama o kadar kısa ve kalınlardı ki dokunur dokunmaz kopuyorlardı. Üç kafadar yan yana çöküp yiyerek ilerlediler. O kadar çok filiz vardı ki yerken konuşuyor, haz ve heyecan çığlıkları atıyorlardı; o kadar çoktu ki bir süre kurt gibi acıkma hissinin yerini düz açlık aldı. Liku hiçbir şey söylemeden bacaklarını iki yana açmış her iki eliyle birden yiyordu.

Derken Lok bir kucaklama hareketi yaptı.

"Filizli yerin bu ucunu yersek şu ucunu da diğerlerine bırakabiliriz."

Fa ağzı dolu dolu konuştu.

"Mal buraya gelmez, yaşlı kadın da onu bırakmaz. Güneş dağın öbür yanına geçince şu yoldan geri dönmeliyiz. Kucağımızda taşıyabildiğimiz kadarını diğerlerine götürürüz."

Lok geğirerek filiz tarlasına sevgiyle baktı.

"Burası güzel yer."

Fa kaşlarını çatarak çiğnemeye devam etti.

"Keşke burası mağaranın daha yakınında olsaydı..."

Fa koca bir lokmayı tek seferde yuttu.

"Bir resmim var. İyi yiyecek yetişiyor. Burada değil. Şelalenin orada yetişiyor."

Lok ona güldü.

"Şelalenin orada buna benzer bir bitki yok!"

Fa gözlerini Lok'tan ayırmadan ellerini iki yana açtı. Sonra onları birleştirmeye başladı. Fakat başının bir yana eğilişi, kaşlarının hafifçe yukarı kalkıp iki yana ayrılması bir soru sorsa da, soruyu dile getirecek sözcüklerden yoksundu. Tekrar denedi.

"Peki ya... Bu resmi gör. Oyuk ve ateş burada olsaydı."

Lok çenesini ona doğru kaldırarak bir kahkaha attı.

"Bu yer burada. Oyuk ve ateş de orada."

Yeni filiz demetleri koparıp ağzına doldurarak yemeye devam etti. Artık berraklaşmış gün ışığına bakarak günün işaretlerini okudu. Bu arada Fa resmini unutup ayağa kalkmıştı. Lok da ayağa kalkıp onun yerine konuştu.

"Gel!"

Kayalar ve çalılar arasından sessizce inmeye devam ettiler. Güneş bir anda donuk bir gümüş disk halinde ortaya çıktı; bulutların içinden hızla verev yükseliyor ama her zaman aynı yerde kalıyordu. Lok önden gidiyordu, arkasında da ilk doğru düzgün yiyecek avı görevini ciddiyet ve hevesle yerine getiren Liku vardı. Eğim azaldı, aşağısında ovanın fundalık denizinin bulunduğu uçurum benzeri bir sınıra geldiler. Lok birden durdu, diğerleri de onun arkasında hareketsiz kaldılar. Dönüp Fa'ya bakışlarıyla bir soru sordu, sonra tekrar başını kaldırdı. Aniden soluğunu burnundan koyuverdi, sonra derin bir nefes aldı. Burun deliklerine biraz hava çekip kanı havayı ılıtana ve kokular erişilebilir olana dek tutarak hassasiyetle havadaki aromaları ayrıştırdı. Burun boşluğunda adeta algı mucizeleri gerçekleştiriyordu. Aldığı koku olabilecek en küçük ize sahipti, eser miktardaydı. Lok bu izin gerçek bir koku mu, yoksa sadece bir kokunun anısı mı olduğunu merak edebilirdi ama bu türden kıyaslamalar yapma kabiliyeti yoktu. Koku o kadar cılız ve bayattı ki sorusunu Fa'ya bakışıyla sorduğunda kız onu anlamadı. Bunun üzerine Lok soruyu söze döktü.

"Bal mı?"

Fa susturana kadar Liku sevinç çığlıklarıyla zıpladı. Lok tekrar havayı yokladı, ama bu sefer yeni bir esintiden burnuna çektiği örnek boş çıktı. Fa bekledi.

Lok'un bu esintinin kaynağını düşünmesine gerek yoktu. Her yanı güneş içinde kalan düz bir kayanın üzerine tırmanıp çevreyi koklamaya koyuldu. Rüzgârın yönü değişti ve koku tekrar burnuna ulaştı. Koku heyecan verecek kadar gerçekti; buzun ve güneşin çatlattığı, yağmurun da çatlakları genişlettiği ufak bir kaya duvarına kadar kokuyu takip etmesi uzun sürmedi. Çatlaklardan birinin çevresinde kahverengi parmak izlerine benzeyen lekeler vardı ve güneş kayaya cepheden vurmasına rağmen pek canlanmış sayılamayacak tek bir arı çatlağın bir karış ötesine tutunmuştu. Fa başını iki yana salladı.

"Çok az bal vardır."

Lok dikenli dalını ters çevirip kırık ucunu çatlağa soktu. Soğuktan ve açlıktan uyuşmuş birkaç arı ağır ağır vızıldadı. Lok dalın ucunu çatlağın içinde oynattı. Liku olduğu yerde zıplıyordu.

"Bal var mı, Lok? Bal istiyorum!"

Arılar çatlaktan çıkıp çevrelerinde miskin miskin uçmaya başladılar. Bazıları küt diye yere düşüp kanat çırpmaya çalışarak sürükleniyorlardı. Biri Fa'nın tüylerinin içine girdi. Lok dalı geri çekti. Ucunda biraz bal ve balmumu vardı. Liku zıplamayı bırakıp dalın ucunu yalamaya girişti. Diğerleri artık açlıklarını biraz bastırdıklarından Liku'nun yemesini keyifle izleyebilirlerdi.

Lok gevezeliğe başladı.

"En iyisi bal. Balda kuvvet var. Bak Liku balı ne kadar seviyor. Kayadaki bu çatlaktan oluk oluk bal aktığı, parmaklarınla balın tadına bakabildiğin bir zamanın resmi var bende... böyle!"

Elini kayaya sürdü, parmaklarını yalayarak balın anısının tadına baktı. Sonra Liku'nun biraz daha yemesi için dalın ucunu tekrar çatlağa soktu. Fa artık sabırsızlanmaya başlamıştı.

"Denize indiğimiz zamandan kalma bayat bal bu. Diğerleri için daha çok yiyecek bulmalıyız. Gelin!"

Fakat Lok sırf Liku'nun bal yiyişini, göbeğini oynatışını görmenin hazzı ve balın anısı uğruna dalın ucunu yine çatlağa sokmuş karıştırıyordu. Fa ovaya doğru çekilen pusu takip ederek kayalık düzlükte uzaklaştı, kenara gelince de aşağı atlayıp gözden kayboldu. Sonra çığlık attığını duydular. Liku hemen Lok'un sırtına çıktı, Lok da dikenli dalını hazırda tutarak kayalık düzlükte koşmaya başladı. Düzlüğün kenarında ovaya doğru açılan genişçe bir yarık vardı. Fa bu yarığın ağzına çömelmiş, gözlerini ovadaki otlara ve fundalara dikmişti. Lok ona doğru seğirtti. Fa parmak uçlarına kalkmış, hafiften titriyordu. İleride bacakları kahverengi fundaların içinde kaldığından görünmeyen iki sarımtırak yaratık vardı, gözlerini görebileceği kadar yakındaydılar. Bu sivri kulaklı hayvanlar onun sesini duyunca yaptıkları şeyi bırakıp kafalarını kaldırmış ona bakıyorlardı. Lok sırtındaki Liku'yu indirdi.

"Tırman."

Liku yarığın yan tarafından tırmandı, Lok'un ulaşamayacağı kadar yukarıda bir yere sindi. Sarı yaratıklar dişlerini gösterdiler.

"Şimdi!"

Lok dikenli dalını yatay tutarak sessizce ilerledi. Fa da sol tarafından dolandı. Her iki elinde birer tane keskin taş tutuyordu. İki sırtlan birbirlerine sokularak hırlamaya başladılar. Fa sağ elindeki taşı aniden savurarak dişi sırtlanın kaburgalarına isabet ettirdi. Sırtlan viyakladı, sonra da uluyarak kaçtı. Lok da ileri fırlayarak dikenli dalını savurdu, dikenleri hırlayan diğer sırtlanın tam ağzına isabet ettirdi. İki hayvan onların ulaşamayacağı bir yere kaçıp korkuyla kötü kötü sızlanmaya başladılar. Lok onlarla av arasında durdu.

"Çabuk ol, kedi kokusu aldım."

Fa çoktan dizlerinin üzerine çöküp leşle cebelleşmeye başlamıştı.

"Kedi bütün kanını emmiş. Bizim hatamız değil. Sarılar daha ciğere bile varamamış."

Elindeki keskin taşla geyiğin karnını yarmak için bütün gücünü kullanıyordu. Lok sırtlanlara dikenli dalı gösterdi.

"Herkese yetecek yiyecek var."

Fa'nın kürklü deriyi yırtıp hayvanın içini çıkarmaya çalışırken nasıl hırıltıyla soluk aldığını duyabiliyordu artık.

"Çabuk ol."

"Olamam."

Kötü kötü sızlanmayı bırakan sırtlanlar soldan ve sağdan onları çembere alıyordu. Lok onlara bakarken yukarıda süzülen iki büyük kuşun gölgesi üzerinden geçti.

"Geyiği kayalığa götür."

Fa geyiğe asılıp çekmeye başladı, sonra öfkeyle sırtlanlara bağırdı. Lok ona doğru geri geri yaklaşıp eğilerek geyiğin bacağını yakaladı. Bir eliyle dikenli dalı havada sallayarak geyiğin leşini çatlağa doğru çekmeye başladı. Fa da bir ön ayağı tutmuş çekiyordu. Sırtlanlar hep erişilemeyecek mesafede kalmaya dikkat ederek onları takip ediyordu. İnsanlar geyiği Liku'nun hemen altındaki dar yarık girişine kadar taşıdılar; iki kuş havada süzülerek alçaldı. Fa hemen taşın keskin tarafıyla geyiği parçalamaya girişti. Lok ise çekiç gibi kullanabileceği büyük bir taş buldu. Taşla leşe vurup eklem yerlerini kırmaya başladı. Fa heyecandan homurtular çıkarıyordu. Lok da koca elleriyle kirişleri yırtar, büker ve koparırken bir yandan konuşuyordu. Sırtlanlar bu sırada ileri geri koşmaya devam ettiler. Kuşlar aşağı inip Liku'nun tam karşısına kondular ve kız Lok ve Fa'nın yanına doğru kayarak inmek zorunda kaldı. Geyik artık neredeyse parça parça olmuştu. Fa nihayet hayvanın karnını yardı, midesini çıkarıp bir ucunu koparak ekşimiş otları ve kopmuş filizleri yere döktü. Lok hayvanın kafasını yarıp beynini çıkarttı, ağzını açıp çeke çeke dilini koparttı. Çıkardıkları parçaları mideye doldurdular, ağzını bağırsaklarla bağladılar ve böylece mide bir çuval halini aldı.

Bu arada Lok homurtular arasında konuşuyordu.

"Bu kötü. Bu çok kötü."

Hayvanın uzuvları kanlı eklemlerden ayrıldığında Liku ona Fa'nın verdiği ciğer parçasını çiğneyerek geyiğin başına çömeldi. Kayalar arasındaki havada et ve kötülüğün yoğun kokusuna karışmış korkutucu bir şiddet ve ter kokusu vardı.

"Çabuk! Çabuk!"

Fa ona neden korktuğunu söyleyemiyordu; kedi kanını içtiği bir ava geri dönmezdi. Şimdiden ovada yarım günlük mesafeye gitmiş, sürünün civarında dolanıyordu; belki de başka bir kurbanı sıkıştırmış, boynuna kılıç dişlerini batırıp kanını içmek için ileri atılmıştı. Yine de onları izleyen kuşların altındaki havada bir karanlık vardı.

Lok karanlığı fark ederek yüksek sesle konuştu.

"Bu çok kötü. Oa geyiği karnından çıkardı."

Fa bir yandan taşla eti keserken dişlerini sıkarak mırıldandı.

"Bana bundan bahsetme."

Liku karanlığı umursamadan yemeye devam ediyordu, çenesi ağrıyıncaya kadar leziz ve ılık ciğeri çiğneyip çiğneyip yuttu. Fa'nın azarlamasından sonra Lok gevezeliği bırakmış usul usul mırıldanıyordu.

"Bu kötü. Ama seni kedi öldürdü, o yüzden bizim hatamız değil."

Geniş dudaklarını oynatırken salyası akıyordu.

Güneş artık pusu dağıtmıştı, sırtlanların ötesinde ovada dalgalanan fundalıkları, daha ileride ve aşağıda da açık yeşil ağaç tepelerini ve suyun ışıltısını görebiliyorlardı. Arkalarında dağlar dikleşiyor, arazi sertleşiyordu. Fa sırtını bir kayaya dayayarak nefesini toparladı. Elinin tersiyle alnında biriken terleri sildi.

"Sarıların bizi takip edemeyeceği yüksek yerlere gitmeliyiz."

Geyikten geriye sadece postu, kemikleri ve toynakları kalmıştı. Lok kendi dikenli dalını Fa'ya verdi. Kadın dalı havada savurup sırtlanlara doğru bağırarak tehditler savurdu. Lok geyiğin arka butlarını bağırsakla birbirine bağladı, sonra

bağırsağın bir ucunu da bileğine sardı, böylece butları tek eliyle taşıyabilecekti. Sonra öne eğilip midenin ucunu dişlerinin arasına aldı. Hayvandan koparılmış, her harekette titreşen et kütlelerini Fa bir koluyla kucağına doldurdu, Lok ise iki katını aldı. Sonra Lok homurdanarak, vahşice sesler çıkararak gerilemeye başladı. Sırtlanlar yarığın ağzına girdiler, akbabalar kanatlarını çırptı ve dikenli dal menzilinin hemen dışında çemberler çizmeye başladı. Adam ile kadın arasında iyice cesaretlenen Liku elindeki ciğer parçasını akbabalara doğru salladı.

"Defolun buradan, gagalar! Bu Liku'nun eti!"

Akbabalar çığlıklar attılar, vazgeçtiler, kırılmış kemikleri ve kanlı postu çiğnemekte olan sırtlanlarla dövüşmeye gittiler. Lok konuşamıyordu. Geyikten elde ettiği et düz yolda ve doğru şekilde omzuna atılmış olarak taşıyabileceği kadardı. Halbuki şimdi dört yanından sarkan parçaları neredeyse tamamen parmaklarının ve sıkılı dişlerinin gücüne dayanarak taşımak zorundaydı. Düz kayalığa varamadan iki büklüm oldu ve bileklerinde korkunç ağrılar başladı. Fakat Fa resim paylaşmadan bunu anladı. Rahat nefes alabilsin diye yanına gelip mide torbasını elinden aldı. Sonra Liku'yla beraber önden tırmanmaya koyuldu, Lok da onları takip edecekti. Lok onların arkasından güç bela yürümeye başlamadan önce yükünü üç farklı şekilde ayarlamak zorunda kaldı. Kafasının içinde öyle bir karanlık ve neşe karışımı vardı ki nabzının attığını duyabiliyordu. Yarığın ağzına yatıp saklanmış karanlığa doğru konuştu.

"İnsanlar denizden geri döndüğünde çok az yiyecek oluyor. Yemiş, meyve, bal yok daha; neredeyse yiyecek hiçbir şey yok. İnsanlar açlıktan sıskalaşıyor, yemeleri gerek. Etin tadını sevmiyorlar ama yemeleri gerek."

Şimdi eğimli, pürüzsüz bir kayanın üzerinde ayağının kavrayışına güvenerek dağın yamacından yürüyordu. Yüksekte kayaların üzerinde sallana sallana ilerlediği sırada salyası akarken parlak bir fikir ekledi.

"Et hasta olan Mal için."

Fa ve Liku dağ yamacında genişçe bir düz yol bulmuş, gediğe doğru koşar adım uzaklaşıyorlardı. Lok çok geride kalmıştı, güçlükle ilerliyor ve yaşlı kadının ateşi dayadığı gibi eti dayayabileceği bir kaya çıkıntısı arıyordu. Yolun başladığı yerde aradığını buldu; bir taraf masa gibi düz, diğer taraf ise boşluktu. Eğilip eti kendi ağırlığını taşıyacak şekilde düz kayaya dayadı. Aşağıda ve arkasında akbabalara başkaları da katılmış, bir cinnet şöleni sürüp gidiyordu. Yarıktan ve karanlığından bakışlarını uzaklaştırarak Fa ve Liku'nun arkasından baktı. Çok uzaklaşmışlardı, hâlâ gediğe doğru koşuyorlardı; orada diğerlerine yiyecekten bahsedecek, belki Ha'yı ona yardıma göndereceklerdi. Tekrar yükünü kaldırıp ilerlemek hiç içinden gelmiyordu, bir süre dünyanın meşgalesini seyrederek dinlendi. Gökyüzü açık maviydi, uzaktaki deniz kıyısı da çok daha koyu sayılmazdı. Gözüne çarpan en karanlık şeyler otların, taşların ve fundaların üzerinden, ovaya serpiştirilmiş gibi duran gri kaya parçalarının üzerinden ona doğru ilerleyen koyu mavi gölgelerdi. Ormandaki ağaçların üzerine geldiklerinde ilkbahar bitki örtüsünün yeşil sislerini nemlendiriyor, nehrin pırıltısını söküp alıyorlardı. Dağa yaklaştıkça yayılıp genişlediler, yukarı doğru çekilip toplandılar. Lok şelaleden tarafa, Fa ve Liku'nun görüş alanından çıkmak üzere olan minik şekiller gibi göründükleri yere baktı. Sonra şelalenin üstündeki havaya bakarak kaşlarını çattı, ağzını açtı. Ateşin dumanı yer değiştirmiş, başka bir hale bürünmüştü. Bir an yaşlı kadının ateşin yerini değiştirdiğini düşündü, ama sonra bu resmin saçmalığına güldü. Zaten yaşlı kadın böyle duman da çıkarmazdı. Sarı ve beyaz kıvrımlar halinde yükseliyordu bu duman, ıslak odundan ya da yapraklı bir yeşil daldan çıkıyordu; ancak bir budala ya da ateşin doğasına çok yabancı bir yaratık bu kadar akılsızca bir şey yapardı. İki ateşin yanıyor olabileceği fikri aklına geldi. Bazen ateş gökyüzünden düşer ve ormanda bir süre yanardı. Çiçekler kuruduğu ve güneş çok kızgın olduğu zamanlar ovada fundaların arasında da sihirli bir ateş parlayıverirdi.

Lok bu resme de güldü. Yaşlı kadın böyle duman çıkarmazdı, ıslak ilkbahar günlerinde ateşler kendiliğinden uyanmazdı. Duman kıvrımının dağılmasını, incelerek gediğe doğru sürüklenmesini izledi. Sonra et kokusu aldı, dumanı ve resmi unuttu. Yükünü tekrar kaldırıp yoldan Fa ve Liku'yu takip etmeye başladı. Etin ağırlığı, bu kadar yiyeceği insanlara götüreceğinin ve bu yüzden ona duyacakları saygının düşüncesi duman resimlerini kafasından uzaklaştırdı. Fa yoldan koşarak geri geldi. Butlardan bir kısmını kucağından aldı ve yarı tutunarak yarı çarşaklardan kayarak son bayırdan aşağı indiler.

Oyuktan yoğun dumanlar kıvrılarak yükseliyordu; mavimtırak, sıcak dumanlar. Yaşlı kadın ateşin yatağını uzatmış, bu sayede alevler ile kaya arasında bir sıcak hava cebi oluşmuştu. Alevler ve duman oyuğa en hafif rüzgârın bile girmesini engelleyen bir duvar yaratmıştı. Mal bu cepte toprağın üstünde yatıyordu. Kahverenginin üstünde gri bir şekil halinde kıvrılmıştı; gözleri kapalı, ağzı açıktı. Öyle sık nefes alıyordu ki göğsü nabız gibi atıyordu adeta. Kemikleri açıkça sayılıyor, teni ateşte eriyen yağa benziyordu. Lok ortaya çıktığı sırada Nil, yeni olan ve Ha ormana doğru uzaklaşmaya başlamışlardı. Giderken et yiyorlardı. Ha kutlamak için Lok'a el salladı. Yaşlı kadın ateşin başında ayakta duruyor, Fa'nın oraya bıraktığı mideyi yokluyordu.

Fa ve Lok terasa indikleri gibi ateşin başına koştular. Lok taşıdığı eti sağda solda taşların üzerine bırakırken alevlerin üstünden Mal'a seslendi.

"Mal! Mal! Etimiz var!"

Mal gözlerini açıp bir dirseğinin üzerine doğruldu. Ateşin diğer yanında yaşlı kadının elinden sarkan mideye baktıktan sonra Lok'a dönüp tık nefesliğine rağmen sırıttı. Ardından yaşlı kadına döndü. Kadın gülümsedi, serbest elinin ayasıyla kalçasının yanını dövmeye başladı.

"İyi oldu, Mal. Kuvvet verir."

Liku onun yanında hoplayıp duruyordu.

"Et yedim. Minik Oa da et yedi. Gagaları korkutup kaçırdım, Mal."

Mal soluk soluğa kalmasına rağmen sırıtarak onlara bakıyordu.

"Demek ki sonuçta Mal iyi bir resim görmüş."

Lok bir et parçası koparıp çiğnedi. Önceki gece yaptığı gibi yine yük taşıma taklidi yaparak yalpalaya yalpalaya terasta volta atmaya başladı. Dolu ağzıyla anlaşılmaz sözler mırıldanıyordu.

"Lok da gerçek bir resim görmüş. Liku ve minik Oa'ya bal. Kedinin öldürdüğü kucak kucak et."

Diğerleri de kalçalarının yanını döve döve onunla birlikte güldüler. Mal tekrar uzandı; yüzündeki gülüş silindi, sessizleşti, hızlı soluk alıp verişine odaklandı. Fa ve yaşlı kadın etleri ayırıp bir kısmını kenardaki düz kayalara ya da oyuğun arkasındaki girintilere yerleştirdiler. Liku bir ciğer parçası daha alıp ateşin çevresinden dolaşarak Mal'ın yattığı cebe girdi. Yaşlı kadın mideyi nazikçe bir taşın üzerine indirdi, ağzının kıvrılmış yerini açtı, içini karıştırmaya başladı.

"Toprak getirin."

Fa ve Lok oyuğun girişinden terasta kayalarla çalıların ormana doğru eğim yaptığı yere gittiler. Öbek öbek ot topladılar, köklerindeki toprakla beraber yaşlı kadına getirdiler. Kadın mideyi yere koyduktan sonra düz bir taşla ateşin bir yerindeki közleri süpürdü. Lok terasa çömelmiş bir çubukla toprakları ufalamaya başlamıştı. Bir yandan çalışırken bir yandan konuşuyordu.

"Ha ve Nil günlerce yetecek odun getirdi. Fa ve Lok günlerce yetecek yiyecek getirdi. Yakında sıcak günler de buraya gelecek."

Lok ufalanmış kuru toprağı topladıkça Fa da nehirden getirdiği suyla ıslatıyordu. Çamura dönen toprağı yaşlı kadına götürüyordu ve o da midenin dışına sıvıyordu. Sonra yaşlı kadın çabucak ateşteki en sıcak közleri toplayıp ıslak çamurun çevresine yığdı. Bu kalın köz tabakasından yükselen ısıyla hava

titreşiyordu. Fa toprak getirmeye devam etti. Yaşlı kadın bu toprağı üzerine yığarak közleri hapsetti. Lok çalışmayı bırakıp gözlerini yemeğe dikerek ayağa kalktı. Midenin büzüşmüş ağzını, çevresine sıvanmış toprağı ve közlerin üzerine örtülmüş toprağı izledi. Fa onu kenara iterek eğildi, avcundaki suyu midenin ağzına döktü. Fa gidip gelirken yaşlı kadın eleştirel gözlerle onu izliyordu. Midenin içindeki su ağzın hizasına gelip yağlı ve köpüklü bir tabaka oluşturuncaya kadar Fa akan nehirden su getirmeye devam etti. Yüzeyde minik kabarcıklar beliriyor, biraz gezindikten sonra patlıyordu. Korların üzerine örtülen topraktaki otlar kavrulup kıvrılmaya başladı. Eğilip bükülüyor, kararmaya başlıyor, sonra da tütüyorlardı. Toprağın orasından burasından minik alevler çıkıp her bir otun çevresinde dolanıyor ya da yakıcı sarı toplar halinde saptan uca kadar gidiyordu. Lok geri gidip toprak parçalarını topladı. Yanan yerlere bu toprağı dökerken yaşlı kadınla konuşuyordu.

"Ateşi içeride tutmak kolay. Alevler çıkıp gitmeyecek. Burada onların yiyeceği bir şey yok."

Yaşlı kadın bilgece gülümseyip ses çıkarmayınca Lok kendini aptal gibi hissetti. Gevşekçe bir buttan bir kas lifi koparıp çiğneyerek terasta dolanmaya koyuldu. Güneş dağların arasından çıkmış, gediğin tepesine ulaşmıştı; Lok hiç düşünmeden kendini artık günün ikinci kısmının gelişine göre ayarladı. Günün ilk kısmı o kadar hızlı geçmişti ki bir şey kaybettiğini hissetti. O ve Fa yokken oyuğun durumunu hayal etmeye başladı karmakarışık bir kafayla. Mal ve yaşlı kadın beklemişlerdi; kadın Mal'ın hastalığı yüzünden kara kara düşünüyor, Mal ise kesik kesik nefes alarak Ha'nın odunlarla, Lok'un yiyeceklerle dönmesini bekliyordu. Ansızın Mal'ın onların yiyecek bulacağından emin olmadığını anladı. Yine de Mal bilgeydi. Lok eti düşününce kendini yeniden önemli hissetse de, Mal'ın emin olmadığını bilmek soğuk bir rüzgâr gibiydi. Sonra düşünmeye alabildiğine yakın olan bu bilgiden kafasına bir yorgunluk çökünce onu silkip attı ve daha akıllı

olanların ne yapacağını söylediği, yeri gelince kolladığı rahat ve mutlu Lok olmaya geri döndü. Oa'ya çok yakın olan, akla hayale gelmeyecek kadar çok şey bilen, tüm sırlara vakıf olan ve bu sırların bekçiliğini yapan yaşlı kadını hatırladı. Yeniden kendini hayran, mutlu, akılsız hissetti.

Fa ateşin başına oturmuş bir çubuğa taktığı et parçalarını pişiriyordu. Çubuk yanarken parçalar cızırdayıp yağ damlatıyor, ağzına atmak için etin birazını aldığı her seferinde parmaklarını yakıyordu. Yaşlı kadın avcundan Mal'ın yüzüne su döküyordu. Liku sırtını kayaya dayayarak oturmuştu ve minik Oa da omzundaydı. Liku artık daha yavaş yiyordu, bacaklarını dümdüz ileri uzatmıştı, karnı da yusyuvarlak olmuştu. Yaşlı kadın geri gelip Fa'nın yanına çömeldi, midenin üstündeki kabarcıklardan yükselen buhara bir göz attı. Yüzeyde gezinen bir et parçasını kaptı, bir avcundan diğerine aktararak soğuttuktan sonra ağzına attı.

İnsanlar sessizdi. Hayatın devamı için gereksinimler karşılanmıştı, daha fazla yiyecek aramaya gerek yoktu, yarın emniyetteydi ve yarından sonraki gün de o kadar uzaktı ki kimse üzerinde düşünmeye zahmet etmiyordu. Hayat enfes yiyeceklerle açlığını gidermekti. Çok geçmeden Mal yumuşak beyni yiyecekti. Geyiğin kuvveti ve çevikliği içinde büyümeye başlayacaktı. Bu armağanın mucizesi zihinlerini doldurduğundan konuşma ihtiyacı duymuyorlardı. İçine gömüldükleri değişmez sessizlik, çenelerinden yukarıya doğru uzanan, kemerli başlarının şakaklarındaki tüyleri usul usul sallayan kasların düzenli hareketi de olmasa efkârlanmalarına bağlanabilirdi.

Liku başını öne doğru sallayınca minik Oa omzundan düştü. Fokurdayan midenin ağzında bir sürü kabarcık beliriyor, kenara doğru kayıyor, bir buhar bulutu yükselip hemen yandaki daha büyük ateşten yükselen havaya doğru çekiliyordu. Fa bir çubuk alıp kaynayan şeylere bandırdı, sonra tadına bakıp yaşlı kadına döndü.

"Yakında."

Yaşlı kadın da tadına baktı.

"Mal'ın sıcak suyu içmesi gerek. Etin suyunda kuvvet var."

Fa gözlerini mideye dikerek kaşlarını çattı. Sağ elini başının üstüne koydu.

"Bir resmim var."

Ayağa fırlayıp oyuktan çıktı, parmağıyla ormanı ve denizi gösterdi.

"Deniz kıyısındayım ve bir resmim var. Bu bir resmin resmi. Ben..." Yüzünü buruşturdu, sonra kaşlarını çattı... "düşünüyorum." Geri dönüp yaşlı kadının yanına çömeldi. İleri geri biraz sallandı. Yaşlı kadın bir elini yumruk yapıp yere dayadı, diğeriyle dudağının altını kaşıdı. Fa konuşmaya devam etti. "Deniz kıyısında kabukları boşaltan insanların resmi var. Lok bir kabuktan kötü suyu silkeliyor."

Lok bir şeyler söylemeye başladıysa da Fa onu susturdu.

"...Liku ve Nil var..." Duraksadı, resmin canlı ayrıntıları karşısında hüsrana uğramış, varlığını hissettiği önemli unsuru nasıl söküp çıkaracağını bulamamıştı. Lok güldü. Fa sinek kovar gibi ona doğru elini salladı.

"...kabuktan suyu çıkarmak."

Fa umutla yaşlı kadına baktı. Bir iç geçirdi, tekrar başladı.

"Liku ormanda..."

Lok sırtını kayaya dayamış uyuyan Liku'yu göstererek güldü. Fa bu sefer sırtında bir bebek varmış gibi ona bir tane patlattı.

"Resim bu. Liku ormandan çıkıyor. Minik Oa'yı taşıyor..."

Ciddiyetle yaşlı kadına bakıyordu. Sonra Lok onun yüzündeki gerilimin kaybolduğunu gördü, bir resmi paylaştıklarını anladı. Resmi o da gördü: Deniz kabukları, Liku, su ve oyuğun karmakarışık görüntüleri. Konuşmaya başladı.

"Dağların orada kabuk olmaz. Sadece küçük salyangoz halkının kabukları. Kabuklar onların mağarası."

Yaşlı kadın Fa'ya doğru eğilmişti. Sonra geri çekildi, her iki elini de topraktan kaldırıp sıska kalçasının üzerinde dengede durdu. Liku zehirli yemişin gösterişli renklerine çok yaklaşırsa yaşlı kadının aniden yüzünde belirecek ifade kasten, ağır

ağır ortaya çıktı. Fa onun karşısında büzüldü, elleriyle yüzünü örttü. Yaşlı kadın konuştu.

"Bu yeni bir şey."

Yüzünü mideye doğru eğip bir çubukla karıştırmaya başlayan Fa'yı orada bıraktı.

Yaşlı kadın Mal'ın ayağını tutup usul usul salladı. Mal gözlerini açtı ama hareket etmedi. Yerdeki toprağın üzerinde ağzından sızmış minik, koyu renkli bir salya lekesi kalmıştı. Gün ışığı gediğin gece tarafına doğru alçalmaya başlayarak onu parlak bir ışıkla aydınlatınca gölgeler ondan ateşin diğer ucuna doğru uzandı. Yaşlı kadın ağzını onun başına yaklaştırdı.

"Ye Mal."

Mal zorlukla nefes alırken bir dirseğinin üzerinde doğruldu.

"Su!"

Lok hemen nehre koşup avcunda suyla geri döndü, Mal'a içirdi. Sonra Fa diğer yanına diz çöküp ona omuz verdi, yaşlı kadın da tüm dünyadaki parmaklardan daha fazla kez bir çubuğu etin suyuna batırıp Mal'ın ağzına koydu. Yaşlı adamın sık nefesleri arasında yutmaya zor vakti oluyordu. Nihayet başını iki yana sallayarak çubuktan kaçınmaya başladı. Lok ona su getirdi. Fa ve yaşlı kadın dikkatle onu bir yanına yatırdı. Mal onlardan uzaklaştı. Düşüncesinin ne kadar mahrem ve zihninde hapsolmuş olduğunu görebiliyorlardı. Yaşlı kadın ateşin yanında ayağa kalkıp onu izledi. Mahremiyetinden bir şeylerin kadına eriştiğini ve onun yüzünde bir bulut gibi kaldığını görebiliyorlardı. Fa onlardan ayrılıp nehre doğru koştu. Lok onun dudaklarını okudu.

"Nil?"

Lok da Fa'nın arkasından akşam güneşine çıktı ve birlikte nehrin üstünden uçuruma baktılar. Ne Nil ne de Ha görünüyordu; şelalenin ötesinde orman şimdiden kararmaya başlamıştı.

"Çok fazla odun taşıyorlar."

Fa ona hak veren bir homurtu çıkardı.

"Fakat koca odunları yokuş yukarı çıkaracaklar. Ha'nın çok resmi var. Uçurumdan odun taşımak kötü."

Sonra yaşlı kadının onlara baktığını, Mal'ın durumunu anlayan tek kişinin kendisi olduğunu düşündüğünü gördüler. Onun yüzündeki bulutu paylaşmak için geri döndüler. Çocuk Liku kayaya sırtını dayamış uyurken şiş göbeği ateşin aydınlığında ışıldıyordu. Mal parmağını bile kımıldatmamıştı ama gözleri hâlâ açıktı. Aniden gün ışığı düzleşti. Nehrin yukarısındaki uçurumdan bir kanat sesi, ardından da köşeyi dönen birinin kayaya sürtündüğü duyuldu. Nil terastan onlara doğru hızla geliyordu, eli boş dönmüştü. Avazı çıktığı kadar bağırdı.

"Ha nerede?"

Lok ona aptal aptal baktı.

"Nil ve yeni olanla beraber odun taşıyor."

Nil onlara doğru başını silkti. Ateşin bir kol mesafesinde durmasına rağmen ürpermeye başladı. Dönüp yaşlı kadınla hızlı hızlı konuştu.

"Nil'in yanında değil. Bak!"

Boşluğunu göstermek için terasta oradan oraya koşturdu. Geri geldi. Oyuktan içeri baktı, bir et parçası alıp dişleriyle koparmaya koyuldu. Yeni olan tüylerinin içinde uyandı, başını dışarı çıkardı. Bir an sonra Nil et parçasını ağzından çekip oradakilerin hepsine tek tek yakından baktı.

"Ha nerede?"

Yaşlı kadın iki eliyle kafasını tuttu, bu yepyeni sorunu bir an düşündükten sonra vazgeçti. Midenin başına çömelip üzerinde yüzen etleri toplamaya başladı.

"Ha seninle beraber odun topluyordu."

Nil çıldırmış gibiydi.

"Yo! Yo! Yo!"

Olduğu yerde sinirden zıplıyordu. Memeleri hoplarken uçlarında süt belirdi. Yeni olan havayı kokladıktan sonra omzunun üstünden memelere doğru indi. Nil onu iki eliyle o kadar sert tuttu ki yavru emmeye başlamadan önce miyavlar gibi sesler çıkardı. Kadın hemen ardından kayanın üzerine çömeldi ve gözleriyle onları acilen yanına çağırdı.

"Resmi görün. Odunları istif yapıyoruz. Koca ölü ağacın olduğu yerde. Açıklıkta. Fa ve Lok'un getirdiği geyikten konuşuyoruz. Beraber gülüyoruz."

Ateşin diğer yanına gözlerini dikerek elini uzattı.

"Mal!"

Yaşlı adamın gözleri ona doğru döndü. Güçlükle nefes almaya devam etti. Nil onunla konuşurken yeni olan da memesini emiyor, arkasında gün ışığı suyu terk ediyordu.

"Sonra Ha su içmek için nehre indiğinde ben odunun yanında kalıyorum." Resmin ayrıntıları fazla geldiğinde Fa nasıl göründüyse şimdi Nil de öyle görünüyordu. "Ayrıca gidip rahatlıyor. Ben yine odunun yanında kalıyorum. Ama o bağırıyor: 'Nil!' Ayağa kalktığımda" –ayağa kalkmıştı– "Ha'nın uçuruma doğru koştuğunu görüyorum. Bir şeyin ardından koşuyor. Arkasına bakıyor ve mutlu görünüyor, sonra hem korkmuş hem mutlu görünüyor... öyle! Sonra onu artık göremiyorum." Nil'in bakışlarını uçurumun yukarısına kadar takip ettiler ve onu artık göremediler. "Bekliyorum da bekliyorum. Sonra Ha'yı bulmak ve odunların yanına dönmek için uçuruma gidiyorum. Uçurumun üzerinde güneş yok."

Tüyleri kabardı, dişleri meydana çıktı.

"Uçurumun üzerinde bir koku var. İki. Ha ve öteki. Lok değil. Fa değil. Liku değil. Mal değil. O değil. Nil değil. Hiç kimseye ait başka bir koku var. Uçurumdan çıkıyorum ve geri iniyorum. Fakat Ha'nın kokusu bitiyor. Güneş battığında ot kuyruklarının üzerinden uçuruma tırmanıyor, sonra hiçbir şey yok."

Yaşlı kadın midenin çevresindeki toprağı temizlemeye başlamıştı. Omzunun üstünden geriye bakarak konuştu.

"Bu rüyadaki bir resim. Başka türlü olamaz."

Nil ıstırap içinde yeniden anlatmaya başladı.

"Lok değil. Mal değil..." Kayanın üzerinde çevreyi kokladı, uçuruma çıkan köşeye fazla yaklaştığını fark edip çabucak geri döndü. "Ha kokusunun sonu orada. Mal!.."

Diğerleri ciddiyetle bu resmi değerlendiriyorlardı. Yaşlı

kadın dumanı tüten torbayı açtı. Nil ateşin başına doğru sıçrayıp Mal'ın yanına diz çöktü. Yaşlı adamın yanağına dokundu.

"Mal! Duyuyor musun?"

Mal güçlükle nefes almasına rağmen yanıtladı.

"Duyuyorum."

Nil yaşlı kadının uzattığı eti aldı ama yemedi. Mal'ın tekrar konuşmasını bekledi ama onun yerine yaşlı kadın konuştu.

"Mal çok hasta. Ha'nın çok resmi var. Şimdi ye de mutlu ol."

Nil ona öyle sert bağırdı ki insanlar da yemeyi bıraktı.

"Ha yok. Ha kokusu bitti."

Bir an kimse hareket etmedi. Sonra insanlar dönüp Mal'a baktılar. Büyük bir çaba harcayarak doğrulup dengesini bularak çömeldi. Yaşlı kadın konuşmak için ağzını açtı, sonra kapattı. Mal avuçlarını başının üstüne koydu. Bu da dengede durmasını iyice zorlaştırdı. Sarsılmaya başladı.

"Ha uçurumlara gitti."

Öksürünce ciğerlerinde son kalan havayı da kaybetti. Hızlı hızlı soluk alıp verişinin biraz düzelmesini beklediler.

"Başka birinin kokusu var."

İki elini başına iyice bastırdı. Bedeninde kasılmalar başladı. Bir ayağıyla boşluğa tekme attı, topuğunu son anda yere dayayıp düşmekten kurtuldu. Diğerleri günbatımından ve ateşin ışığından kızıla kesmiş beklerken et suyunun buharı pis kokular yayarak yükselip karanlığın içinde kayboluyordu.

"Başkalarının kokusu var."

Bir an nefesini tuttu. Sonra yıpranmış kaslarının gevşediğini gördüler; toprağa nasıl çarpacağını hiç umursamıyormuş gibi yana doğru devrildi. Fısıldadığını gördüler.

"Bu resmi göremiyorum."

Lok bile sessizleşmişti. Yaşlı kadın uyurgezer gibi iç taraftaki kovuklara doğru gidip odun getirdi. Her şeyi el yordamıyla yaparken gözleri insanların ötesine bakıyordu. Onun gördüğünü göremedikleri için kımıldamadan durdular ve

Ha'nın olmayışının resmine biçimden yoksun bir halde kafa yordular. Fakat Ha onlarlaydı. Onun her santimini, her ifadesini, kendine özgü kokusunu, bilge ve sessiz yüzünü tanıyorlardı. Dikenli dalı kayaya dayalıydı, sapının bir yeri onun sıcak elleriyle kavrayışından kayganlaşıp parlamıştı. Her zamanki taşı onu bekliyordu, hemen karşılarında onun bedeninin toprakta bıraktığı izler vardı. Tüm bunlar Lok'ta bir araya geliyordu. Yüreğini kabartıyor, ona güç veriyorlardı; sanki hiç yoktan Ha'yı üfleyebilirdi onlara.

Ansızın Nil konuştu.

"Ha gitti."

DÖRT

Nil'in gözlerinden akan suyu Lok şaşkınlıkla izledi. Su kadının göz çukurlarının kenarlarında birikti, sonra koca koca damlalar halinde ağzına ve yeni olanın üzerine döküldü. Nil nehir kıyısına koşup geceye doğru uludu. Lok ateşin aydınlığında Fa'nın gözlerinde de su damlaları belirdiğini, ardından onun da Nil'in yanına gidip nehre doğru uluduğunu gördü. Ha'nın varlığına dair pek çok kanıt bulunduğu hissi Lok'un içinde o denli güçlüydü ki bunaldı. Onların ardından koştu, Nil'i bileğinden yakalayarak kendine doğru çevirdi.

"Hayır!"

Nil yeni olanı öyle sıkı tutuyordu ki yavru sızlanıyordu. Nil'in yüzünden hâlâ su dökülüyordu. Gözlerini kapayıp ağzını açtı, yeniden nefesi yettiği kadar uzun uzun uludu. Lok onu hiddetle sarstı.

"Ha gitmedi! Bak..."

Koşarak oyuğa dönüp dikenli dalı, kayayı ve topraktaki izi gösterdi. Ha her yerdeydi. Lok yaşlı kadınla konuşmaya başladı.

"Bende Ha'nın resmi var. Onu bulacağım. Ha nasıl başka biriyle karşılaşmış olabilir? Dünyada başka kimse yok..."

Fa hevesle konuşmaya başladı. Nil gürültüyle burnunu çekerek onları dinliyordu.

"Başka biri varsa Ha onunla gitmiştir. Lok ve Fa gitsin..."

Yaşlı kadın bir el hareketiyle onu durdurdu.

"Mal çok hasta, Ha gitti." Tek tek hepsinin yüzüne baktı. "Artık sadece Lok var."

"Onu bulacağım."

"...Lok'un da çok sözü var ama hiç resmi yok. Mal'dan umudu kesmek gerek. O yüzden bırakın konuşayım."

Duman çıkaran torbanın başına törendeymiş gibi çömeldi. Lok onun bakışlarını yakalayınca kafasındaki resimler gitti. Mal'ın hasta olmasa yapacağı gibi otoriteyle konuşmaya başladı yaşlı kadın.

"Yardım olmazsa Mal ölür. Fa gidip buz kadına armağan sunmalı, Mal'ı iyi etsin diye Oa'yla konuşmalı."

Fa onun yanına çömeldi.

"Bu öteki adam ne olabilir? Ölmüş biri diri midir? Denizin oradaki mağarada ölen bebeğim gibi Oa'nın karnından geri mi dönmüştür?"

Nil yeniden burnunu çekti.

"Bırakalım Lok gidip onu bulsun."

Yaşlı kadın onu azarladı.

"Kadın Oa için, erkek kafasındaki resimler için. Bırak Lok konuşsun."

Lok kendini aptal aptal gülerken buldu. Yürüyüş kolunun başındaydı, diğer uçta Liku'yla beraber mutluluktan hoplayıp zıplamıyordu. Üç kadının da dikkati onun üzerine yönelmişti. Başını yere çevirdi, bir ayağıyla diğerini kaşıdı. Olduğu yerde dönerek onlara sırtını çevirdi.

"Konuş, Lok!"

Gölgeler içinde onu alıp götürecek ve diğerlerini unutmasını sağlayacak bir noktaya gözlerini dikmeye çalıştı. Kararan gözleri bir an kayaya dayalı dikenli dala takıldı. Ha'nın Ha'lığını bir anda oyukta, yanında hissetti. İçi büyük bir heyecanla doldu. Konuşmaya başladı.

"Ha'nın şurada gözünün altında çubuğun yaktığı yerde bir izi var. Kokuyor... böyle! Konuşuyor. Büyük ayak parmağının üzerinde bir tutam kıl var..."

Bir anda sıçrayarak geriye döndü.

"Ha ötekini buldu. Bak! Uçurumdan düşüyor... bu bir resim. Sonra öteki koşarak geliyor. Mal'a sesleniyor: 'Ha suya düştü!'"

Fa ona yaklaşıp yüzüne baktı.

"Öteki gelmedi."

Yaşlı kadın Fa'yı bileğinden yakaladı.

"O halde Ha düşmedi. Çabuk git, Lok. Ha'yı ve ötekini bul."

Fa kaşlarını çattı.

"Öteki Mal'ı tanıyor mu?"

Lok yine güldü.

"Mal'ı herkes tanır!"

Fa hızlıca elini sallayarak onu susturdu. Parmaklarını kendi ağzına götürüp dişlerini çekiştirdi. Nil bir ona bir buna bakıyor, ne dediklerini anlayamıyordu. Fa parmaklarını ağzından çıkarıp bir parmağını yaşlı kadının yüzüne çevirdi.

"İşte resim. Biri... öteki. İnsanlardan biri değil. Ha'ya diyor ki, 'Gel! Yiyebileceğimden çok yiyeceğim var.' Sonra Ha diyor ki..."

Sesi cılızlaşıp kayboldu. Nil sızlanmaya başladı.

"Ha nerede?"

Yaşlı kadın cevap verdi.

"Öteki adamla beraber gitti."

Lok gidip Nil'i omuzlarından yakalayarak sarstı.

"Söz alışverişi yaptılar ya da bir resim paylaştılar. Ha bize anlatacak ve ben onun peşinden gideceğim." Başını çevirip diğerlerine baktı. "İnsanlar birbirini anlar."

İnsanlar bunu değerlendirdi ve hak vererek başlarını salladılar.

Liku uyandı, çevresindekilere bakarak gülümsedi. Yaşlı kadın oyuğun içinde kendine bir meşgale bulmuştu. O ve Fa

birlikte mırıldanıyor, et parçalarını kıyaslıyor, kemiklerin ağırlığına bakıyor, tekrar midenin başına gelip tartışıyorlardı. Nil midenin başına oturmuş ağlamaya devam ederken tekdüze ve neşesiz bir sebatla lokmalarını çiğniyordu. Yeni olan yavaşça omzundan yukarı tırmandı. Bir an dengesini bulup ateşe baktı, sonra Nil'in tüylerinin arasına girdi. Ardından yaşlı kadın Lok'a gizlice öyle bir baktı ki delikanlının kafasındaki Ha ve ötekine dair karışık resim uçup gitti, önce bir ayağının üzerine kaykıldı, sonra diğerinin. Liku midenin başına gelip parmaklarını yaktı. Yaşlı kadın bakmayı sürdürürken nihayet Nil burnunu çekip Lok'la konuştu.

"Ha'nın resmi var mı? Gerçek bir resmi?"

Dikenli dalı alıp Lok'a uzatan yaşlı kadın alevler ile ay ışığının karışımından ibaretti. Lok'un ayakları onu oyuğun dışına çıkardı.

"Gerçek bir resmim var."

Fa çabucak ona mideden bir parça et uzattı, ama o kadar sıcaktı ki Lok eti bir avcundan diğerine aktarmak zorunda kaldı. Şüphe içinde diğerlerine baktıktan sonra köşeye doğru yürüdü. Alevlerin ışığının olmadığı yerde her şey siyah ve gümüşiydi; kapkara ada, kayalar ve ağaçlar keskin çizgilerle gökten ayrılmıştı; nehir gümüş rengiydi ve şelalenin tam ucunda usul usul dalgalanan bir parıltı vardı. Aniden gece büyük bir yalnızlıkla doldu; Ha'nın resmi Lok'un kafasına geri gelmedi. Resmi bulmak için oyuğa bir göz attı. Terasın tepesinde uçurumun içinde titreşen bir boşluktu; toprağın yükselip ateşi gizlediği tabanında ise kara bir kavis oluşmuştu. Fa ve yaşlı kadının birlikte çömelmiş, aralarındaki et bohçasını tuttuklarını görebiliyordu. Köşeyi dönüp görüş alanından çıktığında şelalenin sesi yükselerek onu karşıladı. Dikenli dalı yere koyup yemeğini yemek için çömeldi. Et yumuşak, sıcak ve güzeldi. Artık o korkunç açlık acısını değil sadece lezzeti hissediyordu, o yüzden de eti bir lokmada yutmak yerine tadını çıkara çıkara çiğneyebilirdi. Et parçasını yüzüne yaklaştırdı, ay ışığını sudan bile daha iyi yansıtan pürüzsüz ve solgun

yüzeyini inceledi. Oyuğu ve Ha'yı unuttu. Lok'un karnı oldu. Gürleyen şelalenin yukarısına oturmuş, suyollarıyla bezeli engin ormanların belli belirsiz karaltısına bakarken yüzü yağ ve huzurlu bir mutlulukla parıldıyordu. Herhangi bir kıyaslama yapmasa da bu gece dün geceden daha soğuktu. Şelalenin sisinde sırf ayın parlaklığından kaynaklanan ama buza benzeyen bir elmas pırıltısı vardı. Rüzgâr kesilmişti, yalnızca akan suyun içinde çırpınan eğreltiotlarında bir hareket vardı. Adayı görmeden izlerken dilinin üzerindeki tatlılığa, şapırtılarla yuttuğu lokmalara, teninin gerginliğine verdi kendini.

En sonunda etini bitirdi. Yüzünü elleriyle sildi, diken dalının sivri uçlarından biriyle dişlerini temizledi. Yeniden Ha'yı, oyuğu, yaşlı kadını hatırlayarak çabucak ayağa kalktı. Kayalara burnunu yapıştırıp her yanı koklamaya, burnunu bilinçli kullanmaya koyuldu. Kokular çok karmaşıktı, burnu da pek akıllıymış gibi gelmiyordu. Bunun sebebini anladı, yere yapışıp kıyıya iyice yanaşarak nehir suyunu dudaklarında hissetti. İçebildiği kadar içti, ağzını çalkaladı. Tekrar yukarı tırmanıp aşınmış kayanın üzerine çömeldi. Kayanın pürüzlerini yağmur gidermişse de, köşeye yakın yerdeki dar geçit onun gibi sayısız insanın geçişiyle aşınmıştı. Bir süre şelalenin muazzam gümbürtüsünün tepesinde dikilerek burnunu dinledi. Kokuların zaman ve mekânda izlediği bir desen vardı. Burada, omzunun hemen yanında Nil'in elini kayaya dayadığı yerdeki koku en tazesiydi. Onun altında ise dün insanların bu yoldan geçtiklerinde bıraktıkları kokular; ter ve süt kokusu, acı çeken Mal'ın ekşi kokusu vardı. Lok bunları ayırt etti, istemediklerini eledi, Ha'nın en son kokusuna odaklandı. Her kokuya bellekten daha canlı bir resim, yaşayan ama sınırlanmış bir mevcudiyet eşlik ediyordu; böylece Ha tekrar hayata dönmüştü. Ha'nın resmini kafasına yerleştirdi, unutmamak için de orada tutmaktı niyeti.

Yarı çömelmiş vaziyette bir eliyle dikenli dalı tutuyordu. Sonra ağır ağır havaya kaldırarak iki eliyle tuttu. Parmak boğumlarındaki kan çekildi, Lok geriye doğru sakıngan bir

adım attı. Başka bir şey vardı. Tüm insanlar bir arada düşünülünce dikkat çekmiyordu, ama onları ayırt edip elediğinde resmi olmayan bir koku kalıyordu. Şimdi köşede bu kokunun daha ağır olduğunu fark etmişti. Biri orada durmuş, elini kayaya dayamış, başını uzatıp terasa ve oyuğa bakmıştı. Lok hiç düşünmese de Nil'in yüzündeki manasız hayretin anlamını kavradı. Uçurum boyunca ilerledi; ilk başta yavaş gidiyordu, sonra adımları hızlandı ve çok geçmeden dikey kayanın öbür ucuna doğru uçarcasına koşmaya başladı. Koşarken karmakarışık resimler zihninde belirip kayboluyordu: İşte şurada afallamış ve korkmuş Nil, şurada öteki, burada Ha geliyor, hızlı...

Lok bu sefer dönüp geriye doğru koştu. Daha önce kendisinin açıklanamaz biçimde düşeyazdığı düzlükte Ha'nın kokusu uçurum sona ermiş gibi bitiyordu.

Lok uzanıp aşağı baktı. Nehrin pırıltısının altında dalgalanan ot kuyruklarını görebiliyordu. Gırtlağından matem seslerinin yükselmek üzere olduğunu hissederek ağzını eliyle kapattı. Ot kuyrukları salınırken kıvrımlı gümüşten bir nehir dalgası adanın karanlık kıyısını yalayıp geçti. Lok'un zihninde suyun içinde debelenen, akıntının etkisiyle denize doğru sürüklenen Ha'nın resmi belirdi. Ha ve ötekinin kokusunu aşağıdaki ormana doğru patika boyunca takip etmeye başladı. Ha'nın Liku'ya getirmek için içi geçmiş yemişler bulduğu, hâlâ da çalılara takılmış halde orada yaşadığı yerden geçti. İnce dalları çekiştirerek yemişleri koparmıştı. Ha, Lok'un kafasında canlıydı, ama gerideydi; ilkbahar sebebiyle denizden geldikleri zamana doğru kaymıştı. Lok kayalar arasından yamacı hoplaya zıplaya indi, ormandaki ağaçların arasına girdi. Nehrin üzerinde pırıl pırıl parlayan ayın aksi burada uzun sürgünler ve hareketsiz dallar yüzünden yer yer kesintiye uğruyordu. Ağaç gövdeleri etrafta koca koca karanlık sütunlar yaratmıştı ama onların arasından hareket ederken ay ışıktan bir ağ attı üzerine. Ha buradaydı, heyecanı da. Burada nehre doğru gidiyordu. Şurada, öylece bırakılmış odun istifinin yanında Nil'in sabırla beklediği yerdeki ayak izleri

artık donuk beyaz aydınlığın içinde kapkaraydı. İşte burada şaşkınlık ve endişeyle Ha'yı takip etmişti. İç içe geçmiş izler tekrar kayalar arasına girerek uçuruma doğru bayır yukarı gidiyordu.

Lok nehirde hatırladı Ha'yı. Kıyıya mümkün mertebe yakın kalarak nehir boyu koşmaya başladı. Ölü ağacın bulunduğu açıklığa geldiğinde suya doğru koştu. Çalılar sudan bitmiş ve suyun üzerinde asılı kalmıştı. Suyun içinde uzanan dallar siyahlığın içinde ayı tarayarak akıntıyı görünür kılıyordu. Lok seslenmeye başladı.

"Ha! Neredesin."

Nehir cevap vermedi. Lok tekrar seslendi, beklerken Ha'nın resmi kararıp kaybolunca Ha'nın gitmiş olduğunu anladı. Derken adadan birinin seslendiği duyuldu. Lok tekrar bağırarak olduğu yerde zıplamaya başladı. Ama zıplarken seslenenin Ha olmadığını hissetmeye başlamıştı. Bu farklı bir sesti, insanların sesi değildi. Ötekinin sesiydi. Ansızın heyecanla doldu içi. Kokusunu alıp sesini duyduğu bu adamı görmesi artık muazzam bir önem taşıyordu. Açıklıkta rasgele sağa sola koşturarak avazı çıktığı kadar bağırdı. Sonra ötekinin kokusu nemli topraktan yükselerek burnuna ulaştı; Lok kokuyu nehirden uzağa, dağın yamacından yukarı doğru takip etti. Eğri büğrü bir yoldan ilerleyen, ay ışığı altında titreşen bir ötekinin peşindeydi. Koku nehirden bir kıvrım yaparak ayrılıp ağaçların altına girdi, yuvarlanıp gelmiş taşlara ve çalılara ulaştı. Burada muhtemel bir tehlike vardı; kediler, kurtlar; hatta Lok gibi kızıl, ilkbahar açlığından vahşileşmiş koca tilkiler. Fakat ötekinin izi gayet açıktı, hatta hayvan kokularıyla bile çakışmıyordu. Oyuğa giden patikadan uzak durdu, kenardaki dik kayalardan ziyade yarıkların içinden gitmeyi tercih ediyordu. Öteki şurada burada duraksamış, anlaşılmayacak kadar uzun süre ayakları geriye dönük beklemişti. Yolun düz ve dik olduğu bir yerde öteki iki elin parmaklarından daha fazla adımı geri geri atmıştı. Ondan sonra tekrar önüne dönüp yarıktan yukarı koşmaya başlamış, ayaklarıyla

toprağı tekmelemiş, daha doğrusu toprağa bastığı yerleri eşelemişti. Tekrar duraksamış, yarığın kenarından yukarı çıkmış, bir süre kenara uzanmıştı. Orada Lok'un kafasında adamın resmi oluştu ama akıl yürütmeyle değil dört yandaki kokuların talimatıyla, "Yap bunu!" demesiyle. Kedi kokusu Lok'un içinde nasıl kedi sakınganlığı ve kedi hırıltısı uyandırıyorsa; Mal'ın tökezleyerek yokuş çıkması nasıl insanların onun gülünç bir taklidini yapmasına yol açıyorsa, şimdi koku da Lok'u daha önce oradan geçen şeye çevirmişti. Neyi nasıl bildiğini anlamadan ötekini tanımaya başlamıştı. Lok-öteki uçurumun ucuna çömeldi, dağdaki kayalıklara doğru baktı. İleri fırladı, öne doğru eğilerek koştu. Kendini bir kayanın gölgesine atıp hırıltılar çıkararak beklemeye başladı. Sakınganca ilerledi, diz çöktü, ağır ağır emekleyerek uçurumun kıyısına gelip nehrin geçtiği gediğe baktı.

Yukarıdan oyuğa bakıyordu. Oyuğun üzerinde kaya çıkıntı yaptığından içerideki insanlardan hiçbirini göremiyordu; ama kayanın altından yayılan yakut kırmızısı bir ışık yarım dairesi terasta dans ediyor, dışa doğru soluklaşarak en nihayetinde ay ışığından ayırt edilemez oluyordu. Oyuktan ince bir duman çıkıyor, gediğe doğru yayılıp kayboluyordu. Lok-öteki çıkıntıdan çıkıntıya atlayarak kayadan aşağı ağır ağır inmeye başladı. Oyuğa yaklaştığında daha da yavaşlayarak bedenini kayaya yapıştırdı. Sürünerek ilerledi, çıkıntının ucundan uzanıp aşağı baktı. Birden ateşin yalazları gözlerini kamaştırdı; tekrar Lok olmuştu, insanlarla birlikte evindeydi, öteki gitmişti. Lok olduğu yerde kalıp toprağı, taşları ve sağlam, rahat terası seyre daldı. Fa tam altında konuştu. Tuhaf şeyler söylüyordu, Lok hiçbir şey anlamadı. Fa elinde bir bohçayla ortaya çıktı, terasta koşarak buz kadının bulunduğu yere giden o baş döndürücü keçi yoluna yöneldi. Yaşlı kadın oyuktan çıktı, onun arkasından baktı, sonra yeniden kayanın altına girdi. Lok bir odunun sürtme sesini duydu; sonra bir kıvılcım seli yukarı doğru fışkırıp yüzünü yalayarak geçti, alevlerin terasa yaydığı ışık genişleyerek dans etmeye başladı.

Lok geriye çekilip ağır ağır ayağa kalktı. Kafasının içi bomboştu. Hiç resmi yoktu. Terasta Fa düz kayayı ve toprağı geçip tırmanmaya başlamıştı. Yaşlı kadın oyuktan dışarı çıktı, nehre kadar inip avcunda suyla geri döndü. O kadar yakındaydı ki Lok parmaklarının arasından düşen damlaları ve gözlerinden yansıyan ikiz ışığı görebiliyordu. Kadın kayanın altına girdiğinde Lok onun kendisini görmediğini anladı. Aniden korkuya kapıldı çünkü kadın onu görmemişti. Yaşlı kadın çok şey biliyordu ama yine de onu görmemişti. Lok dışarıda kalmıştı, artık insanlardan biri değildi; ötekiyle ortaklığı onu değiştirmişti adeta; diğerlerinden farklıydı ve onu göremiyorlardı. Bu düşünceleri dile dökecek sözcüklerden yoksundu ama farklılığını ve görünmezliğini tenine çarpan soğuk rüzgâr gibi hissetti. Öteki onu Fa'ya, Mal'a, Liku'ya ve insanların geri kalanına bağlayan ipleri çekiştiriyordu. Bu ipler hayatın süsü değil, düpedüz özüydü. Koparlarsa insan ölebilirdi. Başka birinin onunla göz göze gelip onu tanımasının açlığını çekmeye başladı birdenbire. Çıkıntıdan çıkıntıya atlayarak oyuğun önüne inmek üzere arkasını döndü ama döner dönmez yeniden ötekinin kokusunu aldı. Artık Lok'un kötücül bir parçası değildi; tuhaflığı ve gücü onu çekiyordu. Lok kokuyu terasın yukarısındaki çıkıntılarda takip etti ve terasın suyun kenarında daraldığı, yukarıda buz kadına giden keçi yolunun bulunduğu yere kadar ulaştı.

Adanın uzantısı olan suya saçılmış kayalar burada çok adam boyu olmayan bir mesafede akıntıya direniyordu. Koku suya doğru inince Lok da beraberinde indi. Suyun yalnızlığı karşısında hafiften ürperirken en yakın kayaya bakarak orada dikildi. Bu boşluğu bir atlayışta geçerek sonraki kayaya konmanın, ardından ölümcül suyun üzerinde kayadan kayaya atlayarak kara adaya ulaşmanın resmi şekillenmeye başladı kafasında. Ay ışığı vurunca kayaların hatları açığa çıkmıştı. Lok izlerken, en uzak kayalardan biri şekil değiştirmeye başladı. Yan tarafında beliren küçük şişkinlik ileri doğru uzadıktan sonra çabucak kayboldu. Kayanın tepesi kabardı,

bu kabarıklığın alt tarafı inceldi, yeniden uzadıktan sonra yüksekliğini yarıya indirdi. Sonra da gözden yitti.

Lok ayağa kalktı, resimlerin istedikleri gibi kafasına gelip gitmesine izin verdi. Bu resimlerden biri kayanın üstünde dikilip deniz gibi kükreyen bir mağara ayısına aitti. Lok'un ayıyla ilgili bilgisi bundan ibaretti, çünkü ayı kükredikten sonra insanlar günün büyük bir kısmını kaçmakla geçirmişlerdi. Bu şey, bu değişken siyah şekil ayının ağır hareketlerini aklına getiriyordu. Lok gözlerini ovuşturdu, değişip değişmeyeceğini görmek için yeniden gözlerini kayaya dikti. Adadaki diğer ağaçların hepsinden daha yüksek tek bir huş ağacı vardı ve şimdi ay ışığının aydınlattığı göğe doğru uzandığı kolayca seçiliyordu. Gövdesinin dibi çok kalındı, aşırı kalındı, hatta Lok bakarken olanaksız bir kalınlığa ulaştı. Karanlık kütle adeta çubuğun üzerindeki bir damla kan gibi gövdenin çevresinde pıhtılaşmıştı. Uzadı, tekrar kalınlaştı, uzadı. Tembel hayvanı andıran yavaş ve kasıtlı hareketlerle yukarı doğru hareket etti, adanın ve şelalenin yukarısında havada asılı kaldı. Hiç gürültü çıkarmamış ve en nihayetinde tamamen hareketsiz kalmıştı. Lok avazı çıktığı kadar bağırdı ona ama ya yaratık sağırdı ya da gürül gürül akan şelale Lok'un sözlerini tümden silmişti.

"Ha nerede?"

Yaratık hareket etmedi. Gedik boyunca hafif bir rüzgâr esti; gövdeye tutunan kara ağırlığın etkisiyle ağacın tepesi daha geniş bir alanı tarayarak usulca salındı. Lok'un tüyleri diken diken oldu, dağ yamacındaki huzursuzluk kısmen bir daha kendini hissettirdi. İnsanların korumasına ihtiyaç duydu ama onu görmeyen yaşlı kadının anısı oyuktan uzak durmasına yol açtı. Bu yüzden kütle huştan aşağı sallanıp adanın bu kesimindeki ne idüğü belirsiz gölgeler içinde kaybolurken oracıkta durdu. Sonra kütle en uzaktaki kayanın üzerinde yeniden belirip şekil değiştirdi. Lok ay ışığında telaşla dağın yamacından yukarı tırmandı. Daha kafasının içinde net bir resim göremeden kendini Fa'nın gittiğini varsaydığı yoldan yukarı doğru çıkarken buldu. Gedikteki suyun bir ağaç boyu

kadar yukarısına ulaştığında durup aşağı baktı. Yaratık kayadan kayaya atlarken bir an görünür oldu. Lok ürpererek tırmanmaya devam etti.

Bu kaya yeniden düzleşmiyordu; yukarı doğru devam etti, giderek dikleşti, yer yer dimdik oldu. Lok uçurumda ince bir yarığa ulaştı; bu yarıktan akan su yukarıdan gediğe dökülüyordu. Su o kadar soğuktu ki bir damlası yüzüne geldiğinde adeta onu ısırdı. Lok kayanın üzerinde Fa'nın ve etin kokusunu alarak yarıktan içeri girdi. Dosdoğru yukarı giden bu yarığın en tepesinde ayın ışıldattığı göğün bir dilimi gözüne çarptı. Islak kaya kayganlaşmış, onu üzerinden atmanın peşindeydi. Fa'nın kokusu yola devam etmesini sağladı. Gökyüzünü gördüğü yere ulaştığında gediğin genişlediğini, doğrudan dağın içine doğru gittiğini gördü. Aşağıya baktığında gedikten akan nehir incelmiş, her şeyin şekli değişmişti. Fa'yı her zamankinden çok arzulayarak yarıktan içeri daldı. Arkasında ve gediğin diğer yanında dağlar ışıl ışıl buzdan boynuzlara benziyordu. Fa'nın biraz ileride olduğunu duyunca seslendi. Kız suyun şırıl şırıl aktığı taşların üzerinden atlayıp sıçrayarak hızla yarıktan aşağı indi. Ayaklarının altında taşlar şakırdıyor, çıkardığı gürültü uçurumda yankılandığından büyük bir kalabalık iniyormuş izlenimi veriyordu. Lok'a yaklaştığında yüzü öfke ve korkudan çarpılmıştı.

"Sessiz ol!"

Lok duymadı bile. Gevezeliğe başlamıştı.

"Ötekini gördüm. Ha nehre düştü. Öteki geldi, oyuğu izledi."

Fa onu kolundan yakaladı. Bohçasını da göğsüne sıkı sıkıya bastırmıştı.

"Sessiz ol! Yoksa Oa buz kadınların duymasını izin verir, onlar da düşerler!"

"Bırak kalayım yanında!"

"Sen erkeksin. Dehşet var. Geri git!"

"Görmem de duymam da. Arkanda kalırım. Bırak geleyim."

Şelalenin tekdüze uğultusu gerilerde kalmış, kötü bir havada çok uzaktan gelen dalga sesleri gibi bir iç çekişe dönüşmüştü artık. Sözcükler bir kuş sürüsü misali uçup uzaklaşıyor, havada çemberler çizip ve gizemli bir biçimde çoğalıyordu. Derin yarığın dik duvarları çın çın ötüyordu. Fa avcuyla Lok'un ağzını kapattı, kuşlar giderek uzaklaşırken ayaklarının altındaki suyun şıpırtısı ve şelalenin iç çekişi dışında hiçbir ses kalmayıncaya kadar oldukları yerde durdular. Fa dönüp yarıktan tırmanmaya başladı, Lok da aceleyle peşinden gitti. Fa durdu, sert hareketlerle ona dönmesini işaret etti ama tekrar yola devam ederken Lok yine peşine düştü. Sonra Fa yine durdu, dik duvarlar arasında ileri geri koştu, sessizce ağzını oynatarak Lok'a gitmesini söyledi, dişlerini gösterdi ama Lok onu bırakmayacaktı. Geriye giden yolun sonu, dile getirilemeyecek kadar yalnız olan Lok-ötekine çıkıyordu. Fa en sonunda vazgeçip onu görmezden gelmeye başladı. Kız yarıktan yukarı çıkarken Lok da soğuktan dişleri takırdayarak onu takip etti.

Zira burada en azından ayaklarının altından sular akmıyordu. Onun yerine uçuruma sıkı sıkı tutunmuş buz kütleleri vardı; ayrıca her taşın güneş görmeyen tarafına kar birikmişti. Lok kışın yaşanan sefaleti ve buz kadınların dehşetini yeniden hissederek ateşe yanaşır gibi Fa'ya yanaşmıştı. Gökyüzü yukarıda dar bir şeritti, buz kesen göğün her yanı yıldızlarla delik deşikti ve ay ışığını hapsetmiş bulutların izlerini taşıyordu. Buzun iki yandaki dik kayalara sarmaşık gibi tutunduğunu, aşağıda geniş gövdelerin yukarı doğru binlerce dala ve filize bölündüğünü, yaprakların bembeyaz ışıldadığını görebiliyordu. Ayakları buza basmaktan, önce yanmış sonra uyuşmuştu. Çok geçmeden ellerini de kullanmaya başladı ama onlar da tıpkı ayakları gibi uyuştu. Fa'nın, hemen önünde sallanan kalçasını takip etmeyi sürdürdü. Yarık genişler ve içeri daha fazla ışık dökülürken dümdüz bir kaya duvarının karşısında olduklarını görebildi. Sol yanda kopkoyu karanlık bir çizgi vardı. Fa bu çizgiye doğru tırmanıp içine girerek

gözden kayboldu. Lok da onu takip etti. O kadar dar bir girişten geçiyordu ki dirsekleriyle her iki yana da dokunabiliyordu. Sonra kendini diğer tarafta buldu.

Işık adeta çarptı ona. Hemen olduğu yere sindi, iki elini kaldırıp gözlerine siper etti. Gözlerini kırpıştırarak aşağı baktığında yanıp sönen taşlar, buz kütleleri ve koyu mavi gölgeler gördü. Fa'nın pırıltılı tozlar içindeki aklaşmış ayaklarını, buzun ve taşların üstünde şekilden şekle giren gölgesini ayırt edebiliyordu. Göz hizasında ileriye doğru baktığında soluk alıp verişlerinde buhar bulutlarının şelaledeki serpinti bulutları gibi çevrelerinde dolandığını gördü. Olduğu yerde kaldı, Fa'nın kendi soluğunun sisi ardında silikleşmesini izledi.

Devasa bir çanaktaydılar. Dört bir yan kaya duvarlarıyla çevriliydi; her yerde buzdan sarmaşıkların gövdeleri yukarı doğru yükseliyor, çok yukarılarda kayanın üzerinde genişleyip yayılıyordu. Gövdeler sığınağın zeminine kavuştuğu yerde şişip kabararak yaşlı meşelerin kaidelerine benzemişti. Yüksekteki dalları ise buzdan mağaraların içinde kayboluyordu. Lok geride durup başını kaldırarak sığınağın diğer ucuna doğru tırmanmaya devam eden Fa'yı seyretti. Kız taşların üzerine çömelip et parçasını havaya kaldırdı. Hiç ses yoktu, şelalenin gürültüsü bile duyulmuyordu.

Fa neredeyse fısıltıyla konuşmaya başladı. İlk başta Lok tek tek "Oa" ve "Mal" gibi sözcükleri duyabiliyordu; fakat duvarların reddettiği sözler geriye sekip bir daha ileri atıldı. "Oa" dedi duvar ve büyük sarmaşık; Lok'un arkasındaki duvar "Oa Oa Oa" diye bir şarkı tutturdu. Sözcükleri ayrı ayrı dillendirmeyi bırakıp "O" ile "A"yı aynı anda söylemeye başladılar. Ses bir gelgit havuzcuğundaki su gibi yükseldi, su gibi pürüzsüzleşti; Lok'un kulaklarına vuran, çınlayarak onu boğan bir "A" halini aldı. "Hasta, hasta," dedi sığınağın ucundaki duvar; "Mal" dedi Lok'un arkasındaki kayalar; dalga gibi bitimsizce yükselen bir "Oa" havayı doldurdu. Lok'un tüyleri diken diken oldu. "Oa" dermiş gibi ağzını oynattı. Yukarı baktı, buz kadınları gördü. Sarmaşık dalla-

rının girdiği mağaralar kasıklarıydı. Bacakları ve karınları yukarıdaki uçurumdan yükseliyordu. Uçurumun ucundan öyle çıkıntı yapıyorlardı ki gökyüzü sığınağın zemininden daha küçük kalmıştı. Bedenleri birbirine bağlı halde dışarı uzanıyor, kemerler oluşturuyorlar; sivri başları ayın ışığında parlıyordu. Lok kasıklarının mavi ve korkunç mağaralara benzediğini gördü. Kayadan ayrılmışlardı; sarmaşık onların suyuydu, buz ile kaya arasından sızıyordu. Ses havuzu dizlerine dek yükselmişti.

"Aaaa," diye öttü uçurum. "Aaaa..."

Lok yere uzanmış yüzünü buza dayamıştı. Tüylerinde kırağılar ışıldasa da teninden ter fışkırıyordu. Koyağın iki yana sallandığını hissedebiliyordu. Fa kolunu yakalayıp sarstı.

"Gel!"

Yediği otları kusmak üzereymiş gibi bir his vardı karnında. Amansız bir ısrarla karanlık boşlukta kımıldanan yeşil ışıklardan başka bir şey göremiyordu. Sığınağın sesi kafasına girmiş, kabuğun içindeki deniz sesi gibi orada yaşıyordu. Fa'nın dudakları kulağının dibinde kıpırdadı.

"Onlar seni görmeden."

Lok buz kadınları hatırladı. Dehşet verici ışığı görmemek için gözlerini yere dikip emekleyerek uzaklaşmaya başladı. Bedeni ölü bir şeydi ve hareket ettirilemiyordu. Fa'nın arkasından tökezleyerek ilerledi, sonra duvardaki çatlaktan geçtiler, aşağıya inen yarığa ulaştılar, orada gediğin devamına açılan bir başka çatlakla karşılaştılar. Fa'yı hızla geçti ve aşağıya doğru inmek için mücadele etmeye başladı. Düştü, yuvarlandı, takıldı, kar kümelerinin ve taşların üzerinden beceriksizce atladı. Ondan sonra zayıf düşmüş, sarsılmış bir halde durdu, Nil gibi sızlanmaya başladı. Fa onun yanına indi. Kız kolunu onun omzuna attığı sırada Lok eğilip gedikteki ip gibi ince suya baktı. Fa kulağına eğilip usulca konuştu.

"Bir erkeğe göre çok fazla Oa."

Lok kendi içine dönerek başını Fa'nın memelerinin arasına dayadı.

"Korktum."

Bir süre sessiz kaldılar. Fakat soğuk içlerine işlemişti, bedenleri titreyerek birbirinden ayrıldı.

Dikleşen kayalıklardan aşağıya, şelalenin sesinin onları karşılamak üzere yükseldiği yere doğru daha telaşsız ama soğuktan katılaşmış kasları yüzünden zorlanarak el yordamıyla inmeye başladılar. Lok'un gözünün önüne oyuğun resimleri geldi. Fa'ya açıklamaya koyuldu.

"Öteki adada. Çok iyi sıçrıyor. Dağdaydı. Oyuğun yukarısına gelip aşağı baktı."

"Ha nerede?"

"Suya düştü."

Fa'nın ardında bıraktığı bir nefes bulutunun içinde Lok onun sesini duydu.

"Kimse suya düşmez. Ha adada."

Fa bir süre sessiz kaldı. Lok, Ha'nın taşların arasındaki boşluğu atladığını düşünmek için elinden geleni yaptı. Bu resmi görememişti. Fa tekrar konuştu.

"Öteki kadın olmalı."

"Erkek kokuyor."

"O halde başka bir kadın daha olmalı. Erkeğin karnından erkek çıkar mı? Belki bir kadın vardı, sonra bir kadın daha, bir kadın daha. Kendi başına."

Lok bunu sindirdi. Kadın olduğu sürece yaşam vardı. Fakat erkek bir şeyleri koklamaktan ve resimler görmekten başka ne işe yarardı? Bu alçakgönüllü ruh hali yüzünden Fa'ya ötekini gördüğünü yahut yaşlı kadınla karşılaştığında kendi görünmezliğini fark ettiğini anlatmak istemedi. Hatta şimdi resimler ve konuşma düşüncesi zihninden silinmişti çünkü artık yolun dikey kısmına gelmişlerdi. Sessizce kayalıklardan inerken suyun gürleyişi kulaklarını doldurdu. Ancak terasa vardıklarında oyuğa doğru koşar adım giderken hatırladı en başta Ha'yı bulmaya çıktığını ve şimdi onsuz geri döndüğünü. Sığınağın dehşeti peşlerine düşmüş gibi hızlanarak oyuğa doğru koştular.

Fakat Mal bekledikleri gibi yeni bir adam olmamıştı. Çöküp kaldığı yerde yatarken öyle yavaş nefes alıyordu ki göğsü neredeyse hiç inip kalkmıyordu. Yüzünün zeytin rengini aldığını ve terden parladığını görebiliyorlardı. Yaşlı kadın ateşi canlı tutmuştu, Liku oyuğun dışına çıkmıştı. Ağır ağır, ciddiyetle ciğer yiyerek Mal'ı izliyordu. İki kadın Mal'ın iki yanına çömelmişti. Nil eğilmiş yaşlı adamın alnındaki teri kendi tüyleriyle siliyordu. Oyukta Lok'un ötekine dair haberlerine yer yokmuş gibi görünüyordu. Nil onların geldiğini duyunca başını kaldırdı, Ha'yı göremeyince tekrar eğilip yaşlı adamın alnını kurulamaya koyuldu. Yaşlı kadın Mal'ın omzunu okşadı.

"İyileş ve güçlen, ihtiyar. Fa senin için Oa'ya armağan sundu."

Lok bunu duyduğunda buz kadınların altında hissettiği dehşeti hatırladı. Konuşmak için ağzını açtı ama Fa resmini paylaştığından onun ağzını eliyle kapattı. Yaşlı kadın bunun farkına varmadı. Buharlar tüten torbadan bir lokma daha aldı.

"Şimdi doğrul ve ye."

Lok onunla konuştu.

"Ha gitmiş. Dünyada başka insanlar var."

Nil ayağa kalktı, Lok onun yas tutacağını anladı ama yaşlı kadın geçen sefer Fa'nın konuştuğu gibi konuştu.

"Sessiz ol!"

Yaşlı kadın ve Fa dikkatle Mal'ı kaldırıp oturttular; sırtını onların kollarına vermiş, başı ise Fa'nın göğsünün üstüne düşmüştü. Yaşlı kadın lokmayı dudaklarının arasına koydu ama yaşlı adam bir şeyler mırıldanarak çıkardı. Konuşuyordu.

"Başımı ve kemiklerimi açmayın. Yalnızca zayıflık tadacaksınız."

Lok ağzı açık kalmış halde kadınlara baktı. İstemsiz bir kahkaha attı. Sonra Mal'la konuşmaya başladı.

"Ama öteki var. Ha da gitti."

Yaşlı kadın başını kaldırıp ona baktı.

"Su getir."

Lok nehre koşup bir avuç suyla döndü. Suyu ağır ağır Mal'ın yüzüne döktü. Yeni olan meydana çıktı, Nil'in omzunun üstünde esnedi, ön tarafa geçip emmeye başladı. Mal'ın tekrar konuşmaya çalıştığını görebiliyorlardı.

"Beni ateşin yanındaki sıcak toprağın içine koyun."

Şelalenin gürleyişi içinde büyük bir sessizliğe gömüldüler. Liku bile yemeyi bırakıp gözlerini Mal'a dikti. Kadınlar hareket etmedi ama gözlerini de Mal'ın yüzünden ayırmadılar. Sessizlik Lok'u doldurdu, suya dönüşüp aniden gözlerinde belirdi. Sonra Fa ve yaşlı kadın Mal'ı usulca yan yatırdı. Sıska dizlerini kıvırıp göğsüne doğru iterek onu dertop ettiler, ellerini başının altına yerleştirdiler. Mal ateşin çok yakınındaydı, gözleri doğrudan alevlere bakıyordu. Alnındaki tüyler kavrulmaya başlamıştı ama farkında değil gibiydi. Yaşlı kadın bir çubukla Mal'ın bedeninin şeklini toprağa çizdi. Sonra aynı matemli sessizlikle onu kaldırıp yana koydular.

Yaşlı kadın düz bir taş seçip Lok'a verdi.

"Kaz!"

Ay gediğin günbatımı tarafına geçmişti ama ateşin yakut kırmızısı ışığı yüzünden toprağın üstünde hemen hiç fark edilmiyordu. Liku tekrar yemeye başladı. Sezdirmeden yetişkinlerin arkasına geçip oyuğun gerisindeki kayaya sırtını dayayarak oturdu. Toprak sertti, Lok taşa bütün ağırlığını vermesine rağmen kazamadı. Yaşlı kadın geyik etinden kalan sivri bir kemik parçasını verince Lok toprağın yüzeyini onunla çok daha rahat kazabildiğini fark etti. Alttaki toprak daha yumuşaktı. En üstteki toprak tabakası levhalar halinde çıktı ama alttaki toprak avcunun içinde ufalanıyor, taşla bile kazılabiliyordu. Böylece yukarıda ay yörüngesinde giderken Lok toprağı kazdı. Kafasının içinde ocağın diğer yanında aynı şeyi yapan daha genç ve güçlü Mal'ın resmi belirdi. Ocağın kili, kazdığı bozuk şekilli çukurun bir tarafında yükseliyordu. Çok geçmeden alttaki başka bir sertleşmiş ocak katmanına, derken daha da alttakine ulaştı. Pişmiş kilden küçük bir yar oluşmuştu. Her ocak katmanı üsttekinden daha ince görü-

nüyordu ve çukur derinleştikçe katmanlar taş gibi sertleşti, huş kabuğundan bile daha ince oldu. Yeni olan emmeyi bitirdi, esnedi ve yere indi. Mal'ın bacağına tutunup kendini yukarı çekti, öne doğru eğildi, gözünü bile kırpmadan ışıl ışıl gözlerle ateşe baktı. Sonra kendini geriye doğru bırakıp oturdu, emekleyerek Mal'ın çevresinden dolanıp çukurun içine baktı. Dengesini koruyamayıp miyavlama sesleri çıkararak yumuşak topraktan kaydı ve Lok'un ellerinin yanına indi. Geri geri çukurun kenarına kadar çıkıp Nil'in yanına koştu ve kucağında büzüldü.

Lok soluk soluğa oturup geriye yaslandı. Her yanından ter akıyordu. Yaşlı kadın uzanıp koluna dokundu.

"Kaz! Lok'tan başkası yok!"

Lok yorgun argın yeniden işe koyuldu. Eski bir kemiği çekip ay ışığına doğru fırlattı. Yeniden taşla toprağı dövmeye başladı ama hemen sonra öne doğru yıkıldı.

"Yapamıyorum."

Sonra yeni bir şey olmasına rağmen kadınlar taşları alıp kazmaya başladılar. Liku onların derinleşen ve kararan çukuru kazmalarını izlerken tek kelime etmedi. Mal titremeye başlamıştı. Kadınlar kazarken kil ocaklardan sütun daraldı. Oyuğun unutulmuş derinliklerine kök salmıştı. Her kil katmanı ortaya çıktığında toprağı kazmak daha kolay oluyordu. Kenarları düz tutmakta güçlük çekmeye başladılar. Kuru ve kokusuz kemiklere, çok uzun zamandır yaşamdan yoksun olduğundan onlara hiçbir şey ifade etmeyen kemiklere rastlayınca onları bir kenara fırlattılar: Bacak kemikleri, kaburga kemikleri, ezilmiş ve açılmış kafa kemikleri. Taşlar da çıktı; bazılarının kenarları keskin, bazılarının ucu sivri ve deliciydi. Bunları faydalı oldukları yerde bir anlığına kullanmış ama saklamamışlardı. Kazılan toprak çukurun kenarında bir piramide dönüştü; taze toprağı avuç avuç dışarı atarlarken kahverengi taneciklerden minik heyelanlar meydana geldi. Piramidin çevresine kemikler saçılmıştı. Liku dalgın dalgın kafa kemikleriyle oynuyordu. Derken Lok kuvvetini geri kazandı, o da kazmaya başladı ve

çukurun derinliği daha hızlı arttı. Yaşlı kadın ateşe odun attı, alevlerin ötesinde sabahın griliği meydana çıktı.

Nihayet çukur bitmişti. Kadınlar Mal'ın yüzüne daha çok su döktüler. Artık bir deri bir kemik kalmıştı. Soluyamadığı havayı ısırmak ister gibi ağzı ardına dek açıktı. İnsanlar çevresine yarım daire şeklinde dizildiler. Yaşlı kadın gözleriyle onları toplamıştı.

"Mal kuvvetliyken çok yiyecek bulurdu."

Liku oyuğun gerisindeki kayaya sırtını verip çömeldi, minik Oa'yı da göğsüne bastırıyordu. Yeni olan Nil'in tüylerinin arasında uyuyakaldı. Mal'ın parmakları amaçsızca oynuyor, ağzı açılıp kapanıyordu. Fa ve yaşlı kadın Mal'ın gövdesinin üst kısmını kaldırıp başını tuttular. Yaşlı kadın yumuşak bir sesle kulağına fısıldadı.

"Oa sıcak. Uyu."

Mal'ın bedeninde kasılmalar başladı. Başı yana kayıp yaşlı kadının göğsünün üzerine düştü ve orada hareketsiz kaldı.

Nil bir ağıt yakmaya başladı. Ses oyuğu doldurdu, nabız gibi atarak suyu geçip adaya doğru yol aldı. Yaşlı kadın Mal'ı yan yatırdı, dizlerini kıvırıp göğsüne çekti. Fa'yla birlikte onu kaldırıp çukura koydular. Yaşlı kadın Mal'ın ellerini yüzünün altına yerleştirdi, kollarıyla bacaklarını uzattı. Ayağa kalktığında yüzünde hiçbir ifade görmediler. Raf niyetine kullanılan düz bir kayanın üzerinden bir budu aldı. Diz çöküp budu çukurun içine, Mal'ın yüzünün yanına bıraktı.

"Acıktığında yersin Mal."

Gözleriyle diğerlerine onu takip etmelerini işaret etti. Liku'yu minik Oa'yla bırakarak nehre indiler. Yaşlı kadın bir avuç su aldı, sonra diğerleri de ellerini suya daldırdılar. Yaşlı kadın geri dönüp suyu Mal'ın yüzüne döktü.

"Susadığın zaman içersin."

İnsanlar bir bir gelip kül rengine dönmüş ölü yüze su döktüler. Hepsi aynı sözleri tekrarladı. Lok sonuncuydu, suyu dökerken Mal'a karşı duyguları kabardı. Dönüp ikinci bir armağan daha getirdi.

"Susayınca içersin Mal."

Yaşlı kadın avuç avuç topak alıp Mal'ın başına serpti. En son olarak Liku çekingence geldi, yetişkinlerin gözleriyle işaret ettiği şekilde o da aynı şeyi yaptı. Sonra sırtını yasladığı kayaya geri döndü. Yaşlı kadının işaretiyle Lok toprak piramidini çukura doldurmaya başladı. Toprak pıtırtılar çıkararak çukuru doldurdu, çok geçmeden Mal'ın şekli belirsizleşti. Lok elleri ve ayaklarıyla toprağı çiğnedi. Yaşlı kadın şeklin değişmesini ve yok olmasını ifadesiz bir yüzle izliyordu. Toprak yükseldi, çukuru doldurdu, daha da yükseldi ve en nihayetinde Mal'ın bulunduğu yerde ufak bir tümsek meydana geldi. Hâlâ biraz toprak kalmıştı. Lok kalanları tümsekten uzağa ittikten sonra tümseği de elinden geldiğince çiğneyip sertleştirdi.

Yaşlı kadın yeni çiğnenmiş toprağın yanına çömeldi, herkes ona bakıncaya kadar bekledi.

Sonra konuştu:

"Oa, Mal'ı karnına aldı."

BEŞ

Sessizlikten sonra yediler. Yorgunluğun sis gibi üstlerine çöktüğünü hissetmeye başlamışlardı. Oyukta Ha ve Mal'ın bıraktığı boşluk hissediliyordu. Ateş hâlâ yanıyordu ve yemek lezzetliydi ama hastalıklı bir bitkinlik gelmişti üzerlerine. Ateş ile kaya arasındaki boşluğa bir bir kıvrılıp uyudular. Yaşlı kadın oyuğun arka tarafındaki girintiden odun getirdi. Ateşi öyle güçlendirdi ki su gibi gürlediği duyuldu. Yiyecekten geriye kalanları topladı, arka taraftaki girintilerde zarar görmeyeceği yerlere koydu. Ardından Mal'ın bulunduğu tümseğin yanına çöküp ilerideki suya gözlerini dikti.

İnsanlar sık rüya görmezlerdi ama şafağın ışığı onları ağır ağır aydınlatırken başka yerden hayalet orduları çevrelerini sardı. Yaşlı kadın göz ucuyla bakıyordu kolları bacakları birbirine karışmış halde coşku ve azap içinde uyuyanlara. Nil sayıklıyordu. Lok'un sol eli yeri tırmalayarak bir avuç toprak çıkarmıştı. Hepsi mırıldanıyor, haz ve korku çığlıkları atıyorlardı. Yaşlı kadın hiçbir şey yapmadan kendi resmine baktı durdu. Kuşlar acı acı ötüşmeye başladı, serçeler terasa düşercesine inip kırıntıları gagaladı. Lok aniden elini savurup yaşlı kadının bacağına vurdu.

Su artık gün ışığıyla parıldamaya başladığında yaşlı kadın kalkıp girintilerden odun getirdi. Ateş odunu gürültülü çatırtılarla karşıladı. Yaşlı kadın ateşe sokuldu.

"Şimdi, ateşin uçup bütün ağaçları yediği zamandaki gibi."

Lok'un eli ateşe fazla yakındı. Yaşlı kadın eğilip elini tekrar yüzüne yaklaştırdı. Lok diğer yana devrilirken bir çığlık attı.

Lok koşuyordu. Ötekinin kokusu peşindeydi, bir türlü uzaklaşamıyordu. Geceydi, kokunun pençeleri ve kedi dişleri vardı. Daha önce hiç ayak basmadığı adadaydı. Şelale her iki yanda gürlüyordu. Her an yorgunluktan düşüp kalabileceğini, ötekinin onu yakalayacağını bilerek suyun kıyısında koşuyordu. Sonunda düştü, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir boğuşma başladı. Fakat onu insanlara bağlayan ipler hâlâ duruyordu. Onun çaresizliğinin çekimiyle geliyor, zorunluluğun kaçınılmazlığı sayesinde suyun üzerinde kolayca yürüyerek, koşarak yaklaşıyorlardı. Öteki gitmiş, insanlar çevresini sarmıştı. Karanlıkta onları açık seçik göremiyor ama kim olduklarını biliyordu. İçeri girdiler, yaklaştıkça yaklaştılar ama evi tanıyarak, dışarıdaki koca boşluktan kurtularak oyuğa girer gibi değil; o kadar yaklaştılar ki bedenleri ona katıldı. Bir resmi paylaşır gibi bir bedeni paylaştılar. Lok güvendeydi.

Liku uyandı. Omzundan düşmüş olan minik Oa'yı yerden aldı. Esnedi, yaşlı kadını gördü, karnının aç olduğunu söyledi. Yaşlı kadın bir girintiden ona ciğerin son parçasını getirdi. Yeni olan Nil'in tüyleriyle oynuyordu. Bir tüy tutamını çekiştirdi, tutup sallandı; kadın uyanıp yeniden sızlanmaya başladı. Fa doğrulup oturdu, Lok yeniden diğer tarafa döndü, neredeyse ateşin içine girecekti. Dırlanarak bir sıçrayışta uzaklaştı. Diğerlerini görünce sersem sersem konuşmaya başladı.

"Uyuyordum."

İnsanlar su kıyısına indiler, su içtiler, tuvaletlerini yaptılar. Geri döndüklerinde oyukta söylenecek çok söz var gibiydi ve iki yeri boş bıraktılar, sanki oralarda oturanlar günün birinde geri gelecekti. Nil yeni olanı emzirirken bir yandan da parmaklarıyla tüylerini tarıyordu.

Gözünü ateşe dikmiş olan yaşlı kadın dönüp onlarla konuştu.

"Artık Lok var."

Lok ona boş boş baktı. Fa boynunu büktü. Yaşlı kadın Lok'un yanına geldi, sertçe elini yakalayıp onu bir kenara çekti. Burası Mal'ın yeriydi. Lok'u oturtup sırtını kayaya dayadı, kalçasını da Mal'ın aşındırdığı toprak çanağa yerleştirdi. Durumun tuhaflığı Lok'a fazla gelmişti. Yan yan suya baktı, sonra tekrar insanlara bakıp güldü. Dört yanda gözler vardı, hepsi onu bekliyordu. Yürüyüş kolunun sonunda değil başındaydı ve kafasının içindeki tüm resimler silinip gitmişti. Yüzüne kan hücum etti, gözlerini elleriyle kapattı. Parmaklarının arasından kadınlara, Liku'ya, sonra da Mal'ın bedeninin gömülü olduğu tümseğe baktı. Mal'la konuşmak, o ne yapacağını söylerken sessizce karşısında beklemek için yanıp tutuşuyordu. Ama tümsekten ne bir ses ne bir resim geldi. Kafasına gelen ilk resme dört elle sarıldı.

"Düş gördüm. Öteki beni kovalıyordu. Sonra biz birlikteydik."

Nil memesini emen yeni olanı biraz yukarı kaldırdı.

"Düş gördüm. Ha benimle yatıyor ve Fa'yla yatıyor. Lok, Fa'yla yatıyor ve benimle yatıyor."

Sızlanmaya başladı. Yaşlı kadın bir işaretiyle onun irkilip susmasını sağladı.

"Erkek resimler için. Kadın Oa için. Ha ve Mal gitti. Artık Lok var."

Lok'un sesi Liku'nunki gibi cılız çıktı.

"Bugün yiyecek avına çıkacağız."

Yaşlı kadın acımasızca bekledi. Girintilere yığılmış yiyecekleri azalmış da olsa hâlâ vardı. İnsanlar aç değilken ve yiyecek varken kim yiyecek avına çıkardı ki?

Fa öne doğru geldi. O konuşurken Lok'un kafasındaki karışıklık biraz azaldı. Fa'yı dinlemedi.

"Bir resmim var. Öteki yiyecek avında ve insanlar avda..."

Yaşlı kadının gözünün içine cüretkârca baktı.

"O zaman insanlar aç."

Nil sırtını kayaya sürterek kaşıdı.

"Bu kötü bir resim."

Yaşlı kadın bağırarak onların sesini bastırdı.

"Artık Lok var!"

Lok hatırladı. Ellerini yüzünden çekti.

"Ötekini gördüm. Adada. Kayadan kayaya atlıyor. Ağaçlara tırmanıyor. Kara. Mağaradaki ayı gibi şekil değiştiriyor."

Diğerleri başlarını çevirip adaya baktılar. Adanın gür yeşil yapraklardan sisine güneş vurmuştu. Lok onları geri çağırdı.

"Kokusunu izledim. Şuradaydı," –hepsinin bakması için oyuğun tavanını işaret etti– "durup bizi izledi. Kedi gibi ve kedi gibi değil. Aynı zamanda şeye benziyor, şeye..."

Bir süreliğine kafasında hiç resim kalmadı. Ağzının altını kaşıdı. Söylenecek çok fazla şey vardı. Bir resmi bir resimle birleştirerek pek çok resim içinde sonuncusunun ilkinden çıkmasını sağlayanın ne olduğunu Mal'a sorabilmek isterdi.

"Belki Ha nehirde değildir. Belki de ötekiyle birlikte adadadır. O çok iyi atlardı."

İnsanlar terasın ilerisinde adanın su içindeki tek tek kayalarının kıyıya doğru uzandığı yere baktılar. Nil yeni olanı emzirmeye son verip emeklesin diye yere bıraktı. Gözlerinden sular dökülüyordu.

"Bu iyi bir resim."

"Ötekiyle konuşacağım. Nasıl sürekli adada kalabiliyor? Yeni bir koku arayacağım."

Fa el ayasını ağzına vuruyordu.

"Belki de adadan çıkar. Kadından çıkar gibi. Ya da şelaleden çıkar gibi."

"Bu resmi görmüyorum."

Lok sözü dinlenirken konuşmanın ne kadar kolay olduğunu fark ediyordu. Hatta sözlerle beraber resme bile gerek yoktu.

"Fa kokuyu arayacak, Nil ve Liku ile yeni olan da..."

Yaşlı kadın onun sözünü kesmedi. Onun yerine koca bir odun parçası alıp ateşe fırlattı. Lok bir çığlık atarak ayağa fırladı, sonra sessiz kaldı. Yaşlı kadın onun yerine konuştu.

"Lok, Liku'nun gitmesini istemeyecek. Erkek yok. Fa ve Lok gitsin. Lok'un söylediği budur."

Lok hayretle ona baktığında gözlerinde hiçbir ifade göremedi. Başını iki yana sallamaya başladı.

"Evet," dedi. "Evet."

Fa ve Lok birlikte terasın sonuna doğru koştular.

"Yaşlı kadına buz kadınları gördüğünü söyleme."

"Ötekinin izinde dağdan aşağı indiğimde yaşlı kadın beni görmedi."

Yaşlı kadının yüzünü hatırladı. "Neyi görüp neyi görmediğini kim bilebilir?"

"Ona söyleme."

Lok açıklamaya çalıştı.

"Ötekini gördüm. O ve ben dağ yamacını sürünerek geçtik, insanları gizlice izledik."

Fa durdu ve ada kayası ile teras arasındaki boşluğa baktılar. Fa eliyle işaret etti.

"Ha atlayabilir mi buradan?"

Lok boşluğu gözleriyle tarttı. Daralan sular döne döne ilerleyerek nehir aşağı ışıltılı çizgilerden bir kuyruk bırakıyordu. Yeşil yüzeyde burgaçlar peyda oluyordu. Lok resimlerini hareketleriyle taklit etmeye başladı.

"Ötekinin kokusuyla ben ötekiyim. Kedi gibi siniyorum. Korkmuşum ve açgözlüyüm. Güçlüyüm." Taklidi bırakıp koşarak Fa'nın yanından geçti, sonra dönüp onunla yüz yüze geldi. "Şimdi ben Ha ve ötekiyim. Güçlüyüm."

"Bu resmi görmüyorum."

"Öteki adada..."

Kollarını iki yana kocaman açtı. Kuş gibi çırpmaya başladı. Fa sırıttı, sonra kahkaha attı. Lok da güldü, onaylanmak giderek daha çok keyif veriyordu. Terasın çevresini koşarak

dolaştı, ördek gibi vakladı, Fa da ona güldü. Kanat çırpmaya devam ederek oyuğa koşup bu şakayı insanlarla paylaşacaktı ki hatırladı. Kayarak durdu.

"Artık Lok var."

"Ötekini bul ve onunla konuş, Lok."

Bunun üzerine Lok kokuyu hatırladı. Kayanın çevresini koklamaya başladı. Hiç yağmur düşmemişti ve koku çok cılız da olsa vardı. Şelalenin yukarısındaki koku karışımlarını anımsadı.

"Gel."

Terastan geriye doğru koşarak oyuğun önünden geçtiler. Liku onlara seslenip minik Oa'yı havaya kaldırdı. Lok emekleyerek köşeyi dönerken Fa'nın bedeninin arkadan ona dokunduğunu hissetti.

"Mal'ı kütük öldürdü."

Lok dönüp baktı, şaşkınlıkla kulaklarını oynattı.

"Yani kütük orada değildi. Mal'ı bu öldürdü."

Lok tartışmaya hazır halde ağzını açtı ama kız onu arkadan iteledi.

"Devam."

Ötekinin varlığına dair işaretleri ister istemez hemen gördüler. Dumanı adanın ortasından yükseliyordu. Adanın üstünde pek çok ağaç vardı; bunlardan bazıları adadan dışarı doğru o kadar eğilmişti ki dalları suya batmıştı ve insanlar kıyıyı göremiyordu. Ağaçların arasında sık çalılar vardı, öyle görülmemiş bir gürlükteydiler ki adanın kayalık toprağının üzerinde alabildiğine kalın ve bol yapraklı bir katman yaratmışlardı. Duman koyu kıvrımlar çıkararak yükseliyor, sonra yayılıp kayboluyordu. Hiç şüphe yoktu. Ötekinin ateşi vardı ve insanların kaldırmaya asla güçlerinin yetmeyeceği kalın ve ıslak kütükler kullanıyor olmalıydı. Fa ve Lok paylaşacak bir resim bulamadan dumana bakıyorlardı. Adanın üzerinde duman vardı, adada başka bir adam vardı. Hayatta hiçbir referans noktası kalmamıştı.

Nihayet Fa başını başka yere çevirdi ve Lok onun titrediğini gördü.

"Neden?"

"Korkuyorum."

Lok bunu düşündü.

"Ormana ineceğim. Dumana en yakın yer orası."

"Ben gitmek istemiyorum."

"Oyuğa geri dön. Artık Lok var."

Fa tekrar adaya baktı. Sonra aniden kayalara sürtünerek köşeyi dönüp gözden kayboldu.

Lok insanların resimlerinin içinden hızla geçerek ormanın başladığı yere gelene kadar uçurumdan aşağı indi. Burada nehir ancak yer yer görülebiliyordu çünkü çalılar kıyının bulunduğu yerin üstünü kaplamakla kalmamış, nehir de yükselerek pek çok çalının kökünü su altında bırakmıştı. Zeminin alçak kaldığı yerlerde bazı otlar su altında kalmış boğuluyordu. Ağaçlar daha yüksekte kalıyordu ve Lok'un ayakları hem su karşısında hissettiği dehşeti hem de yeni adamı ya da yeni insanları görme arzusunu ifade eden, yinelenen şekiller ve çizgiler bırakıyordu. Karşı kıyıda duman yükselen yere yaklaştıkça heyecanı artıyordu. Artık ürpererek ve hoplayıp zıplayarak da olsa bileklerine kadar gelen suya bile girme cesaretini göstermişti. Nehri göremediğini ya da nehre yaklaşamadığını fark edince dişlerini gıcırdatarak sağa dönüp bata çıka ilerlemeye başladı. Suyun altındaki çamurda bitki soğanlarının ağarmış uçları vardı. Normalde ayakları bunları kavrayıp çıkarır, yukarı uzatıp eline verirdi ama şimdi ürperen tenine temas eden sert nesnelerden ibaretmiş gibi geliyorlardı. Onunla nehir arasındaki koca çalı tabakası sürgünlerin gölgesinde kalmıştı. Bir araya toplanmış ve ağırlığı altında bükülen kucak dolusu çalılara güvenmeye başladı, artık ayaklarını yerden kesip çalıların üzerinde dehşet verici şekilde sallanarak ilerliyordu. Aslında sürgünlerin ve dikenlerin üzerinde kol ve bacaklarını kartal gibi açmadığı sürece bu yaş dallarda onu taşıyacak güç yoktu. Sonra altında su olduğunu gördü; üstelik bu sefer kahverengi çamurun üzerindeki bir avuç su değil, çalı köklerinin içinde uzanıp yittiği

daha derin su vardı. Aşağı doğru batmaya başladı, çalıları kavramak güçleşti; bir an göz hizasındaki pırıltılı enginliği görünce çığlığı bastı; acı içinde mücadele ederek su yüzeyinden uzağa, güvenli ama nahoş çamura geri döndü. Buradan nehre sutavuklarından başka kimse geçemezdi. Toprağın daha sert olduğu ormana dönüp aceleyle nehir aşağı devam etti, ölü ağacın oradaki açıklığa çıktı. Derin suyun döne döne aktığı basık toprak yarın bulunduğu yere indi. Fakat suyun öte tarafında duman, ağaçlar ve çalılardan bir sır perdesinin altından hâlâ yükseliyordu. Ötekinin huş ağacına tırmanıp gediğin içinden etrafı gözlediği bir resim belirdi zihninde. İnsanların kokusunun hâlâ hafifçe hissedildiği patikadan koşarak bataklık suyunun kıyısına kadar geldi ama yeni kütük de gitmişti. Liku'yu salladığı ağaç hâlâ suyun diğer tarafında duruyordu. Çevresine bakındı, bulutların gerçekten dallarına takılacağını düşünebileceği kadar büyük bir kayın ağacında karar kıldı. Bir dalı yakalayıp hızla tırmandı. Yukarıda bir çatal vardı ve içindeki kovuğa yağmur suyu dolmuştu. Ağırlığı yüzünden ağacın rüzgârda bir hayli salındığını hissedinceye kadar daha kalın dala elleri ve ayaklarıyla tutunarak tırmandı. Ağacın sürgünlerinin tomurcukları patlamamıştı ama binlerce yeşil uzantı halinde göze dolmuş yaşlar misali öyle bir bulanıklık yaratıyorlardı ki Lok sabrının taştığını hissetti. Daha da yukarılara doğru tırmanarak ağacın tepesine kadar ulaştı, sonra kendisi ile ada arasındaki dalları yanlara doğru çekip bükmeye başladı. Birbirine dolaşık sayısız sürgün yanlara ya da aşağı yukarı doğru salınırken sürekli biçim değiştiren ta yukarıdaki bir delikten aşağı bakıyordu artık. Bu delikten adanın bir kısmını görebiliyordu.

Adanın üzerinde de dört yan açık yeşil bulutlar misali rüzgârda salınan sürgünlerle kaplıydı. Bütün kıyı boyunca rüzgârda sallanıyorlardı ve ilerideki daha büyük ağaçlar dikey olarak yükselip sonra kıvrılarak genişleyen duman sütunlarına benziyordu. Tüm bu yeşilliğin arka planında gövdelerin ve dalların karanlığı vardı, toprak hiç görünmüyordu. Ama

gerçek bir duman sütununun kaidesinde ateşin yandığı yerde parlak bir göz vardı, aradaki dallar rüzgârda oynadıkça Lok'a göz kırpıyordu. Ateşin bulunduğu yere dikkatini yoğunlaştırınca nihayet çevresindeki toprağı görebildi; çok kahverengiydi ve nehrin beri tarafındaki topraktan daha sert görünüyordu. Soğanlar, dökülmüş yemişler, kurtçuklar, mantarlarla dolu olmalıydı. Ötekinin orada iyi yiyecek bulabildiğine hiç şüphe yoktu.

Ateş aniden göz kırptı. Lok da göz kırptı. Ateş bu sefer dallar yüzünden değil, önünden en az dallar kadar koyu renkli biri geçtiği için göz kırpmıştı.

Lok kayın ağacının tepesini sarstı.

"Hey adam!"

Ateş iki kez göz kıptı. Lok bu geçişlerden ateşin başında birden fazla kişi olduğu sonucunu çıkardı. Kokunun baş döndürücü heyecanı yine onu sardı. Ağacın tepesini kırmak ister gibi bir daha şiddetle sarstı.

"Hey yeni insanlar!"

Lok'a müthiş bir kuvvet gelmişti. Aralarındaki görünmez suyun üzerinden uçarak geçebilirdi. Kayın ağacının tepesindeki ince dallar arasında umutsuz bir akrobasi girişiminden sonra avazı çıktığı kadar bir daha bağırdı.

"Yeni insanlar! Yeni insanlar!"

Sallanan dalların arasında aniden donup kaldı. Yeni insanlar onu duymuştu. Ateşin göz kırpmasından ve sık çalıların sarsılmasından ortaya çıkacaklarını anlamıştı. Ateş bir daha titreşti ama yeşil dumanın içinden nehre doğru sürgünlerin eğilip büküldüğü görüldü. Dalların çatırdadığını duyabiliyordu. Ağacın dışına doğru uzandı.

Başka bir şey olmadı. Yeşil duman hareketsizleşti, daha doğrusu rüzgârda usul usul sallanmaya başladı. Ateş titreşti.

Lok o kadar hareketsizdi ki şelalenin o heybetli ve bitimsiz gürleyişini duyabilmeye başladı. Zihnini yeni insanlara bağlayan ipler gevşemeye başladı. Kafasına başka resimler geldi.

"Yeni insanlar! Ha nerede?"

Aşağıda, su kıyısında yeşil bir ot demeti titreşti. Lok dikkatle oraya baktı. Gözleriyle filizleri ana gövdeye doğru izledi, göz çukurlarının derisini buruşturdu. Dalın üstünde bir bilek ya da omuz vardı; esmer ve kıllıydı. Yeşil sürgün tekrar titreşti ve kara kol kayboldu. Lok göz pınarlarından çıkan su yüzünden gözlerini kırptı. Ha'nın adada olduğuna dair yeni bir resim geldi gözlerinin önüne; Ha bir ayıyla birlikteydi, Ha tehlikedeydi.

"Ha! Neredesin?"

Karşı kıyıdaki çalılar sarsıldı, eğilip büküldü. Çalıların içinde bir şeyin hızla kıyıdan ağaçların arasına doğru ilerlediği anlaşılıyordu. Ateş yeniden göz kırptı. Sonra alevler kayboldu, yeşillerin içinden koca bir beyaz duman yükseldi, alt tarafı incelip koptu, beyaz bir bulut halinde ağır ağır yükselip şekilden şekle girerek uzaklaştı. Lok ağaçların ve çalıların öbür yanını görebilmek için yanlara doğru şapşal şapşal uzandı. İçini bir telaş kapladı. Nehir aşağı doğrultuda bir sonraki ağacı görünceye kadar dallarda sallanarak alçaldı. O ağacın bir dalına doğru sıçradı, dala kondu, ardından da kızıl bir sincap misali ağaçtan ağaca ilerlemeye başladı. Başka bir ağacın gövdesine tırmanarak tepeye çıktı, dalları ayırıp aşağı baktı.

Şelalenin gürleyişi şimdi biraz azalmıştı, serpinti sütunlarını bulunduğu yerden görebiliyordu. Adanın üst ucuna doğru uzandıklarından oradaki ağaçlar bir tülün ardında kalmış gibiydi. Ardından gözleri adanın aşağısına, çalıların kımıldadığı ve ateşin göz kırptığı kısma doğru kaydı. Ağaçlar arasındaki bir açıklığı, çok iyi değilse de görebiliyordu. Ölmüş ateşin leş kokusunu taşıyan duman hâlâ bu açıklıktaydı, ağır ağır dağılıyordu. Görünürde insanlar yoktu, ama Lok kıyı ile açıklık arasında ezilmiş topraktan bir patika boyunca iki yandaki çalıların kırılmış olduğunu görebiliyordu. Bu patikanın iç taraftaki ucunda yıllar önce ölmüş ve çürümekte olan devasa ağaç gövdeleri bir araya toplanmıştı. Ağzı açık, boştaki eli kafasının tepesine dayalı halde kütükleri inceledi. İnsanlar

neden yanlarında bu kadar yiyecek –solgun mantarları nehrin ta öte yanından görebiliyordu– ve faydasız odun getirmişti ki? Kafalarında resim olmayan insanlardı bunlar. Sonra toprağın üzerinde ateşin kararmış izlerini taşıyan bir alan olduğunu, yakacak olarak da o devasa kütüklerin kullanıldığını gördü. Aniden içi korkuyla doldu; rüyasında ateşin ormanı yaktığını gören Mal'ınki gibi eksiksiz ve mantıksız bir korku. Ayrıca o da insanlardan biri olduğundan, bin görünmez iple onlara bağlandığından insanlar için korku duyuyordu. Titremeye başladı. Dudakları gerildi, dişleri ortaya çıktı, bulanık görmeye başlamıştı. Kulağında kükreyen bir gürültünün içinde kendi sesinin haykırdığını duydu.

"Ha! Neredesin? Neredesin?"

Kalın bacaklı biri hantal hantal koşarak açıklığı geçip gözden kayboldu. Ateş sönük kaldı, çalılar nehrin aşağısından gelen bir meltemle şöyle bir sallandıktan sonra hareketsizleşti.

Çaresizce:

"Neredesin?"

Lok'un kulakları Lok'la konuştu.

"?"

Adayla o kadar meşguldü ki bir süredir kulaklarına hiç dikkatini vermiyordu. Şelale ona gürler, adadaki alan bomboş dururken ağacın tepesinde usul usul sallanıyordu. Sonra duydu. Suyun karşı yakasından değil bu yakadan insanlar geliyordu ama daha uzaktaydılar. Oyuktan geliyorlardı, ayakları her adımda umursamazca taşlara basıyordu. Konuşmalarını duyunca kahkaha attı. Sesler kafasında iç içe geçmiş ince ve karmaşık, akışkan ve aptal biçimlere dair bir resim yarattı; şahin ötüşünün önce yükselip sonra yavaş yavaş azalması gibi değil, fırtına sonrası sahilde gördüğü düğümlenmiş ve çamura bulanmış ot şeritleri gibi. Bu gülme sesi ağaçların arasından geçerek nehre doğru yol aldı. Adadan da aynı tipte bir gülme sesi yükselmeye başlayınca kahkahalar suyun üzerinde gidip geldi. Lok yarı düşerek yarı tutunarak ağaçtan inip patikaya

ulaştı. İnsanların eski kokusunun içinde koşmaya başladı. Gülme sesi nehir kıyısına yakındı. Lok kütüğü suyun üzerine koydukları yere vardı. Bir ağaca tırmanması, sallanıp tekrar yere konarak patikaya geri ulaşması gerekti. Ondan sonra nehrin beri tarafındaki gülme sesinin içinde Liku'nun çığlıkları duyuldu. Kızdığı, korktuğu ya da acı duyduğu zamanlardaki gibi değil; bir yılanın ağır ilerleyişi karşısında yaşayacağı türden akılsızca ve ürkmüş bir telaşla çığlık atıyordu. Lok'un tüyleri diken diken olmuştu, bir anda fırladı. Çığlığa yetişme ihtiyacı patikadan hızla çıkıp çalıların arasında debelenmesine neden oldu. Çığlık içini pare pare etti. Fa'nın ölen bebeği doğururken attığı çığlığa ya da Mal gömülürken Nil'in ağıt yakmasına benzemiyordu; kedinin kavisli dişlerini boynuna geçirip kanını emdiği sırada attan çıkan sese benziyordu. Lok da farkında olmadan çığlıklar atarak dikenlerle mücadele ediyordu. Bu çığlıklar arasında hisleri ona Liku'nun hiçbir erkek ya da kadının yapamayacağı bir şey yaptığını söylüyordu. Küçük kız nehri geçiyordu.

Çığlıklar kesildiğinde Lok hâlâ çalılarla boğuşuyordu. Artık gülme sesinin yeniden yükseldiğini ve yeni olanın miyavlama sesleri çıkardığını duyabiliyordu. Çalıları yarıp ölü ağacın oradaki açıklığa çıktı. Ağaç gövdesinin çevresindeki açıklığa ötekinin, Liku'nun ve korkunun yoğun kokusu sinmişti. Suyun öte yanında çalıların üstünü sis gibi kaplayan yeşil sürgünler arasında bir görünüp bir kaybolan ve hışırdayan kocaman bir şey vardı. Esmer, kıllı bir omuzda Liku'nun kızıl başını ve yeni olanı görür gibi oldu. Çömelip kalkarak, olduğu yerde zıplayarak bağırdı.

"Liku! Liku!"

Çalılıklar topluca dalgalandı ve adadaki insanlar gözden kayboldu. Lok sarmaşık yuvasına ev sahipliği eden ölü ağacın altında nehir kıyısı boyunca aşağı yukarı koştu. Suyun o kadar yakınındaydı ki ayaklarının fırlattığı toprak parçaları akıntıya düşüyordu.

"Liku! Liku!"

Çalılıklar yeniden oynadı. Lok ağacın yanında durduğu yerden oraya gözlerini dikmişti. Çalıların arasına yarı gizlenmiş bir baş ve göğüs ona doğru döndü. Yaprakların ve tüylerin ardında beyaz kemikten şeyler vardı. Adamın gözlerinin üstündeki ve ağzının altındaki beyaz kemikten şeyler yüzünden yüzü normal bir yüzden daha uzun görünüyordu. Adam çalıların içinde yan dönüp Lok'a bu sefer omzunun üstünden baktı. Bir çubuk dimdik yukarı kalktı, tam ortasında bir kemik parçası vardı. Lok çubuğa, kemik parçasına, yüzü kaplayan kemikten şeylerin içindeki küçük gözlere dikkatle baktı. Aniden Lok adamın çubuğu ona doğru tuttuğunu ama ne adamın ne de kendisinin nehrin öte yanına uzanabileceğini anladı. Kafasının içinde çığlıklar hâlâ yankılanmasa bir kahkaha atabilirdi. Çubuk her iki ucundan kısalmaya başladı. Sonra birdenbire tekrar tam uzunluğuna ulaştı.

Lok'un kulağının dibindeki ölü ağaç bir ses çıkardı.

"Klak!"

Kulakları seğirdi, başını ağaca doğru çevirdi. Yüzünün yakınında ince bir dal bitmişti. Dalın üzerinde ötekinin ve kazın kokusu vardı; bir de karnının Lok'a yememesini söylediği acı yemişlerin kokusu geliyordu. Bu dalın ucunda beyaz bir kemik vardı. Kemiğin oyuklarında ve pütürlerinde yapışkan kahverengi bir şey gördü. Burnu bu yapışkan şeyi kokladı, beğenmedi. Dalın gövdesini boydan boya kokladı. Dalın üzerindeki yapraklar kızıl tüylerdi ve ona kazları hatırlatıyordu. Genel bir hayret ve heyecan içinde kaybolmuştu. Pırıltılı suyun öte yanında dalgalanan yeşil sürgün denizine doğru bağırdı, Liku'nun da feryat ederek cevap verdiğini duydu ama ne söylediğini anlayamadı. Biri Liku'nun ağzını eliyle kapatmış gibi aniden sesi kesilmişti. Suyun kıyısına doğru atıldı, sonra geri geldi. Her iki yakada da hızla akan suyun üzeri sık çalılarla kaplıydı; bu çalılar nehre doğru yayılıyor, hatta en uçtaki yaprakları suyun altında kalıyordu. İşte bu çalılar öbür yakaya doğru uzanıyordu.

Liku'nun kafasının içinde yankılanan sesi, adaya doğru giden çalılıklarla dolu bu tehlikeli yolda titreyerek ilerlemesine neden oldu. Normalde kuru toprak olması gereken yerde çalılara bastığında ayağı suyun içine girdi. Hemen ileri doğru atılarak dalları elleri ve ayaklarıyla kavradı. Öbür yakaya doğru bağırdı:

"Geliyorum!"

Yarı uzanarak, yarı emekleyerek ama sürekli korkuyla dişlerini göstererek nehre doğru devam etti. Karanlık ve esnek saplarca her tarafı delinmiş gizemli ıslaklığı aşağıda görebiliyordu. Bütün ağırlığını taşıyabilecek hiçbir yer yoktu. Yalnızca ağırlığını tüm uzuvlarına ve gövdesine yaymakla kalmayıp her zaman iki yerde birden olmak, hareket etmek, altındaki dallar batınca başka yere geçmek zorundaydı. Alttaki su karardı. Her dalın altındaki suyun yüzeyi halka halka dalgalanıyor, yosunlar suyun akışıyla uzunlamasına çırpınıyor, altta üstte güneşin parıltıları göze çarpıyordu. Yarı suya batmış halde nehir yatağının üzerinde asılı duran son uzun çalılara kadar ulaştı. Bir anlığına arada kalan suyu ve karşı yakadaki adayı gördü. Şelalenin oradaki serpinti sütunları gözüne çarptı, kayalık uçurumu gördü. Sonra artık hareket etmediği için dallar ağırlığı altında bel vermeye başladı. Dışa ve aşağı doğru onlarla beraber eğilince başı ayaklarından aşağıda kaldı. O dırlanarak batarken su yükseldi, Lok-yüzünü de beraberinde getirdi. Lok-yüzünde titreşen bir ışık vardı ama dişleri görebiliyordu. Dişlerin altında bir ot kuyruğu bir adam boyu mesafeyi gidip gelerek salınıyordu. Ama dişin ve halkaların altındaki başka her şey uzakta ve karanlıktı. Nehrin üstünden bir meltem esti, çalılar usulca yanlara doğru sallandı. Elleri ve ayakları acı verecek bir sertlikle birbirlerini kavradı, bedenindeki her kas düğüm düğüm oldu. Eski insanları ya da yeni insanları düşünmeyi bıraktı. Derin suyun üstünde baş aşağı duran, kendisini kurtarması incecik dallara bağlı Lok'u deneyimledi.

Lok suyun ortasına daha önce hiç bu kadar yaklaşmamıştı. Suyun derisi vardı, bu derinin altında da karanlık benekler

yüzeye doğru yükseliyor, dönüyor, dönüyor, çemberler çizdikten sonra batıp gözden kayboluyordu. Yeşil yeşil ışıldayan ve suyun içinde kımıldanan taşlar vardı. Ot kuyruğu taşları kâh örtüyor, kâh meydana çıkarıyordu. Meltem durdu; çalılar tıpkı ot kuyruğu gibi ritmik bir şekilde inip kalkmaya başladı; parıltılı yüzey de aynı ritimle Lok'un yüzüne bir yaklaşıyor bir ondan uzaklaşıyordu. Resimler kafasından çıkıp gitmişti. Korku bile tıpkı açlığın azabı gibi körelmişti. Elleri ve ayakları bir dal demetini sıkı sıkı kavramıştı, suyun içinde otuz iki dişi meydandaydı.

Ot kuyruğu kısalıyordu. Yeşil ucu nehir yukarı çekiliyordu. Bir karanlık diğer ucunu yutuyordu. Karanlık, düşteymişçesine miskin miskin hareket eden karmakarışık şekilli bir şeye dönüştü. Tıpkı çamur benekleri gibi o da kendi etrafında döndü fakat başıboş değildi. Ot kuyruğunun kökünün yakınında bir yere dokunuyor, kuyruğu büküyor, kendi etrafında dönüyor, kuyruğu da kıvırarak Lok'a doğru yaklaşıyordu. Kollar biraz hareket etti ve gözler taş gibi bir donuklukla parladı. Bedenle birlikte dönerek önce yüzeye, sonra derin sulardan ileriye, ardından görünmez nehir tabanına bakarken hiçbir yaşam ya da düşünce belirtisi göstermediler. Bir ot yumağı yüze sürtünerek geçerken gözler kırpılmadı. Beden nehrin kendisiyle aynı süreğen ve ağır hareketlerle ot kuyruğu boyunca yükselirken Lok'a sırtı dönüktü. Sonra başı düşsel bir yavaşlıkla dönüp suda yükselince yüzü tam Lok'la karşı karşıya geldi.

Lok yaşlı kadını sevmekle beraber ondan ürkerdi, halbuki kadın onun annesiydi. Yüreği ve başı yüce Oa'ya o kadar yakındı ki bir erkek ürkmeden ona bakamazdı. Çok şey biliyordu, çok uzun yaşamıştı, onların ancak tahmin edebileceği şeyleri hissetmişti; o kadınların kadınıydı. Hepsini anlayış ve şefkatle sarmalamasına rağmen bazen yaptıklarında öyle uzak bir durgunluk olurdu ki acizlik duyar, mahcup olurlardı. Bu yüzden onu sever, korkmaksızın ürkerlerdi ondan, karşısında gözlerini yere dikerlerdi. Ama şimdi Lok kadına yakındı; yüz

yüze, göz gözeydi. Kadın bedenindeki yaraları umursamıyordu, ağzı açıktı, dili görünüyordu; çamur zerreleri o ağız bir taşın oyuğuymuş gibi ağır ağır içeri giriyor ya da dışarı çıkıyordu. Gözleri çalıları taradı, yüzünü taradı, görmeden ona baktı, dönmeye devam etti, sonra gitti.

ALTI

Lok'un ayakları kavradığı çalıları bıraktı. Birden kayınca kollarından asılı kalarak beline kadar suya girdi. Dizlerini kaldırdı, tüyleri diken diken oldu. Çığlık atamayacak kadar dehşete düşmüştü. Suyun dehşeti sadece bir arka plandı. Sert bir hamleyle kendini öbür yana doğru attı, daha çok dal kavradı, çalıların ve suyun içinden kıyıya doğru bata çıka ilerledi. Sırtı nehre dönük halde orada durup Mal gibi titredi. Dişleri meydana çıkmıştı, kollarını kaldırmıştı, hâlâ kendini suyun üstünde tutuyormuş gibi gergindi. Hafif yukarı bakıyordu ve başı bir o yana bir bu yana dönüyordu. Arkasında gülme sesleri tekrar başladı. Gergin duruşu ve sırıtışı değişmese de bu gülüşler giderek daha çok dikkatini çekiyordu. Yeni insanlar delirmiş gibi pek çok gülme sesi geliyordu ve içlerinden biri, bağıran bir erkek sesi diğerlerini bastırıyordu. Diğer sesler sustu, adam bağırmaya devam etti. Bir kadının tiz ve heyecanlı kahkahası duyuldu. Sonra sessizlik çöktü.

Güneş bitki örtüsüne ve ıslak kahverengi toprağa parlak noktalar konduruyordu. Zaman zaman nehir yukarı bir meltem dolaşmaya başlıyor, yeni ve canlı yeşilliklere hafiften yeni bir yön vererek noktaları eliyor, yeniden serpiştiriyordu.

Kayalıkların oradan bir tilkinin tiz sesi geldi. İki gökçe güvercin folluk zamanı konusunda tekdüze bir sohbet halindeydi.

Lok başını ve kollarını ağır ağır indirdi. Artık dişlerini göstermiyordu. İleri doğru bir adım atıp döndü. Ardından nehir aşağı koşmaya başladı, hızlı değildi ama suya olabildiğince yakın kalıyordu. Çalıların içine dik dik bakarken yavaşladı, yürümeye geçti, durdu. Gözleri boş bakmaya başladı, suratındaki sırıtış geri geldi. Kayın ağaçlarından birinin kıvrık dalına elini dayayarak gözlerini boşluğa dikti. Sonra dalı iki eliyle tutarak yokladı. Sallamaya başladı; ileri geri, ileri geri, daha hızlı, daha hızlı. Uçlardaki geniş dal yelpazesi çalıların tepesini sıyırarak hareket ediyordu; Lok kendini bir ileri bir geri atıyordu, soluk soluğaydı, bedeninden fışkıran ter nehrin suyuyla birlikte bacaklarından akıyordu. Hıçkırıklar içinde dalı bıraktı, tekrar dimdik durdu, kollarını kavuşturdu, boynunu yana büktü, bedenindeki tüm sinirler yanıyormuş gibi dişlerini sıktı. Gökçe güvercinler sohbete devam ederken gün ışığı noktaları Lok'un üstüne elendi.

Kayın ağacından ayrıldı, patikaya geri döndü, tökezledi, durdu, sonra koşmaya başladı. Ölü ağacın olduğu açıklığa yıldırım gibi fırladığında güneş kırmızı tüylerin üzerinde parıldıyordu. Adaya doğru baktı, çalıların kımıldandığını gördü, sonra ince dallardan biri vınlayarak nehri geçip Lok'un arkasında ormanın içinde kayboldu. Birinin ona hediye vermek istediğini sandı, kafası karıştı. Nehrin öte yakasındaki kemik yüzlü adama gülümseyecek oldu ama kimseyi göremedi, üstelik açıklık da hâlâ Liku'nun çığlığının acı verici yankılarıyla doluydu. Ağaçtaki ince dalı çıkarıp tekrar koşmaya başladı. Dağa ve terasa doğru giden yamaca vardı, ötekinin ve Liku'nun kokusunu kontrol etti; sonra kokuyu zamanda geriye doğru oyuk yönünde takip etti. Çok hızlı hareket ediyor, yumruklarıyla yere basıyordu, hatta sol elinde tuttuğu ok olmasa dört ayağının üzerinde koşuyormuş gibi görünebilirdi. İnce dalı dişlerinin arasına sıkıştırdı, iki elini de kullanarak bayırı yarı koştu yarı tırmandı. Terasın girişine yaklaştığında

kayanın üzerinden adayı görebildi. Kemik yüzlü adamlardan birinin göğsünden yukarısını görebiliyordu, geri kalanı çalıların ardında kalmıştı. Yeni insanlar daha önce gün ışığında böyle bir mesafeden hiç göstermemişlerdi kendilerini; şimdi bu yüz, geyiğin sağrısındaki beyaz bir lekeye benziyordu. Yeni adamın arkasındaki ağaçların arasından duman yükseliyordu ama mavi ve şeffaftı. Lok'un kafasındaki resimler karmakarışık ve çok fazlaydı – hiç resim olmamasından daha kötüydü bu. İnce dalı dişlerinin arasından çekti. Bağırırken ne dediğini bilmiyordu.

"Fa'yla birlikte geliyorum!"

Girişi koşarak geçip terasa çıktığında kimse yoktu. Bunu hem görmüş hem de oyukta ateşin olduğu yerden gelen soğuklukla birlikte hissetmişti. Çabucak toprak yükseltinin olduğu yere gidip baktı. Ateşteki odunlar etrafa dağıtılmıştı ve geriye kalan tek kişi tümseğin altındaki Mal'dı. Fakat etrafta bolca koku ve işaret vardı. Oyuğun yukarısında bir ses duydu, kül çemberinden dışarı fırladı ve Fa'nın kaya çıkıntılarından aşağı indiğini gördü. Fa da onu görünce uçarcasına birbirlerine doğru koştular. Kız tir tir titriyordu, Lok onu iki koluyla sıkıca sardı. Hızlı hızlı konuşuyorlardı.

"Kemik yüzlü adam bunu bana verdi. Yamaçtan yukarı koştum. Liku suyun üstünden çığlık attı."

"Kayalardan aşağı indiğinde. Ben de kayalardan yukarı tırmandım çünkü korkmuştum. Oyuğa adamlar geldi."

Sessizleştiler, birbirlerine tutunmuş titriyorlardı. Aralarında yanıp sönen düzensiz resimler ikisini de yormuştu. Çaresizce birbirlerinin gözlerine baktılar, sonra Lok başını huzursuzca iki yana çevirmeye başladı.

"Ateş ölmüş."

Birbirlerini bırakmadan ateşin başına gittiler. Fa çömelip dalların kömürleşmiş uçlarını yokladı. Alışkanlıklarının etkisinden çıkamamışlardı. Kendilerine ayrılan yerlere çömeldiler, dillerini yutmuş gibi gözlerini suya ve uçurumdan aşağı döküldüğü yerdeki gümüşi çizgiye diktiler. Akşam güneşi şimdi

oyuğa yandan vuruyordu ama onunla yarışacak yakut rengi titreşen bir ışık yoktu. Fa kımıldandı ve nihayet konuştu.

"Resmi anlatayım. Aşağı bakıyorum. Adamlar geliyor ve saklanıyorum. Ben saklanırken yaşlı kadının onları karşılamaya gittiğini görüyorum."

"Suyun içindeydi. Bana suyun içinden baktı. Baş aşağı duruyordum."

Yeniden çaresizce birbirlerine baktılar.

"Adamlar gidince aşağıya, terasa iniyorum. Liku'yu ve yeni olanı almışlar."

Lok'un çevresindeki hava bir hayalet çığlıkla yankılandı.

"Liku nehri geçerken çığlık attı. Şimdi adada."

"Bu resmi görmüyorum."

Lok da görmüyordu. Kollarını iki yana kocaman açarak çığlığın hatırasıyla sırıttı.

"Bu dal bana adadan geldi."

Fa dalın sivriltilmiş kemikten ucunu, kızıl tüylerini ve en sondaki düzgün kertiğini yakından inceledi. Sonra sivri uca tekrar dönüp üzerindeki kahverengi sakıza bakarak yüzünü buruşturdu. Lok'un resimleri biraz daha düzene girmişti.

"Liku başka insanlarla birlikte adada."

"Yeni insanlar."

"Bu dalı nehrin üzerinden ölü ağaca attılar."

"?"

Lok onun resmi görmesini sağlamaya çalıştı ama kafası çok yorulduğundan vazgeçti.

"Gel!"

Kan izinden nehrin kıyısına kadar kokuyu takip ettiler. Suyun kenarındaki kayada da biraz kan, az da süt vardı. Fa ellerini kafasına bastırarak resmini söze döktü.

"Nil'i öldürüp suya attılar. Yaşlı kadını da."

"Liku'yu ve yeni olanı aldılar."

Şimdi ikisi amaçlı bir resmi paylaşıyordu. Teras boyunca birlikte koştular. Köşeye geldiklerinde Fa geride kaldı ama Lok tırmanarak köşeyi döndüğünde o da takip etti ve yukarıdaki

bir kaya çıkıntısında ayağa kalkıp aşağıdaki adaya baktılar. Cılız mavi dumanın hâlâ akşamın loşluğuna yayıldığını görebiliyorlardı, ama çok yakında dağların gölgesi ormana vuracaktı. Lok'un kafasında resimler birbirini tamamladı. Kendini uçurumdan döndüğünde yaşlı kadınla konuşurken gördü, çünkü kadın orada değilken duman kokusu almıştı. Fakat tümden yeniliklerle dolu bir günde bu yeni bir pürüz yaratmaktan başka işe yaramadığından o resmi kendi haline bıraktı. Adanın kıyısında çalılar sarsılıyordu. Fa hemen Lok'u bileğinden yakaladı ve kaya çıkıntısına sindiler. Çalılar hızlı hızlı sarsılmaya devam etti.

Sonra ikisi sadece pür dikkat izleyen, hiçbir düşünce barındırmayan gözlerden ibaret kaldılar. Çalıların altında yüzen bir kütük vardı ve bir ucu akıntıya doğru açılıyordu. Koyu renkli, düz ve içi oyuktu. Kemik yüzlü adamlardan biri açılan uca oturmuştu. Diğer ucunu saklayan dallar iri bir şeyin etkisiyle çekildi, sonra kütük tamamen çalılardan kurtuldu, her iki ucunda birer adamla yüzmeye başladı. Kütüğün başı şelale ile nehrin karşısı arasında bir yere bakıyordu. Akıntı kütüğü nehir aşağı götürmeye başladı. İki adam ucunda kocaman kahverengi yapraklar bulunan sopaları havaya kaldırıp sonra suya daldırdılar. Kütüğün hızı kesildi, nehir altında akarken olduğu yerde kaldı. Kahverengi yapraklardan nehrin aşağısında suyun üzerinde beyaz köpükler ve yeşil girdaplar oluşuyordu. Kütük yan yan giderken her iki tarafında geçilmez derin sular vardı. İnsanlar adamların kemik maskelerindeki küçük deliklerden ölü ağacın bulunduğu kıyıya ve her iki yanda suyun içindeki ve üstündeki bitki örtüsüne nasıl baktıklarını görebiliyorlardı.

Kütüğün önündeki adam elindeki sopayı bırakıp kıvrık bir çubuğu aldı. Belinde bir demet kızıl tüy vardı. İnce dalın nehrin üstünden Lok'a uçtuğu sırada olduğu gibi bu çubuğu ortadan tutuyordu. Kütük kıyıya yan yan yanaşırken öndeki adam ileriye doğru atladı ve çalıların arkasında görünmez oldu. Kütük olduğu yerde kaldı; arka uçtaki adam zaman zaman kahverengi yaprağını suya daldırıp çıkarıyordu. Şela-

lenin gölgesi ona ulaşmak üzereydi. Kemiğin üzerinden saçının nasıl taştığını görebiliyorlardı. Uzun bir ağaçtaki karga yuvası gibi koca bir yığın halindeydi ve yaprağı her suya daldırdığında sallanıp titriyordu.

Fa da titriyordu.

"Terasa mı gelecek?"

Ama birinci adam tekrar ortaya çıktı. Kütüğün ucu kıyıya iyice yanaşıp gözden kayboldu, tekrar ortaya çıktığında birinci adam yine üzerinde oturuyordu ve elinde ucu kızıl tüylü başka bir ince dal tutuyordu. Kütük şelaleye doğru döndü; her iki adam da birlikte yapraklarını suya daldırıp çıkarıyorlardı. Kütük yan yan derin sulara kaydı.

Lok boşboğazlığa başladı.

"Liku nehri kütükle geçti. Bu kütükler nerede bitiyor? Şimdi Liku kütükle geri gelecek ve birlikte olacağız."

Kütükteki adamları işaret etti.

"İnce dalları var."

Kütük adaya dönüyordu. Yiyecek bir şeyler arayan su sıçanı gibi kıyıdaki çalılara burnunu soktu. Öndeki adam dikkatle ayağa kalktı. Çalıları araladı, hem kendisi hem kütük için yol açtı. Kütüğün diğer ucu yavaşça nehir aşağı kaydı, sonra kıyıya doğru yanaştı ve yukarıdan sarkan dalların altına girdi; arka uçtaki adam eğilerek sopasını kütüğün oyuğuna bıraktı.

Fa aniden Lok'u sağ kolundan yakalayıp sarstı. Yüzüne dik dik bakıyordu.

"Dalı geri ver!"

Lok onun yüzündeki korkunun bir kısmını paylaştı. Fa'nın arkasında güneş batmaya yüz tutarken bir tepenin gölgesi şelalenin kenarından adanın ucuna kadar uzanmıştı. Sağ omzunun ötesinde bir ağaç gövdesinin tepetaklak olup ses çıkarmadan şelaleden düştüğünü gördü. İnce dalı havaya kaldırıp inceledi.

"At onu. Şimdi."

Lok sertçe başını salladı.

"Olmaz! Olmaz! Bunu bana yeni insanlar attı."

Fa kayanın üstünde iki adım ileri geri gitti. Hızlıca bir soğuk oyuğa göz attı, sonra adaya baktı. Lok'u her iki omzundan kavrayarak sarstı.

"Yeni insanların pek çok resmi var. Benim de pek çok resmim var."

Lok tereddütle güldü.

"Adam resimler için. Kadın Oa için."

Omuzları kavrayan parmaklar Lok'un etini daha çok sıktı. Fa'nın yüzünde ona karşı nefret dolu bir ifade vardı sanki.

Kız sert bir sesle konuştu:

"Nil'in sütü olmadan yeni olan ne yapacak? Liku'ya kim yiyecek bulacak?"

Lok açık ağzının altındaki kılları kaşıdı. Fa ellerini çekip bir an bekledi. Lok kaşımaya devam etti, kafasının içinde sızlayan bir boşluk vardı. Kız iki kez başını salladı.

"Lok'un kafasında hiç resim yok."

Fa büyük bir ciddiyete büründü; görünmeyen ama hissedilen yüce Oa bir bulut gibi çevresini sarmıştı. Lok kendini küçülmüş hissetti. İnce dalını iki eliyle huzursuzca kavrayarak gözlerini uzaklara çevirdi. Artık orman karardığından yeni insanların ateşinin ona göz kırptığını görebiliyordu. Fa yan taraftan konuştu.

"Dediğimi yap. 'Fa şunu yap,' deme bana. Ben, 'Lok şunu yap,' diyeceğim. Bende çok resim var."

Lok biraz daha küçüldü, kıza yan yan bir bakış attıktan sonra gözlerini tekrar uzaktaki ateşe çevirdi.

"Dalı at."

Lok sağ kolunu savurarak dalı bütün gücüyle tüyleri yukarı dönük halde fırlattı. Tüylerin çekimiyle dalın gövdesi havada döndü, bir an gün ışığında hareketsiz kaldıktan sonra kemik ucu aşağı çevrildi, dal gölgelere bir şahin gibi dalarak suyun içinde kaybolup gitti.

Fa'nın boğuluyormuş gibi bir hıçkırık sesi çıkardığını duydu Lok; kadın gözyaşı dökmeden ağlıyordu sanki; sonra Lok'a sarıldı, başını onun ensesine dayadı; çok zor ama iyi

bir şey yapmış gibi gülüyor, hıçkırıyor ve titriyordu. Çok Oa olmayan bir Fa haline gelmişti, Lok onu avutmak için kollarına aldı. Güneş şimdi tam gediğe vuruyordu, nehir adeta alev almıştı, şelalenin kenarı ateşteki çubukların uçları gibi ışıl ışıl yanıyordu. Alev almış suyun içinde kapkara görünen koca koca kütükler vardı. Kökleri tuhaf deniz yaratıkları gibi hareket eden ağaçlardı bunlar. Biri hemen aşağıda şelaleye doğru dönüyordu; kökler ve dallar havaya kalktı, biraz sürüklendikten sonra tekrar aşağı indi. Ağaç bir an için kenarda asılı kaldı; yanan su ağacın ucunda koca bir ışık kümesi yarattı, ardından ağaç havada bir kavis daha çizdikten sonra tıpkı deminki ince dal gibi gözden kayboldu.

Lok bunu izlerken Fa'nın omzunun üstünden konuştu.

"Yaşlı kadın suyun içindeydi."

Fa onu iterek kendinden uzaklaştırdı.

"Gel!"

Lok onun ardına düşüp köşeyi dönünce terasın yatay ışığına çıktılar; bedenleri öyle bir paralel gölgeler yumağı haline gelmişti ki bir kollarını kaldırsalar onunla beraber uzun ve ağır bir karanlık da kalkıyordu adeta. Alışkanlıkla oyuğun içine yöneldiler ama burası da avutuculuktan yoksundu. Girintiler oradaydı, kara gözler; aralarında da kaya sütunları kızıl bir aydınlık içindeydi. Dallar ve küller büyük ölçüde toprak olmuştu. Fa ocağın yanında yere oturup kaşlarını çatarak adaya bakmaya başladı. O ellerini başına bastırırken Lok bekledi ama onun resimlerini paylaşamadı. Sonra girintilerdeki eti hatırladı.

"Yemek."

Fa hiçbir şey demeyince, Lok hâlâ yaşlı kadınla göz göze gelebilirmiş gibi biraz çekingence ve el yordamıyla girintiye yöneldi. Etleri kokladı, sonra da ikisine yetecek kadarını getirdi. Geri döndüğünde oyuğun yukarısındaki kaya çıkıntılarında sırtlanların sızlanmalarını duydu. Fa hiç Lok'u görmeden eti aldı, kafasının içindeki resimlere bakarak yemeye başladı.

Lok yemeye başlar başlamaz açlığını fark etti. Uzun kas liflerini kemikten koparıp ağzına doldurdu. Ette çok kuvvet vardı.

Fa belli belirsiz konuştu.

"Sarılara taş atarız."

"?"

"İnce dal."

Tekrar sessizce yemeye koyulduklarında sırtlanlar da sızlanmaya ve inlemeye devam ediyordu. Lok'un kulakları ona sırtlanların aç olduğunu söylüyor, burnu ise yalnız olduklarının güvencesini veriyordu. Kemiğin iliğini önce dişiyle çıkarmaya çalıştı, sonra ölü ateşin yakınlarındaki yanmamış bir çubuğu alıp kemiğin ilik deliğine sonuna kadar soktu. Aniden Lok'un bal almak için bir çatlağa çubuk sokmasının resmi geldi gözünün önüne. Denizdeki dalga gibi kabaran bir duygu içini kapladı, yemekten aldığı hazzı yuttu, hatta Fa'nın yanında olmanın sıcaklığını da yuttu. Çubuğu kemiğin oyuğunda oynatarak orada çömelirken bu duygu içine işledi, onu bunalttı. Tıpkı nehir gibi hiçbir yerden gelmemişti ve tıpkı nehir gibi inkâr edilmeyecekti. Lok nehirde bir kütüktü, boğulup akıntının oyuncağı olmuş bir hayvandı. Nil'in başını kaldırdığı gibi o da başını kaldırdı; gırtlağından kederli sesler yükselirken gün ışığı gediği terk etti ve alacakaranlık dört bir yanı doldurdu. Derken Fa'ya sokuldu, kız da ona sarıldı.

Tekrar hareket ettiklerinde ay yükselmişti. Fa ayağa kalkıp önce aya doğru gözlerini kıstı, sonra adaya baktı. Nehre inip su içti, sonra orada çömeldiği yerde kaldı. Lok onun yanına geldi.

"Fa."

Kız eliyle rahatsız edilmek istemediğini işaret ederek suya bakmaya devam etti. Sonra ayağa kalkıp teras boyu koşmaya başladı.

"Kütük! Kütük!"

Lok ardından koştu ama bir şey anlamadı. Fa nehrin içinde akıntıyla yuvarlanarak onlara doğru yaklaşan ince bir ağaç

gövdesini gösteriyordu. Diz çöküp gövdenin kalın ucundaki uzunca bir dalı yakaladı. Kütük kendi etrafında dönerek onu çekmeye başladı. Lok onun kayanın üzerinden kaydığını görünce ayaklarına doğru atıldı. Dizinden yakaladı; ardından karaya çekmeye çalıştıkları kütüğün yukarıda kalan ince ucu akıntıyla bir çember çizmeye başladı. Fa bir eliyle Lok'un tüylerini yakalayıp öyle insafsızca çekti ki delikanlının gözleri yaşlarla doldu, sonra yaşlar taşıp ağzına doğru aktı. Kütüğün diğer ucu dönüşünü tamamlayıp terasın kıyısına geldi, onları hafif hafif çekmeye başladı. Fa arkasını dönmeden konuştu.

"Kütüğün üzerinde adaya geçtiğimizin resmi var bende."

Lok'un tüyleri diken diken oldu.

"Ama insanlar şelaleden kütük gibi inemez!"

"Sessiz ol!"

Bir süre oflayıp pufladıktan sonra nihayet soluk alıp verişi düzeldi.

"Terasın diğer ucunda kütüğü kayaların üzerine yerleştirebiliriz." Ardından bir oh çekti.

"İnsanlar kütüğün üzerinden koşarak patikadaki suyu geçti."

O zaman Lok korktu.

"Şelaleden inemeyiz!"

Fa sabırla bir daha açıkladı.

Kütüğü akıntının ters yönünde terasın ucuna kadar çektiler. Bu zor ve tüyleri diken diken eden bir işti çünkü terasın kıyısı her yerde sudan aynı yükseklikte değildi, ayrıca girintiler ve çıkıntılar vardı. İlerlerken bunu zor yoldan öğrenmek zorunda kaldılar; ayrıca su kâh hafifçe kâh yiyeceğini çalıyorlarmış gibi ani bir kuvvetle kütüğü sürekli çekiştiriyordu. Kütük, yakacak odun gibi ölü değildi. Bazen kıvrılıp ellerinden kurtulmaya çalışıyor, daha ince ucun kırık dalları kayanın üzerinde bacak gibi seğiriyordu. Terasın sonuna ulaşmalarından uzun süre önce Lok kütüğü neden çektiklerini unutmuştu. Sadece Fa'nın ani büyümesini ve onu boğan bedbahtlık dalgasını hatırlı-

yordu. Sudan korkarak kütükle uğraşırken bedbahtlık artık irdelenecek bir noktaya gelmiş, Lok da bundan hoşlanmamıştı. Bedbahtlık insanlarla ve tuhaflıkla bağlantılıydı.

"Liku acıkmıştır."

Fa bir şey demedi.

Kütüğü terasın ucuna götürdüklerinde ortalığı sadece ay ışığı aydınlatıyordu. Gedik mavi beyazdı, kıpırtısız nehir ise silme gümüş dantellerle kaplıydı adeta.

"Ucunu tut."

Lok kütüğün bir ucunu tutarken Fa diğer ucunu nehre doğru itti ama akıntı geri getirdi. Bunun üzerine kız uzun süre elleri başının üzerinde çömelerek durdu, Lok da uysal bir uyuşuklukla onu bekledi. Geniş geniş esnedi, dudaklarını yaladı, gediğin diğer tarafındaki koyu mavi uçurumu seyre daldı. Nehrin o tarafında teras yoktu, kayalar dümdüz derin suya iniyordu. Lok tekrar esnedi, gözlerindeki yaşları silmek için iki elini birden kaldırdı. Bir süre gece manzarasına doğru gözlerini kırptı, Ay'ı şöyle bir inceledi, sonra da dudağının altını kaşıdı.

Fa bağırdı:

"Kütük!"

Lok aşağı baktı ama kütük gitmişti; bir o yana bir bu yana göz attı, sonra irkilerek başını kaldırdı; kütüğün Fa'ya doğru sürüklendiğini ve ağır ağır kıyıdan uzaklaştığını gördü. Fa hemen atılıp bacağa benzeyen dalları yakaladı. Kütük onu akıntı yönünde çekti, bir yere takıldı, sonra Lok'un unuttuğu uç dışa doğru açılmaya başladı. Lok yakalamaya çalışır gibi hareketler yaptı ama kütük artık ulaşamayacağı kadar uzaktaydı. Fa öfkeyle söyleniyor, çığlıklar atıyordu. Lok uysalca geriledi. Kendi kendine anlamsızca "Kütük, kütük..." diye tekrarlıyordu. Bedbahtlık nehrin suyu gibi çekilmişti ama hâlâ oradaydı.

Kütüğün diğer ucu adanın kuyruğuna çarptı. Nehir akıntısı gövdesine baskı yapmaya başlayınca da kütük kendi ekseninde dönerek dalı Fa'nın elinden kopardı. Dal terasa sürtünerek

akıntı yönüne gitti; büküldü, aniden kurtuldu, tekrar eğildi ve uzun bir çatırtıyla kırıldı. Kütük sıkışmıştı, kalın ucu tok, tok, tok diye kayaya vurmaya devam ediyordu; su gövdenin orta yerini aşarak kendine bir geçit buldu; dalların çatallandığı yer ise terasın çıkıntılı yüzüne takılmıştı. Kütüğün ortası en az Lok kadar kalın olmasına rağmen suyun basıncıyla bel vermişti çünkü birçok adam boyundaydı.

Fa yanına gelip şüpheyle ona baktı. Lok kütük uzaklaşıyor gibi olunca Fa'nın nasıl sinirlediğini hatırladı. Endişeyle onun omzunu okşadı.

"Çok resmim var."

Kız sessizce ona baktı. Sonra sırıtarak onun sırtını okşadı. Her iki elinin ayalarıyla kendi kalçalarını usul usul döverek ona gülmeye başladı; Lok da omzunu okşamaya devam ederek onunla birlikte güldü. Ay ışığı öyle kuvvetlenmişti ki ayaklarının dibinde onları taklit eden iki gri-mavi gölge belirmişti.

Oyuğun orada bir sırtlanın sızlanması duyuldu. Lok ve Fa hemen oyuğa doğru koştular. Resimleri hiç konuşmadan tek bir resim olmuştu. Sırtlanları görecek kadar yaklaştıklarında ikisinin de her iki elinde birer taş vardı ve iki yana doğru ayrılmışlardı. Birlikte hırlamaya ve bağırmaya başladılar, sivri kulaklı gri şekiller kayalıklardan yukarı kaçıp saklandılar ve yeşil kıvılcımlara benzeyen dört göz aşağıya dikildi.

Fa yiyeceğin kalanını girintiden aldı, sırtlanlar arkalarından hırlarken tekrar teras boyu geri koştular. Kütüğe vardıklarında mekanik hareketlerle etleri yiyorlardı. Sonra Lok kemiği ağzından çekti.

"Bu Liku için."

Kütük tek başına değildi. Daha küçük başka bir kütük gelmiş ona çarpıyor, sürtünüyordu; su her ikisinin üstünden aşıyordu. Fa ay ışığında ilerleyip kütüğün kıyıdaki ucuna bastı. Sonra geri dönüp suya bakarak yüzünü buruşturdu. Terastan yukarı doğru yürüdü, şelalenin kenarında titreşen ışıltıya bir göz attı, sonra ileri doğru koşmaya başladı. Tereddütle yavaşladı, durdu. Suyun içinde döne döne gelen büyükçe

bir dal iki kütüğe eklendi. Fa daha kısa mesafeden koşarak bir daha denedi ama yine durup parıltılar saçan suya dırlandı. Kütüklerin önünde ileri geri koşmaya başladı; ağzından kelimeler değilse de öfkesini ve çaresizliğini ifade eden sesler çıkarıyordu. Bu da başka bir yenilikti; Lok o kadar korktu ki usul usul uzaklaşmaya başladı. Ama sonra ormanda kütüğün orada kendisinin yaptığı tuhaf hareketleri, Fa'ya güldüğünü hatırladı; gerçi Fa'nın sırtı boştu. Kız ona doğru koştu, suratında ısıracakmış gibi bir sırıtış vardı ve ağzından tuhaf sesler çıkıyordu. Lok irkilerek geri çekildi.

Kız sessizce ona sarılmış titriyordu, kayanın üstünde tek bir gölge olmuşlardı. Hiç Oa barındırmayan bir sesle mırıldandı Fa:

"Kütükten önce sen geç."

Lok onu kenara itti. Şimdi ses yapmadıklarından bedbahtlık geri gelmişti. Kütüğe baktığında Lok'un bir dışı bir içi olduğunu, dışının daha iyi olduğunu fark etti. Liku'ya ayırdığı eti dişlerinin arasına kıstırdı. Küçük kız sırtında değildi, Fa titriyordu, nehir gürül gürül akıyordu; o yüzden komikliğe hiç niyetlenmedi. Kütüğü baştan başa gözden geçirdi; suyun kütüğü aştığı yerin berisinde bir zamanlar gövdeden dalların ayrıldığı genişçe bir kısmı gözüne kestirdi, terasta geriledi. Gözleriyle mesafeyi ölçtü, gerilip bir anda hızla fırladı. Ayağının altında kütük kaygandı, Fa'nın titrediği gibi titriyordu, nehir yukarı yönde hareket ettiğinden Lok ayakta kalabilmek için sağa doğru meyletmek zorunda kalıyordu. Anlamadığı bir nedenle düşmeye başladığını hissetti. Öbür kütüğe bir ayağıyla basıp bütün ağırlığını verdiğinde kütük batmaya başlayınca tökezledi. Sol ayağının üzerinde doğrulduğunda kütüğü aşan su, dizlerinin arkasından, koca rüzgârdan daha büyük bir kuvvetle ve buz kadınlar gibi soğuk soğuk ittiriyordu. Delirmişçesine sıçradı, tökezledi, bir daha sıçrayıp kayaya tutundu, yukarı uzandı, Liku'nun etine yüzünü gömmüş halde kayanın tepesine yapıştı. Ayakları birbirinden uzaklaşıp kayanın yukarısına doğru, apışara-

sından ayrılacağını hissedene kadar yürüdü. Parmaklarındaki acıya aldırmadan kayanın çevresini sarıp yüzünü geriye çevirerek Fa'ya baktı. Ağzındaki o kadar ete rağmen, ormanda kütüğün üstünden koşarken Nil'in çıkardığına benzer tiz ve yüksek bir ses çıkarmakta olduğunu fark etti. Sustu, kesik kesik solumaya başladı. Başka bir kütük yığına ekleniyordu. Hizalanıp o da diğerlerine küt küt vurmaya başladı; üstünden aşan su köpüklendi ve kabarcıklandı. Fa bu kütüğü ayağıyla yokladı. Ardından iki ayağıyla birer kütüğü kavrayarak dikkatle suyun üzerinden geçmeye koyuldu. Lok'un yapıştığı kayaya vardığında onun yanına tırmandı. Suyun gürültüsünü bastırmak için bağırdı.

"Ben hiç gürültü yapmadım."

Lok doğruldu, kaya onlarla beraber nehir yukarı gitmiyormuş gibi yapmaya çalıştı. Fa ne kadar sıçraması gerektiğini hesapladı, sonra tek seferde bir sonraki kayaya geçti. Lok gürültü ve yenilik yüzünden eli boş, onu takip etti. Üzerinde çalılar bitmiş bir kayaya gelinceye kadar atlamaya ve tutunmaya devam ettiler; sonra Fa yere uzanıp parmaklarıyla toprağı kavrarken Lok elleri etle dolu halde sabırla bekledi. Adaya varmışlardı; her iki yanlarında şelalenin kenarından sular akıyor, yaz zamanı çakan şimşekler gibi yanıp sönüyordu. Ayrıca yeni bir ses vardı: Adanın onlara her zamankinden daha yakın olan öbür tarafındaki büyük şelalenin gürleyişini duyabiliyorlardı. İşte bu sesle boy ölçüşmenin imkânı yoktu. Küçük şelale yüzünden seslerinden geriye kalan taslak dahi tümden yok olmuştu.

Fa doğrulup oturdu. Adanın baldırından aşağı bakabileceği bir yere varıncaya kadar uca gitti, Lok da ona eşlik etti. Ayak aşağıda genişliyordu, su dumanının serpintisi bileği içe doğru kemiriyor, aşağı doğru giderek daralan bir yol bırakıyordu sadece. Lok çömelip aşağı baktı.

Sarmaşık ve kökler, toprak birikintileri, küt ve sivri uçlu kayalar... uçurum ileri doğru çıkıntı yaptığından huş sorguçlu tepesi dümdüz aşağıdaki adaya bakıyordu. Düşmüş kayalar

hâlâ yığın halinde uçurumun dibine yaslıydı ve daima ıslak olan karanlık şekilleri dalların ve uçurumun açık grisine tezattı. Ağaçlar hâlâ yukarıda yaşıyorsa da kayalık köklerinden çoğunu kopardığından tehlikedeydiler. Geri kalan kökler ya kenardaki çatlakların içine yerleşmişti, ya kıvrım kıvrım uçurumdan aşağı inmişti, ya da ıslaklığın içinde amaçsızca sallanıyordu. Su her iki yanda köpük köpük, ışıltılar saçarak öne ve aşağı doğru dökülüyor, katı toprak titreşiyordu. Neredeyse yusyuvarlak ay tepeden uçurumu aydınlatıyor, adanın en uzak ucunda ise ateşin aydınlığı kendini belli ediyordu.

Baş döndürücü yüksekliğe dair yorum yapmadılar. Öne eğilip uçurumda bir yol aradılar. Fa uçurumun kenarını kayarak aşıp kökler ve sarmaşıklara elleri ve ayaklarıyla tutunarak inerken koyu mavi gölgesi bedeninden daha belirgindi. Lok da dişlerinin arasında et parçasıyla, ateşin aydınlığına doğru zaman zaman gözlerini kısıp bakarak onu takip etti. İçine düştüğü bedbahtlığın çaresi ateşteymiş gibi bir an önce oraya varma dürtüsü çok şiddetliydi. Üstelik bu çare yalnızca Liku ve yeni olandan ibaret değildi. Çok resmi olan ötekiler insanı aynı anda hem dehşete düşüren hem de yaklaşması için meydan okuyan, onu davet eden suya benziyordu. Tanımlayamadığı bu cazibenin belli belirsiz farkına varmak onu aptallaştırıyordu. Işıldayan, kalın bir su kütlesinin ortasındaki ıssızlıkta, dev bir kökün kırık ucunda sallanırken buldu kendini. Kök onun ağırlığıyla salınırken et parçası göğsüne çarpıyordu. Fa'yı tekrar takibe başlayabilmek için yandaki kök ve sarmaşık yumağına atlamak zorunda kaldı.

Fa önden inip kayaları aşarak adanın ormanına girdi. Burada artık yol denebilecek pek az şey kalmıştı. Ötekilerin ezilmiş çalılara bıraktığı kokular dışında hiçbir şey yoktu. Fa hiç nedensiz bu kokuları izliyordu. Diğer uçta ateşin bulunması gerektiğini biliyordu ama neden bulunması gerektiğini söyleyebilmek için durması, elleriyle kafasını tutup resimlerle boğuşması gerekliydi. Adada yuvası olan çok kuş vardı, insan-

lardan da ürküyorlardı, o yüzden Fa ve Lok büyük bir özenle ilerlemeye başladılar. Artık yeni kokuya doğrudan dikkatlerini vermiyor, ormanı olabildiğince az gürültü patırtı çıkaracak şekilde geçmek üzere kendilerini ayarlıyorlardı. Kafalarındaki resimleri durmadan paylaşıyorlardı. Gölgede kalan neredeyse tümden karanlık yerlerde gece görüşüyle önlerini görüyor, görünmez şeylerden kaçınıyor, sarmaşıkları yanlara çekiyor, birbirine dolaşmış böğürtlen çalılarını açıyor ve aralarından geçiyorlardı. Çok geçmeden yeni insanların seslerini duymaya başladılar.

Ateşi de görebiliyorlardı, daha doğrusu ateşin yansımalarını ve titreşimlerini görüyorlardı. Işık, adanın geri kalanını zifiri bir karanlığa gömmüş, gece görüşlerini kapatmıştı; bu yüzden daha yavaş ilerliyorlardı. Ateş öncekinden çok daha büyüktü, aydınlık kısmın çevresi öbür yanında gün ışığı varmış gibi açık yeşile kesmiş yapraklarla bezeliydi. İnsanlar yürek atışı gibi ritmik bir ses çıkarıyordu. Fa, Lok'un önüne geçti ve kapkaranlık bir biçime dönüştü.

Adanın bu ucunda ağaçlar uzundu ve ortada çalılar o kadar seyrekti ki aralarında hareket edecek yer vardı. Lok onu takip etti, nihayet ateşin aydınlığının tam kıyısında çalılardan birinin ardına her an kaçmaya hazır şekilde diz çöktüler. İnsanların seçtiği açıklığın neredeyse tamamını görebiliyorlardı. Aynı anda görülecek çok şey vardı. En başta ağaçlar kendilerini yeniden düzenlemişti. Çömelip dallarını sıkı sıkıya örerek ateşin her iki yanında karanlık mağaralar oluşturmuşlardı. Yeni insanlar Lok ile ateşin parıltısı arasında oturuyorlardı ve birbirinin aynısı iki kafa yoktu. Yana doğru çekiştirilip boynuza çevrilmişlerdi, çam ağacı gibi sivriltilmişlerdi ya da yuvarlak ve devasa olmuşlardı. Ateşin diğer yanında yakılmayı bekleyen kütük istifi tüm okkalılığına rağmen ateşin ışığında kımıldıyormuş gibiydi.

Sonra inanılmaz bir şey oldu: Ağaç gövdelerinin arasından azgın bir erkek geyiğin böğürdüğü duyuldu. Haşin ve öfkeli, acı ve arzu dolu bir böğürmeydi bu. Geyiklerin en büyüğünün

sesiydi; dünyanın tamamı ona yetecek kadar geniş değildi sanki. Fa ve Lok birbirlerine sarılarak resimsiz kalmış halde gözlerini kütüklere diktiler. Yeni insanlar öne eğilince biçimleri değişti ve kafalar gözden kayboldu. Geyik meydana çıktı. İki arka ayağının üzerinde şaha kalkmış halde ortaya atladı, ön ayaklarını da yanlara açmıştı. Çatal boynuzlu başı ağaç yapraklarının arasındaydı, yukarı bakıyordu; yeni insanları görmüyordu, Fa ve Lok'u görmüyordu, iki yana doğru sallanıyordu. Geyik dönmeye başladığında kuyruğunun ölmüş olduğunu, solgun ve postsuz bacaklarına çarptığını gördüler. Geyiğin elleri vardı.

Mağaralardan birinde yeni olanın miyavlaması duyuldu. Lok çalının ardında hoplamaya başladı.

"Liku!"

Fa onun ağzını eliyle sıkı sıkı kapattı. Geyik dansı bırakmıştı. Liku'nun seslendiğini duydular.

"Buradayım, Lok. Buradayım!"

Aniden kahkaha sesleri yükseldi; kuş sesleri yükselip alçalıyor, incelip kalınlaşıyordu; herkes bağırıyor, bir kadın çığlık atıyordu. Ateş birden tısladı, ak buhar fışkırttı ve aydınlık azaldı. Yeni insanlar sağa sola koşturuyordu. Havada öfke ve korku vardı.

"Liku!"

Geyik loş ışıkta şiddetle sarsılıyordu. Fa da Lok'u çekiştiriyor, bir şeyler mırıldanıyordu. İnsanlar kıvrık ve düz çubuklarla geliyordu.

"Çabuk!"

Bir adam sağ taraftaki çalıyı vahşice dövüyordu. Lok kolunu arkaya doğru gerdi.

"Yiyecek Liku için!"

Açıklığın ortasına fırlattı. Et parçası geyiğin ayağının dibine düştü. Lok geyiğin buharlar içinde ete doğru eğildiğini güç bela görebildi, sonra Fa'nın çekişiyle sendeledi. Yeni insanların şamatası amaçlı haykırışlara, soru ve cevaplara, emirlere dönüşüyordu – yanan dallar açıklıkta uçuşuyor, geniş

ilkbahar yaprakları kâh belirip kâh kayboluyordu. Lok başını eğdi, ayak parmaklarını yumuşak toprağa batırdı. Ansızın biri nefes almış gibi ıslığa benzer bir ses duyuldu başının hemen üzerinde. Fa ve Lok çalıların arasına sapınca hızları kesildi. Böğürtlenler ve dallar arasında o mucize kabilinden hassas hünerlerini sergilemeye başladılar ama Lok bu sefer Fa'dan ve onun hızlı hızlı solumasından ümitsizlik kapmıştı. Onlar son sürat ilerlerken arkalarında ağaçların altında meşalelerin parıltısı göründü. Yeni insanların birbirlerine seslendiklerini, çalılıkların içinde büyük patırtı çıkardıklarını duyabiliyorlardı. Sonra tek bir ses bağırarak diğerlerini bastırdı. Gürültü sona erdi.

Fa ıslak kayalardan tırmanıyordu.

"Çabuk! Çabuk!"

Lok ışıltılı kalın su sütunlarının tüm gürültüsüne rağmen onu duyabildi. İtaatkârca peşine takılmış giderken kadının hızına hayret etti ama kafasının içinde manasız geyik dansı dışında hiçbir resim yoktu.

Fa uçurumun kenarından yukarı fırlayıp kendi gölgesine uzandı. Lok bekledi. Fa soluk soluğa ona döndü.

"Neredeler?"

Lok uzanıp adaya bakacak oldu ama Fa onu durdurdu.

"Tırmanıyorlar mı?"

Uçurumun yarısında demin Fa'nın yükünü taşıyan bir kök ağır ağır sallanıyor ama uçurumun geri kalanı hareketsiz aya bakıyordu.

"Hayır!"

Bir süre sessiz kaldılar. Lok yeniden suyun gürültüsünü fark ettiğinde ses öyle yüksek geldi ki bastırıp kendi konuşmalarını duyurmak imkânsız gibiydi. Ağızlarıyla mı konuştuklarını, yoksa resim mi paylaştıklarını merak etti bir an; ardından da başındaki ve bedenindeki ağırlık hissini yokladı. Hiç şüphe yoktu. Bu his Liku'yla bağlantılıydı. Esnedi, göz çukurlarını parmaklarıyla sildi, dudaklarını yaladı. Fa ayağa kalktı.

"Gel!"

Adadaki huş ağaçları arasından koşarak geçip taştan taşa atladılar. Kütük başka kütükler de toplamıştı; şimdi bir elin parmaklarından fazla kütük yan yana duruyordu, ayrıca nehrin bu tarafında suyun getirdiği süprüntüler de kütüklerle iç içe geçmişti. Su aralarından fışkırıp üstlerinden aşıyordu. Ormandaki patika kadar geniş bir yol çıkmıştı ortaya. Terasa kolayca geçip sessizce durdular.

Oyuğun içinden bir itişme sesi geliyordu. Hızla oraya doğru koştuklarında gri sırtlanlar hemen sıvıştı. Ay şimdi oyuğun içine vurduğundan girintiler bile aydınlanmıştı, tek karanlık şey Mal'ın gömülü olduğu yerdeki çukurdu. Diz çöküp bedeninin görünen kısımlarını toprak, kül ve kemikle örttüler. Toprak artık bir tümsek değildi ama en üstteki ocak katmanıyla aynı hizaya gelmişti. Yine de hiç konuşmadan bir taşı yuvarlayarak getirip Mal'ı emniyete kavuşturdular.

Fa mırıldandı.

"Sütsüz nasıl besleyecekler yeni olanı?"

Ardından göğüs göğse gelip sarıldılar. Çevrelerindeki kayalar tüm diğer kayalar gibiydi; ateşin ışığı ölüp çıkmıştı içlerinden. Bedenlerini iyice birbirlerine bastırdılar, bir merkez arayarak daha sıkı sarıldılar, yüz yüze yere düştüler. Bedenlerinin ateşi yandı, yandı; aydınlığına doğru uzandılar.

YEDİ

Fa onu yana itti. Birlikte ayağa kalkıp oyuğun içinde göz gezdirdiler. Sökmek üzere olan şafağın kasvetli havası çevrelerini sarmıştı. Fa bir girintiye gidip neredeyse etsiz bir kemikle, ayrıca sırtlanların ulaşamadığı birkaç küçük parça etle döndü. İnsanlar yeniden kızıllaşmıştı, gecenin mavisi ve grisi artık kaybolduğundan bakır kırmızısına ve saman sarısına dönmüşlerdi. Hiçbir şey demeden birbirlerine karşı acıma duygularıyla eti ve kemiği paylaştılar. Ardından ellerini kalçalarına silip nehre inerek su içtiler. Ardından yine konuşmadan, resim de paylaşmadan sola döndüler, uçuruma doğru kıvrılan köşeye gittiler.

Fa durdu.

"Görmek istemiyorum."

Birlikte dönüp boş oyuğa baktılar.

"Gökten düşünce ya da fundalıklar arasında uyanınca ateş alacağım."

Lok ateşin resmini gözünün önüne getirdi. Kafası onun dışında boştu; sadece içinde derin ve kesin bir gelgit hissini fark edebiliyordu. Terasın öbür ucunda nehrin üzerindeki kütüklere doğru yürümeye başladı. Fa onu bileğinden yakaladı.

"Adaya tekrar gitmemeliyiz."

Lok ona doğru dönüp ellerini kaldırdı.

"Liku'ya yiyecek bulmak gerek. Böylece döndüğünde güçlü olur."

Fa ona derin manalar taşıyan bir bakış attı; yüzünde Lok'un anlayamadığı şeyler vardı. Bir adım yana çekildi, omuz silkti, el kol hareketleri yaptı. Sonra durdu, endişeyle beklemeye koyuldu.

"Hayır!"

Fa onu yeniden bileğinden yakalayıp çekiştirdi. Lok bir yandan sürekli dırlanıyor, bir yandan direniyordu. Ne dediğini bilmiyordu. Fa çekiştirmeyi bırakıp tekrar karşısına dikildi.

"Öldürürler seni."

Bir duraksama yaşandı. Lok bir ona, bir de adaya baktı. Sol yanağını kaşıdı. Fa ona yaklaştı.

"Denizin oradaki mağarada ölmeyen çocuklar yaparım. Ateş yanar."

"Kadın olunca Liku da çocuk yapar."

Fa tekrar bileğini bıraktı.

"Dinle. Konuşma. Yeni insanlar kütüğü aldı, Mal öldü. Ha uçurumdaydı, yeni adam uçurumdaydı. Ha öldü. Yeni insanlar oyuğa geldi. Nil ve yaşlı kadın öldü."

Arkasındaki ışık çok daha güçlüydü artık. Başının üstünde gökyüzünde kızıl bir benek vardı. Fa gözünde büyümüştü. Kadın oydu şimdi. Lok ona doğru alçakgönüllülükle başını sallayarak itiraz etti. Kızın sözleri duygularını şiddetlendirmişti.

"Yeni insanlar Liku'yu geri getirince sevineceğim."

Fa öfkeli, tiz bir ses çıkardı, suya doğru bir adım atıp geri geldi. Lok'u omuzlarından kavradı.

"Yeni olana nasıl süt verebilirler? Geyik süt verir mi? Ya Liku'yu geri getirmezlerse?"

Lok'un bomboş kafasının içinden alçakgönüllü bir cevap geldi.

"Bu resmi görmüyorum."

Fa kızmıştı, onu bıraktı, arkasını dönüp uçurumun başladığı köşeye elini dayayarak ayakta öylece durdu. Lok onun

nasıl içten içe köpürdüğünü, omzundaki kasların nasıl seğirdiğini görebiliyordu. Boynunu bükmüş, öne eğilmiş, sağ elini sağ dizine koymuştu. Lok onun arkası dönük söylendiğini duydu.

"Yeni olandan bile az resmin var."

Lok avuçlarını gözlerinin üzerine koydu, ışık noktaları nehir gibi parıldayıncaya kadar bastırdı.

"Gece olmadı."

Bu gerçekti. Gece olması gereken yere grilik hâkimdi. Birlikte yattıktan sonra uyanan sadece kulakları ve burnu değildi; içlerindeki Lok da uyanmış duygunun yükselip alçalmasını, tekrar yükselmesini izliyordu. Kafasındaki kemiklerin içine sürüngen güz bitkilerinin pamukçukları doluşmuştu, tohumları burnundaydı; esnemesine ve hapşırmasına yol açıyordu. Ellerini çekip Fa'nın durduğu yere doğru gözlerini kırpıştırarak baktı. Fa şimdi kayanın beri tarafına gerilemiş, arkasından nehre bakıyordu. Eliyle onu çağırdı.

Kütük yine ortaya çıkmıştı. Adanın kenarındaydı ve iki kemik surat da her iki ucunda oturuyordu. Onlar suyu kazarken kütük de nehri yan yan geçiyordu. Kıyıdaki sık çalılara yaklaştığında akıntıya dik konuma geldi ve adamlar kazmayı bıraktı. Ölü ağacın olduğu su kıyısındaki açıklığa dikkatle bakıyorlardı. Lok içlerinden birinin dönüp diğeriyle konuştuğunu görebiliyordu.

Fa onun eline dokundu.

"Bir şey arıyorlar."

Kütük akıntıyla usul usul nehir aşağı sürüklenirken güneş doğuyordu. Nehrin uzak uçları alev almıştı adeta, o kadar ki her iki yandaki orman zıtlıktan dolayı karanlıkta kalıyordu. Yeni insanların tanımlanamaz cazibesi Lok'un kafasındaki pamukçukları itip çıkardı. Gözünü kırpmayı unuttu.

Şelaleden uzaklaşan kütük küçülmüştü. Ne zaman yolundan sapsa arkadaki adam yeniden kazıyor, kütük tekrardan tam Lok'un gözünü işaret ediyordu. İki adam sürekli iki yakaya bakıyordu.

Fa mırıldandı:

"Bir kütük daha var."

Adanın kıyısında bir yerde çalılar sarsılıyordu. Bir an iki yana ayrıldılar ve artık nereye bakması gerektiğini bilen Lok çalıların içine saklanmış başka bir kütüğün ucunu görebildi. Bir adam yeşil yaprakların arasından başını ve omuzlarını çıkarıp öfkeyle kolunu salladı. Kütükteki iki adam akıntıya ters yönde hızla kazmaya başladılar ve ölü ağacın karşısında adamın kolunu salladığı hizaya varıncaya kadar durmadılar. Artık ölü ağaca değil adama bakıyor, ona doğru başlarını sallıyorlardı. Kütük ikisini ona götürdü ve burnunu çalıların altına soktu.

Lok merakına yenildi; adaya giden yeni yola doğru öyle heyecanla koşmaya başladı ki Fa resmini paylaştı. Ona yetişip yakaladı.

"Hayır! Hayır!"

Lok dırlanmaya başladı. Fa ona bağırdı.

" 'Hayır!' dedim."

Oyuğu işaret etti.

"Ne dedin? Fa'nın çok resmi var..."

Nihayet Lok susup onu beklemeye koyuldu. Fa ciddiyetle konuştu.

"Ormana gitmeliyiz. Yiyecek için. Nehrin öte yanından onları izlemeliyiz."

Nehirden uzaklaşan yamaçtan aşağı koşarken yeni insanlar ile aralarında kayaların olmasına dikkat ettiler. Ormanın eteklerinde yiyecek vardı: Daha yeni yeşil baş vermiş soğanlar, larvalar ve filizler, mantarlar, bazı ağaç kabuklarının yumuşak iç tarafı. Geyiğin eti hâlâ karınlarındaydı ve insanların açlık saydığı türden bir açlık çekmiyorlardı. Yiyecek varsa yiyebilirlerdi ama yoksa da bugünü kolayca, yarını mecbur kalırlarsa atlatabilirlerdi. Bu yüzden aciliyet duygusuyla yiyecek aramıyorlardı ve çok geçmeden yeni insanların büyüsü onları yeniden su kıyısındaki çalıların oraya çekti. Ayak parmaklarını çamura batıra batıra ayağa kalkıp şelalenin gürültüsü içinden yeni insanların seslerini ayırt etmek için kulak kesil-

diler. Erkenci bir sinek vızıldadı Lok'un burnunun dibinde. Hava ılık, güneş yumuşacık bir parlaklıktaydı; Lok bir daha esnedi. Sonra yeni insanların kuş sesleri çıkararak konuştuklarını, ayrıca başka anlaşılmaz sesler çıktığını, bir şeylerin çarpıştığını, çatırdadığını duydu. Fa ölü ağacın oradaki açıklığın kenarına kadar saklanarak ilerleyip toprağa uzandı.

Suyun öte yanında görülebilen hiçbir şey yoktu ama çarpma sesleri ve çatırtılar devam ediyordu.

"Fa. Ölü ağaca tırmanalım, görmek için."

Kız yüzünü ona çevirip şüpheyle baktı. Lok onun karşı çıkacağını, yeni insanlardan uzaklaşmakta ve kendileri ile Liku arasına büyük bir zaman boşluğu koymakta ısrar edeceğini anlayıverdi ama bu onun katlanamayacağı türden bir bilgiydi. Dört ayak üzerinde gizlene gizlene ilerleyip ölü ağacın görünmeyen tarafından yukarı çıktı. Bir an sonra tozlu, karanlık, ekşi kokan gür sarmaşık yaprakları arasındaki darmadağınık çalı yığınının içine yerleşiyordu. Dışarıda kalan son uzvunu kovuğa çekerken Fa'nın başı da yaprakların arasında belirdi.

Ağacın tepesinin içi koca bir palamut başı gibi boştu. Ağırlıklarının altında ezilip şekil alan ak, yumuşak odundandı ve yiyecek doluydu. Sarmaşık yukarı ve aşağı doğru kara bir yumak halinde uzandığından yerdeki bir çalının içinde oturmaktan farksızdı burada durmak. Diğer ağaçlar bulundukları yerden daha yukarıdaydı ama nehir tarafında gökyüzü ve adanın yeşil sürgünleri görünüyordu. Lok yumurta arar gibi dikkatle yaprakları iki yana ayırdığında yüzünün göze denk gelen yerinden daha geniş olmayan bir delik açabildiğini fark etti; deliğin kenarları biraz hareketli olsa da nehri ve diğer kıyıları deliğin çevresindeki koyu yeşil yapraklar sayesinde pırıl pırıl görüyordu – adeta avuçlarının içinden bakıyordu dışarıya. Sol yanında Fa da kendine bir gözetleme yeri yapıyordu, hatta kovuğun kenarında dirseklerini dayayabileceği bir yer bile bulmuştu. Yeni insanları izlediği her seferinde olduğu gibi Lok'un üzerine bir ağırlık çöktü. Oturduğu yerde gevşedi. Sonra birden her şeyi unutup hiç kıpırdamadan durdular.

Kütük adanın kıyısındaki çalıların arasından çıkıyordu. İki adam dikkatle kazarken kütük dönüyordu. Lok ve Fa'ya değil, nehir yukarıya dönüktü ama yine de onlara doğru nehri geçmeye başladı. Kütüğün kovuğunda pek çok yeni şey; taşlara ve şişkin derilere benzeyen şekiller vardı. Ayrıca yapraksız ve dalsız uzun sırıklardan, soluk yeşil filizlere dek her türden çubuk da göze çarpıyordu. Kütük yaklaştı.

Yeni insanları en sonunda yüz yüze ve gün ışığında görebiliyorlardı. Anlaşılması imkânsız bir gariplik vardı bu insanlarda. Saçları siyahtı ve en beklenmedik şekillerde uzamıştı. Kütüğün önündeki kemik suratın dimdik duran çam ağacı gibi saçı vardı, zaten çok uzun olan kafası bu yüzden bir şey amansızca çekiyormuş gibi yukarı doğru uzamıştı. Diğer kemik-suratın saçı ölü ağacın üzerindeki sarmaşık gibi dört yana doğru büyümüş devasa bir çalılığı andırıyordu.

Bel ve karın bölgeleriyle bacaklarının üst kısımlarındaki tüyler öyle sık ve gürdü ki bedenlerinin o kısımları geri kalanından daha kalın görünüyordu. Gerçi Lok doğrudan bedenlerine bakmıyordu, gözlerinin çevresi çok daha fazla ilgisini uyandırmıştı. Gözlerinin hemen altında birer parça beyaz kemik vardı ve geniş burun deliklerinin olması gereken yerde dar yarıklar görülüyordu, üstelik bu yarıkların arasında kemik sivri bir çıkıntı yapıyordu. Ağzın üzerinde başka bir yarık vardı ve sesleri bu yarıktan uçuşarak çıkıyordu. Yarığın altında biraz koyu renkli tüy bitmişti. Tüm bu kemiklerin içinden bakan gözleri karanlık ve meşgul görünümlüydü. Üstlerinde ağızdan ya da burun deliklerinden daha ince, siyah, yanlara doğru yukarı kıvrılan kaşlar vardı; adamlar bu yüzden tehditkâr ve eşekarısı gibi görünüyordu. Gri, kürklü boyunlarına dizi dizi dişler ve deniz kabukları asmışlardı. Kaşlarının üzerinde kemik çıkıntı yapıyor, sonra geriye doğru gidip saçın altında kayboluyordu. Kütük daha da yaklaştığında Lok bu rengin gerçekte kemik beyazı ve parlak değil daha donuk olduğunu fark etti. İnsanların yediği büyük mantarların rengine daha

çok benziyordu ve dokusu da bu mantarlarınki gibiydi. Bacakları ve kolları çubuk gibi ince olduğundan eklemleri de ağaç dallarının boğumlarına benziyordu.

Lok artık neredeyse doğrudan kütüğün içine bakabildiğinden, kovuğun öncekinden çok daha geniş olduğunu gördü, daha doğrusu bunlar yan yana hareket eden iki kütüktü. Bu kütükte başka bohçalar ve garip şekiller vardı ve bir adam bunların arasında yan gelmiş yatıyordu. Bedeni ve kemiği diğerlerininki gibiydi, ama saçı kafasında pırıl pırıl parlayan bir yığın sivri uzantı şeklindeydi ve kestanenin kabuğu gibi diken dikendi. İnce ve sivri dallardan birine bir şeyler yapıyordu ve kıvrık çubuğu da yanında duruyordu.

Kütükler doğruca kıyıya yanaştı. Arkadaki adam –Lok ona Çamağacı demeye başladı– usulca bir şeyler söyledi. Çalı, tahta yaprağını bırakıp kıyıdaki otları yakaladı. Kestanekafa kıvrık çubuğunu ve ince dalını alıp kütüklerin içinden geçerek toprağa ayak bastı ve çömeldi. Lok ve Fa neredeyse onun tam üzerindeydi. Adamın kokusunu alabiliyorlardı: Korkutucu ve heyecan verici bir deniz ve et kokusu. O kadar yakındaydı ki esinti aşağı doğru vurduğu anda onların kokusunu alması işten bile değildi; bu yüzden Lok ani bir korkuyla kendi kokusunu sakladı ama elbette ne yaptığının farkında değildi. Neredeyse nefes bile almıyordu, artık yapraklar bile ondan daha canlıydı.

Kestanekafa güneş vurmuş dalların parçalı gölgesinde duruyordu. İnce dalı kıvrık çubuğa geçirmişti. Ölü ağacın etrafına ve arkasına baktı, zemini inceledi, tekrar başını kaldırıp ormana doğru baktı. Cıvıldar gibi yumuşak bir sesle ağzındaki yarıktan kayıktakilere seslenirken beyazlık titreşti.

Lok orada olmayan bir dala güvenen bir adamın şokunu yaşadı. Kemiğin altında Mal yüzü, Fa yüzü, Lok yüzü olmadığına dair olağandışı bir hisse kapıldı. Deriydi gördüğü.

Çalı ve Çamağacı post şeritlerinden kütükleri çalılara bağlayan bir şey yapmışlardı. Çabucak kütükten çıkıp ileri doğru koşarak gözden kayboldular. Ardından birinin taşı

oduna vurmasının sesleri geldi. Kestanekafa da ağır ağır ilerleyip gözden kayboldu.

Artık kütüklerden başka ilgi çekici bir şey kalmamıştı. Bunların içinde ahşabın göründüğü yerler çok pürüzsüz ve parlaktı, dışında ise deniz çekilip güneş çıktığında kayaların üzerinde kalan beyazlıklara benzer uzun lekeler vardı. Kenarlar yuvarlanmıştı, kemik-suratların ellerinin dayandığı yerlerde ise aşınıp içe göçmüştü. İçlerindeki şekiller ayırt edilemeyecek kadar çeşitli ve çoktu. Yuvarlak taşlar, çubuklar, postlar, Lok'tan büyük bohçalar, kıpkırmızı desenler, canlı şeylere benzetilmiş kemikler vardı; kahverengi yaprakların adamların tuttuğu ucu kahverengi balık şeklindeydi; kokular vardı, sorular vardı ama cevaplar yoktu. Lok görmeden bakarken resim parçalara ayrılıp tekrar bir araya geldi. Suyun öte yanındaki adada hiç hareket yoktu.

Fa eline dokundu. Ağacın kovuğunda kendi etrafında dönüyordu. Lok dikkatle onu takip etti ve kendilerine doğruca açıklığa bakan gözetleme delikleri yaptılar.

Tanıdık şeyler şimdiden değişmişti. Açıklığın solundaki çalı yumağı ve durgun su aynıydı, sağdaki geçit vermez bataklık da öyle. Fakat ormanın içinden gelip açıklığa çıkan patikada dikenli çalılar hızla büyümüştü. Bu çalıların içinde bir boşluk vardı ve oraya bakarken Çamağacı'nın, omzunda başka bir dikenli çalıyla boşluktan geçtiğini gördüler. Kök bembeyaz soyulmuş ve sivriltilmişti. Arkasındaki ormandan kesim sesleri gelmeye devam ediyordu.

Korku Fa'dan geliyordu. Paylaşılan bir resim değil genel bir duygu, keskin bir koku, ölüm sessizliği ve ıstırap verici bir dikkatti; Lok'un içinde de aynısını uyandırmaya başlayan hareketsiz ve gergin bir farkındalıktı. Şimdi her zamankinden daha açıkça iki Lok vardı; dıştaki ve içteki. İçerideki Lok sonsuza dek bakabilirdi. Fakat nefes alan, işiten, koklayan ve daima uyanık olan dıştaki Lok ısrarcıydı; onu saran ikinci bir deri misali sıkılaşıyordu. Beyni resmi anlamadan çok önce korkusunun bilgisini, tehlike hissini dayatmıştı dıştaki Lok.

Hayatında hiç korkmadığı kadar korkuyordu; bir kayanın üzerinde Ha'yla birlikte çömeldikleri, kedinin ise kanını içtiği avının başında volta atarak yukarı baktığı, zahmete değip değmeyeceklerine karar vermeye çalıştığı zamankinden bile çok korkuyordu.

Fa'nın ağzı kulağına yaklaştı.

"Burada kapana kısıldık."

Dikenli çalılar yayıldı. Açıklığa kolay erişimin olduğu yerlerde çok sıklaşıyorlardı, ama şimdi başkaları da vardı; durgun suyun ve bataklığın orada iki dikenli çalı hattı daha. Açıklık sadece nehir suyuna açılan yarım bir çember olmuştu. Üç kemik-surat son kalan boşluktan daha çok dikenli çalı getirdiler. Bunlarla yolu arkalarından kapattılar.

Fa kulağına fısıldadı.

"Burada olduğumuzu biliyorlar. Gitmemizi istemiyorlar."

Yine de kemik-suratlar onlara aldırmıyordu. Çalı ve Çamağacı geri gittiler ve kütükler birbirine çarptı. Kestanekafa yüzü ormana çevrili halde dikenli çalı hattı boyunca ağır ağır yürümeye başladı. Üzerine ince dal konmuş kıvrık çubuk sürekli elindeydi. Dikenli çalılar göğüs hizasına dek geliyordu ve uzak ovalarda bir boğanın böğürdüğü duyulunca Kestanekafa donup kaldı, yüzünü havaya kaldırdı ve çubuğun kıvrımı biraz azaldı. Gökçe güvercinler gurulduyor, ölü ağacın tepesinden aşağı bakan güneş iki insana ılık nefesini üflüyordu.

Biri şapırtılarla suyu kazarken kütükler gümbürdedi. Odunlar çarpışıyor, sürükleniyor, kuşlar söyleşiyordu; sonra diğer iki adam ağaçların altından açıklığa çıktılar. Birinci adam diğerleri gibiydi. Saçlarını başının üstünde bağlayıp tepesini sorguç gibi bırakmıştı ve hareket ederken bu sorguç sallanıp duruyordu. Sorguç doğruca dikenli çalıların oraya gidip ormanı kolaçan etmeye başladı. Onda da bir kıvrık çubuk ile ince düz dal vardı.

İkinci adam diğerlerine benzemiyordu. Daha geniş ve kısaydı. Bedeni çok kıllıydı ve başındaki kıllar yağ sürülmüş

gibi kaygandı. Saçlarını ensesinde top yapmıştı. Başının ön tarafında hiç kıl olmadığından mantarımsı solgunlukta ürkütücü kemik derisi kulaklarının hemen üstüne kadar geliyordu. Lok yeni adamların kulaklarını ilk kez gördü. Bu minik kulaklar kafalarının iki yanına sıkı sıkıya oturmuştu.

Sorguç ve Kestanekafa çömelmişti. Fa ve Lok'un bıraktığı ayak izlerinden yaprakları ve ot parçalarını ayıklıyorlardı. Sorguç başını kaldırıp konuştu:

"Tuami."

Kestanekafa elini uzatarak izleri takip etti. Sorguç geniş adama seslendi.

"Tuami!"

Geniş adam meşgul olduğu taş ve çubuk yığınından onlara doğru döndü. Hızla bir kuş sesi çıkardı, ondan beklenmeyecek incelikteki bu sese ötekiler de cevap verdiler. Fa Lok'un kulağına eğildi.

"Bu onun adı..."

Tuami ve diğerleri izlerin üzerine eğilmiş başlarını sallıyorlardı. Zeminin ağaca doğru sertleştiği yerlerde izler görünmüyordu ve tam Lok'un yeni insanlar burunlarını yere dayar diye beklediği anda doğrulup dimdik durdular. Tuami gülmeye başladı. Gülerek ve şakıyarak şelalenin orayı işaret ediyordu. Sonra durdu, avuçlarını gürültüyle birbirine vurdu, tek bir sözcük söyleyerek yığına geri döndü.

Bu tek sözcük adeta açıklıktaki havayı değiştirmiş, yeni adamlar rahatlamaya başlamıştı. Kestanekafa ve Sorguç hâlâ ormanı izlese de artık açıklığın iki yanında durmuş dikenlerin üstünden bakıyorlardı ve çubukları kıvrık değildi. Çamağacı bir süre bohçaları taşımadı, bir elini omzuna atıp bir post parçasını çekti ve derisinden soyundu. Bir adamın tırnağına diken girmesini izler gibi canı acıdı Lok'un ama Çamağacı'nın hiç umursamadığını, hatta memnun olduğunu, kendi beyaz derisiyle serinlediğini ve rahatladığını gördü. Çamağacı artık Lok gibi çıplaktı, sadece ince belini ve apışarasını sıkıca saran bir geyik derisi kalmıştı üzerinde.

Lok artık iki şeyi daha görebiliyordu. Yeni insanlar daha önce hiç görmediği bir şekilde hareket ediyordu. Bacaklarının üzerinde dengedeydiler, belleri eşekarılarınınki gibi öyle inceydi ki hareket ettiklerinde gövdeleri ileri geri sallanıyordu. Yere değil doğruca ileriye bakıyorlardı. Ayrıca sadece aç kalmış gibi görünmüyorlardı. Lok kıtlığı görünce tanırdı. Yeni insanlar can çekişiyordu. Hepsi tıpkı Mal gibi bir deri bir kemik kalmıştı. Bedenlerinde körpe bir dalın esnekliği varmış gibi görünse de hareketleri rüyadaki kadar yavaştı. Dimdik yürüyorlardı ve ölmüş olmalıydılar. Sanki Lok'un göremediği bir şey onlara payanda oluyor, başlarını dik tutuyor, onları yavaşça ve durmaksızın ileri itiyordu. Lok onlar kadar ince olsa çoktan ölmüş olacağını biliyordu.

Sorguç derisini ölü ağacın altına atmış ve şimdi büyük bir bohçayı kaldırmaya çalışıyordu. Kestanekafa çabucak yardıma geldi ve bohçayı birlikte kaldırdılar. Lok birbirlerine gülerken yüzlerinin kırıştığını gördü ve ani bir sevgi seli bedenindeki ağırlığı azaltır gibi oldu. Ağırlığı nasıl paylaştıklarını görebiliyor, çekmenin ve umarsızca çabalamanın zorluğunu kendi uzuvlarında hissediyordu. Tuami geri geldi. Kendi derisini çıkardı, gerindi, kaşındı, sonra da diz çöktü. Dökülmüş yaprakların birazını temizleyip kahverengi toprakta kendine yer açtı. Sağ eline küçük bir çubuk alıp diğer adamlarla konuştu. Pek çok baş sallandı. Kütükler gümbürdedi, suyun üzerinde sesler duyuldu. Açıklıktaki adamlar konuşmayı kesti. Sorguç ve Kestanekafa yine dikenlerin orada dolanmaya başladı.

Yeni bir adam ortaya çıktı. Uzun boyluydu ve diğerleri kadar ince değildi. Ağzının altındaki ve başının üstündeki kıllar Mal'ınkiler gibi kırdı. Kafasını kaplayan bu kıvır kıvır kıllardan bulutun altında her iki kulağından koca birer kedi dişi sarkıyordu. Arkası dönük olduğundan yüzünü göremiyorlardı. Kafalarının içinde ona yaşlı adam dediler. Adam Tuami'ye tepeden bakıyordu; hırçın sesi boğuklaştı, büyük bir zorlukla çıktı.

Tuami başka şekiller de çizdi. İşaretler birleşti, sonra birden Lok ve Fa yaşlı kadının Mal'ın bedeninin çevresine çizgi çekmesinin resmini paylaştı. Fa'nın gözleri Lok'a kaydı, tek parmağıyla minik bir toprak kazma hareketi yaptı. Nöbet tutmayan adamlar Tuami'nin çevresine toplandılar, birbirleriyle ve yaşlı adamla konuştular. Lok ve Fa gibi abartılı hareketler yapmıyor, kastettikleri şeyi dansla göstermiyorlardı, ince dudakları kâh amaçsızca oynuyor kâh çırpınıyordu. Yaşlı adam koluyla bir hareket yapıp Tuami'ye doğru eğildi. Ona bir şey söyledi.

Tuami başını iki yana sallayarak reddetti. Adamlar ondan biraz uzaklaştı ve sadece Sorguç'u nöbete bırakıp tek sıra olarak oturdular. Fa ve Lok dizilmiş kıllı kafaların üzerinden Tuami'nin ne yaptığını izlediler. Tuami boşluğun diğer tarafına doğru devam edince yukarıdakiler onun yüzünü görebildi. Kaşlarının arasında dik çizgiler vardı ve çizgi çekerken dilinin ucu oynuyordu. Sıra halinde dizilmiş kafalar yeniden şakımaya başladı. Adamlardan biri küçük çubuklar toplayıp kırdı. Çubukları avuçlarının içine sakladı ve diğerleri birer çubuk seçip aldılar.

Tuami ayağa kalktı, bohçalardan birinin başına geçti, deriden bir torba çekip çıkardı. Torbanın içinde taşlar, odunlar ve başka şeyler vardı; bunları yerdeki şekle uyarak düzenledi. Sonra diğer adamlar ile şeklin çizili olduğu yer arasına çömeldi. Adamlar derhal ağızlarıyla bir gürültü çıkarmaya başladılar. Aynı anda avuçlarını da birbirine vurarak şak şak sesleri yapıyorlardı. Ses yükselip alçalıyor, eğilip bükülüyor ancak tıpkı şelalenin dibinde sürekli çağlayan ama hep aynı yerde duruyormuş izlenimi veren su gibi hep aynı şekilde kalıyordu. Lok sanki şelaleye çok uzun süre bakmış ve artık uykusu gelmiş gibi şelaleyle dolmaya başladı. Yeni insanların birbirini sevdiğini gördüğünden beri teninin gerginliği biraz azalmıştı. Şimdi sesler ve şakşaklar devam ederken pamukçuklar tekrar kafasına dönüyordu.

Ağacın tam altında azgın geyiğin her şeyi bastıran böğürtüsü duyuldu. Pamukçuklar Lok'un kafasını terk etti. Adamlar

yerlere kadar öyle eğildiler ki çeşit çeşit başlar yeri süpürdü. Geyiklerin geyiği açıklıkta dans ediyordu. Baş dizisinin çevresinde dolandı, işaretlerin diğer yanında dans etti, dönüp hareketsiz durdu. Yeniden böğürerek çağrısını yineledi. Sonra açıklığa bir sessizlik çöktü, gökçe güvercinler guruldamaya devam ediyordu.

Tuami çok meşguldü. Şekillerin üzerine bir şeyler atmaya başladı. İleri doğru uzanıp mühim bir şey yapıyormuş gibi kollarını oynattı. Çıplak kalan yerde renk vardı; güz yapraklarının, kırmızı yemişlerin, ak kırağının ve ateşin kaya üzerinde bıraktığı donuk siyahlığın rengi. İnsanların saçları hâlâ yeri süpürüyordu ve hiçbir şey söylemiyorlardı.

Tuami yeniden oturdu.

Lok'un bedenini sarıp sıkıştıran deri kış gelmiş gibi soğuyuverdi. Açıklıkta bir geyik daha vardı. Demin şekillerin olduğu yerde dümdüz yerde yatıyordu; var gücüyle koşuyordu ama adamların sesleri ve şelalenin dibindeki su gibi aynı yerde kalıyordu. Çiftleşme dönemindeki renklerdeydi ama çok şişmandı, minik kara gözü sarmaşıkların içindeki Lok'un gözüne dikilmişti. Lok yakalandığını hissederek ağacın kovuğunun derinlerine, yiyeceklerin kaçıştığı ve gıdıkladığı yumuşak ahşabın içine sindi. Bakmak istemiyordu.

Fa bileğini yakalayıp onu tekrar yukarı çekti. Lok gözünü korkuyla tekrar yaprakların arasına uydurdu, yerde yatan geyiğe tekrar baktı ama önünde duran adamlar onu gözden saklamışlardı. Çamağacı sol elini cilalı bir tahta parçasının üzerine koymuş, tahtanın dışa doğru dala benzer bir çıkıntısına ise parmaklarından birini uzatmıştı. Tuami onun karşısında durdu. Tahtayı bir ucundan tuttu. Çamağacı ayakta duran geyikle ve yerde yatan geyikle konuşuyordu. Yukarıdakiler onun yalvardığını duyabiliyordu. Tuami sağ elini havaya kaldırdı. Geyik böğürdü. Tuami parlak ve keskin bir taş tutan elini hızla tahtaya indirip kaldırdı. Çamağacı kısa bir an kıpırdamadan durdu. Sonra elini cilalı tahtadan dikkatle çekti ve uzanmış parmağı tahtanın üzerinde kaldı. Arkasını dönüp

diğerlerinin yanına oturmaya gitti. Yüzü daha önce hiç benzemediği kadar kemiğe benziyordu; çok yavaş ve sendeleyerek yürüyordu. Diğer adamlar ellerini kaldırıp onun aralarına katılmasına yardım ettiler. Hiçbir şey demedi. Kestanekafa biraz post çıkarıp onun elini sardı ve her iki geyik de işini bitirmesini beklediler.

Tuami tahtayı çevirirken parmak önce olduğu yerde kaldı, sonra hafif bir kopma sesi çıkararak ayrılıp düştü. Geyiğin kızıl kahverengi postunun üzerinde kaldı. Tuami tekrar oturdu. Adamlardan ikisi yana doğru yaslanan Çamağacı'nın omzunu okşadılar. Tam bir sessizlik yaşandı, hatta şelale yaklaşmış gibi geldi.

Kestanekafa ve Çalı kalkıp yerde yatan geyiğin yanına gittiler. Kıvrık çubuklar bir ellerinde, kızıl tüylü ince dallar diğer ellerindeydi. Ayaktaki geyik onların üzerine bir şey serper gibi insan elini oynattı, sonra uzanıp eğreltiotuyla her birinin yanağına dokundu. Yerdeki geyiğin üstüne eğilmeye başladılar, kollarını aşağı doğru uzatırken sağ dirseklerini de arkalarında havaya kaldırıyorlardı. Ardından iki dal şak! şak! diye geyiğin kalbine saplandı. Eğilip dalları çektiklerinde geyik hiç hareket etmedi. Oturan adamlar avuçlarını o kadar çok birbirine vurup gulu gulu sesleri çıkardılar ki Lok esnedi ve dudaklarını yaladı. Kestanekafa ve Çalı hâlâ çubuklarıyla ayakta duruyorlardı. Geyik böğürdü, adamlar saçları yere değinceye kadar eğildi. Geyik tekrar dansa başladı. O dans ederken adamlar da gürültüyü sürdürdü. Yaklaştı, ağacın altından geçip gözden kaybolduğunda insan sesleri de kesildi. Arkalarında, ölü ağaç ile nehir arasında geyik bir kez daha böğürdü.

Tuami ve Çalı hemen patikanın üzerindeki dikenlere koşup birer tanesini kenara çektiler. Açıklığın her iki yanında dikenleri çekerek dikilirlerken Lok gözlerini yumduklarını görebiliyordu. Kestanekafa ve Çalı kıvrık çubuklarını kaldırıp sine sine ilerlediler. Açıklıktan geçtiler, gürültü çıkarmadan ormanın içinde kayboldular; Tuami ve Çalı dikenleri bıraktı.

Güneş yer değiştirmiş, Tuami'nin yaptığı geyik artık ölü ağacın gölgesini kokluyordu. Çamağacı, ağacın altında oturmuş hafiften titriyordu. Adamlar açlığın düşsel tembelliği içinde ağır ağır hareket etmeye başladılar. Yaşlı adam ölü ağacın altından çıkıp Tuami'yle konuşmaya başladı. Şimdi sıkı sıkıya bağladığı saçında gün ışığı benekleri dolanıyordu. İleri doğru yürüyüp geyiğe baktı. Bir ayağını uzatıp geyiğin gövdesine sürttü. Geyik hiçbir şey yapmadı, gizlenmeye karşı çıkmadı. Bir an sonra yerde renkli küçük öbekler ve minik gözlü bir baştan başka bir şey kalmamıştı. Tuami kendi kendine konuşarak arkasını dönüp bir bohçanın başına gitti ve içini didik didik etti. Sivri uçlu bir kemik çıkardı; kemiğin bir ucu diş yüzeyi gibi küt ve pütürlüydü, diğer ucu ise törpülenip inceltilmişti. Eğilip kemiğin kör ucuna küçük bir taşı sürtmeye başladı; Lok törpülenme sesini duyabiliyordu. Yaşlı adam ona yaklaştı, kemiği işaret ederek gür sesiyle kahkahalar attı ve göğsüne bir şey saplıyormuş gibi yaptı. Tuami boynunu büküp taşı sürtmeye devam etti. Yaşlı adam nehri gösterdi, yeri gösterdi, sonra da uzun bir söyleve başladı. Tuami kemiği ve taşı kürkünün beline soktu, ayağa kalktı, ölü ağacın altına geçip gözden kayboldu.

Yaşlı adam konuşmayı bıraktı. Açıklığın merkezindeki bir bohçanın üzerine dikkatle oturdu. Minik gözlü geyik kafası ayağının dibindeydi.

Fa eğilip Lok'un kulağına fısıldadı:

"Daha önce gitti. Diğer geyikten korkuyor."

Lok'un zihninde dans edip böğüren ayaktaki geyiğin canlı bir resmi belirdi hemen. Hak vererek başını salladı.

SEKİZ

Fa büyük bir dikkatle pozisyonunu değiştirip yeniden yerleşti. Gözucuyla ona bakan Lok kırmızı dilinin dudaklarının üzerinden geçtiğini gördü. Aralarında beliren bir duraksama bağı sayesinde Lok bir an için ikiye ayrılmış ve ancak büyük bir sertlikle bir arada tutulabilen iki Fa gördü. Sarmaşığın içi ince ince vızıldayan yahut bedenine konup seğirmesine yol açan uçan şeylerle doluydu. Gün ışığı huzmeleri ve benekleri arasındaki gölgeler birbirinden koptu, alçaldı; gün ışığı artık farklı bir düzeye ulaşmıştı. Mal'ın ya da yaşlı kadının tuhaf sözleri resimlerle birlikte kafasında yüzüyor, yeni insanların konuşmalarına karışıyordu; bir süre sonra hangisinin hangisi olduğunu ayırt edemez hale geldi. Güneşin ateş gibi sıcak olduğu, meyvenin bütün yıl olgunlaştığı yaz diyarından Mal'ın sesiyle konuşan kişi altlarındaki yaşlı adam olamazdı; oyuk da şimdiki gibi açıklığın dikenli çalıları ve bohçalarıyla karıştırılamazdı. Çok tatsız olan duygu içine işlemiş, su birikintisi gibi yayılmıştı. Lok neredeyse alışmıştı artık.

Bileğinde bir acı vardı. Gözünü açıp hiddetle bileğine baktı. Bileğini sımsıkı kavrayan Fa'nın parmakları arasından eti fışkırıyor, canı yanıyordu. Sonra yeni olanın miyavlamasını açıkça duydu. Yeni insanların kuş cıvıltıları ve tiz kahkahaları iyice

yükselmiş, adeta hepsi çocuklaşmıştı. Fa ağacın içinde yeniden nehre doğru dönüyordu. Lok bir süre güneşten sersemlemiş, uyanırken gördüğü düşleri ile yeni insanlar kafasının içinde karışmış halde uzandı. Sonra yeni olan bir daha miyavlayınca, Lok da dönüp Fa'yla birlikte nehri gözetlemeye koyuldu.

İki kütükten biri kıyıya doğru hareket ediyordu. Tuami arkada oturmuş kazıyordu, kütüğün geri kalanı insanlarla doluydu. Bu seferkiler kadındı çünkü Lok çıplak ve pörsümüş memelerini görebiliyordu. Erkeklerden çok daha küçüklerdi, bedenlerini kaplayan çıkarılabilir kürk çok daha azdı. Saçları erkeklerinki kadar hayret verici ve özenle işlenmiş değildi. Yüzleri buruşmuş gibiydi ve hepsi çok sıskaydı. Tuami ile bohçalar ve buruşuk kadınlar arasında oturan yaratık Lok'un öyle çok dikkatini çekti ki geri kalanları incelemeye pek az vakit bulabildi. O da bir kadındı; beline sardığı parlak kürk yukarı çıkıp iki kolunun etrafından dolanarak başının arkasında bir kese oluşturuyordu. Kuzguni siyah saçı yüzünün kemik beyazının çevresinde çiçeklerin taçyaprakları gibi yapılmıştı. Omuzları ve göğsü beyazdı, hatta tezat yüzünden irkiltici bir beyazlıktaydı çünkü yeni olan burada debeleniyordu. Sudan uzaklaşmaya, omzundan tırmanıp arkasındaki kürkten keseye ulaşmaya çalıştığı sırada kadın gülüyor, yüzü buruşuyor, ağzı açılıyordu ve Lok onun tuhaf beyaz dişlerini görebiliyordu. Görecek o kadar çok şey vardı ki yine safi göz olmuş kaydediyordu ve şimdi farkında olmadıklarını da belki sonra hatırlayacaktı. Yaşlı adam nasıl diğerlerinden daha şişmansa kadın da diğerlerinden daha şişmandı, ama onun kadar yaşlı değildi ve meme uçlarında süt vardı. Yeni olan onun parlak saçlarını sımsıkı tutup kendini yukarı çekmeye çalışırken kadın da yeni olanı aşağı çekiyordu; başı yanlara eğiliyordu, yüzü yukarı dönüktü. Kahkahası sığırcıkların albenisiyle yükseliyordu. Kütük, gözetleme deliğinin sınırları dışına çıktı, sonra Lok kıyıdaki çalıların hışırtısını duydu.

Dönüp Fa'ya baktı. Kızın yüzünde sessiz bir gülüşün izleri vardı ve başını iki yana sallıyordu. Fa ona bakınca Lok kızın

gözlerinde beliren yaşların her an çukurlara dökülecekmiş gibi göründüğünü fark etti. Fa gülmeyi kesti, böğründe uzun bir dikenin acısını hissediyormuş gibi görünene kadar yüzü buruştu. Dudakları büzüldü, ayrıldı, nefesini eklemese de Lok onun hangi sözcüğü söylediğini biliyordu.

"Süt..."

Gülüş silindi, onun yerini anlaşılmaz sözler aldı. Bir şeylerin kütükten alınıp kıyıya atılmasının seslerini duydular. Lok sarmaşığın içinde başka bir gözetleme deliği açıp aşağıya baktı. Hemen yanında Fa'nın da aynı şeyi yaptığını biliyordu.

Şişman kadın yeni olanı sakinleştirmişti. Suyun başında ayakta durmuş onu emziriyordu. Öbür kadınlar çevrede dolanıyor, bohçaları çekiştiriyor ya da ellerini ustaca kıvırıp bükerek açıyorlardı. Lok içlerinden birinin sadece çocuk olduğunu görebiliyordu; beline geyik derisi sarmış uzun ince bir kızdı. Ayağının dibinde duran bir torbaya bakıyordu. Kadınlardan biri torbayı açmakla uğraşıyordu. Lok torbanın kasılarak şekil değiştirdiğini gördü. Torbanın ağzı açıldı, Liku yuvarlanarak dışarı çıktı. Dört ayağının üzerine düşüp derhal sıçradı. Lok onun boynuna giden uzun bir deri parçası gördü, sıçradığı anda kadın bu deriden şeridin üzerine atlayıp sımsıkı tuttu. Liku havada bir takla atıp güm diye sırtüstü düştü. Sığırcıkların albenili ötüşleri yeniden duyuldu. Liku şeridi çekiştirdi, çevresinde döndü, sonra büyük ağacın altına çöktü. Lok onun yuvarlak göbeğini ve minik Oa'yı karnına nasıl bastırdığını görebiliyordu. Torbayı açan kadın uzun deri şeridini ağaca sarıp kıvırarak tutturdu. Sonra da çekip gitti. Şişman kadın Liku'ya doğru yaklaştığında Lok onun parlak kafasını ve saçını ikiye ayıran ince beyaz çizgiyi gördü. Kadın Liku'yla konuştu, diz çöktü, tekrar konuştu; gülüyor ve yeni olanı memesinden ayırmıyordu. Liku hiçbir şey demedi ama minik Oa'yı karnından çekip bu sefer göğsüne bastırdı. Kadın ayağa kalkıp uzaklaştı.

Açlıktan yavaş hareket eden kız geldi, Liku'dan bir boy uzağa çömeldi. Hiçbir şey söylemeden onu izliyordu. İki çocuk

bir süre birbirlerine baktılar. Liku kımıldandı. Ağaçtan bir şey koparıp ağzına attı. Kız ona bakarken kaşlarının arasında dik çizgiler belirdi. İtiraz edercesine başını iki yana salladı. Lok ve Fa birbirlerine bakarak başlarını hararetle iki yana salladılar. Liku ağaçtan başka bir mantar parçası koparıp kıza uzattı, kız geriledi. Sonra yaklaştı, çekingence uzanıp mantarı elinden kaptı. Tereddüt etti ama sonra ağzına alıp çiğnemeye başladı. Diğer kadınların gözden kaybolduğu yerlere doğru hızlı bakışlar attıktan sonra yuttu. Liku ona bir parça daha verdi, bu seferki o kadar küçüktü ki ancak çocuklar yerdi. Kız yine alıp yuttu. Sonra sessizce birbirlerini izlemeye devam ettiler.

Kız minik Oa'yı işaret ederek bir şey sordu ama Liku hiçbir şey demedi ve bir süre sessizlik devam etti. Kızın Liku'yu nasıl baştan ayağa süzdüğünü görebiliyorlardı ve belki yüzünü göremeseler dahi Liku da aynı şeyi yapıyordu. Liku minik Oa'yı göğsünden çekip omzunun üstüne koydu. Ansızın kız dişlerini göstererek güldü, sonra Liku da güldü ve birlikte gülmeye başladılar.

Lok ve Fa da gülüyordu. Lok'un içindeki his sıcak ve güneşliydi artık. Dıştaki-Lok tehlikeye karşı tetikte olmakta ısrar etmese kalkıp oynamak geliyordu içinden.

Fa başını onun başına dayadı.

"Hava kararınca Liku'yu alıp kaçarız."

Şişman kadın su kenarına geldi. Kürkleri yere serip oturduğunda yeni olanın artık yanında olmadığını fark ettiler. Kollarına dolanan kürkler kayıp düştü, beline kadar çıplak kaldı; saçı ve teni gün ışığında parlıyordu. Kollarını kafasının arkasına doğru kaldırdı, öne eğildi ve saçının kıvrımlarıyla oynamaya başladı. Taçyaprakları aynı anda kara yılanlar gibi omuzlarına ve göğüslerinin üstüne düştü. At gibi başını salladığında yılanlar geriye doğru savruldu ve göğüsleri tekrar ortaya çıktı. Başından ince beyaz dikenler alıp suyun kıyısına küçük bir yığın yaptı. Sonra kucağını yoklayıp elin parmakları gibi bölünmüş bir kemik parçasını eline aldı. Eli kaldırıp kemik parmakları tekrar tekrar saçından geçirdi, böylece saçı

artık yılan olmaktan çıkıp parlak siyah bir şelale halini aldı ve tam tepesinde de beyaz düz bir çizgi belirdi. Saçıyla oynamayı bırakıp bir süre iki kızı izledi, zaman zaman onlarla konuştu. İnce kız yerden aldığı çubukları birbirine çatarak bir yapı oluşturmaya başladı. Liku dört ayağı üzerinde onu izliyor ama bir şey söylemiyordu. Şişman kadın tekrar saçıyla uğraşmaya daldı; büküp çekti, düzeltti, kemik eli oradan buradan geçirdi, başını eğdi, boynunu kırdı, böylece saçı başka bir şekle girdi, artık yukarıda toplanıp kıvrılıyordu.

Lok, Tuami'nin konuştuğunu duydu. Şişman kadın çabucak kürkünü omuzlarından yukarı aldı; böylece göbeği ve geniş, beyaz kalçası ortadan kayboldu. Artık sadece memeleri ortadaydı ve kürkten bir beşiğe yerleşmişti. Ağacın altına doğru yan yan baktı, Lok onun Tuami'yle konuştuğunu anladı. Konuşurken sık sık da kahkaha atıyordu.

Yaşlı adam açıklıktan yüksek sesle konuştuğunda Lok artık çocuklardan başka şeylere de dikkatini verebildi ve kaç başka yeni sesin geldiğini algıladı. Bir yerlerde odunlar kırılıyordu, ateş çatırdıyordu, insanlar bir şeylere vuruyordu. Sadece yaşlı adam değil, diğerleri de tiz kuş sesleriyle emirler veriyordu. Lok mutlu mesut esnedi. Karanlık basınca Liku'yu sırtına alıp hızla kaçacaktı.

Tuami ağacın altına geri dönüp yaşlı adamla konuştu. Çamağacı, bir kütüğün arkasında görüş alanına girdi. Kütüğün üzerine epeyce odun yığılmıştı ve arka tarafındaki suda da adadaki açıklıkta bulunan bir grup ağır kütük yüzüyordu. Güneş gökyüzünde çizdiği hattın en yüksek noktasını demin geçtiğinden şimdi gölgesi önüne düşüyordu. Gün ışığı kütüklerin çevresinde çırpınan sulardan Lok'a yansıyıp gözlerini kamaştırdı. Çamağacı ve şişman kadın, saçlı kafalarına dokunarak bir an konuştular. Sonra Lok'un altından yaşlı adam belirip el kol hareketleri yaparak yüksek sesle konuştu. Şişman kadın çenesini kaldırarak ona güldü, yan yan baktı; nehirden gelen yansımalar birbirinden koparak kadının ak teninde titreşti. Yaşlı adam tekrar uzaklaştı.

Çocuklar birbirlerine yaklaşmışlardı. İnce kız çubuklardan yaptığı mağaranın üzerine eğilmişti ve Liku onun yanında, boynundaki şeridin müsaade ettiği kadarıyla ölü ağacın uzağında çömeliyordu. İnce kız elinde minik Oa'yı tutuyor, evirip çevirerek merakla inceliyordu. Liku'yla konuşup minik Oa'yı dikkatle mağaraya koydu ve sırtüstü uzattı. Liku hayranlıkla ince kıza bakıyordu.

Şişman kadın kürklerini düzelterek ayağa kalktı. Boynuna astığı parlak, ışıltılı şey memelerinin ortasında duruyordu. Lok bunun zaman zaman bulup en sonunda sıkılıp atana kadar oynadıkları sarı taşlara benzediğini gördü. Şişman kadın kalçalarını sallaya sallaya yürüyerek açıklığa doğru görüş alanından çıktı. Liku ince kızla konuşuyordu. Birbirlerini işaret ediyorlardı.

"Liku!"

İnce kız bütün yüzüne yayılan bir kahkaha attı. El çırptı.

"Liku! Liku!"

Kendi göğsünü işaret etti.

"Tanakil."

Liku onu baştan aşağı süzdü.

"Liku."

İnce kız başını iki yana sallarken Liku da başını iki yana sallıyordu.

"Tanakil."

Liku büyük bir dikkatle konuştu.

"Tanakil."

İnce kız ayağa fırlayıp sevinçle haykırdı, el çırptı, güldü. Buruşuk kadınlardan biri gelip Liku'nun tepesine dikildi. Tanakil ona hızlı hızlı bir şeyler söyledi, parmağıyla Liku'yu gösterdi, başıyla tasdikledi, sonra durup Liku'ya dikkatle şöyle dedi.

"Tanakil."

Liku yüzünü ekşitti.

"Tanakil."

Üçü birden güldüler. Tanakil ölü ağacın oraya gitti, ağacı yokladı, konuştu, daha önce Liku'nun ona verdiği

türden sarı bir mantar parçası kopardı. Mantarı ağzına attı. Buruşuk kadın öyle bir çığlık attı ki Liku yere yuvarlandı. Buruşuk kadın bağırarak Tanakil'in omzuna sert bir darbe indirdi. Tanakil çabucak elini ağzına götürüp mantarı geri çıkardı. Kadın mantarı tutan eline öyle bir vurdu ki mantar nehre kadar uçtu. Liku'ya da öyle bir bağırdı ki kız ağacın dibine kaçtı. Kadın ona doğru eğildi, ulaşamayacağı bir yerde kalmaya dikkat ederek hiddetli sesler çıkardı.

"Uf!" dedi kadın. "Uf!"

Konuşmaya devam ederek Tanakil'e döndü. Bir eliyle kızı itip kakarken diğer eli kalçasının üzerindeydi. Kızı itekleyip konuşarak açıklığa sürükledi. Tanakil dönüp dönüp arkasına bakarak gönülsüzce ilerliyordu. Sonra o da görüş alanından çıktı. Liku çubuklardan mağaraya doğru emekleyip minik Oa'yı kaptı, sonra da minik Oa'yı göğsüne bastırarak ağacın altına doğru sıvıştı. Buruşuk kadın geri gelip ona baktı. Yüzündeki buruşukluklardan bazıları düzleşmişti. Bir süre hiçbir şey söylemedi. Sonra eğildi, Liku'dan deri şeridin uzunluğu kadar uzakta durdu.

"Tanakil."

Liku hareket etmedi. Kadın ince bir dal alıp yavaşça uzattı. Liku şüpheyle dalı aldı, kokladı, yere bıraktı. Kadın tekrar konuştu.

"Tanakil?"

Cevabı güvercinler verdi, sudan yansıyan ışık kadının yüzünde yukarı aşağı titreşti.

"Tanakil!"

Liku bir şey demedi. Kadın bunun üzerine çekip gitti.

Fa elini Lok'un ağzının üzerinden çekti.

"Onunla konuşma."

Fa kaşlarını çatmış ona bakıyordu. Kadın artık Liku'nun yanında olmadığı için Lok'un tenindeki seğirmeler azaldı. Dıştaki-Lok ona dikkatli olması gerektiğini anımsattı.

Açıklıkta yüksek sesle konuşuluyordu. Lok ve Fa tekrar yer değiştirdiler. Büyük değişiklikler olduğunu görebiliyorlardı.

Ortada kocaman parlak bir ateş yakılmıştı, yoğun dumanlar dimdik göğe doğru yükseliyordu. Açıklığın her iki tarafına yeni insanların kütüklerinde getirdikleri dallardan mağaralar inşa edilmişti. Bohçalardan çoğu ortadan kaybolduğu için ateşin çevresinde bolca yer vardı. İnsanlar oraya toplanmış bir ağızdan konuşuyorlardı. Yaşlı adamın karşısındaydılar ve o da konuşuyordu. Farklı bir halktanmış gibi kenarda duran Tuami dışında hepsi kollarını yaşlı adama doğru uzattılar. Yaşlı adam başını iki yana sallayarak bağırıyordu. İnsanlar bir çember oluşturup sırtlardan bir yumak haline gelerek mırıl mırıl konuştular. Sonra yeniden yaşlı adama dönüp bağırdılar. Yaşlı adam başını iki yana salladı, onlara sırtını döndü ve eğilip soldaki mağaradan içeri girdi. İnsanlar bağırmaya devam ederek Tuami'nin çevresine doluştular. Tuami bir elini havaya kaldırınca sustular. Hâlâ yerde duran ve yakılacak kütüklerin ötesinde göze çarpan geyik kafasını işaret etti. Başıyla ormanı gösterdi, insanlar yeniden şamataya başladı. Yaşlı adam mağaradan çıkıp tıpkı Tuami gibi elini havaya kaldırdı. İnsanlar yine bir an durulduldular.

Yaşlı adam gür sesle tek bir söz söyledi. Diğerleri anında avazları çıktığınca bağırmaya başladılar. Ağır hareketleri bile biraz hızlanmıştı. Şişman kadın mağaradan tuhaf bir bohça çıkardı. Eksiksiz bir hayvan postuydu bu ama hayvan sudan yapılmış gibi dingildiyordu. İnsanlar içi oyuk odun parçaları getirip hayvanın altına tuttular, hayvan da odunlara su yaptı. Her odunu dolduruyordu, çünkü Lok suyun oduna düşerken ışıldadığını görebiliyordu. Şişman kadın yeni olandan nasıl memnunsa bu hayvandan da memnundu; bütün insanlar mutluydu, yaşlı adam bile kâh sırıtıyor kâh kahkaha atıyordu. İnsanlar odun parçalarını alıp dökmemek için büyük bir dikkatle yürüyerek ateşin başına gidiyorlardı, halbuki nehirde daha çok su vardı. Diz çöküp yavaşça oturdular ve oyuk odun parçalarını ağızlarına götürerek içtiler. Tuami sırıtarak şişman kadının yanına diz çöktü ve hayvan ağzına su yaptı. Fa ve Lok yüzlerini buruşturarak ağacın içine

doğru sindiler. Lok'un boğazında bir yumru yukarı çıkıp yeniden aşağı indi. Ağaçtaki yiyecekler üzerine tırmanıyordu ve dalgın dalgın onları toplayıp ağzına atarken yüzünü ekşitiyordu. Dudaklarını yaladı, yüzünü ekşitti, tekrar esnedi. Sonra aşağıdaki Liku'ya baktı.

İnce kız geri gelmişti. Farklı kokuyordu, ekşiydi ama neşeliydi. Liku'yla tiz kuş dilinde konuşmaya başladı ve Liku ağaçtan biraz uzaklaştı. Tanakil insanların ateşin çevresine toplandığı tarafa yan yan baktıktan sonra usulca Liku'ya yanaştı. Deri şeridinin ağaca sarıldığı yere uzanıp kıvrılmış yerleri düzeltmeye başladı. Şerit serbest kaldı. Tanakil şeridi bu sefer kendi bileğine sarıp kıvırmak için parmaklarıyla yazın uçan bir kırlangıç gibi dalıp dönme hareketleri yaptı. Doğruca ağacın çevresinden dolandığında şerit de onunla birlikte gitti. Liku'yla konuştu, onu hafifçe çekti ve iki kız birlikte uzaklaştılar.

Tanakil sürekli konuşuyordu. Liku da yakınında duruyor, her iki kulağıyla dinliyordu çünkü kulaklarının seğirdiğini yukarıdan görebiliyorlardı. Lok nereye gittiklerini görmek için başka bir gözetleme deliği açmak zorunda kaldı. Tanakil bir bohçaya bakmaya götürmüştü Liku'yu.

Lok uykulu uykulu görüş açısını değiştirip açıklığa baktı. Yaşlı adam huzursuzca çevrede dolanıyordu, bir eliyle ağzının altındaki kır saç tutamını kavramıştı. Nöbet tutmayan ya da ateşle ilgilenmeyenlerin hepsi ölü gibi yere uzanmıştı. Şişman kadın tekrar mağaraya girmişti.

Yaşlı adam bir karar verdi. Lok onun elini yüzünden nasıl çektiğini görebilmişti. Avuçlarını hızla birbirine vurup konuşmaya başladı. Ateşin çevresinde yere uzanmış adamlar isteksizce doğruldu. Yaşlı adam nehri göstererek onları bir şey yapmaları için cesaretlendiriyordu. Adamlar önce sessiz kaldılar, sonra başlarını iki yana sallayarak hızla bir şeyler söylediler. Yaşlı adamın sesi öfkeli bir hal aldı. Suya doğru yürüdü, durdu, omzunun üstünden konuşarak içi boş kütükleri gösterdi. Düş adamları ot tutamlarının ve yapraklı toprağın

üzerinde yavaş yavaş yürüyerek öne çıktı. Usulca kendi kendilerine ve birbirleriyle konuşuyorlardı. Yaşlı adam tıpkı kadının Tanakil'e bağırdığı gibi bağırıyordu. Düş adamlar nehir kıyısına gelip hareket etmeden, konuşmadan kütüklere baktılar. Dingildeyen hayvan içeceğinin ekşi kokusu güzün çürümüşlüğüyle birlikte ta Lok'a kadar yükseldi. Tuami açıklığı geçip düş adamların arkasında durdu.

Yaşlı adam bir söylev çekti. Tuami başıyla onaylayarak uzaklaştı, birkaç saniye sonra da Lok ağaç kesme sesleri duydu. Diğer adamlardan ikisi post şeritlerini çalılardan çözdü, suya atladı, ilk kütüğün arka ucunu nehre doğru itti ve diğer ucunu da kıyıya çekti. Bu ucu her iki tarafından kaldırmaya başladılar. Sonra ikisi birden nefes nefese kütüğün içine doğru eğildiler. Yaşlı adam iki elini birden havaya kaldırarak tekrar bağırdı. Sonra işaret etti. Adamlar bir daha asıldı. Tuami gayet düzgün budanmış bir dal parçasıyla ortaya çıktı. Adamlar kıyıdaki yumuşak toprağı kazımaya başladılar. Lok yuvasında yer değiştirip Liku'ya baktı. Tanakil'in ona her türlü harika şey gösterdiğini görebiliyordu: Bir ipe dizili deniz kabukları ve canlı gibi duran bir Oa. Hatta Lok ilk başta uyuduğunu ya da belki öldüğünü sanmıştı. Deri şerit elindeydi ama yere sarkmıştı, çünkü Liku kendisinden büyük kızın yakınında duruyor, Lok onu salladığı ya da soytarılık yaptığı zamanlarda baktığı gibi bakıyordu. Güneşin düz çizgileri açıklığın üzerindeki boşluktan meyilli düşüyordu artık. Yaşlı adam bağırmaya başladı, onun sesini duyan kadınlar emekleyerek ve esneyerek mağaralardan çıktılar. Tekrar bağırdığında ise ayaklarını sürüyerek gidip ağacın altına toplandılar ve erkeklerin yaptığı gibi sohbete başladılar. Çok geçmeden görüş alanında bekçi ve iki çocuktan başka kimse kalmadı.

Ağaç ile nehir arasında yeni bir tür bağırış çağırış başlamıştı. Lok dönüp neler olduğuna baktı.

"A-ho! A-ho! A-ho!"

Yeni insanlar erkekli kadınlı geriye yaslanıyordu. Kütük onlara bakıyordu, burnu Tuami'nin getirdiği kütüğün üzerin-

deydi. Lok bu ucunun burun olduğunu biliyordu çünkü kütüğün her iki yanda gözleri vardı. Daha önce beyaz bir şeyin altında kaldıklarından onları görmemişti ama bu şey şimdi koyulaşmış ve yarı yarıya silinmişti. İnsanlar deri şeritleriyle bu kütüğe bağlıydı. Yaşlı adam onları cesaretlendirdikçe geriye yaslanıyor, soluk soluğa kalıyorlardı, ayakları yumuşak toprak topaklarını öne doğru itiyordu. Onlar sarsıla sarsıla geriye giderken kütük de gözlerini üzerlerinden ayırmadan takip ediyordu. Görüş alanından çıkmadan önce ağacın altından geçerlerken Lok yüzlerinde derinleşen çizgileri ve boncuk boncuk biriken teri görebilmişti. Yaşlı adam onları takip ediyor, bağırış çağırış sürüyordu.

Tanakil ve Liku ağacın dibine geri geldi. Liku bir eliyle Tanakil'in bileğini, diğeriyle minik Oa'yı tutuyordu. Bağırışlar durdu ve insanlar sarsak sarsak görüş alanına girip nehir kıyısına dizildiler. Tuami ve Çamağacı ikinci kütüğün orada suya girdiler. Tanakil daha iyi görmek için oraya yöneldi ama Liku deri şeridi çekiştirdi. Tanakil ona durumu açıkladı ama Liku su kıyısına gitmek istemiyordu. Tanakil deri şeridi çekmeye başladı. Liku elleri ve ayaklarını yere dayayıp direndi. Aniden Tanakil buruşuk yüzlü kadın gibi ona bağırmaya başladı. Bir sopa aldı, sert sert konuşarak yeniden çekmeye başladı. Liku yine direnince Tanakil sopayla onun sırtına vurdu. Liku bas bas bağırırken Tanakil bir yandan çekiyor bir yandan vuruyordu.

"A-ho! A-ho! A-ho!"

İkinci kütüğün burnu kıyıya çıkmıştı ama bu seferki daha fazla tırmanamadı. Geri kaydı, insanlar da yuvarlanıp düştü. Yaşlı adam avazı çıktığı kadar bağırdı. Öfkeyle nehir aşağı tarafı, sonra da şelaleyi gösterdi, ses tonu giderek yükselirken bu kez ormanı işaret etti. İnsanlar da ona bağırdılar. Tanakil sopayla Liku'ya vurmayı bırakıp yetişkinleri izlemeye başladı. Yaşlı adam etrafta dolanarak insanları ayağıyla dürtüyordu. Tuami bir kenarda kütük gibi dikilmiş hiçbir şey söylemeden bakıyordu. İnsanlar ağır ağır ayağa kalkıp şeritleri yeniden

tuttular. Tanakil ilgisini kaybetti, onlara sırtını dönüp Liku'nun yanına diz çöktü. Birkaç küçük taş alıp havaya attı, elinin tersiyle yakalayıp dengede tutmaya çalıştı. Çok geçmeden Liku onu tekrar izlemeye başladı. Kütük kıyıya tırmandı, iki yana sallandıktan sonra sağlamca toprağa oturdu. İnsanlar geriye yaslanıp görüş alanından çıktı.

Lok aşağıdaki Liku'ya baktı, yuvarlak göbeğini görmekten ve Tanakil artık sopasını kullanmadığı için çöken sessizlikten memnundu. Şişman kadının memesini emen yeni olanı düşündü, Fa'ya yan yan bakarak gülümsedi. Fa çarpık bir sırıtışla karşılık verdi. Onun kadar mutlu görünmüyordu. Lok'un içindeki his hafiflemiş, sonra da düz kayanın üzerinde güneşin kuruttuğu kırağı misali kaybolmuştu. Mucizevi eşyalarla donanmış insanlar ona artık önceki kadar doğrudan bir tehdit gibi görünmüyordu. Dıştaki-Lok bile sakinleşmiş, sesler ve kokular karşısındaki hassasiyetini yitirmişti. Ağzını kocaman açıp esnedi, el ayalarını göz çukurlarına bastırdı. Pamukçuklar yine çoğaldı; yaz ortası bir rüzgâr çıkıp ovadaki çalıları süpürdüğünde hava nasıl uçuşan şeritlerle dolarsa öyle sürükleniyorlardı. Fa'nın dışarıdan fısıldadığını duyabiliyordu.

"Ortalık kararınca onları alacağımızı unutma."

Şişman kadının gülüşünün ve emzirmesinin resmi belirdi Lok'un zihninde.

"Onu nasıl besleyeceksin?"

"Onun için yarım-yiyeceğim. Hem belki sütüm de gelir."

Lok bunu düşünürken Fa bir daha konuştu.

"Birazdan yeni insanlar uyur."

Yeni insanlar henüz uyumamış, hatta daha da canlanmışlardı. Her zamankinden daha çok gürültü çıkarıyorlardı. Her iki kütük de açıklıkta kalın, yuvarlak dalların üzerinde yatıyordu. İnsanlar ikinci kütüğün çevresine halka halinde oturmuş yaşlı adama bağırıyorlardı. Yaşlı adam hiddetle ormana giden yolu gösteriyor, inişli çıkışlı kuş-sesleri çıkarıyordu. İnsanlar başlarını sallayarak reddediyor, kendilerini deri şeritlerden kurtarıyor, mağaralara doğru uzaklaşıyordu.

Yaşlı adam yumruklarını gökyüzüne, havanın en koyu mavi olduğu yere doğru sallıyor, sonra da yumruklarıyla kendi kafasına vuruyordu ama insanlar ateşe ve mağaralara doğru yürüme düşleriyle hareket ediyorlardı. Yaşlı adam kütüklerin orada yalnız kalınca sessizleşti. Ağaçların altında karanlık birikiyor, gün ışığı yerden kalkıyordu.

Yaşlı adam ağır ağır nehre doğru yürüdü. Sonra durdu, yüzünde hiçbir ifade olmadığını gördüler ama çabucak mağarasına dönüp içeride kayboldu. Lok şişman kadının konuştuğunu duydu, sonra yaşlı adam dışarı çıktı. Yine ağır adımlarla yavaşça nehre doğru yürüdü, bu kez kütüklerin orada durmayıp dümdüz yoluna devam etti. Ağacın altından geçti, ağaç ile nehir arasında durup çocuklara bir göz attı.

Tanakil o sırada Liku'ya taşları yakalamayı öğretiyordu, sopa unutulmuştu. Yaşlı adamı görünce ayağa kalktı, ellerini arkada birleştirip bir ayağıyla diğer ayağını kaşıdı. Liku da elinden geldiğince aynı şeyi yaptı. Yaşlı adam bir süre hiçbir şey söylemedi. Sonra başıyla açıklığı göstererek sert bir tavırla konuştu. Tanakil deri şeridinin ucunu eline alıp Liku'yla birlikte ağacın altına doğru yürüdü. Lok ağacın kovuğunda dikkatle yer değiştirip tekrar bakınca onların bir mağaraya girdiğini gördü. Tekrar nehir kıyısına baktığında yaşlı adam ayakta durmuş kenardan su yapıyordu. Gün ışığı nehri terk etmiş, diğer yakadaki ağaçların tepelerinde takılı kalmıştı. Şelalenin ve gediğin yukarısında engin bir kızıllık vardı, dökülen suların sesi çok yüksekti. Yaşlı adam ağacın altına geri geldi, orada durup bekçinin bulunduğu yerdeki dikenlere gözlerini dikti. Sonra ağacın öbür tarafına geçti, tekrar aynı yere baktı, etrafı kolaçan etti. Geri geldi, yüzünü suya dönerek ağaca yaslandı. Elini göğsündeki derinin içine sokup bir kütle çıkardı. Lok kokusunu aldı, gördü ve tanıdı. Yaşlı adam Liku için onlara fırlattığı eti yiyordu. Orada ağaca yaslanmış, başını eğmiş, dirseklerini kaldırmış kopardığını, çektiğini, çiğnediğini duyabiliyorlardı. Ölü ağaç kemiren bir böcek misali şevkle yiyordu eti.

Biri yaklaşıyordu. Lok duydu ama kendi çenesinin seslerine kapılmış yaşlı adam duymadı. Gelen adam ağacın çevresinden döndü, yaşlı adamı gördü, durdu, hiddetle uludu. Bu Çamağacı'ydı. Geri açıklığa koştu, ateşin başına dikilip avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Karanlık mağaraların içinden kadın ve erkek şekilleri sökün etti. Karanlık dört yanı dolduruyordu, Çamağacı ateşe bir tekme atınca kıvılcımlar fışkırdı ve alevler yükseldi. Böylece durgun, parlak göğün altında ateşlerin yaydığı aydınlık seli karanlık kümeleriyle boğuşmaya başladı. Yaşlı adam kütüklerin orada bağırıyordu; Çamağacı da bağırarak onu işaret ediyordu, şişman kadın omzunda debelenen yeni olanla birlikte bir mağaradan çıktı. İnsanlar hep birden akın etti. Yaşlı adam kütüklerden birinin içine atlayıp ahşap yapraklardan birini alarak onlara doğru salladı. Şişman kadın insanlara bağırmaya başladı; gürültü o kadar çoğaldı ki ağaçlardaki kuşlar havalandı. Şimdi yaşlı adamın sesinde alacakaranlık vardı. İnsanlar biraz sessizleşti. Hiçbir şey söylemeden şişman kadının yanında duran Tuami bir şey söyledi, insanlar da onun sözlerini tekrarlamaya başladı. Sesleri yeniden yükseldi. Yaşlı adam ateşin yanında duran geyik kafasını işaret ediyordu ama tek bir sözü tekrar tekrar söyleyen insanların gürültüsü giderek yaklaştıklarını gösteriyordu. Şişman kadın eğilip mağarasına girdi, Lok insanların gözlerini mağara girişine diktiklerini görebiliyordu. Kadın dışarıya yeni olanla değil dingildeyen hayvanla çıktı. Bunun üzerine insanlar bağrışarak el çırptılar. Hemen koşuşturup içi boş odun parçalarını getirdiler, şişman kadının omzundaki hayvan odunlara su yaptı. İnsanlar içerken Lok gırtlaklarındaki kemiklerin alevlerin ışığında nasıl inip kalktığını gördü. Yaşlı adam onlara mağaralarına dönmelerini işaret ediyordu ama gitmiyorlardı. Tekrar şişman kadının yanına gidip daha fazla içecek aldılar. Şişman kadın artık gülmüyor, bir yaşlı adama, bir diğerlerine, bir Tuami'ye bakıyordu. Tuami onun yakınındaydı ve gülümsüyordu. Şişman kadın hayvanı mağaraya geri götürmeye çalıştı ama Çamağacı ve başka bir kadın

izin vermedi. Bunun üzerine yaşlı adam üstlerine yürüdü ve hepsi birden hayvanı çekiştirmeye başladılar. Tuami ise kavga edenler elindeki çubukla havaya çizdiği bir şekilmişçesine durmuş onları izliyordu. Daha fazla insan kavgaya karıştı. Kalabalık kendi çevresinde dönüp duruyor, şişman kadın çığlıklar atıyordu. Dingildeyen hayvan, omzundan kayıp gözden kayboldu. İnsanlardan bazıları hayvanın üstüne düştü. Lok bir şapırtı duydu, insan yığını biraz çöktü. Sendeleyerek kalktıklarında hayvan yerde yamyassı duruyordu; Tuami'nin yaptığı geyik kadar yassıydı ama çok daha ölü görünüyordu.

Yaşlı adam dikleşti.

Lok esnedi. Bu görüntüler bir araya gelmiyordu. Gözlerini yumdu, sonra irkilerek açtı. Yaşlı adam iki kolunu birden havaya kaldırmıştı. İnsanların karşısındaydı ve konuşurken çıkardığı sesler onları korkutuyordu. Biraz geri çekilmişlerdi. Şişman kadın mağaralardan birinin içine sıvıştı. Tuami gözden kaybolmuştu. Yaşlı adamın sesi yükseldi, sonra konuşması bitti, elleri iki yanına düştü. Artık sessizlik, korku ve ölü hayvandan yükselen ekşi koku hâkimdi her yana.

Bir süre insanlar hiçbir şey demeden oldukları yerde kaldılar, biraz büzüştüler, uzaklaştılar. Aniden kadınlardan biri öne fırladı. Yaşlı adama çığlık çığlığa bir şeyler söyleyerek karnını ovuşturdu, baksın diye memelerini gösterdi, ona tükürdü. İnsanlar tekrar hareketlendi. Başlarıyla onaylıyor ve bağırıyorlardı. Yaşlı adam bağırarak onların sesini bastırdı ve geyik kafasını gösterdi. Sonra sessizlik oldu. İnsanlar gözlerini hâlâ minik gözüyle gözetleme deliğinden Lok'u izleyen geyiğe çevirdiler.

Açıklığın dışındaki ormandan bir gürültü geldi. İnsanlar gürültüyü yavaş yavaş fark ettiler. Biri uluyordu. Dikenler hareket etti, tamamen açıldı; Kestanekafa sol bacağı kandan parlayarak Çalı'nın kolunda seke seke içeri girdi. Ateşin yanında yere uzandı, bir kadın ona doğru koştu. Çalı da insanlara doğru yürüdü.

Lok'un gözkapakları düştü, sonra hemen geri açıldı. Düşsel bir an boyunca, olup bitenleri Liku'ya anlattığı ama onun da kendisinden daha fazla anlam veremediği bir resimde gördü kendini.

Şişman kadın mağaranın ağzında göründü, yeni olan da memesini emiyordu. Çalı bir soru sordu. Bağırarak cevap verildi. Boş memesini tutup gösteren kadın yaşlı adamı, ölü ağacı ve insanları işaret ediyordu. Kestanekafa geyik kafasına tükürünce, insanlar yine bağırmaya başlayıp öne doğru ilerlediler. Yaşlı adam ellerini havaya kaldırıp yine yüksek perdeden, tehditkâr sözler etmeye başladı ama insanlar alay edip güldüler. Kestanekafa geyik kafasının yanında duruyordu. Lok ve Fa onun gözlerinin alevlerin ışığında iki taş gibi parıldadığını görebiliyorlardı. Belinden bir ince dal çekmeye başladı, diğer eline de kıvrık çubuğu aldı. O ve yaşlı adam birbirlerini kolluyorlardı.

Yaşlı adam bir adım yana çekilip hızlı hızlı bir şeyler söyledi. Şişman kadının yanına gitti, elini uzatıp yeni olanı ondan almaya çalıştı. Kadın önce hızla çekildi, sonra da her kadının yapacağı gibi onun elini ısırdı; yaşlı adam uluyarak dans etmeye başladı. Kestanekafa ince dalı kıvrık çubuğun üzerine koyup yeşil tüyleri geriye çekti. Yaşlı adam dansı bırakıp ellerini havaya kaldırdı, avuçlarını ince dala doğru tutarak ona yaklaştı. Kestanekafa'nın neredeyse ulaşabileceği bir yerde hareketsiz durdu, sonra sağ elinin uzun parmağı dışındaki parmaklarını kıvırdı. Bu parmağı yana doğru çevirip mağaralardan birini işaret etti. Herkes sus pus oldu. Şişman kadın tiz sesiyle güldükten sonra sustu. Tuami yaşlı adamın arkasında durmuş onu izliyordu. Yaşlı adam açıklığa göz gezdirdi, karanlığın ağaçların altına biriktiği yerlere bir göz attı, sonra tekrar insanlara döndü. Kimse tek kelime etmedi.

Lok esnedi, ağacın tepesindeki kovuğuna doğru geri çekildi; burada insanların gözlerinden korunuyordu ve bütün kamp ağaçlar üzerinde titreşen ışıklardan başka bir şey değildi. Başını kaldırıp Fa'ya baktı, onu yanında uyumaya

davet ediyordu ama kız farkına bile varmadı. Lok onun gözlerini hiç kırpmadan sarmaşık yapraklarının arasından aşağıya baktığını görebiliyordu. Öyle kendini kaptırmıştı ki Lok eliyle bacağına dokunduğunda bile bakmaya devam etmekten kendini alamadı. Ağzı açılmış, soluğu sıklaşmıştı. Ölü ağaç gövdesinin parmaklarıyla kavradığı yerini öyle bir sıkıyordu ki parçalıyor, ufalıyor, ıslak posaya çeviriyordu. Lok'un yorgunluğuna rağmen bu durum ilgisini çekti, onu biraz da korkuttu. İnsanlardan birinin ağaca tırmanmasının resmini gördü, geriye doğru çekilerek yaprakları ayırıp aralarından bakmaya çalıştı. Fa ona yan yan baktı, yüzü korkunç bir düşle boğuşan birinin yüzüne benziyordu. Lok'u bileğinden yakalayıp durdurdu. Omuzlarından kavradı, yüzünü göğsüne gömdü. Lok koluyla onu sardı, dıştaki-Lok bu temastan ılık bir haz duydu. Fakat Fa'nın oynaşmaya niyeti yoktu. Yeniden doğruldu, Lok'u kendine doğru çekti, kafasını göğsüne bastırırken gözlerini dalların arasından aşağıya çevirdi; kalbi Lok'un yanağının üstünde çırpınıyordu. Lok onu bu kadar korkutan şeyin ne olduğunu görmeye çalıştı ama debelenmesine rağmen Fa onu daha sıkı sardı; bu yüzden sadece onun çenesini ve açık, sonsuza dek açık, izleyen gözlerini görebildi.

Pamukçuklar geri geldi, Fa'nın bedeni ılıktı. Lok kendini bıraktı, insanlar uyuyunca, çocukları alıp kaçabilecekleri zaman kızın onu uyandıracağını biliyordu. Ona daha da yaklaştı, tutundu, sımsıkı saran kolların içinde çarpan kalbi yastık yaptı; böylece artık karanlıkta biriken pamukçuklar yorgun argın uykuya dalan koca bir dünya oldu.

DOKUZ

Onu omuzlarından aşağı bastıran kollar ve yüzünü kapatan bir elle mücadele ederek uyandı. Yeni edindiği korkular yüzünden ısırmaya hazır olduğu parmakların altında ağzını oynatıyor, boğuk sesler çıkarıyordu. Fa yüzünü onun yüzüne yaklaştırmış, çırpınan kollarının ve bacaklarının yapraklara ve küflü ağaca çarpmasına aldırmadan onu aşağı bastırıyordu.

"Sessiz ol!"

Ağaçta hiç konuşmadığı kadar yüksek sesle konuşmuştu, insanlar artık çevrelerinde değilmiş gibi normalden yüksek bir ses çıkarıyordu. Lok debelenmeyi bıraktı; iyice kendine geldiğinde ışığın koyu yapraklar üzerinden nasıl sektiğini, karanlık yüzeylerinde şuraya buraya zıplayan benekler yarattığını fark etti. Ağacın yukarısında çok yıldız vardı ama içerideki beneklerin yanında çok minik ve ölgün görünüyorlardı. Fa'nın yüzünden ter akıyordu, Lok'a dokunan bedeni ıslaktı. Fa'yı algılamaya başladığı sırada yeni insanları da duydu çünkü uluyan bir kurt sürüsü gibi gürültü yapıyorlardı. Bağırıyor, gülüyor, şarkı söylüyor, kuş dilinde bir şeyler diyorlardı ve ateşin alevleri de onlarla birlikte delicesine hoplayıp zıplıyordu. Lok yüzüstü dönüp yaprakların arasından bir gözetleme deliği açarak neler olduğuna baktı.

Açıklık ateşin ışığıyla aydınlanmıştı. Çamağacı'nın arkasındaki nehirde yüzen büyük kütükleri kıyıya çekmiş, ateşin üzerine çatmışlardı. Bu ateşte hiçbir sıcaklık ve rahatlık yoktu – şelale gibiydi, kedi gibiydi. Mal'ı öldüren kütüğün bir parçasının yığına dayalı olduğunu, kulağa benzeyen sert mantarların kızıla kestiğini görebiliyordu. Alevler aşağıdan biri sıkıyormuş gibi yığının tepesinden fışkırarak çıkıyordu; kırmızı, sarı, beyaz renklerdeydiler ve yukarı fırlattıkları minik kıvılcımlar çakar çakmaz gözden kayboluyordu. Alevlerin uçları Lok'un hizasına kadar ulaşıyordu ve çevrelerindeki mavimtırak duman neredeyse görünmez olmuştu. Bu alev fıskiyesi olmuş yığından sıcak değil vahşi, beyaz-kızıl, kör edici bir ışık vuruyordu çevreye. Nabız gibi atan ışık yüzünden açıklığın çevresindeki ağaçların öbek öbek kıvrık yaprakları bile sarmaşık yapraklarının arasındaki delikler gibi adeta iki yana sıçrayıp duruyordu.

İnsanlar da ateş gibi sarı ve beyazdı çünkü kürklerini atmış, bellerini ve apışaralarını saran post dışında çıplak kalmışlardı. Ağaçlarla aynı ritimde iki yana sıçrıyorlardı ve saçları da o kadar dağılmış ya da bozulmuştu ki Lok aşağıdaki erkekler arasındaki farkları o kadar kolay ayırt edemez olmuştu. Şişman kadın içi boş kütüklerden birine sırtını vermiş, ellerini iki yanında yere dayamıştı; beline kadar çıplak olduğundan bedeni sarı ve beyazdı. Başını geriye atmıştı; gırtlağı ortaya çıkmış, ağzı açılmıştı; gülüyordu ve açılmış saçlarını kütüğün oyuğuna salmıştı. Tuami onun yanına çökmüş, yüzünü kadının sol bileğine dayamıştı; hareket ediyordu ama sadece alevlerin ışığında ileri geri titreşmekle kalmıyordu; ağzı da oynuyor, parmakları hareket ediyor, kadının etini yer gibi yukarı doğru gidiyor, çıplak omuzlarına doğru tırmanıyordu. Yaşlı adam diğer oyuk kütüğün içinde yatıyordu, ayaklarını iki yandan sallandırmıştı. Elinde o yuvarlak taşlardan tutuyor, zaman zaman taşı ağzına götürüyor, onun dışında da şarkı söylüyordu. Öbür adamlar ve kadınlar açıklığa dağılmış haldeydiler. Onların elinde de yuvarlak taşlardan vardı ve

Lok artık bu taşlardan bir şey içtiklerini görebiliyordu. Burnu içtikleri şeyin kokusunu aldı. Öbür sudan daha tatlı ve sertti, ateş ve şelale gibiydi. Arı-suyuydu; arı, balmumu ve çürümüşlük kokuyordu, kendine çekiyor ve itiyordu; insanların ta kendileri gibi korkutuyor ve heyecanlandırıyordu. Ateşin daha yakınında tepesi delik daha büyük başka taşlar da vardı, koku bu taşlardan daha da güçlü geliyor gibiydi. Lok şimdi insanların içtikten sonra bu taşların yanına geldiklerini, taşları kaldırıp kendi taşlarına daha çok içecek döktüklerini görebiliyordu artık. Tanakil denen kız mağaralardan birinin önünde ölmüş gibi sırtüstü yatıyordu. Bir adamla kadın kavga ediyor, öpüşüyor, minik çığlıklar atıyordu; başka bir adam ise ateşin etrafında kanadı yanmış güve gibi sürünerek dönüp duruyordu. Döndü de döndü, süründü; diğerleri ondan tarafa bile bakmadan gürültü çıkarmaya devam ettiler.

Tuami şişman kadının boynuna ulaşmıştı. Onu kendine doğru çekiyordu; kadın gülerek başını iki yana sallıyor, Tuami'nin omzunu eliyle sıkıyordu. Yaşlı adam şarkısını söyledi, insanlar kavga etti, diğer adam ateşin başında süründü, Tuami şişman kadına iyice yanaştı ve tüm bunlar olurken açıklık ileri geri, iki yana doğru sıçrayıp durdu.

Lok'un Fa'yı görmesi için ışık fazlasıyla yeterliydi. Titreşim gözlerini yormuştu zira ışığı takip etmeye çalışmışlardı; bu yüzden başını çevirip Fa'ya baktı. O da titreşiyordu ama o kadar değil; ışığın hareketi dışında yüzü çok durgundu. Lok uykuya daldığından beri gözlerini hiç kırpmamış ya da başka yöne çevirmemiş gibi görünüyordu. Lok'un kafasının içindeki resimler alevler gibi gelip gitti. Hiçbir anlamları yoktu ve öyle bir dönmeye başladılar ki kafası ikiye yarılacak zannetti. Dilinin ucuna kelimeler geldi ama dili bu kelimeleri nasıl kullanacağını bilmiyor gibiydi.

"Ne oldu?"

Fa kımıldamadı. Tam da şekilden yoksunluğu yüzünden dehşet uyandıran bir nevi yarım bilgi Lok'un kafasına sızdı; Fa'yla bir resim paylaşır gibi oldu ama kafasında gözler olma-

dığından göremedi. Dıştaki-Lok'un daha önce Fa'yla paylaştığı aşırı tehlike hissine benzer bir bilgiydi ama bu içteki-Lok içindi ve bu bilgi için yeri yoktu. Bilgi zorla içine girdi; uyku sonrası rahatlık hissinin, resimlerin ve dönme duygusunun yerini aldı; minik düşünce ve görüşleri, açlık hissini ve susuzluğun aciliyetini darmadağın etti. Lok bu bilginin etkisine girmişti ve ne olduğunu da bilmiyordu.

Fa ağır ağır başını yana çevirdi. İkiz ateşlerin yandığı gözleri suyun dibinden yükselen yaşlı kadının gözleri gibiydi. Ağzının çevresinde bir hareket –yüzünü ekşitme ya da konuşmaya hazırlanma değildi– dudaklarını yeni insanların dudakları gibi titreştirdi, sonra dudaklar tekrar açılıp öyle kaldı.

"Oa onları karnından çıkarmadı."

İlk başta bu sözcüklerle bağlantılı hiç resim yoktu ama duygunun içine batıp onu güçlendirdiler. Lok sözcüklerin anlamını görmek için yaprakların arasından tekrar baktığında gözlerini doğruca şişman kadının ağzına dikilmiş buldu. Tuami'ye sarılmış, ağaca doğru gelirken sendeliyor ve öyle kahkahalar atıyordu ki Lok dişlerini görebiliyordu. Bunlar yemeye ve öğütmeye yarayacak geniş dişler değildi; küçüklerdi ve ikisi diğerlerinden daha uzundu. Kurdu akla getiren dişlerdi.

Ateş büyük bir gürültüyle, etrafa kıvılcımlar saçarak çöktü. Yaşlı adam artık içmiyor, oyuk kütüğün içinde hareketsiz yatıyordu; diğer insanlar da oturuyor ya da sırtüstü yatıyordu; şarkı söyleyen sesler tıpkı ateş gibi sönükleşiyordu. Tuami ve şişman kadın sallana sallana ağacın altından geçip gözden kayboldular; Lok onları izlemeye devam etmek için öbür yana geçti. Şişman kadın suya doğru gitmeye kalktı ama Tuami kolunu yakalayıp onu kendine doğru çevirdi. Birbirlerine dönük dururlarken şişman kadının bir yanı ay ışığında solgun bir beyazlıkta, diğer yanı ateşin ışığında yakut rengindeydi. Tuami'ye güldü, onun hızlı hızlı konuşmasını dinlerken dilini çıkardı. Ansızın Tuami kadını iki eliyle kavrayıp kendi göğsüne doğru çekti ve nefes nefese sessiz bir boğuşma başladı.

Tuami tuttuğu yeri bırakıp kadının uzun saçını kavradı, acıyla çarpılmış yüzü yukarı dönünceye kadar aşağı doğru çekti. Kadın sağ elinin tırnaklarını onun omzuna geçirdi, saçı çekilirken o da tırnaklarını ete bastırdı. Tuami yüzünü kadının yüzüne dayayıp silkindi, bir dizini onun arkasına koydu. Elini yukarı doğru kaydırıp kadını ensesinden yakaladı. Omzuna geçmiş tırnaklar gevşedi, tuttuğu yeri bıraktı, çevresinden dolandı ve aniden sımsıkı sarıldılar; kasıkları kasıklarına ve ağızları ağızlarına dayandı. Şişman kadın aşağı kaymaya başlayınca Tuami de öne eğildi. Beceriksizce bir dizinin üzerine düştüğünde kadın kollarını onun boynuna doladı. Ay ışığında gözlerini yummuş sırtüstü yatıyordu, bedeni gevşemişti, göğsü inip kalkıyordu. Tuami ise diz çökmüş kadının belini saran kürkle uğraşıyordu. Bir hırıltı çıkararak kadının üstüne çıktı. Lok kurt dişlerini yine görebiliyordu. Şişman kadın yüzünü bir o yana bir bu yana çeviriyordu, Tuami'yle mücadele ederken olduğu gibi çarpık bir ifade vardı yüzünde.

Lok dönüp Fa'ya baktı. Genç kız hâlâ diz çökmüş gözetleme deliğinden kor kırmızısı odun yığınına bakarken tenindeki ter damlacıkları usulca parıldıyordu. Lok aniden kendisinin ve Fa'nın çocukları alıp açıklıktan koşarak kaçtığı parlak bir resim gördü. Teyakkuza geçti. Başını kızın ağzına yaklaştırarak fısıldadı.

"Çocukları şimdi alalım mı?"

Kız artık azalmış olan aydınlıkta onu açıkça görebilmek için başını geriye çekti. Ağaca vuran ay ışığı buzdanmış gibi aniden ürperdi.

"Bekle!"

Ağacın altındaki iki kişi kavga ediyormuş gibi vahşice sesler çıkarıyordu. Özellikle şişman kadın baykuş gibi ötmeye başlamıştı; Lok ayrıca Tuami'nin de bir hayvanla dövüşen ama kazanamayacağını düşünen bir adam gibi soluk alıp verdiğini duyabiliyordu. Dönüp gözetleme deliğinden onlara baktığında Tuami'nin şişman kadınla yatmakla kalmayıp onu yediğini gördü çünkü kadının kulak memesinden kara kan akıyordu.

Lok heyecanlandı. Elini uzatıp Fa'ya dokundu ama genç kızın taş gözlerini ona çevirmesi yetti, anında yine aynı kavranamaz hisle sarmalandı; Lok'un tanıdığı ama anlayamadığı Oa'dan beter bir histi bu. Hemen elini çekip yaprakları karıştırmaya başladı, çok geçmeden de ateşi ve açıklığı gören bir gözetleme deliği açmayı becerdi. İnsanların çoğu mağaralara girmişti. Yaşlı adamın sadece oyuk kütüğün iki yanından sarkan ayakları görünüyordu. Ateşin çevresinde sürünen adam arı-suyunun bulunduğu yuvarlak taşların arasında yüzüstü yatıyordu; nöbet tutan avcı hâlâ dikenli çitin orada ayaktaydı, sopasına dayanmıştı. Lok bakarken yavaş yavaş sopadan aşağı kaymaya başladı, nihayet dikenlerin dibine çöküp kıpırtısız kaldı, ay ışığı çıplak bedeninde donuk donuk parlıyordu. Tanakil yoktu, buruşuk kadın da onunla gitmişti, bu yüzden açıklıktan geriye donuk kırmızı bir odun yığınının çevresindeki boşluktan başka bir şey kalmamıştı.

Öbür tarafa dönüp tekrar Tuami ve şişman kadına baktı; azgın bir doruğa ulaşmış, şimdi hareketsiz yatarken terli tenleri ışıldıyor, taşlardan içtikleri balın ve vücutlarının kokusu etrafa yayılıyordu. Sessiz ve dehşet verici görünen, sarmaşığın karanlığında mevcut olmayan bir resme bakan Fa'ya bir göz attı. Tekrar gözlerini aşağı çevirdi, yiyecek bir şeyler bulmak için çürümüş ağacı el yordamıyla araştırdı. Fakat yiyecek ararken birden susuzluğunu fark etti ve bir kez fark edince artık yok sayamaz oldu. Aşağıdaki Tuami'ye ve şişman kadına huzursuzca bakmayı sürdürdü, açıklıkta meydana gelen hayret verici ve açıklanamaz olaylar içinde en anlaşılır ve aynı zamanda en ilginç olay onların arasında geçiyordu.

Kurtlarınkine benzeyen sert mücadele sona ermişti. Birlikte yatmaktan ziyade birbirleriyle dövüşmüş, birbirlerini ısıra ısıra yemiş gibi görünüyorlardı çünkü kadının yüzünde ve adamın omzunda kan vardı. Şimdi kavga bittiği ve barış yeniden tesis edildiği, daha doğrusu önceki durum neyse o tesis edildiği için oyun oynuyorlardı. Oyunları karmaşık ve ilgi çekiciydi. Dağdaki ya da ovadaki hiçbir hayvanda, çalılardaki ya da

ormandaki hiçbir kıvrak ve güçlü mahlûkta böyle oyunlar icat edecek zekâ ve hayal gücü, yahut böyle oyunlar oynayacak boş vakit ve kesintisiz uyanıklık hali yoktu. Kurtların atların peşinde koşup onları yorması gibi hazzın peşinde koşuyorlardı; görünmez bir avın izlerini takip ediyor, baş eğip kulak veriyor gibiydiler; solgun bir ışıkla aydınlanan yüzleri onun gizlice yaklaşırken attığı ilk adımlara odaklanmış, ifadesizleşmişti. Hazzı yakaladıklarında onunla eğleniyorlardı, tıpkı tombul bir kuş yakalayan tilkinin onunla oynaması, yemenin hazzını geciktirip iki kat tadını çıkarmak için ölümünü geciktirmesi gibi. Ara sıra çıkardıkları minik hırıltılar, iç çekişler, bir de ara sıra şişman kadının gizli kahkahasının su şırıltısına benzeyen sesi dışında artık sessizdiler.

Bir beyaz baykuş ağacı süpürürcesine geçip gitti ve bir an sonra Lok onun hep daha uzaktaymış gibi gelen ötüşünü duydu. Tuami ve şişman kadının görüntüsü dövüştükleri zamanki kadar uyarıcı olmadığından artık susuzluğunu unutmasına yetmiyordu. Sırf aralarında beliren tuhaf mesafeden dolayı değil; Tuami ve şişman kadın çok az ses çıkardıklarından konuşmak tehlikeli olacağı için de Fa'yla konuşmaya cüret edemiyordu. Çocukları alıp kaçma konusunda tedirgindi.

Ateşin kızıllığı iyiden iyiye donuklaşmıştı ve aydınlığı açıklığın çevresindeki dal, sürgün, yaprak duvarına pek ulaşamadığından artık bunlar arkalarındaki parlak gökyüzüne tezat bir karanlık desen halini almaya başlamıştı. Açıklığın zemini öyle bir karanlığa batmıştı ki Lok görebilmek için gece görüşünü kullanmak zorundaydı. Ateş yalnızlaşmış, bu karanlıkta yüzüyor gibiydi. Tuami ve şişman kadın ağacın altından sarsak adımlarla çıktılar, birlikte yürümek yerine bellerine kadar gölgelere batmış halde farklı mağaralara yöneldiler. Artık şelalenin gürleyişi ve ormanın sesleri, görünmeyen ayakların çıkardığı hışırtılar ve çıtırtılar duyulabiliyordu. Başka bir beyaz baykuş açıklığın üzerinden süzülerek geçip nehrin üzerinden uzaklaştı.

Lok dönüp Fa'ya fısıldadı.

"Şimdi?"

Fa ona yaklaştı. Terasta ona sözünü dinlemesini söylediği zamankiyle aynı aciliyet ve buyurganlık vardı sesinde.

"Ben yeni olanı alıp dikenlerden atlayacağım. Ben gidince takip et."

Lok düşündü ama kafasına hiç resim gelmedi.

"Liku..."

Fa'nın parmakları Lok'un bedenini sıkı sıkıya kavradı.

"Fa diyor ki, 'Bunu yap!'"

Lok hızla bir silkininceye sarmaşık yaprakları sertçe birbirine sürtündü.

"Ama Liku..."

"Kafamda çok resim var."

Fa onu bıraktı. Lok ağacın tepesine uzandığında günün bütün resimleri bir kez daha kafasının içinde dönmeye başladı. Fa'nın soluklarının yanından geçtiğini, yeniden hışırdayan sarmaşıkların içine battığını duyduktan sonra bir daha hızlıca açıklıkta göz gezdirdi ama kimse kımıldamadı. Oyuk kütükten çıkan yaşlı adamın ayaklarını ve daldan mağaraların kapkara deliklerini zar zor ayırt edebiliyordu. Ateş çoğu yerde donuk kırmızı süzülmeye devam ediyordu ama mavi alevlerin odunların üzerinde gezindiği daha parlak bir yüreği de vardı. Tuami mağaradan çıktı, ateşin başında durup alevlere baktı. Fa sarmaşığın daha yarısını inmiş, ağacın nehir tarafındaki kalın dallara tutunmuştu. Tuami bir dal alıp sıcak külleri bir araya getirmeye başladı; kıvılcımlar çıktı, ateş duman üfledi, kızıl gözler kırpıldı. Buruşuk kadın mağarasından çıkıp dalı ondan aldı, birkaç saniye orada durup bir şeyler konuştular. Tuami bir mağaradan içeri girdi, biraz sonra da Lok onun kuru yaprakların üzerine yıkılmasının hışırtısını duydu. Kadının gitmesini bekledi ama kadın önce ateşin çevresindeki toprağı kazıp ortasında ışıldayan bir ağız olan kara bir tümsek yarattı. Köküyle beraber söktüğü bir parça otu bu ağza attı; ot parlayıp çatırdarken aydınlık silkinerek bir dalga halinde açıklığa yayıldı.

Kadın kendi uzun gölgesinin ucunda titreyerek dikilirken ışık önce sarsıldı sonra söndü. Lok kadının el yordamıyla mağarasına dönüp emekleyerek içeri girdiğini yarı duydu, yarı hissetti.

Gece görüşü geri geldi. Açıklık yine çok durgunlaşmıştı, aşağı inen Fa'nın teninin eski ağaç kabuğuna sürtünürken çıkardığı sesi duydu. Aniden bir tehlike hissine kapıldı; bu tuhaf insanları kandırmak üzere olduklarının ve onların akıl sır ermez işlerinin bilgisi, Fa'nın onlara doğru sürünerek yaklaşmasının korkutucu bilgisi gırtlağına öyle bir çöktü ki nefes alamaz oldu, kalbi küt küt atmaya başladı. Parmaklarını çürümüş ağaca geçirip gözlerini yumarak sarmaşığın ardına sindi, farkında olmasa da ölü ağacın nispeten güvenli olduğu zamanları arıyordu. Fa'nın kokusu ağacın ateşe bakan tarafından ona kadar yükseldi ve onunla bir mağaranın ağzında duran koca bir ayının resmini paylaştı. Koku dağıldı, resim kayboldu, Lok kızın ateşin başındaki mağaraya doğru ses çıkarmadan sürünen gözler, kulaklar ve burundan ibaret kaldığını anladı.

Çarpıntısı biraz yavaşladı, soluğu düzene girdi, yeniden açıklığa bakabilir hale geldi. Ay yoğun bir bulutun kenarından geçerken ormana gri-mavi bir ışık yayıyordu. Lok bu ışıkta matlaşmış Fa'yı görebiliyordu; genç kız karanlık ateş tümseğinden en çok iki boy uzakta yere uzanmıştı. Bulutun yerine bir yenisi geçip ayı kapatınca açıklık kapkaranlık oldu. Patikaya girişi kapatan dikenlerin orada bekçinin öksürerek ayağa kalkmaya çalıştığını duydu. Ardından kusma sesleri ve uzun bir inleme işitildi. Lok'un içinde duygular birbirine karıştı. Yarım bir düşünce geçti aklından: Yeni insanlar bir anda önceki hallerini almayı seçebilir, ayağa kalkabilir, konuşabilir, temkinli davranabilir, sonsuz bir bilgiyle hareket edebilir ya da kuvvetleri sayesinde emniyette kalabilirlerdi. Fa'nın terasın oradaki kütüğün üzerinden ilk geçen olmaya cesaret edememesinin resmi de buna karıştı; hissettiği sıcaklık ve acilen onunla olma arzusu da resmin parçasıydı. Sarmaşıklı kovuğun içinde kımıldandı, nehir yönünde dalları iki

yana ayırdı ve ağacın gövdesindeki dalları ayak yordamıyla bulmaya çalıştı. Duygular değişmeye ve onu itaatkâr Lok'a çevirmeye zaman bulamadan çabucak aşağı indi, ölü ağacın dibindeki uzun otların arasında ayağa kalktı. Şimdi Liku'nun düşüncesi onu ele geçirmişti, ağacın yanından sürünerek geçip onun hangi mağarada olduğunu görmeye çalıştı. Fa ateşin sağındaki mağaraya doğru gidiyordu. Lok sola yöneldi, dört ayağı üzerinde kütüklerin ve bohça yığınının ötesindeki mağaraya doğru gitti. Oyuk kütükler kendileri de ballı içecekten içmiş gibi insanların onları bıraktığı yerde yatıyorlardı ve yaşlı adamın ayakları hâlâ yakındaki kütükten sarkıyordu. Lok kütüğün ardına sinerek kafasının üstündeki ayağı aşağıdan sakınganca kokladı. Ayakta parmak yoktu, daha doğrusu – artık iyice yakınına geldiğinden anlıyordu ki– insanların bellerine sardıklarına benzeyen bir postla kaplıydı, üstelik keskin bir sığır ve ter kokusu çıkarıyordu. Lok gözlerini burnundan yukarı kaldırdı, kütüğün kenarından içeri baktı. Yaşlı adam boylu boyunca kovuğa uzanmıştı, ağzı açıktı ve ince, sivri burnundan horultular çıkıyordu. Lok'un tüyleri diken diken oldu, adamın gözleri açıkmış gibi tekrar sindi. Kütüğün yanındaki çiğnenmiş toprağa ve otlara iyice yapıştı, artık burnu yaşlı adama alıştığından onu yok saydı çünkü etraftan pek çok farklı bilgi geliyordu burnuna. Örneğin kütükler denizle bağlantılıydı. Yanlarındaki beyazlıklar deniz-beyazıydı, acıydı; akla sahilleri ve dalgaların hiç durmadan geçişini getiriyordu. Çam sakızı kokusunun yanı sıra özellikle kalın ve sert bir çamur çeşidi vardı ki burnu farklı olduğunu algılıyor ama adını koyamıyordu. Pek çok erkek, kadın ve çocuğun kokusunu alabiliyordu; son olarak da çok gizemli ama bir o kadar da güçlü bir koku, ayrı ayrı teşhis edilme eşiğinin altına düşerek tek bir aşırı yaşlılık kokusuna dönüşmüş pek çok kişinin birleşik kokusu vardı.

Lok kendi tenini ve kabarmış tüylerini sakinleştirdi, kütüğün yanından emekleyerek geçip yuvarlak taşların sıcak ama ışıksız ateşten biraz uzağa bırakılmış olduğu yere geldi.

Taşlar kendi atmosferlerini koruyor, öyle keskin bir koku yayıyorlardı ki Lok akıl gözüyle bu kokuyu tepedeki deliklerin çevresindeki bir ışıltı ya da bulut gibi görebiliyordu. Koku yeni insanlar gibiydi, itiyor ve çekiyordu, yıldırıyor ve kışkırtıyordu; şişman kadın gibiydi, aynı zamanda geyiğin dehşeti ve yaşlı adam gibiydi. Lok'un zihninde geyiğin imgesi öyle güçlü belirdi ki tekrar sindi ama geyiğin nereye gittiğini ya da nereden geldiğini hatırlayamıyordu; tek bildiği ölü ağacın arkasından açıklığa yaklaştığıydı. Sonra dönüp başını yukarı kaldırdı, sarmaşıklı ölü ağaca baktı; dağınık saçlı koca ağaç bir mağara ayısı gibi bulutlardan aşağı tehditkârca sallanıyordu adeta. Lok çabucak soldaki kulübeye doğru ilerledi. Dikenlerin oradaki bekçi yine inledi.

Lok mağaranın arkasındaki eğik dalların arasında çevreyi koklayarak yol alırken bir adam, bir adam ve bir adam daha buldu. Ancak farkındalığı Liku'yla bağdaştırılabilecek kadar zayıf bir kokunun genel olarak burun deliklerine ulaşması dışında Liku'nun kokusunu almadı. Nereye giderse gitsin bu farkındalık kalıyor ama bir kaynağa doğru takip edilemiyordu. Cesaretlendi. Gelişigüzel ve verimsiz koklamayı bırakıp mağaranın içine doğru hamle etti. İnsanlar ilkönce iki dalı çatmış, sonra en üste başka bir uzun dal yerleştirmişti. Ardından bu uzun dala sayısız dalı dayayarak açıklıkta yapraklı bir oyuk meydana getirmişlerdi. Bunlardan üç tane vardı; biri solda, biri sağda, biri de ateş ile bekçinin durduğu yerdeki dikenler arasındaydı. Dalların kesilmiş uçları kavisli bir hat halinde toprağa saplanmıştı. Lok bu hattın sonuna kadar gittikten sonra dikkatle başını içeri soktu. İçerideki şekillerden gelen derin soluklar ve horultular düzensiz ve gürültülüydü. Lok'un yüzünden bir kol mesafesi uzakta uyuyan biri vardı. Uyuyan inledi, geğirdi, dönerken açılan kolu düşerken açık avcu Lok'un yüzünü sıyırıp geçti. Lok irkildi, titremeye başladı, sonra eğilip adamın elini kokladı. Solgundu, hafiften parlıyordu, Mal'ın eli gibi çaresiz ve masumdu. Ama daha dar, daha uzundu ve mantarsı beyazlığı başka türdendi.

Kol ile dalların uçlarının toprağa meylettiği yer arasında dar bir geçit vardı. Liku'nun resmi Lok'un zihninde öyle çıldırtıcı bir kuvvette ve öyle gizliydi ki kendini ilerlemek zorunda hissetti. Bu hissin ne yapmasını gerektirdiğini bilmiyordu ama bir şey yapması gerektiğini biliyordu. Delikten geçen yılan misali dar geçitten ağır ağır sürünerek geçmeye başladı. Yüzünde bir nefes hissedince donup kaldı. Yüzünün bir el uzağında bir yüz vardı. Muhteşem saçın gıdıklayıcılığını hissedebiliyor; kaşların üzerinde başı uzatan kemikli kafatasının uzun, faydasız dik yamacını görebiliyordu. Tam kapanmamış gözkapaklarının altındaki gözün donuk ışıltısını, çarpık kurt dişlerini görüyor, ballı-ekşili nefesi yanağında hissediyordu. İçteki-Lok bir dehşet resmini Fa'yla paylaştı ama dıştaki-Lok soğukkanlılık ve cesaretle buz gibi hareketsiz kalmıştı.

Lok kolunu uyuyan adamın üzerinden geçirip diğer yandaki boşluğu, ardından da yaprakları ve toprağı hissetti. Avuçlarını yere sağlamca dayadı, uyuyan adama dokunmadan üstünden aşmaya hazırlandı. O geçerken adam konuştu. Dili yokmuş gibi sözcükler gırtlağının derinlerinden gelmiş, bıraktığı nefese karışmıştı. Göğsü hızla inip kalkmaya başladı. Lok kolunu geri çekip tekrar yere yapıştı. Adam yaprakların arasında eşindi, sıkılı yumruğu Lok'un gözünde patlayınca ona yıldızları saydırdı. Lok geri çekildi, adam gerindi, karnı kafasından daha yükseğe çıktı. Bu arada dilsiz sözcükler ağzından çıkıyor, kolları eğik dalların arasında çırpınıyordu. Adamın başı Lok'a dönüktü ve gözleri ardına kadar açıktı ama hiçbir şeye bakmıyor, suyun içindeki yaşlı kadının gözleri gibi başıyla beraber hareket ediyordu. Bu gözler ona baktığında Lok korkudan büzüldü. Adamın bedeni salınarak gitgide daha yükseğe çıkıyor, sözcükler de giderek daha güçlü hırıltılara dönüşüyordu. Diğer kulübelerden birinden gürültüler geldi, kadınlar tiz sesleriyle bağrıştılar, sonra biri dehşetle feryat etti. Lok'un yanındaki adam yan döndü, kalkmaya çalıştı, dalları tekmeleyip düşürdü. Sonra adam öne doğru hamle etti, hırıltıları haykırışlara dönüştü ve biri yanıt verdi. Diğer adamlar da

mağaranın içinde debeleniyor, tekmelerle dalları düşürürken naralar atıyorlardı. Dikenlerin oradaki bekçi sağa sola doğru hamle ederek gölgelerle dövüşüyordu. Lok'un yanında biri enkazın içinden kalktı, görür gibi olduğu ilk kişiye koca sopasını savurdu. Bir anda açıklığın karanlığı dövüşen ve bağrışan insanlarla doldu. Birisi ateşin üzerindeki toprağı tekmeliyordu; çok geçmeden hafif bir aydınlık belirdi, sonra alevler yükselerek çevrede boğuşanları ve dıştaki ağaç çemberini aydınlattı. Yaşlı adam ayağa kalkmıştı, kır saçları başının ve yüzünün çevresinde savruluyordu. Fa kaçıyordu, eli boştu. Yaşlı adamı görünce başka tarafa yöneldi. Lok'un yanındaki biri kocaman bir sopayı o kadar isabetli savurdu ki Lok sopayı yakalayıverdi. Sonra kendini koca bir kol, bacak, diş, pençe yumağının içinde yuvarlanırken buldu. Kendini kurtardı ama yumaktakiler dövüşmeye ve hırlaşmaya devam ettiler. Fa'nın dikenlerin üzerinden atlayıp gözden kaybolduğunu; gözleri deli deli ışıldayan, saçı sakalı birbirine karışmış yaşlı adamın boğuşan erkekler yığınına ucu yumrulu bir sopayı savurduğunu gördü. Lok kendisi de dikenlerin üzerinden atlarken bekçinin dikenleri aşmak için mücadele ettiğini fark etti. Ellerinin üzerine konup koşmaya başladı ve çalıların içine daldı. Kıvrık çubuğunu ve dalını hazırlamış bekçinin rüzgâr gibi yanından geçtiğini, bir kayın ağacının kavis yapan dalına çarpmamak için eğildiğini, sonra ormanda gözden kaybolduğunu gördü.

Artık açıklıkta gürül gürül yanan bir ateş vardı. Yaşlı adam ateşin yanında dikiliyor, diğerleri de kendilerine çekidüzen veriyorlardı. Yaşlı adam bağırıp işaret edince adamlardan biri sendeleyerek dikenleri geçip bekçinin arkasından seğirtti. Kadınlar yaşlı adamın çevresine toplaşıyordu ve küçük Tanakil de onların arasında ellerinin tersiyle gözlerini ovuşturuyordu. İki adam koşarak geri döndüler, yaşlı adama bağırdılar, dikenleri güç bela geçerek açıklığa girdiler. Lok şimdi kadınların mağara olarak iş gören dalları ateşe attıklarını görebiliyordu. Şişman kadın da oradaydı, ellerini ovuşturarak feryat figan ağlıyordu ve yeni olan da omzundaydı.

Tuami yaşlı adama heyecanla bir şeyler anlatıyor, ormanı işaret ediyor, sonra geyik kafasının olduğu yeri gösteriyordu. Ateş daha da güçlendi; demet demet sürgünler çatırdayarak ortalığı ışığa boğuyor, açıklığın çevresindeki ağaçları gündüz gibi aydınlatıyordu. İnsanlar ateşin etrafına toplanmış, alevlere sırtlarını dönerek yüzlerini ormanın karanlığına çevirmişlerdi. Hızlı hareketlerle mağaralara girip dallarla geri dönüyor, her dalın atılışıyla ateş daha da büyüyordu. Hayvan postları getirip bedenlerine sarmaya başladılar. Şişman kadın feryat etmeyi bırakmıştı çünkü yeni olanı emziriyordu. Lok kadınların nasıl korkuyla yeni olanı okşadığını, onunla konuştuğunu, boyunlarındaki kabukları ona sunduğunu ve alevlerin ışığını çevreleyen kara ağaç halkasından gözlerini alamadığını görebiliyordu. Tuami ve yaşlı adam hâlâ heyecanla konuşuyor ve sık sık başlarıyla birbirlerini onaylıyorlardı. Lok kendini karanlıkta güvende hissetti ama ışıktaki insanların nüfuz edilemez gücünü de anlıyordu. Seslendi:

"Liku nerede?"

İnsanların donup kaldığını ve büzüştüğünü gördü. Sadece Tanakil adlı çocuk çığlık atmaya başladı ama buruşuk kadın onu kolundan yakalayıp sarsarak susturdu.

"Bana Liku'yu verin!"

Kestanekafa alevin ışığında kulak kabartarak sesin kaynağını bulmaya çalışıyor, bu sırada kıvrık çubuğunu da kaldırıyordu.

"Fa nerede?"

Çubuk aniden küçülüp düzleşti. Bir an sonra kuşkanadına benzeyen bir şey havada süzülerek Lok'un yanından geçti, sert bir tak sesi çıktı, sonra bir şeyin sekip çalılara girdiği duyuldu. Kadınlardan biri Lok'un emekleyerek girdiği mağaraya koştu, koca bir demet dal getirip ateşin üstüne boca etti. İnsanların karanlık gölgeleri gözlerini gizemli bir biçimde ormana dikmişti.

Lok diğer yana dönüp burnunun rehberliğine güvenmeyi tercih etti. Patikayı kokladığında Fa'nın ve onu takip eden

iki adamın kokusunu buldu. Burnunu yerden kaldırmadan dörtnala koşarak onu Fa'ya geri götürecek kokuyu takip etmeye başladı. Onun konuştuğunu tekrar duymak, bedeniyle ona temas etmek için büyük bir arzu duyuyordu. Şafak sökmeden önceki karanlıkta o giderek hızlanırken burnu da bütün hikâyeyi adım adım önüne seriyordu. İşte hızla koşan Fa'nın birbirinden uzak izleri, yerde ayak parmaklarıyla geriye ittiği topraktan minik yarım aylar. Ateşten uzaklaşınca daha net görebildiğini fark etmişti, çünkü ağaçların ardında şafak sökmek üzereydi. Bir kez daha aklına Liku geldi. Geri döndü, bir kayın ağacının ayrık gövdesine çıktı, dalların arasından açıklığa baktı. Fa'nın peşine düşen bekçi yeni insanların önünde dans ediyordu. Lok yılan gibi sürünerek mağara enkazlarının arasına girdi, ayağa kalktı; kurt gibi ağzını açıp kapayarak ateşin başına dönünce insanlar büzüştüler. Elleriyle hareketler yaparak koşan, çömelen bir şey yarattı, kollarını kuşkanadı gibi çırptı. Dikenli çalıların yanında durdu, yine eliyle havada bir kavis çizdi, sonra yukarıdaki ağaç dallarını gösterdi ve nihayet bir görmezden gelme hareketi yaptı. Tuami yaşlı adama hızlı hızlı bir şeyler anlatıyordu. Lok onun ateşin yanında diz çöktüğünü, bir yeri düzleyip elindeki çubukla bir şeyler çizmeye başladığını gördü. Liku'dan iz yoktu, şişman kadın da omzunda yeni olanla oyuk kütüklerden birinde oturuyordu.

Lok yere indi, tekrar Fa'nın izini bulup koşarak takibe başladı. Genç kızın adımları öyle dehşet içindeydi ki Lok'un da tüyleri diken diken oldu. Avcıların durduğu bir yere geldi; içlerinden biri yan dönmüş, parmaksız ayakları toprakta derin izler bırakmıştı. Fa'nın havaya sıçradığı yer ile hızla dökülürken ormandan ağaç gövdesinin bulunduğu bataklığa doğru inişli çıkışlı bir kavis yapan kanı arasındaki boşluğu gördü. Avcıların girmeye çalıştığı dikenli çalılığa doğru genç kızı takip etti. Tenini yırtan dikenlere aldırmadan onlardan daha derine girdi. Kendi ayaklarına benzeyen ayakların çamura korkunç bir şekilde dalıp şimdi durgun suyla dolan çukurlar bıraktığı

yeri gördü. Karşısındaki bataklığın yüzeyi cilalanmış gibi ve dehşet uyandırıcıydı. Dipten kabarcıkların yükselmesi bitmiş, eşelenip yüzeyde halkalar yaratan kahverengi çamur da hiçbir şey olmamış gibi yeniden dibe çökmüştü. Suyun üzerinde yüzen pislik tabakası, otlar, kurbağa yumurtası kümeleri bile eski yerlerine sürüklenmiş, kirli dalların altındaki ölü suda hareketsiz yatıyordu. Ayak ve kan izleri buraya kadar geliyordu; Fa'nın ve hissettiği dehşetin kokusu vardı; ondan sonra ise, hiçbir şey.

ON

Ölgün ışık arttı, gümüşileşti, bataklığın kara suları ışıldadı. Saz ve diken adacıkları arasında bir kuş şikâyet eder gibi öttü. Uzaklarda geyiklerin geyiği böğürdü, ardından bir daha böğürdü. Lok'un bileklerinin çevresindeki çamur öyle sıkılaşmıştı ki kollarıyla dengesini sağlamak zorunda kalıyordu. Kafasında bir hayret, bu hayretin altında ise donuk, ağır, gariptir ki yüreğini de sızlatan bir açlık vardı. Burnu kendiliğinden havada yiyecek kokusu araştırıyor, gözleri çamurda ve diken yumaklarında bir o yana bir bu yana kayıyordu. Yalpaladı, ayak parmaklarını kıvırıp ayaklarını çamurdan çekerek daha sert toprağa doğru sendeleye sendeleye ilerledi. Hava sıcaktı, uçan minik şeyler kafaya bir darbe aldıktan sonra kulakta işitilen nota gibi ince ince vızıldıyordu. Lok silkindi ama tiz nota devam etti ve ağır bir duygu gelip yüreğine oturdu.

Ağaçların başladığı yerde yeşil uçları daha yeni toprağı yarmış soğanlar vardı. Ayaklarıyla bunları çekip yokladı, eline alıp ağzına götürdü. Dıştaki-Lok soğanları istemiyor olsa da içteki-Lok dişlerinin soğanları öğütmesine ve gırtlağının kalkıp inerek yutmasına mani olmadı. Susadığını hatırlayıp bataklığa geri koştu ama çamur değişmişti, Fa'nın kokusunu

takip ettiği zamankinin aksine göz korkutucuydu. Ayakları girmek istemedi.

Lok eğilmeye başladı. Dizleri yere değdi, elleri aşağı uzanıp yavaşça ağırlığını aldı, sonra tüm gücüyle toprağı kavradı. Kuru yapraklar ve dallar içinde kıvrandı, başı yukarı kalktı, döndü; gözleri çevreyi taradı, açılıp gerilmiş bir ağzın üstünde hayretle bakıyordu bu gözler. Ağzından uzun bir matem sesi püskürdü, uzadı, hırıltılara karıştı; acının sesiydi bu, insan sesiydi. Uçan şeylerin çıkardığı ses en yüksek düzeye erişirken şelale dağın dibinde vınlayıp duruyordu. Uzaklarda geyik bir daha böğürdü.

Gökte bir pembelik, ağaçların tepelerinde taze bir yeşillik vardı. Daha önce hayat noktaları olmaktan öteye geçmeyen sürgünler artık parmak parmak açılmış, meydana getirdikleri kümelenmeler ışıkta koyulaşınca sadece kalın dallar görülebilir olmuştu. Toprağın kendisi de ağaç gövdelerinden su yürütme çabası içinde titriyordu adeta. Matem sesleri ağır ağır dinen Lok bu titreşimi algıladığında biraz olsun teselli buldu. Dört ayak üzerinde yürümeye başladı, parmaklarıyla kavrayıp çektiği soğanları ağzına atıp çiğnedi; gırtlağı yükseldi, yuttu. Yeniden susuzluğunu hatırladı, çömelir vaziyette yürüyerek su kıyısında sert toprağın olduğu bir yer aramaya koyuldu. Suya eğilmiş bir daldan baş aşağı sallandı, sadece bir eliyle tutunarak koyu oniks yüzeyden suyu emmeye koyuldu.

Ormanda ayak sesleri vardı. Lok daldan sallanarak sert toprağa ulaştığında yeni insanlardan ikisinin ellerinde kıvrık çubuklarla ağaç gövdelerinin öbür yanından geçtiğini gördü. Açıklıkta kalan insanlardan da bazı gürültüler geliyordu: Birbiri üstünden geçen kütüklerin ve kesilen ağaçların sesleri. Liku'yu hatırladı, açıklığa doğru koşup otların arasından gizlice insanların ne yaptığına baktı.

"A-ho! A-ho! A-ho!"

Hemen zihninde oyuk kütüklerin kıyıya burunlarını dayamasının ve dinlenmek için açıklığa gelmesinin resmi belirdi. Dört ayak üzerinde ilerleyip bir yere sindi. Nehirde başka kütük yoktu, demek ki başka kütük gelmeyecekti. Kütüklerin nehre

dönmesinin resmi zihninde belirdi; bu resim ilkiyle ve açıklıktan gelen seslerle öyle açıktan bağlantılıydı ki birinin neden diğerinden çıktığını anladı. Bu beyninde büyük bir değişiklikti; kendini hem gururlu, hem üzgün, hem Mal gibi hissetti. Yeni sürgün zincirleri uzatmış dikenli çalılarla konuştu usulca.

"Ben artık Mal'ım."

Bir anda kafası ona yeniymiş gibi geldi, adeta fırsat bulunca düzene sokması gereken bir deste resim duruyordu kafasında. Bunlar sıradan gri gün ışığının resimleriydi. Onu Liku ve yeni olanla birleştiren tek yaşam bağını gösteriyorlardı; hem dıştaki hem içteki Lok'un korkulu bir sevgiyle, ellerinde olsa onu öldürecek yaratıklar olarak hasretle bağlandığı yeni insanları gösteriyorlardı.

Yumuşak ve sevgi dolu gözlerle başını kaldırıp Tanakil'e bakan Liku'nun bir resmi vardı kafasında, Ha'nın ani ölüme nasıl bir hevesli korkuyla gittiğini tahmin edebiliyordu. Bu duygu dalgaları içinde kabarırken çalıları sıkı sıkıya kavrayıp avazı çıktığı kadar bağırdı.

"Liku! Liku!"

Kesme sesleri durdu, ardından uzun bir ezilme sesi ve çatırtılar duyuldu. Karşısında Tuami'nin başının ve omuzlarının hızla yana doğru hareket ettiğini gördü; ardından koca bir ağaç, dalları bükülüp kırılarak bir yeşillik yığını halinde devrildi. Ağacın yeşilliği yana doğru kayıp gittiğinde açıklığı tekrar görebildi; dikenli çalılar sökülmüş, oyuk kütükler açılan boşluklardan geçiriliyordu. İnsanlar kütüklere abanarak ağır ağır ilerletiyordu. Tuami bağırıyor, Çalı omzundaki kıvrık çubuğu çıkarmaya çalışıyordu. Lok insanlar patikanın başlangıcında iyice küçülünceye kadar koşarak uzaklaştı.

Kütükler nehre geri gitmiyor, dağa doğru çıkıyordu. Bundan çıkan başka bir resmi görmeye çalıştı ama göremedi, sonra kafası yeniden Lok'un boş kafası oldu.

Tuami bir ağacı kesiyordu ama ağaç gövdesini değil, kolların çıktığı ince tarafını çünkü Lok sesin tonundan farkı ayırt edebiliyordu. Yaşlı adamı da duyuyordu.

"A-ho! A-ho! A-ho!"

Kütük patikada ağır ağır ilerliyordu. Başka kütüklerin, yuvarlak odunların üzerinde gidiyordu ama bu odunlar yumuşak toprağa saplandığından insanlar oflayıp pufluyor, yorgunluk ve dehşetle feryat ediyordu. Yaşlı adam kütüklere dokunmasa da herkesten çok çalışıyordu. Sağa sola koşuyor, emirler veriyor, cesaretlendiriyor, çabalamalarını taklit ediyor, onlarla beraber oflayıp pufluyordu; tiz kuş sesi de sürekli yükselip alçalıyordu. Kadınlar ve Tanakil oyuk kütüğün her iki tarafına dizilmişti, hatta şişman kadın da arkadan abanıyordu. Kütüğün içinde tek bir kişi vardı; yeni olan dipte yana tutunarak doğrulmuş, yukarıdaki curcunaya bakıyordu.

Tuami ağaç gövdesinin koca bir parçasını sürükleyerek patikanın kenarından geri döndü. Ağaç gövdesini düzlüğe çıkarınca da oyuk kütüğe doğru yuvarladı. Kadınlar yavrunun bakışlarının etrafında toplandı; yukarı ve ileri doğru ittiklerinde, altındaki ağaç gövdesi yuvarlanan kütük yumuşak toprağın üzerinde rahatça ilerledi. Gözler başka yana döndü; Çalı ile Tuami arkadan daha küçük bir yuvarlak odunla gelmişti, böylece kütük hiç yere değmedi. Durmak bilmeyen bir hareket, kayadaki yarığın çevresindeki arılar gibi bir anafor, yinelenip duran bir çaresizlik hali vardı. Kütük patikadan Lok'a doğru ilerlerken yeni olan içinde sallanıyor, yükselip alçalıyor, zaman zaman miyavlama sesleri çıkarıyor, ama çoğunlukla en yakındaki ya da en hareketli insana bakışlarını odaklıyordu. Liku hiçbir yerde görünmüyordu ama Lok ani bir Mal düşüncesi kıvılcımıyla başka bir kütük ve pek çok başka bohça olduğunu hatırladı.

Yeni olan nasıl bakmaktan başka bir şey yapmıyorsa, Lok da dalganın yaklaşmasını izlerken ayağı ıslanıncaya kadar çekilmeyi akıl edemeyen biri gibi insanların yaklaşmasına kendini kaptırmıştı. Ancak çok yakınına geldiklerinde yuvarlak odunların önünde otların nasıl düzleştiğini görünce hatırladı insanların tehlikeli olduğunu ve ormanın sık yerlerine sıvıştı. Gözden kayboldukları ama seslerinin duyulabildiği

noktada durdu. Kadınlar kütüğü itmenin zorluğundan ağlaşıyor, yaşlı adamın sesi çatallanıyordu. Lok bedeninde öyle çok şey hissetti ki afalladı. Hem yeni insanlardan korkuyor hem de hasta bir kadına üzülür gibi üzülüyordu hallerine. Ağaçların altında amaçsızca dolanmaya, bulabildiği her yiyeceği koparmaya başladı ama bulamazsa da umursamıyordu. Resimler yine kafasından silindi, irdelenemeyecek ya da inkâr edilemeyecek derin bir duygu kuyusundan ibaret kaldı. İlk başta aç olduğu düşüncesiyle bulabildiği her şeyi ağzına tıkıştırdı. Sonra aniden kaygan kabuklu ekşi ve faydasız filizleri yemekte olduğunu fark etti. Çiğnemeden yutmayı bırakıp dört ayağının üstüne düştü, bütün o dalları kustu.

İnsanların gürültüsü giderek azaldı, bir süre sonra yaşlı adamın emreder ya da hiddetlenirken yükselen sesinden başka bir şey duyulmaz oldu. Burada, ormanın değişip bataklığa dönüştüğü; çalıların, avare söğütlerin ve suyun üstünde açık gökyüzünün bulunduğu yerde onların geçişine dair hiçbir iz yoktu. Çiftleşmekle meşgul gökçe güvercinler söyleşiyordu; hiçbir şey değişmemişti, kızıl tüylü çocuğun kahkahalar atarak sallandığı koca dal bile. Ilık bir rüzgârsızlıkta her şey bereketleniyor, gelişiyordu. Lok ayağa kalktı, Fa'nın kaybolduğu gölete doğru bataklıkta ilerledi. Mal olmak gurur verici ve ağır bir yüktü. Yeni kafa bazı şeylerin denizdeki bir dalga gibi geçip gittiğini, geri gelmeyeceğini biliyordu. Bedbahtlık can yaksa da insanın bağrına taş basarak kabullenmesi gerektiğini biliyor, tüm değişikliklerin kaynağı olan yeni insanları kavramak istiyordu.

Lok "benzer"i keşfetti. Benzerliği ömrü boyunca farkında olmadan kullanmıştı. Ağaçtaki mantarlar kulaktı, sözcük aynıydı ama kafasının yan tarafındaki hassas şeyler için asla geçerli olmayacak koşullar nedeniyle bir ayrım kazanmıştı. Şimdi Lok daha önce dal ya da et kesmekte nasıl taş kullandıysa benzerliği de alet olarak kullandığını kavrayışında meydana gelen bir silkinmeyle fark ediverdi. Benzerlik beyaz yüzlü avcıları eliyle kavrayabilir, onları gelişigüzel ve

bağlantısız patlamalar değil düşünülebilir şeyler oldukları bir dünyaya yerleştirebilirdi.

Kıvrık çubuklarla yola çıkan avcıların becerisini ve kötücüllüğünü kafasında resmedebiliyordu.

"İnsanlar ağaç kovuğundaki aç kalmış kurda benziyor."

Şişman kadının yaşlı adama karşı yeni olanı savunmasını düşündü, kahkahasını düşündü, tek bir yükü birlikte taşırken birbirlerine sırıtan erkekleri düşündü.

"İnsanlar kayadaki yarıktan sızan bala benziyor."

Tanakil'in oynadığı oyunları, zeki parmaklarını, kahkahasını ve çubuğunu düşündü.

"İnsanlar yuvarlak taşların içindeki bala, ölü şeyler ve ateş kokan yeni bala benziyor."

Neredeyse parmaklarını oynatmadan gediği insansız bırakmışlardı.

"Nehre ve şelaleye benziyorlar, onlar şelalenin halkı; hiçbir şey onlara karşı duramaz."

Sabırlarını düşündü, geniş adam Tuami'nin renkli topraktan geyik yaratmasını düşündü.

"Onlar Oa'ya benziyor."

Kafasının içinde bir karmaşa, bir karanlık belirdi; yeniden bataklığın kıyısında avarelik eden Lok oldu, yiyeceğin ortadan kaldıramadığı açlık tekrar başladı. İkinci kütüğün bulunduğu açıklığa doğru insanların patikadan koştuğunu duyabiliyordu; konuşmuyorlardı ama ayaklarının yeri dövmesinin ve otların hışırtısının sesi onları ele veriyordu. Daha kendisi doğru düzgün göremeden kaybolup giden bir kış güneşinin ışıltılı resmini paylaştı. Durdu, başını kaldırdı, burun delikleri genişledi. Yaşamı sürdürme işini kulakları devraldı, insanların gürültüsünü yok sayıp düz göğüsleriyle suyu hışımla yaran sutavuklarına odaklandı. Geniş bir açıyla ona doğru geldiler, onu gördüler, sonra aniden hep beraber iki gruba ayrılıp sağa saptılar. Bir su sıçanı peşlerine takılmıştı, burnu yukarıda yüzerken kendi yarattığı dalganın içinde sarsıla sarsıla iler-

liyordu. Bataklığı benek benek saran dikenli çalılar arasında şıpırtılar duyuldu, bir şey suyu yararak yaklaşıyordu. Lok önce kaçtı sonra geri geldi. Çamurun içinde çömelip önündeki manzarayı kapatan böğürtlenleri araladı. Şıpırtı durmuş, yarattığı dalgalar çalıları yalayıp geçiyor, Lok'un ayak izlerine su doluyordu. Burnuyla havayı araştırdı, çalılarla boğuştu ve içlerinden geçti. Suyun içinde üç adım attıktan sonra feci şekilde çamura battı. Şıpırtı tekrar başladı ve Lok gülerek, konuşarak ona doğru sarhoş adımlar attı. Bacaklarına değen soğuk şeyler ve ayaklarını çeken gözle görülmeyen çamur yüzünden dıştaki-Lok'un tüyleri diken dikendi. Ağırlık, açlık kalkıyor; içini dolduran bir bulut, güneşin ateşle doldurduğu bir bulut halini alıyordu. Artık ağırlık yoktu, sadece bal insanları gibi konuşup gülmesine yol açan bir hafiflik vardı; bir yandan gülüyor bir yandan da gözlerindeki suları akıtmak için göz kırpıyordu. Şimdiden bir resim paylaşmışlardı.

"Buradayım! Geliyorum!"

"Lok! Lok!"

Fa'nın kolları havada, yumrukları ve dişleri sıkılıydı, iki yana kaykılarak suyun içinde zar zor ilerliyordu. Sarılıp beceriksizce kıyıya doğru hamle ederken hâlâ kalçalarına kadar suyun içindeydiler. Vıcık vıcık çamurun içinde daha ayaklarını göremeden Lok gülerek konuşmaya başladı.

"Yalnız olmak kötü. Yalnız olmak çok kötü."

Fa ona tutunarak topallıyordu.

"Biraz yaralandım. Adam sopanın ucundaki taşla yaptı."

Lok genç kızın bacağının üst tarafına dokundu. Yara artık kanamıyordu ama içindeki kan dil gibi kuruyup kalmıştı.

"Yalnız olmak kötü..."

"Adam vurduktan sonra suya kaçtım."

"Su çok korkunç bir şey."

"Su yeni insanlardan daha iyi."

Fa elini Lok'un omzundan çekti, ulu bir kayın ağacının altına çömeldiler. İnsanlar ikinci oyuk kütükle açıklıktan

dönüyordu. İlerlerken yine oflayıp pufluyorlardı. Daha önce onlardan ayrılan iki avcı dağdaki kayalığın üzerinden onlara bağırıyordu.

Fa yaralı bacağını öne doğru uzattı.

"Yumurta, saz, kurbağa peltesi yedim."

Lok ellerinin sürekli uzanıp Fa'ya dokunduğunu fark etti. Genç kız acı acı gülümsedi ona. Lok bağlantısız resimleri güpegündüz eden anlık bağlantıyı hatırladı.

"Şimdi ben Mal'ım. Mal olmak ağır."

"Kadın olmak ağır."

"Yeni insanlar kurt ve bala benziyor, çürümüş bala ve nehre."

"Ormanda çıkan yangına benziyorlar."

Lok aniden kafasının çok derinlerinde yatan, orada olduğunu bile bilmediği bir resim gördü. Bu resim birdenbire onun dışına çıkmış, dünya değişmişti sanki. Kendisi daha önceki boyundaydı ama geri kalan her şey ansızın büyümüştü. Ağaçlar dağ gibiydi. Lok yerde değildi, birinin sırtına binmişti, elleri ve ayaklarıyla kızılımsı-kahverengi tüylere tutunmuştu. Önündekinin yüzünü göremese de başın Mal'ın başı olduğunu, daha büyük Fa'nın önden uçarcasına gittiğini biliyordu. Yukarıdaki ağaçlardan alevler fışkırıyor, bu alevlerin sıcak solukları ona saldırıyordu. İçinde telaş, teninde aynı gerginlik vardı – dehşet vardı.

"Alevlerin uçup gittiği, ağaçları yediği zamana benziyor şimdi."

İnsanların ve kütüklerinin sesleri uzaklardaydı. Birileri paldır küldür patikadan koşarak açıklığa çıktı. Bir an kuş konuşmaları duyuldu, sonra sessizlik çöktü. Ayak sesleri yine paldır küldür patikadan uzaklaşıp duyulmaz oldu. Fa ve Lok ayağa kalkıp patikaya doğru gittiler. Konuşmuyorlardı ama çevreden dolaşarak sakınganca yaklaşmalarından insanların peşini bırakamayacakları anlaşılıyordu. Ateş ya da nehir gibi dehşet verici olsalar da bal ve et gibi çekiciydiler. İnsanların elinin değdiği her şey gibi patika da değişmişti. Toprak eşilmiş,

oyulmuştu; yuvarlak odunlar her şeyi ezmiş, Lok ve Fa'nın yanlarına bir kişi daha alıp yan yana geçebilecekleri kadar geniş bir yolu düzlemişti.

"Oyuk kütüklerini yuvarlanan ağaçlar üzerinden ittiler. Yeni olan bir kütükteydi. Liku da diğerinde olacak."

Fa kederle onun yüzüne baktı. Düzlenmiş toprağın üzerinde bir sümüklüböcekten kalma lekeyi gösterdi.

"Oyuk bir kütük gibi geçtiler üzerimizden. Kışa benziyorlar."

O duygu Lok'un bedenine geri dönmüştü ama karşısında Fa varken taşınabilecek bir ağırlıktı.

"Artık sadece Fa, Lok, yeni olan ve Liku var."

Fa bir süre sessizce ona baktı. Elini uzattı, Lok da tuttu. Genç kız konuşmak için ağzını açtı ama ses çıkmadı. Bütün bedeniyle silkelendi, sonra titremeye başladı. Lok onun karlı bir sabahta mağaranın rahat ortamından çıkarmış gibi titremesini kontrol altına aldığını görebiliyordu. Fa elini geri çekti.

"Gel!"

Ateş hâlâ koca bir kül halkasının ortasında tütüyordu. Barınaklar sökülmüştü ama direkler hâlâ duruyordu. Açıklığın zemini ise büyük bir sığır sürüsü tarafından çiğnenmiş gibi görünüyordu. Lok açıklığın kenarına doğru sokulurken Fa geride kaldı. Lok açıklığın çevresinde dolanmaya başladı. Açıklığın ortasında resimler ve armağanlar vardı.

Fa bunları görünce Lok'un arkasından içeriye doğru ilerledi, sarmallar çizerek yaklaşırlarken kulakları da yeni insanlar dönerse diye dikilmişti. Geyik kafasının esrarlı bakışlarını hâlâ Lok'a dikmiş durduğu yerde ateş yüzünden resimler birbirine karışıyordu. Şimdi yeni bir geyik vardı; bahar renklerinde ve şişmandı, ama üzerinde başka bir şekil yatıyordu. Bu şekil kırmızıydı, devasa kolları ve bacakları açıktı, yüzü de öfkeyle Lok'a bakıyordu çünkü gözler beyaz çakıl taşındandı. Saçlar başın çevresinden dik dik çıkıyordu, sanki şekil zıvanadan çıkmış bir zalimlik anındaydı, ayrıca şeklin içinden geçerek

onu geyiğe bağlayan derinlere işlemiş kazığın ucu yarık ve püsküllüydü. Bu şekil karşısında dehşet içinde gerilediler çünkü daha önce hiç böyle bir şey görmemişlerdi. Ondan sonra çekingence armağanların başına döndüler.

Çiğ ama nispeten kansız koca bir geyik budu kazığın tepesinden sarkıyordu, dik dik bakan başın yanına da ağzı açık bir bal-içecek taşı konmuştu. Balın kokusu taştan duman ve alev gibi yükseliyordu. Fa elini uzatıp ete dokundu ama et sallanınca irkilerek elini geri çekti. Lok şeklin çevresinde bir tur daha attı, ayakları iki yana açılmış kol ve bacaklardan uzak dururken eli ete doğru yavaş yavaş uzanıyordu. Bir anda armağanı kaptılar, kasları parçalayıp çiğ eti ağızlarına tıktılar. Karınları davul gibi gerilinceye ve geriye ince bir post şeridinin ucunda sallanan parlak beyaz bir kemik kalıncaya kadar durmadılar.

En sonunda Lok geri durup ellerini kalçalarına sildi. Yine hiçbir şey söylemeden birbirlerine dönerek kabın başına çöktüler. Terasa giden uzaktaki bayırdan gelen yaşlı adamın sesini duyabiliyorlardı.

"A-ho! A-ho! A-ho!"

Kabın açık ağzından gelen koku çok yoğundu. Bir sinek kenarda tefekküre dalmıştı; Lok'un nefesini hissedince kanatlarını oynattı, bir anlığına uçup tekrar kondu.

Fa elini Lok'un bileğinin üstüne koydu.

"Ona dokunma."

Fakat Lok'un ağzı kaba yakındı; burun delikleri genişlemiş, soluk alıp verişi hızlanmıştı. Yüksek ve çatallanmış bir sesle konuştu.

"Bal."

Sonra bir anda daldı, ağzını kabın içine sokup emdi. Çürümüş bal ağzını ve dilini öyle yaktı ki geriye doğru takla atarak uzaklaştı ve Fa da kaptan uzaklaşıp küllerin diğer yanına geçti. Kız korkuyla ona bakarken Lok tükürdü, onu ağzı tüte tüte bekleyen kabın peşinde ağır ağır ilerlemeye başladı. Sakınganca alçalıp tadına baktı. Dudaklarını yalayarak bir daha emdi. Geriye yaslanıp güldü.

"İç."

Fa kararsızca kabın ağzına eğildi ve dilini keskin, tatlı şeye değdirdi. Lok birden konuşarak öne eğilip onu öyle bir çekip uzaklaştırdı ki genç kız dudaklarını yalayıp tükürerek hayretler içinde oturup kaldı. Lok başını kaba sokup üç kez emdi ama üçüncüde balın yüzeyi ulaşamayacağı düzeye indiğinden havayı emince aksırıp tıksırmaya başladı. Nefes almaya çalışarak yere yuvarlandı. Fa baldan içmeye çalıştı ama diliyle ulaşamadığı için Lok'a acı acı dırlandı. Bir an sessiz kaldı, kabı havaya kaldırıp yeni insanların yaptığı gibi ağzına dayadı. Lok onu suratında kocaman taşla görünce güldü ve ne kadar komik göründüğünü söylemeye çalıştı. Ama çok geçmeden balı hatırlayıp onun üzerine atıldı, taşı yüzünden çekmeye çalıştı. Ama taş sıkışmış, yapışmıştı; o çektikçe Fa'nın yüzü de beraberinde geliyordu. Ardından ikisi birden taşı çekiştirip birbirlerine bağırmaya başladılar. Lok kendi sesinin kalın ve gür çıktığını duydu. Bu yeni sesi denemek için parmaklarını gevşetince Fa kapla beraber sendeleyerek geriledi. Lok ağaçların usul usul yanlara ve yukarı hareket ettiğini fark etti. Her şeyi yoluna sokacak muhteşem bir resim gördü ve Fa'ya tarif etmeye çalıştı ama genç kız dinlemedi. Sonra Lok kafasında bir resmi olduğunun resminden başka bir şey kalmayınca hiddetlendi. Resme sesiyle ulaşmaya çalıştı, içteki-Lok'la bağları kopmuş halde güldüğünü ve ördek gibi vakladığını duydu. Fakat bir resmin başlangıcı olan bir sözcük vardı, oysa resmin kendisi gözden kaybolmuştu. Sözcüğe tutundu. Gülmeyi bırakıp hâlâ yüzünde taşla dikilen Fa'yla büyük bir ciddiyetle konuştu.

"Kütük!" dedi. "Kütük!"

Sonra balı hatırlayıp taşı kızgınlıkla ondan çekip aldı. Bir anda Fa'nın kıpkırmızı olmuş yüzü kabın içinden çıkıp gülmeye ve konuşmaya başladı. Lok kabı yeni insanların tuttuğu gibi tutunca bal göğsüne döküldü. Yüzü kabın altına gelinceye kadar debelendi ve sonunda akan balı ağzına denk getirmeyi becerdi. Fa kahkahadan kırılıyordu. Yere düştü,

yuvarlandı, sırtüstü yatıp havaya tekmeler savurdu. Lok ve bal ateşi bu davete beceriksizce yanıt verdi. Sonra her ikisi de kabı hatırlayıp bir daha çekiştirmeye ve tartışmaya başladılar. Fa biraz içmeyi başardı ama bal artık küsmüş, kaptan çıkmıyordu. Lok kabı kaptı, bir süre onunla boğuştu, yumrukladı, bağırdı ama başka bal yoktu. Hiddetle yere fırlattığı kap iki parçaya ayrıldı. Lok ve Fa parçaların üzerine atıldılar, yere çöküp ellerindeki parçayı yalamaya ve balın nereye gittiğini anlamak için evirip çevirmeye başladılar. Şelale açıklıkta, Lok'un kafasının içinde gürlüyordu. Ağaçlar daha hızlı hareket ediyordu. Ayağa fırladığında yerin de kütük kadar tehlikeli olduğunu fark etti. Gelip geçen bir ağacı durdurmak için hamle etti ama kendini yeniden sırtüstü yatarken buldu, gökyüzü yukarıda dönüyordu. Yüzüstü dönüp kalçasını havaya dikerek ayağa kalktı ama yeni olan gibi yalpalıyordu. Fa kanadı yanmış bir güve misali ateşin küllerinin çevresinde sürünüyor, kendi kendine sırtlanlardan bahsediyordu. Lok birden yeni insanların gücünü kendi içinde keşfetti. Artık onlardan biriydi, yapamayacağı hiçbir şey yoktu. Açıklıkta birçok dal ve yanmamış kütük vardı. Lok kütüğe doğru yampiri yampiri koştu, yürümesini emretti. Bağırdı.

"A-ho! A-ho! A-ho!"

Kütük de ağaçlar gibi kayıyordu ama yeterince hızlı değildi. Lok bağırmaya devam etti ama kütüğü bir türlü hızlandıramadı. Eline bir dal geçirip Tanakil'in Liku'ya vurduğu gibi kütüğe tekrar tekrar vurdu. Kütüğün her iki yanında ağızları açık itip çeken insanların resmini gördü. Tıpkı yaşlı adam gibi onlara bağırdı.

Fa sürünerek yanından geçiyordu. Kütük ve ağaçlar gibi ağır ağır, ihtiyatla hareket ediyordu. Lok korkunç bir nara atarak dalı onun kalçasına savurunca kırık ucu fırlayıp ağaçların arasında kayboldu. Fa bir çığlık atıp sendeleyerek ayağa kalktığında Lok dalı bir daha savurdu ama ıskaladı. Genç kız bir hışımla dönünce yüz yüze geldiler, bağırıyorlardı, ağaçlar kayıp geçiyordu. Lok onun sağ göğsünün oynadığını gördü;

genç kızın kolu yukarı kalktı, açık avcu Lok'a döndü, nedense önem taşıyan bu avuç her an Lok'un dikkatini vermesi gereken bir şey haline gelebilirdi. Sonra yüzünün yanına yıldırım düştü, dünya fır döndü, toprak kalkıp sağ yanına güm diye vurdu. Bu dikey zemine yaslandığında yüzünün yanı açılıp kapandı, içinden alevler fışkırdı. Fa da yerde yatıyor, uzaklaşıp yaklaşıyordu. Sonra Lok'u yukarı ya da aşağı çekti; Lok'un ayağının altında yeniden sağlam toprak vardı ve Fa'ya tutunuyordu. Birbirlerine bakarak kâh ağlayıp kâh gülüyorlardı; şelale açıklıkta gürlerken ölü ağacın dağınık saçları göğe doğru tırmanıyor ama küçülecek yerde büyüyordu. Lok kayıtsızlığının içinde bir korkuya kapıldı, Fa'ya yanaşmanın iyi geleceğini biliyordu. Kafasındaki tuhaflığı ve uykululuğu bir yana bıraktı, gözlerini ona dikti, dağınık saçlı ağaç gibi uzaklaşıp duran yüzüne doğru kafasını uzattı. Ağaçlar hâlâ kayıyordu ama muntazamdı, sanki yapıları gereği hep böyle kaymışlardı.

Sislerin içinden Fa'ya seslendi.

"Yeni insanlardan biriyim."

Böyle diyerek muzipliklere başladı. Yeni insanların sallana sallana yürüyüşünü taklit ederek açıklıkta oradan oraya yürüdü. Fa'nın onun parmağını kesmesi gerektiğine dair bir resim geldi zihnine. Onu bulup bunu söylemek için paytak paytak açıklıkta dolanmaya başladı. Nehrin kıyısındaki ağacın yanında kusarken buldu onu. Suyun içindeki yaşlı kadından bahsetti ama Fa umursamadı, bunun üzerine kırık kabın başına tekrar geçip çürüyen balın son kalıntılarını yaladı. Yerdeki şekil yaşlı adam oldu, Lok ona yeni insanlara artık birinin eklendiğini anlattı. Sonra o kadar yoruldu ki yer yumuşadı, kafasındaki resimler dön baba dönmeye başladı. Yaşlı adama Lok'un artık oyuğa geri dönmesi gerektiğini açıklamaya çalıştı ama başı fırıl fırıl dönmesine rağmen bu çabası ona artık oyuk filan olmadığını hatırlattı. Yas tutmaya koyulduğunda sesinin yüksek çıktığını, her şeyin çok kolay olduğunu fark etti, yas tutmak çok hoştu. Ağaçlara baktığında kayıp geçerken birbirlerinden ayrıldıklarını ve ancak onun

harcamaya niyetli olmadığı büyük çabalarla bir araya gelmeye sevk edilebileceklerini anladı. Aniden şelalenin vızıltısının üstünde gün ışığından ve gökçe güvercinlerin gurultularından başka bir şey kalmadı. Gözlerini dört açarak sırtüstü yattı, ikiz dalların göğün zemininde çizdiği tuhaf deseni izledi. Gözleri kendiliğinden kapandı ve bir uyku uçurumundan yuvarlandı.

ON BİR

Fa onu sarsıyordu.

"Gidiyorlar."

Fa'nın olmayan eller kafasını sımsıkı kavramış yakıcı bir acı veriyordu. Lok inledi, dönerek ellerden kurtulmaya çalıştı ama onu bırakmadılar, acı kafasının içine işleyinceye kadar sıktılar.

"Yeni insanlar gidiyor. Oyuk kütükleri bayırdan terasa götürüyorlar."

Lok gözlerini açtığı anda acıyla ciyakladı çünkü doğrudan güneşe bakıyormuş gibiydi. Gözleri sulandı, gözkapaklarının arkasında alev alev yandı. Fa onu tekrar sarstı. Lok elleri ve ayaklarıyla yeri yoklayıp kendini biraz kaldırdı. Karnı kasıldı ve hemen midesi bulandı. Karnının ayrı bir yaşamı vardı; kördüğüm halinde yükseldi, bal kokan bu kötü şeyi kesin bir dille reddetti. Fa onu omzundan yakaladı.

"Benim de karnım ağrıdı."

Lok arkasını dönüp bin bir zahmetle, gözlerini açmadan çömeldi. Yüzünün bir yanında güneşin yakıcılığını hissetti.

"Gidiyorlar. Yeni olanı geri almalıyız."

Lok gözlerini zorlanarak açtı, dünyada neler olduğunu görmek için çapaklı gözkapaklarının arasından sakınganca

çevresine baktı. Toprak ve ağaçlar rengârenkti ve sallanıyordu, o yüzden tekrar gözlerini yumdu.

"Hastayım."

Fa bir süre sesini çıkarmadı. Lok kafasını tutan ellerin şimdi kafasının içine girdiğini, alabildiğine sıktığını, kanının beyninde nabzıyla beraber attığını hissetti. Gözlerini açtı, kırpıştırdı ve dünya biraz yerine oturdu. Hâlâ renkler alev alev yanıyor gibiydi ama artık sallanmıyorlardı. Önündeki toprak canlı kahverengi ve kızıldı, ağaçlar gümüşi ve yeşildi, dallardan yeşil alevler fışkırıyordu. Göz kırparak çömeldi, yüzündeki hassasiyeti hissederken Fa konuşmaya devam etti.

"Midem bulanıyordu ve sen uyanmıyordun. Yeni insanlara bakmaya gittim. Oyuk kütükleri bayırdan yukarı çıkmış. Yeni insanlar korkmuş. Korkmuş insanlar gibi duruyor ve hareket ediyorlar. Ter içinde iterken arkalarını dönüp dönüp ormana bakıyorlar. Ama ormanda tehlike yok. Hiçbir şeyin olmadığı boş havadan korkuyorlar. Şimdi gidip yeni olanı onlardan almalıyız."

Lok çömeldiği yerde ellerini toprağa dayadı. Gökyüzü parlaktı, dünya renklerle alev alevdi ama hâlâ bildiği dünyaydı.

"Liku'yu onlardan almalıyız."

Fa kalkıp açıklığın çevresinde koştu. Geri gelip ona tepeden baktı. Lok dikkatle doğruldu.

"Fa diyor ki 'Bunu yap!'"

Lok itaatkârca bekledi. Mal kafasından çıkıp gitmişti.

"İşte bir resim. Lok uçurumdaki patikadan insanlara görünmeden yukarı çıkıyor. Fa diğer taraftan gidiyor, insanların yukarısındaki dağa çıkıyor. Onlar takip ediyor. Adamlar takip ediyor. Sonra Lok yeni olanı şişman kadından alıp kaçıyor."

Onu kollarından yakalayıp yalvarırcasına yüzüne baktı.

"Tekrar ateş olacak. Ben de çocukları alacağım."

Lok'un kafasına bir resim geldi.

"Yapacağım," dedi kararlılıkla. "Liku'yu görünce onu da alacağım."

Fa'nın yüzünde Lok'un anlayamadığı bir şeyler vardı, üstelik bu ilk defa da değildi.

Bayırın dibinde, çalıların onları hâlâ yeni insanların gözlerinden sakladığı yerde ayrıldılar. Lok sağ tarafa gitti, Fa bayırın etrafında koca bir çember çizmek üzere ormanın eteklerinden süratle ilerledi. Lok arkasına baktığında onun kırmızı bir sincap gibi dört ayak üzerinde ağaçların arasından koştuğunu görebiliyordu. Konuşma seslerine kulak kabartarak tırmanmaya başladı. Suyun yukarısındaki keçi yoluna ulaştı, şelale tam önünde gürül gürül akıyordu. Şelaleden her zamankinden çok su dökülüyordu. Aşağıdaki havuzdan daha yankılı bir gümbürtü yükseliyordu ve duman adanın üzerinde uzaklara kadar yayılmıştı. Dökülen su kütleleri silkinip süt kıvamında kangallar yaratıyor, ipliksiliğini yitirerek kremsi bir şeye dönüyor, onu karşılamak üzere yükselen serpintilerden ve sisten ayırt edilmesi güç bir hale geliyordu. Adanın diğer yanında ilkbaharda yemyeşil olmuş koca koca ağaçların kenardan kayıp düştüğünü görebiliyordu. Serpintinin içinde kayboluyor, sonra ileride dalları kırılıp bükülmüş halde beliriyor, dev bir el aşağıdan çekiştiriyormuş gibi yan yatmış halde sarsıla sarsıla nehir aşağı yola devam ediyorlardı. Fakat adanın bu tarafında ağaçlar kenardan düşmüyordu; sadece kesintisiz, bol miktarda ışıltılı su ve kremsi süt gürültünün, savrulan beyaz dumanın içine dökülüyordu.

Sonra suyun gürültüsü içinde yeni insanların konuşmalarını duydu. Sağ taraftaydılar, buz kadının asılı durduğu yükselen kayanın ardında saklıydılar. Durakladığında birbirlerine bağırdıklarını duydu.

Burada alabildiğine tanıdık manzaraların ortasında, kendi insanlarının tarihi hâlâ kayaların çevresinde asılıyken bedbahtlığı yeni bir kuvvetle geri döndü. Bal bedbahtlığı öldürmemiş, bir süreliğine uyutmuştu ve şimdi bedbahtlık tazelenmiş halde uyanıyordu. Boşluğa bakarak inledi, bayırın öbür yanındaki Fa için güçlü duygularla doldu içi. Liku da insanların arasında

bir yerlerdeydi, birine ya da her ikisine duyduğu ihtiyaç arşa çıkmıştı. Buz kadının asılı durduğu yarıktan tırmanmaya başladı ve yeni insanların sesleri giderek yaklaştı. Biraz sonra uçurumun tam kenarında yüzüstü uzanmış bir el kalınlığında toprağın, biçimsizce büyümüş otların ve kavruk çalıların üzerinden öbür yana bakıyordu.

Yeni insanlar bir kez daha ona izleyecek bir şeyler çıkarmıştı. Kütüklerle anlamsız bir şeyler yapıyorlardı. Bazılarını kayaların arasına sokmuş, bazılarını onların üzerine uzatmışlardı. Bayırın çiğnenmiş toprağı doğruca terasa çıkıyordu, bu yüzden diğer kütüğün oyuğun önüne ulaştığını anlamıştı. İnsanların şimdi uğraştığı ve bayır yukarıyı gösteren kütük ise kayalara sıkıştırılmış kütükler arasında duruyordu. Kalın ve bükülmüş post şeritleri çıkıyordu kütükten. Oyuk kütüğün arkasına çaprazlamasına başka bir kütük sıkıştırılmış, bu kütük tam ortasından bir kaya çıkıntısına dayanmıştı; kütüğün Lok'a bakan serbest tarafı bayır aşağı yuvarlanmak isteyen yuvarlak bir kayanın ağırlığıyla esniyordu. Lok yuvarlak kayayı gördüğü sırada yaşlı adam bükülmüş bir post şeridini çekti ve kaya serbest kaldı. Kaya kütüğün serbest ucunu aşağı itince, oyuk kütüğe dayalı kısım terasa doğru yukarıya kaydı. Yuvarlak kaya artık işini bitirmiş ormana doğru hoplaya zıplaya uzaklaşıyordu. Tuami oyuk kütüğün arkasına bir taş sıkıştırmıştı ve insanlar bağırıyordu. Kütük ile teras arasında başka yuvarlak kaya olmadığından bu sefer insanlar yuvarlak kayanın işini yaptılar. Kütüğü kenarlarından tutup yukarı doğru çektiler. Yaşlı adam yanlarında duruyordu ve sağ elinden ölü bir yılan sarkıyordu. A-ho! diye bağırmaya başladı, insanlar yüzleri buruşuncaya kadar kendilerini zorladılar. Yaşlı adam yılanı havaya kaldırıp ürperen sırtlara indirdi. Kütük yukarı doğru ilerledi.

Lok bir süre sonra başka insanları fark etti. Şişman kadın kütüğü çekenler arasında değildi. Lok ile oyuk kütük arasında bir yerde ayakta duruyordu ve yeni olan kucağındaydı. Lok şimdi Fa'nın yeni insanlar korkuyor derken ne kastettiğini

görebiliyordu çünkü şişman kadın sürekli tedirgince çevresine bakıyordu ve yüzü açıklıktakinden daha da solgundu. Tanakil onun yakınında duruyordu ve kadın kısmen arkasında kalmıştı. Lok adeta gözleri yeni açılmış gibi kavradı kütüğün böyle hummalı bir çalışmayla yukarı çıkarılmasının bu korkuyla bağlantılı olduğunu. İnsanlar zaten ince olan bedenlerinden kendilerinin çıkaramadığı kuvveti çıkarabilirmiş gibi ölü yılana rıza gösteriyordu. Tuami'nin çabalarında ve yaşlı adamın haykıran sesinde isterik bir acelecilik vardı. Arkalarında kötücül dişleri olan kediler varmış ya da nehir bizzat bayır yukarı akıyormuş gibi yukarılara çekiliyorlardı. Halbuki nehir yatağında akıyordu ve bayırda da yeni insanlardan başka kimse yoktu.

"Havadan korkuyorlar."

Çamağacı bir çığlık koparak kayıp düştü, Tuami anında kütüğün arkasına bir taş sıkıştırdı. İnsanlar Çamağacı'nın çevresine toplanıp gevezelik etmeye başladılar, yaşlı adam yılanı havada şaklattı. Tuami dağın yamacını gösteriyordu. Aniden eğildi ve bir taş gelip küt diye oyuk kütüğe çarptı. Konuşma seslerinin yerini çığlıklar aldı. Tuami bütün gücünü harcayarak kütüğü bir post şeridinin ucunda tutuyor, yana kaymasını engellemeye çalışıyordu. Şeridi bir kayaya tutturdu, sonra erkekler dağa bakan bir hatta yayıldılar. Fa onların yukarısındaki kayanın üzerinde dans eden minik bir kızıl noktaydı. Lok onun kolunu savurduğunu gördü, başka bir taş vınlayarak gelip hattı yardı. Adamlar kıvrık çubuklarını çekip kısaltıyor, sonra aniden düzleştiriyorlardı. Lok ince dalların kayaya doğru uçtuğunu, Fa'ya ulaşamadan yön değiştirip geri döndüğünü gördü. Başka bir taş kütüğün yanındaki kayaya çarpınca şişman kadın Lok'un bulunduğu yere doğru koştu. Uçuruma yaklaştığını fark edince durup geri döndü ama Tanakil kenara doğru koşmaya devam etti. Lok'u görünce çığlık attı. Lok yukarı fırladı, şişman kadın arkasını dönmeye fırsat bulamadan kızı yakaladı. Tanakil'i ince kollarından tutarak hızlı hızlı konuştu.

"Liku nerede? Söyle bana, Liku nerede?"

Liku'nun adını duyan Tanakil, derin suya düşmüş gibi debelenmeye ve çığlık atmaya başladı. Şişman kadın da çığlığı bastı ve yeni olan omzuna tırmandı. Yaşlı adam uçurumun kenarı boyunca koşuyordu. Kestanekafa kütüğün olduğu yerden oraya doğru geliyordu. Doğruca Lok'un üzerine doğru koşarken dişlerini gösteriyordu. Çığlık ve dişler Lok'u dehşete düşürmüştü. Tanakil'i bıraktı, kız geri geri giderken tökezledi ve ayağı tam o sırada Lok'un üzerine atılan Kestanekafa'nın dizine çarptı. Kestanekafa Lok'u ıskaladı, hafif bir hırıltı çıkararak uçurumdan düştü. Uçurum kenarının yumuşak kıvrımına öyle iyi denk gelmişti ki kayaya hiç dokunmadan bir el mesafesinde kalarak adeta karnının üzerinde kayıp geçmişti. Gözden kayboldu ve ardında bir çığlık bile bırakmadı. Yaşlı adam bir sopa fırlattı ama Lok ucunda sivri bir taş olduğunu gördüğü sopadan sıyrılmayı başardı. Ondan sonra ağzı açık bakakalmış şişman kadın ile sırtüstü yerde yatan Tanakil'in arasından bayıra doğru koştu. Fa'ya ince dallar atan adamlar dönmüş, Lok'u izliyorlardı. Lok rüzgâr gibi koşarak kütüğü tutan post şeridine ulaştı. Doğrudan bu şeride abandı, şerit kavalkemiğinin üstündeki deriyi bir hayli soyduktan sonra koptu. Kütük geriye doğru kaymaya başladı. İnsanlar Lok'u izlemeyi bırakıp kütüğü izlemeye başlayınca o da koşarken başını çevirip aynı yere baktı. Kütük iki odunun üzerinde hızlanmıştı ama sonra onlara ihtiyacı kalmadı. Bayırın dikleştiği yerde havalanıp yoluna öyle devam etti. Arka ucu bir kayanın ucuna çarpınca kütük boylamasına iki parçaya ayrılıverdi. İki yarım kütük döne döne inmeye devam ederek ormana düştü ve paramparça oldu. Lok doruğa doğru giden bir dere yatağına atladı, insanlar görüş alanından çıktı.

Fa dere yatağının başında hoplayıp zıplıyordu ve Lok bütün hızıyla oraya doğru koşuyordu. Adamlar kıvrık çubuklarıyla kayalardan yukarı geliyorlardı ama Lok onlardan önce genç kıza ulaştı. Adamlar daha da tırmanacaktı ama aşağıda yaşlı adamın bağırdığını duyunca durdular. Lok sözcükleri

anlamasa da adamın hareketlerinden bir mana çıkarmıştı. Adamlar kayalardan aşağı koşup gözden kayboldular.

Fa da dişlerini gösteriyordu.

Kollarını sallayarak Lok'a yaklaştı ve elinde hâlâ keskin bir taş vardı.

"Neden yeni olanı kapmadın?"

Lok kendini savunmak için ellerini kaldırdı.

"Liku'yu sordum. Tanakil'e sordum."

Fa'nın kolları ağır ağır aşağı indi.

"Gel!"

Güneş gediğe doğru batarken altın sarısı ve kızıl bir anafor yaratıyordu. Fa oyuğun üstündeki uçuruma doğru önden giderken yeni insanların terasta koşuşturduğunu görebiliyorlardı. Yeni insanlar oyuk kütüğü terasın nehir yukarı ucuna kadar çekmiş, şimdi Lok ve Fa'nın adaya geçtiği yerde bulunan üst üste binmiş ağaç gövdelerini aşmaya çalışıyorlardı. Kütüğü terastan nehre kaydırdılar, suyun içinde çevresi ağaç gövdeleriyle çevrili halde yüzmeye başladı. Erkekler ağaç gövdelerini itip çekiyor, sürüklenip şelalenin ucuna gitsinler diye kayanın öbür tarafına döndürmeye çalışıyordu. Fa yamaçta telaşla sağa sola koşuyordu.

"Yeni olanı yanlarında götürecekler."

Güneş gedikte batarken Fa dik kayalıktan aşağı koşmaya başladı. Şimdi dağların üstü kızıla çalıyordu ve buz kadınlar alev almıştı. Lok aniden bağırınca Fa durup aşağıdaki suya baktı. Yığılmış ağaçlara doğru bir ağaç geliyordu; küçük bir gövde ya da kırılmış bir dal değil, ufuktaki ormanlardan birinden kopup gelen tam bir ağaç. Gediğin bu tarafından koca bir sürgünler ve dallar kolonisi halinde, yarısı suyun altında gizli devasa bir gövdeyle, suyun üzerine yayılmış ve dünyadaki tüm insanların ocak yapmasına yetecek kadar toprak tutan köklerle kopmuş geliyordu. Görüş alanına girince yaşlı adam bağırarak dans etmeye başladı. Oyuk kütüğe bohçalar indirmekle meşgul kadınlar başlarını kaldırıp baktılar ve

erkekler ağaç gövdelerinin üzerinden geri döndüler. Kökler yığına çarpınca kırılan kütükler havaya fırladı ya da ağır ağır dikleşti. Kökleri yakaladılar ve oldukları yerde kaldılar. Ağaç ilerlemeyi durdurdu, bir süre iki yana sallandıktan sonra terasın ötesindeki uçuruma yaslandı. Artık oyuk kütük ile su arasında koca bir diken hattına benzeyen birbirine girmiş kütükler vardı. Sıkışan yığın geçilmez bir engele dönüşmüştü.

Yaşlı adam bağırmayı kesti. Koşup bohçalardan birinin başına geçti ve çözmeye başladı. Tuami'ye seslendi, o da Tanakil'in elinden tutup koştu. Terasın bir ucundan diğerine gidiyorlardı.

"Çabuk ol!"

Fa dağın yamacından aşağı terasın ve oyuğun girişine doğru uçarcasına koşuyordu. Koşarken Lok'a bağırdı:

"Tanakil'i alacağız. O zaman bize yeni olanı geri verirler."

Kaya farklıydı. Lok bal uykusundan uyandığında dünyayı saran renkler şimdi daha yoğun, daha koyuydu. Kızıl bir hava dalgasının içinde sıçraya sıçraya koşuyor gibiydi ve kayaların ardındaki gölgeler de leylak rengindeydi. Bayırdan aşağı bıraktı kendini.

Terasın girişinde durup çömeldiler. Nehir kıpkırmızı akarken yüzeyinde altın parıltılar yanıp sönüyordu. Nehrin öbür yakasındaki dağlar o kadar kararmıştı ki Lok koyu mavi renklerini ayırt edinceye kadar gözlerini kısarak bakmak zorunda kaldı. Sıkışmış kütükler, ağaç, yorgun argın çalışan şekiller ise karaydı. Fakat teras ve oyuk hâlâ kızıl ışıkla pırıl pırıldı. Geyik yine dansa başlamıştı; oyuğa çıkan meyilli toprağın üzerinde dans ederken yüzü Mal'ın sağ yandaki girintinin önünde öldüğü yere bakıyordu. Güneşin battığı yerde yanan ateşin önünde karaydı ve her hareketinde gün ışığının göz kamaştıran uzun huzmeleri saçılıyordu ardından. Tuami oyuğun içinde çalışıyor, iki girinti arasında sütuna dayalı duran bir şekle boya sürüyordu. Tanakil de oradaydı; eskiden ateşin olduğu yere çömelmiş küçük, ince kara bir şekildi.

Terasın diğer ucundan ritmik tak! tak! sesleri geliyordu. Adamlardan ikisi Lok'un kayalar arasına sıkıştırdığı kütüğü kesiyordu. Güneş bir bulutun içine gömüldü, kızıllık göğe doğru savruldu ve dağlar kapkara kesildi.

Geyik böğürdü. Tuami koşarak oyuktan çıktı, adamların çalıştığı yığına doğru koştu ve Tanakil çığlık atmaya başladı. Bulutlar güneşin üzerinde birikti, kızıllığın basıncı azaldı, incecik bir su misali gediğin içinde yüzüyormuş gibi göründü. Geyik şimdi yığına doğru gidiyor, adamlar ölü bir kuşun üstündeki böcekler gibi kütükle uğraşıyorlardı.

Lok ileri fırladığında Tanakil'in çığlıkları suyu geçen Liku'nun çığlıklarına benzediği için korktu. Oyuğun girişine dikilip konuşmaya başladı.

"Liku nerede? Liku'ya ne yaptın?"

Tanakil'in bedeni düzleşti, yay gibi gerildi, gözlerinin akı belirdi. Çığlık atmayı bırakıp sırtüstü yattı, meydana çıkan dişlerinin arasında kan vardı. Fa ve Lok onun önünde çömeldiler.

Oyuk da her şey gibi değişmişti. Tuami yaşlı adam için bir şekil yapmıştı ve bu şekil şimdi sütuna yaslanmış öfkeyle onlara bakıyordu. Ne kadar hızlı ve telaşlı çalıştığını görebiliyorlardı, çünkü şekle boyalar öylesine sürülmüş ve açıklıktaki şekiller gibi dikkatle yayılmamıştı. Bir tür adamdı bu. Kolları ve bacakları ileri sıçrayacak gibi gerilmişti ve deminki su gibi kıpkızıldı. Başının her tarafı tıpkı öfkelenen ya da korkan yaşlı adamın saçları gibi dik saçlarla kaplıydı. Yüzü kayaya yapıştırılmış bir parça kilden ibaretti ama yuvarlak çakıltaşları tam yerine konmuş, kör kör bakıyordu. Yaşlı adam boynundaki dişleri alıp bu yüze saplamış, kulaklarındaki iki büyük kedi dişiyle de ağzı tamamlamıştı. Yaratığın göğsündeki bir yarığa saplanmış bir sopa vardı ve bu sopa da bir post şeridine tutturulmuştu, şeridin öbür ucuna Tanakil tutturulmuştu.

Fa gürültüler çıkarmaya başladı. Bunlar sözcük ya da çığlık değildi. Sopayı tutup çekmeye başladı ama çıkaramadı çünkü sopaya tutturulmuş şeridin Tuami'nin tutturduğu ucu kürklüydü. Lok kızı yana itip sopayı çekti ama kımıldata-

madı. Kızıl ışıklar suyun üstünden kalkıyordu, oyuğun içini dolduran gölgelerin arasından yaratık gözleri ve dişleriyle düşmanca bakıyordu onlara.

"Çek!"

Sopaya bütün ağırlığıyla yüklendiğinde büküldüğünü hissetti. Ayaklarını kaldırıp şeklin kızıl karnına dayadı ve kasları yanıncaya kadar itti. Dağ yerinden oynadı adeta, şeklin kolları onu yakalayacak gibi oldu. Sonra sopa birden yarıktan çıktı, Lok sopayla beraber yere yuvarlandı.

"Çabuk getir onu."

Lok sendeleyerek ayağa kalktı, Tanakil'i kaptığı gibi Fa'nın ardından teras boyunca koştu. Oyuk kütüğün oradaki şekillerden bir çığlık geldi, yığının orada bir gümleme duyuldu. Ağaç ilerlemeye başladı, kütükler hantal bir devin bacakları gibi hareketlendi. Buruşuk yüzlü kadın oyuk kütüğün yanındaki kayanın üstünde Tuami'yle boğuşuyordu, birden kendini kurtarıp Lok'a doğru koştu. Dört yanda hareket vardı, çığlıklar atılıyordu, çılgınca bir faaliyet başlamıştı; yaşlı adam yuvarlanan kütüklerin üzerinden geçerek geliyordu. Fa'ya bir şey fırlattı. Avcılar oyuk kütüğü terasın yanında tutuyordu ve ağacın başı dallarının ve ıslak yapraklarının bütün ağırlığıyla onları nehir aşağı çekiyordu. Şişman kadın kütüğün içinde yatıyordu, buruşuk kadın Tanakil'le birlikte kütüğün içindeydi, yaşlı adam apar topar kütüğün arka tarafına biniyordu. Dallar çarpıştı, ıstırap çeker gibi ciyaklamalarla kayaya sürtünerek ilerledi. Fa suyun kıyısında oturmuş başını tutuyordu. Dallar onu aldı. Onlarla birlikte nehre doğru açıldı, oyuk kütük de kayadan kurtulmuş uzaklaşıyordu. Fa dalların arasında sere serpe otururken ağaç akıntıya doğru savruldu. Lok yeniden dırlanmaya başladı. Terasta bir oraya bir buraya koşuyordu. Ağacı kandırmak ya da ikna etmek mümkün değildi. Şelalenin kenarına doğru gitti, tam uca yanlamasına yaslandı. Su gövdenin arkasında yükseldi, üzerinden aştı, bu itişin etkisiyle kökler havaya kalktı. Ağacın başı bir an nehir yukarı yönde asılı kaldı. Ağır ağır kök tarafı alçaldı, başı yükseldi. Sonra ses çıkarmadan kayıp şelaleden aşağı düştü.

Kızıl yaratık terasın ucunda kalakaldı. Oyuk kütük suyun üzerinde güneşin battığı yere doğru uzaklaşan kara bir lekeden ibaretti. Gedikteki hava berrak, mavi ve sakindi. Artık şelaleden başka hiçbir şeyin gürültüsü duyulmuyordu çünkü rüzgâr yoktu, yeşil gök açıktı. Kızıl yaratık sağa döndü, terasın uzaktaki ucuna doğru adeta ağır çekimde tırıs giden bir at gibi koştu. Terasın ötesindeki kayalardan aşağı dağlarda eriyen buzların suları gürül gürül akıyordu. Nehir yükselmiş, düzleşmiş, terasın kenarı su altında kalmıştı. Toprakta ve kayada nehirde sürüklenen bir ağacın dallarının bıraktığı uzun izler vardı. Kızıl yaratık koşarak uçurumun cephesinde yaşantı izleri taşıyan karanlık bir oyuğa geldi. Oyuğun arka tarafından ona sırıtan artık kararmış diğer şekle baktı. Sonra arkasını döndü, terası bayırla birleştiren dar geçitten koşarak geçti. Duraksadı, aşağıda toprağa açılmış yaralara, terk edilmiş yuvarlak odunlara ve kopmuş iplere baktı. Tekrar döndü, bir kayanın çevresinden yan yan geçip dimdik kayalar boyunca giden neredeyse görünmez bir keçi yolunda ayağa kalktı. Bu yoldan çömele çömele, sırtını kayaya vererek, en az bacakları kadar güçlü ve sağlam olan uzun kollarıyla tutunarak yan yan ilerlemeye başladı. Aşağıda gürleyen sulara bakıyordu ama suyun kayayı oyarak bir çukur açtığı yerdeki ışıltılı hafif sis sütunları dışında görülecek hiçbir şey yoktu. Hızlandı, seke seke giderken kafasının inip inip kalktığı, kollarının at bacakları gibi hareket ettiği tuhaf bir koşu tutturdu. Keçi yolunun sonunda durdu, aşağıda suyun altında kırbaç gibi çırpınarak ileri geri hareket eden uzun otları seyre daldı. Bir elini kaldırıp çenesiz ağzının altını kaşıdı. Ta ileride, nehrin aşağısında ışıltılı suların üstünde bir ağaç vardı, bu yapraklı ağaç akıntıyla döne döne denize doğru uzaklaşıyordu. Şimdi alacakaranlıkta gri ve mavi görünen kızıl yaratık atlaya zıplaya bayırdan inip ormana daldı. Araba yolu gibi geniş ve düzlenmiş bir patikayı takip ederek nehir kıyısındaki ölü bir ağacın çevresinde bulunan açıklığa geldi. Su kenarında güçlükle ilerledi, ağaca tırmandı, sarmaşıkların arasından nehirdeki ağacı izledi.

Sonra aşağı indi, nehir kıyısındaki çalıların arasından geçen bir patikadan hızla koşmaya başladı ve patikanın kesintiye uğradığı bir dönüşe gelinceye kadar durmadı. Burada duraksadı, sonra suyun kıyısında aşağı yukarı koştu. Yana doğru uzanmış koca bir kayın ağacı dalını tuttu, ileri geri çekiştirmeye başladı, giderek hızlandı, öfkeyle kesik kesik soluk alıp vermeye başlayıncaya kadar devam etti. Açıklığa geri koştu, yığınlar halinde bırakılmış dikenli çalıların çevresinde dönmeye ve aralarında dolaşmaya başladı. Hiç ses çıkarmadı. Yıldızlar belirmeye başlamıştı ve gökyüzü artık yeşil değil lacivertti. Ak bir baykuş açıklıktan süzülerek geçip nehrin öte yanında bulunan ağaçlardaki yuvasına doğru uzaklaştı. Yaratık bir an durdu, sönmüş bir ateşin yanındaki yerde bazı izlere gözlerini dikti.

Artık gün ışığı tamamen bitmiş, ufkun aşağısından göğe bile ışık saçmaz olmuştu, görevi ay devraldı. Gölgeler netleşmeye başladı, her ağacın dibinde birikiyor, çalıların ardında düğüm düğüm çoğalıyordu. Kızıl yaratık ateşin çevresini koklamaya başladı. Ağırlığını yumruklarına vermiş, burnunu neredeyse yere yapıştırmıştı. Nehre dönen bir su sıçanı, dört ayak gördü ve hemen bir çalının altına sıvışıp beklemeye koyuldu. Yaratık ateşin külleri ile orman arasında durdu. Gözlerini yumdu, hızla derin bir nefes aldı. Burnu araştırmaya devam ederken toprağı eşelemeye başladı. Sağ ön pençesi eşelenmiş toprağın içinden küçük, beyaz bir kemik çıkardı.

Biraz doğruldu, gözlerini elindeki kemiğe değil uzaklarda bir noktaya dikmişti. Tuhaf bir yaratıktı, ufak tefekti ve kambur duruyordu. Bacakları çarpık gibiydi, kollarının ve bacaklarının dış tarafında kıvırcık tüyler vardı. Sırtı yukarı ve arkaya doğru çıkıntılıydı ve omuzları kıvırcık tüylerle kaplıydı. Elleri ve ayakları genişti, ayak başparmağı bir şeyleri kavrayabilecek şekilde içe dönüktü. Köşeli elleri dizlerine kadar uzanıyordu. Doğrudan dudağının altındaki tüylerde son buluyormuş gibi görünen kalın ve kuvvetli boynunun üzerindeki kafası biraz önde duruyordu. Ağzı geniş ve yumuşaktı, duda-

ğının üstündeki kıllardan sonra gelen kocaman burun deliklerinin kanatları alabildiğine genişti. Burun kemiği yoktu ve alın çıkıntısının ay ışığındaki gölgesi burnun ucundan azıcık daha yukarıda kalıyordu. Gölgelerin en koyu olduğu yerler yanaklarının üstündeki oyuklardı ve bu oyukların içindeki gözleri görünmüyordu. Oyukların üzerindeki alın kıllarla kaplı düz bir çizgiydi; onun üzerinde ise hiçbir şey yoktu.

Yaratık ayakta dikilirken ay ışığı benek benek üzerinde dolandı. Göz çukurları kemiğe değil nehrin oralarda görünmez bir noktaya bakıyordu. Sağ bacak hareketlendi. Yaratığın dikkati bacağa odaklanmış gibiydi, ayağı tıpkı bir el gibi toprağı yoklamaya başladı. Ayak başparmağı toprağa girip kıvrıldı, diğer parmaklar da çiğnenmiş toprağa neredeyse tamamen gömülü bir nesneyi kavradı. Ayak kalktı, bacak kıvrıldı ve bir nesneyi aşağı inen ele uzattı. Kafa biraz öne eğildi, bakışlar görünmez noktadan kopup aşağı kaydı ve elindeki şeyi algıladı. Bu eski ve çürümüş bir köktü, iki uçtan kopmuştu, bir kadın bedeninin abartılı hatlarını hâlâ koruyordu.

Yaratık tekrar gözünü suya dikti. Her iki eli doluydu, gözlerin gizlendiği büyük oyukların üzerindeki alın hattı ay ışığında parıldadı. Işık elmacıkkemiklerinden ve geniş dudaklardan aşağı inerken kırılmış, yüzündeki kıllar apak kesilmişti. Fakat başın tamamı kafatasından ibaretmişçesine oyuklar kapkaranlıktı.

Su sıçanı yaratığın hareketsizliğinden tehlikeli olmadığı sonucunu çıkardı. Çalının altından hızla çıkıp açıklığı geçmeye başladı; sessiz şekli unutmuş, hararetle yiyecek bir şeyler arıyordu.

Şimdi yüzün tüm oyuklarına ışık vuruyordu, granit bir uçurumun kristallerinden yansıyan yıldız ışığı gibi cılız ışıklardı bunlar. Işıklar güçlendi, netlik kazandı, parlaklaştı, her oyuğun alt kenarında ışıltılar belirdi. Ansızın, sessizce ışıklar ince hilallere döndü, söndü; yanaklardan akan yaşların ışıltısı göründü. Işıklar tekrar belirdi, sakalın gümüşi kıvrımlarına

düştü. Asılı kaldı, uzadı, bir telden diğerine düşüp en alttaki uçta birikti. Yanaklardaki su izleri damlaların geçişiyle şişip sönüyordu; sakalın alt tellerinden birinde kocaman bir damla belirdi; azar azar titriyor, ay ışığında parlıyordu. En sonunda koptu, gümüş bir kıvılcım gibi düştü, kuru bir yaprağa sert bir pat sesiyle çarptı. Su sıçanı telaşlı bir koşu tutturup kendini suya attı.

Ay ışığı gizliden gizliye mavi gölgeleri kıpırdatıyordu. Yaratık sağ ayağını çamurdan çıkarıp öne doğru sarsak bir adım attı. Yalpalayarak bir yarım çember çizip dikenli çalılar arasından geniş patikaya açılan boşluğa ulaştı. Patikadan koşmaya başladığında ay ışığında mavi ve gri görünüyordu. Güç bela ilerledi; yavaştı, başı inip inip kalkıyordu. Topallamaya başlamıştı. Şelalenin yukarısına giden bayıra vardığında dört ayak üzerindeydi.

Yaratık terasta daha hızlı hareket etti. Suyun buzlardan çağlayarak geldiği uzaktaki uca koştu. Dönüp geri geldi, dört ayağı üzerinde diğer şeklin olduğu oyuğa girdi. Bir tümseğin üzerinde duran kayayla bir süre boğuştu ama onu hareket ettiremeyecek kadar zayıftı. En sonunda vazgeçip oyuğun içinde ateş kalıntılarının çevresinde dolandı. Ardından küllere yaklaşıp yan yattı. Bacaklarını kıvırıp dizlerini göğsüne çekti. Ellerini yanağının altına koyup hareketsiz kaldı. İki uçtan kopuk kök tam yüzünün karşısındaydı. Ses çıkarmadı, toprakla bütünleşiyor gibiydi, yumuşak eti toprakla öyle yakın bir temasa girmişti ki nabzının atışı ve solunumu giderek zorlaşıyordu.

Oyuğun yukarısında yeşil ateşlere benzeyen gözler vardı, gri köpekler ay gölgelerinin içinden sine sine geliyordu. Terasa inip oyuğa yaklaştılar. Oyuğun dışındaki toprağı merak ve ihtiyatla kokladılar ama daha yakına gelmeye cüret edemediler. Yıldızların geçit töreni ağır ağır dağın ardına battı ve gece çekilmeye başladı. Terasın üzerinde gri bir ışık peyda oldu ve hafif bir şafak rüzgârı dağların içindeki gedikten esti. Küller kımıldandı, havalandı, uçuşarak hareketsiz bedenin üzerine

yağdı. Sırtlanlar dillerini çıkararak oturmuş hızlı hızlı soluk alıyorlardı.

Denizin üstündeki gök önce pembeye sonra altın sarısına döndü. Işık ve renk geri geldi. İki kızıl şekil göründü; biri kayadan öfkeyle bakıyordu, öteki bir kalıba dökülür gibi toprakla bütünleşmiş, kumlu, kestane rengi ve kırmızıydı. Buzlardan gelen suyun hacmi artmış, uzun kavisli kütleler halinde köpük köpük gediğe akıyordu. Sırtlanlar kalçalarını yerden kaldırdılar, ayrılıp iki yandan oyuğun içine doğru sokuldular. Dağların buzdan taçları göz alıyordu. Güneşi buyur ettiler. Ansızın duyulan korkunç bir ses sırtlanların titreyerek uçuruma geri kaçmasına yol açtı. Suyun gürleyişini bastıran, dağlarda dolanan, uçurumdan uçuruma yankılanan ve bir titreşimler yumağı halinde güneşli ormanlara ve denize doğru yayılan bir sesti bu.

ON İKİ

Tuami kanonun kıçına oturmuş, dümen küreğini sol kolunun altına almıştı. Işık boldu, tuz lekeleri artık deri yelkendeki deliklere benzemiyordu. Dağlar arasındaki o son delilik saatinde katlı bıraktıkları kocaman kare yelkeni hatırladı buruklukla; o yelken ve gedikten esen rüzgâr sayesinde saatlerce ter dökmesine gerek kalmamıştı. İnsanlar ya da en azından geride kalanlar bitkinlikten uyuyakalmışken akıntının rüzgârı yenip onları şelaleye geri taşımasından endişe ederek bütün gece uyanık kalması gerekmemişti. Fakat yine de ilerlemeye devam etmişlerdi; kaya duvarları giderek gerilemiş ve bu göl öyle genişlemişti ki hareketi ölçmek için bir nirengi noktası göremez olmuş, çabalamaktan yaşaran kıpkırmızı gözleriyle ufuk çizgisinin ötesinde kalan dağlara bakarak tahminde bulunmanın ötesine geçememişti. Şimdi biraz kımıldandı çünkü yuvarlak zemin sertti ve pek çok dümencinin kullana kullana rahat bir oturağa çevirdiği post parçası ormandan yukarı bayırı çıkarken kaybolmuştu. Küreğin üzerindeki koluna aktarılan hafif basıncı hissediyor, elini yandan suya daldırsa avcunun hafifçe gıdıklanacağını ve suyun bileğine doğru çıkacağını biliyordu. Her iki yana doğru açılan iki kara dalga çizgisi arkaya doğru keskin bir açı yapmıyor, neredeyse

kanoya dik açıyla yayılıyordu. Rüzgâr yön değiştirir ya da kesilirse bu çizgiler öne doğru kayar, silinip kaybolur, kürekteki basınç azalır ve arka arkaya dağlara doğru kaymaya başlarlardı.

Gözlerini yumdu, elinin tersiyle yorgun argın alnını sildi. Esinti kesilebilirdi, işte o zaman akıntı onları geri götürmeden bir kıyıya ulaşmak için yolculuktan geriye kalan bütün kuvvetlerini kürek çekmeye harcamak zorunda kalacaklardı. Elini hızla çekip yelkene bir göz attı. Şişmişti ama usulca dalgalanıyordu, kıçtaki bağlama direklerine gelen çift iskota bağları birlikte hareket ediyor, ayrılıyor, yukarı ve aşağı kımıldıyordu. Şimdi görünür olan millerce gri suya göz gezdirdi; sancak tarafının yüz metre kadar uzağından bir canavar geçiyordu, kökleri mamut dişi gibi yüzeyden dışarı çıkmıştı. Şelaleye ve orman şeytanlarına doğru gidiyordu. Kano hâlâ dayanıyor, rüzgârın tümden kesilmesini bekliyordu. Başındaki ağrıya rağmen bir hesap yapmaya; akıntı, rüzgâr ve kano arasında bir denklik yakalamaya çalıştı ama sonuca varamadı.

Huzursuzca silkindi, kanonun yanlarında paralel çizgiler belirdi. İyi kötü esen bir rüzgâr, dümen kullanmaya yetecek hız, çevrede bol bol su – insan daha ne isterdi? Her iki yanda yoğunlaşan bulutlar ağaçlarla kaplı tepelerdi. İleride yelkenin altından görünen kara nispeten alçaktı, belki de erkeklerin karanlık ağaçların arasında ya da sert, tekinsiz kayaların üzerinde tökezlemeden açıkta avlanabileceği ovalar vardı. İnsan daha ne isterdi?

Fakat bu kafa karıştırıcıydı. Gözlerini sol elinin tersine dikerek düşünmeye çalıştı. Onları terk etmiş görünen akıl sağlığının ve erkekliğin ışıkla beraber geri geleceğini ummuştu; ama işte şafak söküyordu –hatta çoktan sökmüştü– ama gedikteyken nasılsalar öyleydiler: Lanetlenmiş, eziyete maruz kalmış; ya kendisi gibi tuhaf akıldışı bir kederle dolmuş ya da içi boşalmış, yıkılmış, çaresizce uykuya dalmış. Sanki kanoların taşınması –daha doğrusu kanonun, artık kız yoktu–, ormandan alınıp şelalenin başına çıkarılması onları sadece

karada değil, deneyimde ve duyguda da yeni bir seviyeye çıkarmıştı. Kanonun merkezinde çok yavaş ilerlediği dünya ışıklar ortasında karanlık, düzensiz, umutsuz, kirliydi.

Dümen küreğini suyun içinde salladığında ıskotalar silkindi. Yelken uykulu uykulu bir yorum yaptıktan sonra nezaketle yeniden doldu. Belki kare yelkeni taksalardı, eşyaları düzgün istifleselerdi?.. Kısmen yapılacak işleri değerlendirmek kısmen de gözlerini kendi zihninden dışarı çevirmek için Tuami önündeki oyuk gövdeyi inceledi.

Bohçalar kadınların attığı yerde duruyordu. Ortada iskele tarafındaki iki bohça Vivani için çadır olacaktı ama kadın her zamanki aksiliğiyle dallar ve yapraklardan bir barınağı tercih etmişti. Altlarında bir deste mızrak vardı ve Bata üstlerinde yüzüstü uyuduğundan bozuluyorlardı. Gövdelerinin eğilmiş ya da çatlamış, keskin çakmaktaşı uçlarının kırılmış olduğunu görecekti daha sonra. Sancak tarafında hiç kimsenin pek işine yaramayan düzensiz yığılmış postlar vardı ama kadınlar yelkeni saklayacak yerde bu postları kanoya atmıştı. Boş kaplardan biri kırılmıştı, diğeri de kilden kapağı sağlam halde yana devrilmişti. Sudan başka içecek çok az şey vardı. Vivani faydasız postların üzerine kıvrılmıştı – kıymetli yelkeni hiç umursamayıp sırf rahatı için mi postları kanoya koydurmuştu acaba? Tam ona göreydi. Görkemli bir postun içindeydi, elde etmek için iki canın kaybedildiği ve ilk erkeğinin onun için ödediği bedel olan bir mağara ayısı postu. Vivani'nin rahatının yanında yelken nedir ki, diye düşündü Tuami acı acı. Sırf kadının koca yüreği ve kıvrak zekâsı, kahkahası ve bembeyaz, olağanüstü bedeni uğruna ileri yaşında onunla beraber kaçan Marlan ne budala bir adamdı! Ya bizler, onun büyüsünün etkisine girerek ya da sözcüklerle ifade edilemeyecek bir zorunluluk hissiyle onlarla birlikte gelen bizler ne kadar budalayız! Nefretle Marlan'a baktı, yavaş yavaş ucunu sivrilttiği fildişi kama düştü aklına. Marlan kıça dönük oturmuş, bacaklarını zemine uzatmıştı, başı direğe dayalıydı. Ağzı açıktı, saçı ve sakalı gri bir çalıyı andırıyordu. Tuami giderek artan ışıkta

onun kuvvetinin ne kadar azaldığını görebiliyordu. Daha önce ağzının çevresinde kırışıklar, burun deliklerinden aşağı inen derin kanallar vardı ama şimdi sakalların ardındaki yüz sadece kırışık değil aynı zamanda sıskaydı. Öne düşmüş çarpık duran başta, açılıp yana kaymış çenede müthiş bir bitkinliğin izleri vardı. Çok kalmadı, diye düşündü Tuami, güvenli bir yere vardığımızda, şeytanın diyarından çıktığımızda sivri fildişini kullanabilirim.

Yine de Marlan'ın yüzüne bakıp onu öldürmeye niyetlenmek ürkütücüydü. Gözlerini başka yere çevirdi, direğin ötesine; başa toplanmış olan bedenlere bir baktı, sonra kendi ayaklarının hemen önüne göz attı. Tanakil orada sırtüstü yatıyordu. Marlan gibi yaşamı çekilmemişti, bol bol hayatı vardı; yeni bir hayatı, kendisinin olmayan bir hayatı. Çok kımıldamıyordu, sık nefesleri sırasında altdudağına asılı kalmış bir kuru kan topağı oynuyordu. Gözleri ne uykuda ne uyanıktı. Artık açık seçik görebildiğinden gecenin bu gözlerde devam ettiğini anlamıştı çünkü çukura kaçmış ve kararmışlardı, zekâ pırıltısından yoksun bir matlıktaydılar. Kızın onu görebilmesi için öne doğru eğilmesine rağmen gözler yüzüne odaklanmadı, içindeki geceye doğru uzanmayı sürdürdü. Kızın yanında yatan Tuval bir kolunu korumaya çalışır gibi onun üzerine atmıştı. Tuval'ın bedeni yaşlı bir kadının bedenine benziyordu ama kadın Tuami'den gençti ve Tanakil'in annesiydi.

Tuami yeniden elinin tersiyle alnını sildi. Şu küreği bırakıp kamamla uğraşsam ya da elimde bir kömür parçası ve düz bir taş olsa – dikkatini verecek bir şey bulabilmek için çaresizce kanoda çevresine bakındı. Deniz kıyısındaki havuzcuk gibiyim, diye düşündü; bir dalga doldurmuş beni, kum girdapları var içimde, sular bulanık, zihnimin çatlakları ve kuytularından garip şeyler çıkıyor sürünerek.

Vivani'nin ayaklarının üstündeki post kımıldadı, havaya kalktı ve Tuami onun uyandığını düşündü. Sonra kıvırcık kıllarla kaplı ve Tuami'nin elinden daha büyük olmayan küçük kızıl bir bacak dışarı uzandı. Çevreyi yokladı, kabın

yüzeyine dokundu ama reddetti, postu denedi, tekrar hareket edip ayak başparmağı ile diğer parmakları arasına bir tutam kılı sıkıştırdı. Tatmin olmuş gibi ayı postuna tutundu, birkaç tutam kılı ayak parmaklarıyla sıkıca kavrayıp hareketsiz kaldı. Tuami nöbet geçirir gibi sarsılıyordu, kürek sarsılıyordu, paralel çizgiler yayılıyordu kanodan. Kızıl bacak bir yarıktan çıkan altı taneden biriydi.

Tuami bağırdı:

"Başka ne yapabilirdik?"

Geminin direği ve yelkeni gözlerinin önünde yeniden belirdi. Marlan'ın gözlerinin açık olduğunu gördü ama ne zamandır kendisini izlediğini anlayamadı.

Marlan bedeninin derinliklerinden konuştu.

"Şeytanlar suyu sevmez."

Bu doğruydu, teselli bulmaya yeterdi. Su millerce genişlikteydi ve ışıltılıydı. Tuami havuzcuğundan yalvarırcasına baktı Marlan'a. Ucu neredeyse sipsivri olmuş kamayı unuttu.

"Öyle yapmasak ölürdük."

Marlan huzursuzca kımıldandı, sert ahşabın üzerinde kemiklerinin yerlerini değiştirdi. Sonra Tuami'ye baktı, vakur bir edayla başını sallayarak onayladı.

Yelken kızıl-kahverengi ışıldıyordu. Tuami arkasını dönüp dağın gediğine baktığında altın ışıklarla dolduğunu ve güneşin de içinde oturduğunu gördü. İnsanlar bir işaret almış gibi kımıldanmaya, doğrulup oturmaya, suyun ötesindeki yeşil tepelere bakmaya başlamışlardı. Tuval eğilip Tanakil'i öptü, ona bir şeyler mırıldandı. Tanakil'in dudakları aralandı. Sesi boğuktu ve gecenin içinde uzaktan geliyordu.

"Liku!"

Tuami direğin oradan Marlan'ın ona fısıldadığını duydu.

"Şeytanın adıydı o. Sadece kendisi söyleyebilir."

Şimdi Vivani gerçekten uyanıyordu. Onun rahat rahat, geniş geniş esnediğini, ayı postunu üstünden attığını duydular. Doğrulup oturdu, çözülmüş saçlarını arkaya atıp önce Marlan'a, sonra Tuami'ye baktı. Tuami bir kez daha şehvet

ve nefretle doldu. Kadın önceki gibi olsaydı; Marlan, onun erkeği ya da kendisi tuzlu sular üstündeki fırtınada bebeğini kurtarabilmiş olsaydı...

"Memelerim sızlıyor."

Çocuğu eğlence olsun diye istemeseydi, ben de şaka olsun diye diğerini kurtarmasaydım...

Yüksek sesle hızlı hızlı konuşmaya başladı.

"Şu tepelerin ötesinde ova var, Marlan, çünkü giderek alçalıyorlar. Avlayacak sürüler bulabiliriz. Kıyıya doğru dümen kıralım. Suyumuz var mı – elbette var suyumuz! Kadınlar yiyecek getirdi mi? Yiyecek getirdin mi, Tuval?"

Ona doğru başını kaldıran Tuval'ın yüzü keder ve nefretle çarpılmıştı.

"Benim yemekle ne işim olur, efendim? Siz ve o, yavrumu şeytanlara verdiniz, geriye gözü görmeyen, konuşmayan bir mahlûk verdiler."

Tuami'nin beyninde kum girdapları vardı. Telaşla şöyle düşündü: Bana da geriye değişmiş bir Tuami verdiler; ne yapmalıyım şimdi? Sadece Marlan aynı – daha küçük, daha zayıf ama aynı. Sanki tutunabileceği bir şeymiş gibi değişmeyeni bulmak için baş tarafa baktı. Güneş kızıl yelkenin üzerinde parlıyordu ve Marlan kızıldı. Kolları ve bacakları kasılmıştı, saçları ve sakalı dikleşmişti; dişleri kurt dişi, gözleri kör taşlar gibiydi. Ağzı bir açılıyor bir kapanıyordu.

"Bizi takip edemezler, emin ol. Suyu geçemezler."

Kızıl sis yavaş yavaş kayboldu, yerine güneşte ışıldayan bir yelken geldi. Direğin etrafından dönen Vakiti, gururla taşıdığı muhteşem saçını bozabilecek iskotalardan hâlâ büyük bir özenle kaçınıyordu. Marlan'ın etrafından dolanırken dar kanonun izin verdiği kadarıyla ona saygılı davrandı ve o kadar yakınına gelmek zorunda kaldığı için üzüntüsünü gösterdi. Vivani'nin yanından geçip kıçta Tuami'nin karşısında durdu, acı acı sırıttı.

"Kusura bakmayın, efendim. Uyuyun şimdi."

Dümen küreğini onun sol kolunun altından alıp Tuami'nin

yerine yerleşti. Serbest kalan Tuami emekleyerek Tanakil'in üzerinden geçti, dolu kabın yanında diz çöküp özlemle içine baktı. Vivani kollarını kaldırmış tarakla sağa sola, aşağı yukarı tarayarak saçını yapıyordu. O da değişmemişti, yani en azından onu ele geçiren küçük şeytan bakımından aynıydı. Tanakil'in gözlerindeki geceyi hatırlayan Tuami uyuma düşüncesini bir yana bıraktı. Belki birazdan, mecbur kalırsa, ama kabın da yardımıyla. Huzursuz elleri belini yokladı, sapı biçimsiz fildişi kamayı çıkardı. Kesesinde bileyi taşını bulup fildişine sürtmeye başladı, sonra bir sessizlik çöktü. Rüzgâr biraz canlandı, dümen küreği arkalarında bir şırıltı bırakmaya başladı. Kano o kadar ağırdı ki kabuktan yapılan kanolar gibi rüzgâra ayak uyduramıyordu. Bu yüzden rüzgâr çevrelerinde ılık ılık esiyor, kafasındaki karışıklığın hiç değilse bir kısmını alıp götürüyordu. Kamanın ucunu mutsuz mutsuz sivriltirken işini bitirmenin derdinde değildi, el oyalayacak bir şeydi işte.

Vivani saçını yapmayı bitirdi, başını çevirip etrafındakilere baktı. Ondan başka herkeste gerginliğe yorulacak ufak bir kahkaha attı. Memelerini taşıyan deri parçasının ipini çözdü, onları güneşe çıkardı. Tuami onun arkasında alçak tepeleri ve altında karanlık barındıran ağaçların yeşilliğini görebiliyordu. Karanlık, suyun hemen üstünde incecik bir çizgi gibi uzanıyordu ve üstündeki ağaçlar yemyeşil, hayat doluydu.

Vivani eğilip ayı postunun bir katını kenara çekti. Posta elleri ve ayaklarıyla sıkı sıkıya tutunan küçük şeytan ortaya çıktı. Yukarıdan gelen ışık selini fark edince başını kürkten kaldırdı, gözlerini kırpıştırdı. Ön ayaklarına dayanarak doğruldu, boynunun ve bedeninin hızlı hareketleriyle çevresine ışıl ışıl, ağırbaşlı bakışlar attı. Esnediğinde dişlerinin çıkmaya başladığını gördüler, sonra pembe bir dil kırbaç gibi çıkıp dudaklarını yaladı. Etrafı kokladı, döndü, Vivani'nin bacağına doğru koşup oradan memesine tırmandı. Vivani, hissettiği haz ve sevgiye aynı zamanda korku ve ıstırap da eşlik ediyormuş gibi hem ürperiyor hem gülüyordu. Şeytan elleri ve ayaklarıyla ona tutundu. Vivani tereddütle, biraz utanarak, aynı korku dolu

kahkahayla başını eğdi, onu kollarına alıp gözlerini yumdu. İnsanlar da o tuhaf, çekiştiren ağzı hissetmişçesine, sevgi ve korkuyla açılan bir duygu kuyusu onlar istemese de mevcutmuşçasına Vivani'ye bakarak sırıttılar. Sevgi ve teslimiyet sesleri çıkararak ellerini uzattılar, aynı zamanda o aşırı çevik ayaklar, kıvırcık kızıl tüyler karşısında tiksintiyle ürperdiler. Kafası kum girdaplarıyla dolu Tuami şeytanın yetişkin olacağı zamanları hayal etmeye çalıştı. Kabilenin peşlerinden geleceğinden korkmayacakları ama şeytanların yaşadığı lanetli dağlar yüzünden başka insanlardan kopacakları bu yüksek diyarlardaki karmaşa dünyasına daha neler kurban vermek zorunda kalacaklardı acaba? Nehir yukarı şelaleye doğru yelken açan cesur avcılar ve büyücülerden, ıslak tüyün kuru tüyden farklı olduğu kadar farklıydılar artık. Fildişini huzursuzca elinde evirip çevirdi. Bir insana karşı bilemenin ne faydası vardı bunu? Dünyanın karanlığına karşı kim bir fildişini sivriltirdi?

Marlan derin düşüncelerden uyanarak boğuk bir sesle konuştu.

"Dağlarda ya da ağaçların altındaki karanlıkta yaşıyorlar. Biz suda ve ovalarda kalacağız. Ağaç karanlığına karşı güvende oluruz."

Tuami ne yaptığının farkında olmadan başını çevirdi, uzaklaşan kıyıda ağaçların altındaki kavisli karanlık çizgiye bir daha baktı. Şeytan çocuk içeceğini içmişti. Vivani'nin ürkek bedeninden aşağıya, kanonun zeminine indi. Kollarını yere dayayıp gün ışığıyla dolu gözlerle çevresini merakla araştırarak emeklemeye başladı. İnsanlar büzüşüyor ve sevgiyle bakıyorlardı, kıkırdıyor ve yumruklarını sıkıyorlardı. Marlan bile ayaklarını kıvırıp altına topladı.

Artık sabah olmuş, güneş dağların üstünden ışınlarını saçıyordu. Tuami taşı dişe sürtmeyi bıraktı. Kama bittiğinde sap olacak biçimsiz kütleyi elinin altında hissetti. Ne elinde güç vardı ne de kafasında bir resim. Bu sularda kamanın ağzının da sapının da bir önemi yoktu. Kamayı suya fırlatmak geldi içinden.

Tanakil'in ağzı açıldı, yine aynı manasız heceler çıktı.

"Liku!"

Tuval bir feryat koparark kızının üzerine kapandı, onu terk eden çocuğa ulaşmak ister gibi sarıldı.

Kum Tuami'nin beynine geri dönmüştü. Çömeldi, iki yana doğru sallanırken fildişini de amaçsızca elinde çeviriyordu. Şeytan, Vivani'nin ayağını inceliyordu.

Dağlardan bir ses geldi, korkunç bir gümbürtü onlara kadar yankılanarak uzandı, bir titreşim yumağı halinde ışıltılı suların üstüne yayıldı. Marlan çömelmiş, parmaklarıyla dağlara saplama hareketleri yaparken taş kesilen gözlerinden öfke saçıyordu. Vakiti aniden sinince kürek onları rüzgâr yönünden saptırdı ve yelken zangırdadı. Şeytan da tüm bu karmaşaya kapıldı. Hemen Vivani'nin kendini savunmak için içgüdüsel olarak açılan ellerinden yukarı tırmandı, kafasının arkasındaki kürkün başlığına girmeye çalıştı. Girince içeride hapis kaldı. Başlıkta bir debelenme başladı.

Dağlardan gelen gürültü azalıyordu. Onlara yönelik bir silah indirilmiş gibi serbest kalan insanlar rahatlama ve gülme güdülerini şeytana yönelttiler. Başlığın içinde debelenen yumruya bakarak tiz kahkahalar attılar. Vivani sırtını kamburlaştırmış, kürklerinin içine örümcek girmiş gibi kıvranıyordu. Sonra şeytan minik poposu yukarıda ortaya çıktı, geri geri gelip Vivani'nin ensesine dayandı. Ağırbaşlı Marlan'ın yorgun yüzünde bile bir sırıtış belirdi. Vakiti kahkaha atmaktan dümen küreğini tutamıyordu, Tuami fildişini elinden düşürmüştü. Güneş kafanın ve poponun üstünde ışıldadı, ansızın her şey yeniden yoluna girdi ve kumlar havuzcuğun dibine geri çöktü. Popo ve kafa birbirine tam denk geliyor, ellerinizle hissedebileceğiniz bir şekil yaratıyordu. İki figür kamanın ağzından çok daha önemli olan şekilsiz fildişi sapta bekliyordu. Cevap onlardı; kadının korkmuş, öfkeli sevgisi ve kafasının arkasına dayanan gülünç, tehditkâr popo; şifre onlardı. Elleri kanonun karnındaki fildişine uzandığında parmakları Vivani ile şeytanının oraya nasıl uyacağını hissetti.

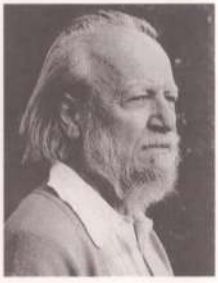
Şeytan en sonunda doğrulup Vivani'ye tutundu. Başını kadının omzuna koyduktan sonra boynuna doğru sokuldu. Kadın şeytanın yanağındaki kıvırcık tüyleri okşarken kıkırdadı ve küstahça diğer insanlara baktı. Marlan sessizlikte konuştu.

"Ağaçların altındaki karanlıkta yaşıyorlar."

Tuami fildişini avcunda sımsıkı tutarken uykunun yaklaştığını hissederek karanlık çizgiye baktı. Çok uzaktaydı ve arada bol miktarda su vardı. Gölün öbür ucunda ne olduğunu görmek için yelkenin ötesine bir göz attı, ama mesafe çok uzundu ve suda öyle bir parıltı vardı ki karanlık çizginin bir sonu olup olmadığını göremiyordu.

Modern Klasikler Dizisi - 228

Mirasçılar Neandertal insanının *Homo sapiens*'le karşılaşmasının ardından uğradığı yıkımın öyküsüdür. William Golding 1955 tarihli romanında, bilinmeyen "öteki"ne karşı duyulan korkuyu, Neandertallerin dünyada son günlerini yaşadığı tarihöncesi döneme yerleştirir. Golding'in Neandertal insanı dönemin bilimsel bulgularıyla tam bir uyum içinde değildir. Öldürmenin "kötülüğüne" inandığından doğada bulduğu yiyeceklerle yetinir. Golding ona bir din ve telepati yeteneği de atfeder. Son dönemde İspanya ve Fransa'da Neandertaller tarafından yapıldığı tespit edilen mağara resimlerinin, erken modern insandan ayırt edilemeyecek bir bilişsel kapasiteye işaret ettiği göz önünde bulundurulursa, bu konudaki bilimsel bulguların her geçen gün güncellenmeye devam edeceği ortada. Zaten Golding de bilimsel gerçeklerle uyumlu bir yapıt ortaya koymayı değil, insanı insana anlatan alternatif bir tarih sunmayı hedeflemiş; uyguladığı şiddetle ve iktidar mücadeleleriyle modern insanın atası olan *Homo sapiens*'in değil, dış dünyada varoluşunu sürdürmek için gerekli donanımdan ve algılarını tutarlı düşünce dizilerine dönüştürme yeteneğinden yoksun Neandertallerin yanında yer almıştı. *Mirasçılar*'ın büyüklüğü, yaratıcısının benzersiz hayal gücünde, her şeyi Neandertal bakış açısından aktarmak için muazzam bir dil becerisiyle yarattığı müthiş üslupta yatar. Arthur Koestler'in "İngiliz romanının taş kesilmiş ormanlarında bir deprem" olarak nitelediği *Mirasçılar*, insan doğasının barındırdığı şiddeti ve yozlaşmayı gözler önüne seren en çarpıcı yapıtlardan biridir.

WILLIAM GOLDING (1911-1993): "Bugünün dünyasında insanlık durumunu aydınlatan" romanlarıyla 1983'te Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen Golding, Cornwall'da dünyaya geldi. Marlborough Grammar School'da ve Oxford'daki Brasenose College'da eğitim gördü. 1935'te Salisbury'deki Bishop Wordsworth's School'da ders verdi.1940'ta İngiliz Kraliyet Deniz Kuvvetleri'ne katıldı. Alman savaş gemisi *Bismarck*'ın batırıldığı harekâtta bulundu. İlk romanı *Lord of the Flies* (Sineklerin Tanrısı) birkaç yayıncı tarafından reddedildikten sonra 1954'te yayımlandı. Büyük ilgi gören roman 35 dile çevrildi. *Rites of Passage* (1980; Geçiş Ayinleri) adlı romanıyla Booker Ödülü'nü kazanan yazarın diğer önemli yapıtları arasında *Pincher Martin* (1956; Ceberut Martin), *Free Fall* (1959; Serbest Düşüş), *The Spire* (1964; Kule) ve *The Pyramid* (1966; Piramit) sayılabilir.

THG
01003137
VNE

9 786254 297397